

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 1 (42) • Februarie 2023

Slatina

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: C. VOINESCU
Redactor-șef adj.: Victor TIȚA
Secretar de redacție: Maria IONICĂ
Colegiul de redacție: Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU,
Felicia FILIP, Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Oana GLASU
Tehnoredactare: Florina GAVRILĂ
Corectura: Dumitru ȚICLEANU

Revistă editată de Biblioteca Județeană *Ion Minulescu*
cu sprijinul Consiliului Județean Olt

Tiparul realizat la imprimaria Editurii Hoffman

www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X
ISSN-L 2285 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.
Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii
ale culturii. © OltArt, 2023

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi
copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând
fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al
autorilor.

Coperta I: George DRAGOMIR – „Născut”
Coperta II: George DRAGOMIR – lucrări din expoziția slătineană
Spațiu - Moment, sala Artis, 27 octombrie 2022
Coperta III: Reproduse după lucrări ale artistei plastice Mela STOICIU

Cuprins

5	Editorial	Dorin POPESCU	<i>2023 – un nou an dionisiac și qatarez; cu sirene geopolitice, dar fără apocalipse</i>
8	Eminesciana	Mihaela ALBU	<i>Acasă ... „cu Eminescu de mână”</i>
12	Eminesciana	Jean DUMITRAȘCU	<i>Un prefect de Argeș, printre primii eminescologi</i>
17	Poezie	Arcadie SUCEVEANU	
20		Dan ROTARU	
23		Crisula ȘTEFĂNESCU	
24		Radu CANGE	
26	Banatul literar	Alexandru RUJA	<i>Prozatorul unui topos asumat: Viorel Marineasa</i>
32	Agora	Paul ARETZU	<i>Simona DUMITRACHE – de vorbă cu Paul ARETZU</i>
34	Calendar		<i>Ianuarie</i>
35	Soresciana	Maria IONICĂ	<i>Marin Sorescu și absurdul unei demisii</i>
40	Poezie	A.T. BRANCA	
43		Mihaela AIONESEI	
44		Any DRĂGOIANU	
47		Dan ANGHELESCU	
50		Mihaela STANCIU	
51	Credo	Florian COPCEA	<i>Credința ortodoxă din Țara Românească în secolele XI - XIV</i>
58	Historia	Aurel TINCA	<i>Mic tratat pentru semimancurți</i>
65	Eseu	Constantin GEANTĂ	<i>Un mit care a devenit realitate, zborul</i>
68	Calendar		<i>Februarie</i>
69	Poezie	Iosif BĂCILĂ	
72		Gheorghe NICOLĂESCU	
74		Mihai PĂCURARU	
76		Vasile Dan MARCHIȘ	
78		Teodor SANDU	
80		Ana ARDELEANU	
82	Raftul cu cărți	Florina-Maria BĂCILĂ	<i>Drumul slovelor care făuresc neuitarea O prelucrare obiectivă, caldă și învăluitoare a esențelor ÎN ȚARA MINUNILOR de Crisula Ștefănescu</i>
86		C. VOINESCU	
87		Cristian-Paul MOZORU	<i>Maria Vâtcă sau Despre a croi căi-literă între Real și Imaginar</i>

90	Raftul cu cărți	Daniel LUCA	<i>O altfel de normalitate</i>
92		Daniel MARIȘ	<i>O viziune a desprinderii</i>
94			<i>Povestea lumii și a porților visului</i>
95		Gela ENEA	<i>Ce se vede în oglindă</i>
97		Serghe BUCUR	<i>Dau cuvântul și stau jos!</i>
100		George DAVID	<i>Octavian Mihalcea: „Zona” insondabilului</i>
102		Ioan POPOIU	<i>Între amăgire și ispită. Liana NICOLAE – TEMPLUL AMĂGIRILOR</i>
106		Valeriu LUPU	<i>Teodor Pracsiu și delimitările sale critice</i>
113		Mihai CĂLUGĂRIȚOIU	<i>Dumitru Drăghicescu și idealul său creator</i>
115		Luminița IGNEA	<i>Poetica lui Ioan Popoiu – „un laborator nesfârșit de idei și imagini”</i>
117	File de istorie literară	Daniela BĂBU	<i>Nae Ionescu și Elena Margareta Fotino</i>
119		Monica LAZĂR	<i>Crăciunul povestit de Tudor Arghezi</i>
120		Dumitru OPRIȘOR	<i>Ceasul cu fosfor</i>
121	Proză	George DAVID	<i>Ciuma neagră: tresvasé d'amours³⁰ (prologul romanului în pregătire Ciuma neagră: vestus de vostre amours)</i>
124		Felicia ROTH-TUDORAN	<i>Coliziuni timpurii</i>
126		Dumitru BĂLUȚĂ	<i>Sânge</i>
131	Galeria de artă	Ioan IOVAN	<i>Romul Nuțiu</i>
133		Loredana IANOVICI	<i>Geli Simion</i>
135	Etnografica	Claudia BALAȘ	<i>Mai știm colinda?</i>
138	Muzica	Alexandru-CHIRILĂ STANCIU	<i>CHRISTIDE ST. DEMETRU, pianist, compozitor și dirijor (1875-194?)</i>
143	Scena	Ovidiu Cristian DINICĂ	<i>Actualitatea lui... Escu (piesa „...Escu” în interpretarea actorilor teatrului Ariel)</i>
145	Eveniment cultural	Adrian SIMEANU	
148	Calendar		<i>Martie</i>

Materialele pentru numărul 43 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la data de 15 martie 2023, în Word, Times New Roman, 14, corectat, cu diacritice.

Editorial

2023 – un nou an dionisiac și qatarez; cu sirene geopolitice, dar fără apocalipse

Dorin POPESCU

Anul 2023 promite tragic a continua seria nocivă a anilor geopolitici „dionisiaci”, turbulenți, paradoxali, obscuri, iraționali și nevrotici, scandaloși și imprevizibili, „qatarezi”. Conflictul din imediata vecinătate a României se va croniciza.

Marii actori statali nu se vor apropia de armonizarea soluțiilor privind designul noii arhitecturi a sistemului de relații internaționale. Descompunerea rapidă și ireversibilă a acestui sistem, precum și tentația exploatării actualei situații de cod roșu geopolitic ca oportunitate pentru soluționarea altor diferende istorice latente, vor continua să producă pe bandă rulantă tensiuni și conflicte de mică și medie intensitate. **Anul 2023 nu va fi anul Marii Resetări** (a raporturilor de putere la nivel global), **nu va fi „anul pipei păcii mondiale”** și nici unul premergător acestuia. Nu va apropia de masa reconcilierii marii actori statali. Nu va produce instrumente magice punitive pentru sancționarea sau izolarea conduitelor reprobabile ale unor actori statali turbulenți precum Federația Rusă. Mbappé nu va ridica deasupra capului Cupa Mondială...

Războiul din Ucraina ca expresie paradigmatică a competiției pentru putere a marilor puteri va domina pe toată durata anului prim-planul vieții geopolitice mondiale. Nu întrevăd finalizarea actualei faze active a acestuia

pentru anul 2023. **Acest război se va croniciza pe termen lung**, așa cum a devenit clar după primele două luni ale invaziei. Nici Ucraina și nici Federația Rusă nu dispun de resursele necesare pentru a-și securiza o „victorie” clară (eliberarea tuturor teritoriilor ocupate, respectiv îndeplinirea integrală a obiectivelor conexe invaziei), iar nișa convenirii unei soluții politico-diplomatice prin negocieri de pace și compromisuri reciproce (nu neapărat teritoriale) va rămâne îngustă și nefrecventabilă pentru părți în 2023. În prezent, părțile se pregătesc pentru reluarea ofensivelor militare de amploare, realimentându-și *à la longue* dispozitivele militare din teren. Actuala fază activă a războiului va continua, cel mai probabil, pe toată durata anului 2023, cu mari ofensive reciproce, victorii alternative, rearanjări succesive ale liniei frontului, escaladări periodice, șantaj și amenințări.

Nu sunt premise pentru a se aprecia că războiul va genera escaladări atipice de mare amploare (atragera țărilor NATO în conflict, utilizarea armelor de distrugere în masă, chimice, biologice sau nucleare, extinderea spațială/ teritorială sub forma unui „al treilea război mondial” etc.). **Vom rămâne și în 2023 departe de aceste scenarii catastrofice.**

Pe de altă parte, vor exista **noi escaladări ale războiului din Ucraina netestate în 2022**, iar **2023 va veni cu propriile sale**

nevroze dionisiace (de mică și medie amploare, conexe direct proiectului imperialist al Moscovei, poate chiar redeschiderea frontului de nord din Ucraina prin implicarea Republicii Belarus). Aș aprecia că în 2023 **se vor înmulți simptomele de intrare în paradigma pre-război a altor spații geopolitice** (d.e. Asia-Pacific), **însă un al doilea front de război nu se va deschide totuși de facto, în 2023**, iar actualul front nu se va extinde semnificativ în Europa sau în lume (nu va exista o escaladare de intensitate ridicată).

O temere mai veche a subsemnatului, privind posibile avansări militare rusești pe flancul de sud al Ucrainei, spre regiunile Herson, Nikolaev și Odesa, ulterior spre Republica Moldova (segmentul transnistrean și nu doar), a rămas, din fericire, doar desenată pe hărțile de carton ale împăraților goi de la Kremlin și Lubianka. **Bocancii militarilor ruși nu mai pot ajunge prea rapid în Bugeac**; nu mai știu drumul nici spre minele din Donețsk; caută deja insistent drumul întoarcerii, drumul către Moscova...

Departele de realitate par și proiecțiile ce mizează pe o schimbare a regimului lui Vladimir Vladimirovici în 2023. Nu sunt șanse reale ca această schimbare să se producă în 2023, în absența condiției-cheie pentru izgonirea lui Putin de la putere – o victorie militară categorică, de amplitudine și ireversibilă a Ucrainei în sud, care să creeze premisele unei schimbări de regim la Moscova.

Exclud, pentru prima parte a anului 2023, soluții politico-diplomatice pentru războiul din Ucraina. Absolutizarea narativului victoriei va ține ridicate, în Ucraina, așteptările colective privind o posibilă eliberare exclusiv prin soluția militară a teritoriilor ocupate, în timp ce

Kremlinul își va disponibiliza noi resurse pentru o ocupare pe termen lung a sudului Ucrainei. Pentru a doua parte a anului, ar fi maxim posibilă (nu probabilă) o înțelegere bilaterală de încetare a focului. O astfel de înțelegere ar depinde de eventuali factori favorizanți ce pot fi construiți în 2023, întrucât în prezent acești factori nu există.

Coeziunea transatlantică și cea europeană va face din nou loc fisurilor și clivajelor, micilor jocuri de culise și viziunilor înguste, pe alocuri complice sau favorizante proiectelor hegemonice ale Estului, care se manifestau plener în Europa și chiar și în SUA înainte de agresiunea militară rusă din februarie 2022. **Solidaritatea lumii occidentale în fața conduitei de bătaș a Estului va rămâne un frumos și notabil episod de istorie**, cu șanse reduse de a ne mai circula prezentul.

Cazul Schengen pare a fi închis această fereastră de solidaritate; Europa și lumea revin, încet, la cutumele și rutinele de viață anterioare invaziei. În timp ce războiul va continua, va măcina vieți, va modifica frontiere, va crea noi amenințări, va motiva apetitul imperialist, va spori neliniștea lumii.

România va respira indecis, prudent și precaut, în mijlocul acestor crize. Am pierdut, în 2022, o oportunitate rară de a ne crea un design extern mai solid și mai fast în regiune, în timp ce Polonia a punctat maximal și s-a reinventat plener în această extremitate a Europei. Realitatea ne obligă să acceptăm că **nu avem (și nu ne putem inventa rapid)**, în România, **resursele umane și instituționale de calitate necesare pentru a crea sau exploata oportunități în plan extern** (ne lipsesc în continuare oamenii de stat, ne lipsesc marile viziuni, ne lipsește banala asumare a unor responsabilități de profil,

amânăm indecent principiile meritocrației de utilizare a resursei umane valoroase etc.).

Anul 2023 va continua criza geopolitică globală provocată de rearanjarea rolurilor de putere ale actanților statali. Războiul din Ucraina, expresia malignă a acestei crize, va dura mulți ani și va testa până la rupere capacitatea noastră (a comunității internaționale fidele viziunii „ordinii bazate pe reguli”) de a răspunde proiectelor hegemonice succesive ale Moscovei. China va rămâne în cutia creșterii discrete.

„Orgia dionisiacă” pe care cred că o va aduce 2023 (un an „qatarez”, cu multe scandaluri, tensiuni și conflicte) ar putea fi astfel **măcinarea mărunță a lumii în actualele conflicte deschise de anii dionisiaci seniori** (precum 2022), ruina modestă, dar ireversibilă a capacității noastre de a reinventa pașnic ordinea globală, banalizarea răului, a războiului, a apocalipsei.

Deși vor suna îndelung sirenele de alarmă pe multiple spații și fronturi, **2023 nu va aduce „apocalipse”; dar ne va adormi, prin uzură și exces, vigilența noastră la cele ce pot veni ulterior.**

* * *

Avem tendința de a minimaliza efectul acestor cutremure geopolitice asupra României, în pofida lecțiilor învățate din 2022. Cred că nu ne mai permitem, deja, luxul ignoranței. **Tot ceea ce se petrece, catastrofic, la estul României, ne implică în mod direct și fatal.**

Începând de la scenariile catastrofice privind posibila reîmpărțire a sferelor de influență, proces conexas direct cu războiul rusesc pentru o nouă ordine mondială, al cărui teatru de operațiuni îl reprezintă în prezent Ucraina. **Este ireversibilă apartenența României la**

lumea civilizată, euroatlantică sau ea depinde încă de reasezări ale plăcilor tectonice rezultate din jocurile hegemonice ale marilor puteri? O victorie militară a Rusiei în Ucraina apropie nepermis de primejdios, de România, geografia turbulenței și a apocalipsei.

Continuând cu crizele sociale și economice, care afectează direct și zilnic viața organică a românilor, capacitatea noastră de rezistență, coșul zilnic și nivelul de trai, puterea de a îndura, portofelele anemice, bătrânețea albă a părinților noștri etc.

Continuând cu diminuarea apetitului nostru pentru cultură și coeziuni culturale („la ce bun poezii în vremuri de restriște?” – Friedrich Hölderlin), cu deformarea gustului nostru pentru cărți și lecturi, cu atrofierea timpilor dedicați liniștii, lecturii, șederii bonome, bibliotecilor din noi.

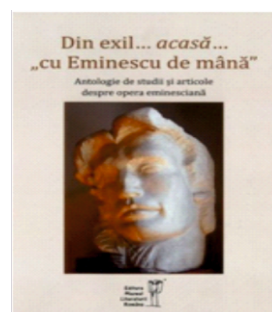
2023 va fi un nou an dionisiac care ne va testa, pe multiple planuri, limitele și reziliența. Cultura și educația vor rămâne și în continuare la periferia interesului nostru public, Cenușărese interzise la bal, poveri de lux într-o rutină de viață al cărei centru este locuit de crize, conflicte și războaie. **Vestea bună este că apocalipsele nu vor veni totuși,** deși sirenele zgomotoase ale Casandrei le anunță zilnic.

Vom supraviețui (fizic și etic, fizic sau etic) și acestui an. Încercând să limităm inserția tragicului în viețile noastre. Citind cărțile bune. Construind coeziuni. Vizitându-ne părinții bătrâni și bolnavi. Păstrând intactă moștenirea lor etică, fără a ne lăsa tulburați de cei ce (și-)o pierd. Ținând copiii în mirajul bun al unei țări vii, în care încă mai merită să trăiești. Pregătindu-ne pentru noi ani grei, fără lamentări sau ipohondrii. Păstrându-ne încrederea în rădăcini și virtuți, în partea bună din noi. Această încredere ne-a salvat din războaie mult mai cumplite. Această încredere respiră încă în ADN-ul nostru șubred.

Eminesciana

Acasă ... „cu Eminescu de mână”

Mihaela ALBU

„Fără Eminescu, România poate că nici n-ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfiripare nestatornică în aerul timpului.” (Vintilă Horia)

„Omul deplin al culturii române” a fost Mihai Eminescu și pentru scriitorii care au trăit departe de țară, în exilul anticomunist, dar cu Țara în gând și inimă (totdeauna scriind cu majusculă!). Un reper la care s-au raportat, așadar, și Mircea Eliade, și Vintilă Horia, Basil Munteanu ori filosoful Constantin Amărieuței, ca și artiști – de felul lui Nicăpetre (Montreal, Canada) ori Ion Vlad (Paris, Franța).

„A ne despărți de Eminescu ar însemna să ne despărțim de propriul nostru trecut religios și istoric ceea ce înseamnă să ne renegăm chiar sufletul din noi”, scria la un moment dat Ovidiu Vuia.

„Gândiți-vă mai ales la Eminescu! Eminescu, desigur, rămâne mare. Dar rămâne mereu același? Căci dacă el nu se schimbă, ne schimbăm noi, se schimbă generațiile care îl privesc mereu cu alți ochi. .../ Astăzi/.../ funcțiunile timpului în lirica lui Eminescu ne apar într-o lumină cu totul nouă, într-o lumină oarecum revoluționară. Căci rareori timpul joacă un rol mai activ, mai decisiv decât la Eminescu.” Sunt câteva afirmații din analiza poeziei eminesciene și a perspectivei din care critica literară de astăzi privește opera poetului aparținând celui care făcea cunoscută

Occidentului (prin Panorama de la littérature roumaine contemporaine) literatura noastră, scriitorul Basil Munteanu.

Vintilă Horia, la rândul său, cel care prevăzuse întoarcerea acasă „cu Eminescu de mână”, semn al statorniciei raportării la opera poetului, scria în 1949, la început de exil (în revista România de la Buenos Aires, an I, nr. 8), alături de un text din gazetăria eminesciană, articolul „Eminescu la un veac”, în care – firesc pentru momentul primului exil anticomunist – identitatea celor deșărați se revendică (cu orgoliu) din cel care a fost „poetul, omul care a creat felul nostru de a fi români, modul nostru de a ne încadra în fenomenul istoriei românești. Din versurile și din scrierile lui politice coboară, peste sufletele chinuite ale celor din Țară și peste sufletele arse ale celor din surghiun, liniștea imensă a orgoliului de a fi român.” (s.a.)

Cei citați mai sus, ca și mulți alții care s-au salvat plecând din țară în anii comunismului, au trăit în libertate. „A scrie și a publica în românește”, a continua să scrie în limba în care s-au format a fost cea mai importantă deviză a majorității intelectualilor din exil, dar a scrie și a publica în condiții de libertate!

De libertate a gândirii, de libertate a expresiei. Aceasta a fost așadar dorința supremă a intelectualilor români care au ales exilul, deși noua viață pe un pământ străin nu se deschidea sub auspicii tocmai favorabile. Putem spune chiar nefavorabile dacă ne gândim la perioada istorică (anii imediat de după război), la dezastrul rămas după conflagrația mondială în întreaga Europă, dar nu mai puțin la influența doctrinei bolșevice până în rândul unei părți a intelectualității occidentale.

În condiții de libertate a expresiei a apărut în 1949 și prima ediție – necenzurată – a poeziilor lui Eminescu („Poeziile lui Eminescu, cenzurate în țară, apar așa cum le vedeți, în haina sfioasă a pribegiei”, citim în Prefață). Cuvântul de deschidere a volumului, semnat de cel mai important dintre exilații români, Mircea Eliade, reprezintă, peste timp, raportarea întregului exil românesc la Eminescu. Dintru început, afirmația că „opera lui Mihai Eminescu s-a impus fulgerător neamului întreg, iar nu numai păturei culte” demonstrează locul și rolul operei eminesciene în cultura noastră. Iar mai departe, savantul completează afirmația, arătând că: „Rareori un neam întreg s-a regăsit într-un poet cu atâta spontaneitate și atâta fervoare cu care neamul românesc s-a regăsit în opera lui Eminescu”, iar aceasta deoarece „Eminescu nu e numai cel mai mare poet al nostru și cel mai strălucit geniu pe care l-au zămislit pământul, apele și cerul românesc. El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejdirile crescute din ele.” Desigur, alături de „neamul întreg”, nedesprinzându-se decât fizic de țară, rămânând

însă legați cultural și sufletește de locul natal, cei din exil continuă să trăiască și să creeze sub semnul lui Eminescu, Eliade, identificându-se el însuși cu cei din exil, arăta că ei, „cei ruși de pământ și de neam”, regăsesc în opera eminesciană pământul și spiritualitatea românească, adică, cum afirmă de asemenea, îndemnând la lectura poeziei eminesciene (care „ține loc” de pământul și aerul patriei: „tot ce am lăsat în urmă, de la văzduhul munților noștri și de la melancolia mării noastre, până la cerul nopții românești și teiul înflorit al copilăriei noastre. Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem ca într-un dulce somn, la noi acasă.”

Și, astfel, publicarea volumului de poezii (repetăm, necenzurate), apărut la început de exil (semn și acesta al raportării celor aflați departe de țară la Eminescu!), devine un act simbolic, căci, așa cum afirmă Eliade, „întreg Universul nostru îl avem în aceste câteva zeci de pagini pe care o mână harnică le-a tipărit și le împarte astăzi în cele patru colțuri ale lumii, peste tot unde ne-a împrăștiat pribegia. Păstrați-le bine; este tot ce ne-a mai rămas neîntinat din apele, din cerul și din pământul nostru românesc.”

Și tot Mircea Eliade, în ziarul Uniunea Română (noiembrie decembrie 1949), amintea că „la 15 ianuarie 1950 se împlinesc o sută de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu”, informând atunci (dar ce valoare are, peste timp, această informație!) că „românii din pribegie vor comemora acest eveniment după puterile lor, pretutindeni unde i-a aruncat soarta: în Argentina, în Franța sau în Germania și Austria. La Freiburg iese de sub teasc, chiar zilele acestea, o

„ediție de pribegie” a lui Eminescu. La Paris, centenarul nașterii celui mai mare scriitor al neamului nostru va fi sărbătorit, între altele, de „Asociația culturală Mihai Eminescu”, printr-un ciclu de conferințe care vor avea loc în cursul lunii ianuarie și prin publicarea unui număr din *Luceafărul* închinat lui Eminescu. Aflăm că în Argentina și în Brazilia sunt în pregătire o seamă de festivități similare. Poate că cineva se va îngriji să strângă laolaltă toate programele festivităților comemorative, pentru a fi întocmit un Calendar al Centenarului lui Eminescu în pribegie”.

Iar în continuare, savantul subliniază „solidaritatea” exilului în jurul operei eminesciene, raportarea, cu alte cuvinte, a oricărui exilat la Eminescu, subliniind totodată perenitatea operei: „Nu e deloc de mirare solidaritatea întregii emigrații românești în jurul lui Mihai Eminescu. Deasupra tuturor gloriilor efemere și deșertăciunilor legate de patimile noastre omenești, un singur punct rămâne fix, neclătinat de nicio catastrofă istorică: geniul. Vechea Heladă a pierit de mult, dar geniul lui Homer, al lui Eschil sau al lui Platon a supraviețuit tuturor naufragiilor și va supraviețui chiar dacă ultimul descendent al Greciei clasice va fi șters de pe suprafața pământului. Lumea medievală a dispărut de mult din istorie, dar opera lui Dante continuă să nutrească viața spirituală a milioane de cetitori din toate colțurile pământului. Dramele lui Shakespeare vor fi tot atât de proaspete și tot atât de „adevărate” chiar când istoria Angliei va fi uitată până și de ultimii descendenți.” De aceea „Orice s-ar întâmpla cu neamul românesc, oricâte dezastre și suferințe ne-au mai

fost urzite de Dumnezeu, nicio armată din lume și nicio poliție, cât ar fi ea de diabolică, nu va putea șterge *Luceafărul* lui Eminescu din mintea și din sufletul românilor.”

Așadar, Vintilă Horia, Horia Stamatu, Constantin Amărieuței, Virgil Ierunca, Basil Munteanu, Lucian Boz ori Eliade însuși (pentru a aminti numai câteva nume) vor promova literatura română, vor scrie despre cărțile valoroase, despre autorii clasici sau contemporani, dar vor justifica totdeauna revendicarea întregii culturi românești din creația eminesciană. De bună seamă, raportarea la Mihai Eminescu, la opera acestuia va fi însemnat axa principală care îi va călăuzi în permanență pe cei aflați în pribegie, va fi fost acel „punct fix” de care vorbea Eliade.

Pentru a demonstra afirmația, am publicat în anul 2021 un volum (*Din exil, acasă ... „cu Eminescu de mână”*) în care, pentru prima oară, am reunit într-o singură carte, articolele, studiile ori fragmente din volumele scrise în exil și dedicate lui Mihai Eminescu. Am cuprins astfel – pe cât a fost posibil – aproape în întregime ceea ce s-a scris despre poet și despre opera sa departe de țară. Ceea ce lipsește (după știința noastră) sunt: cartea lui Petre Ciureanu, Eminescu, publicată de Societa Editrice Internazionale, Roma, în 1946 (în italiană, dar pe care, între timp, am reușit să o găsim și într-o ediție viitoare vom publica fragmente) și articolul lui Vintilă Horia – „Eminescu la un veac”, apărut în revista *România* (nr. 8/ 1949), la Buenos Aires (pe care nu am putut-o procura). Posibil să mai fie și altele de care nu avem cunoștință.

Pentru o lămurire a celor interesați, specificăm că am introdus textele în ordinea cronologică a publicării lor, începând cu prefața scrisă de Mircea Eliade în 1949 la volumul de Poesii ale lui Mihai Eminescu, publicat la Freiburg. Articolele și studiile (chiar de amploare) sunt reproduse integral; din volume am selectat fragmente, dorind doar să semnalăm cărțile și modalitatea de abordare a operei eminesciene de către un autor sau altul. Cei care sunt interesați află astfel despre aceste volume și le pot citi. (Am preferat, de exemplu să reproducem tot volumul lui Ioan Guția din 1957, extrem de greu de găsit în țară, dar și fragmente din alte volume – Ovidiu Vuia ori George Bălan, de exemplu, care au fost publicate după 1990 și în țară. Cum nu le puteam reproduce integral având în vedere dimensiunea, scopul a fost așadar și unul de semnalare!)

Desigur, unele sunt articole de circumstanță, prilejuite de aniversarea unui număr de ani de la nașterea poetului sau o comemorare a sa; altele sunt simple cronici ori recenzii la volumele privind opera eminesciană (la cele ale Rosei del Conte și Alain Guillerrou, de exemplu); sunt însă și studii de anvergură, care realizează o altă abordare, în unele cazuri originală, privind poezia îndeosebi. O afirmase de exemplu C. Amăriuței – „E datoria noastră astăzi să risipim aparențele” – filosoful având conștiința interpretării din alte perspective decât cele din țară, din perioada comunistă.

Am optat pentru criteriul cronologic și pentru a realiza constanța preocupărilor scriitorilor din exil asupra operei eminesciene.

Am ales ca titlu al acestei culegeri o parafrază după o afirmație a lui Vintilă Horia – „Ne vom întoarce acasă cu Eminescu de mână”, demonstrând astfel faptul că intelectualii exilului românesc au stat permanent sub semnul lui Eminescu, sub semnul culturii române, cu alte cuvinte, de care nu s-au dezis niciodată și pe care au continuat să o slujească.

Același lucru îl demonstrează și statuile aflate în diferite orașe ale lumii, sculptate de români din exil. De aceea am ales pentru coperte două dintre cele mai reprezentative – cea a lui Nicăpetre, din Montreal, și a lui Ion Vlad, de la Paris, două spații, de asemenea, reprezentative pentru exilul românesc.

Deși piatra „vorbește” pentru artiști, cuvintele prin care Nicăpetre își explică „nevoia” de Eminescu sunt reprezentative pentru toți scriitorii și artiștii români nevoiți să trăiască și să creeze pe pământ străin: „Eminescul meu nu a fost o comandă oficială, nu a fost făcut de un meseriaș, Eminescul meu a fost cioplit de un om care citește și iubește ce a dat acest poet lumii. S-a întâmplat ca acel om să fie sculptor, să mângâie cu mâinile lui această lumină dată de zei oamenilor, marmura, să fie sculptor bun, care a așteptat timpul când soarta a hotărât să apară masca lui Apollo drept Eminescul nostru. Dar în primul rând eu am sculptat nevoia noastră de Eminescu.”

Cu această „nevoie”, scriitorii și artiștii români din exil au trăit sub semnul lui Eminescu, ducându-și viața cu dorința permanentă – în mod simbolic – de a se întoarce acasă „cu Eminescu de mână”.

Eminesciana

Un prefect de Argeș, printre primii eminescologi

Jean DUMITRAȘCU

În nr. 48, din 26.XI/8 XII 1889, al revistei „Familia” din Oradea, apare un articol de o rară sensibilitate despre Eminescu, sub semnătura lui Nicolae Brânzeu, revista lui Iosif Vulcan făcându-și o datorie de onoare din a scrie, număr de număr, după moartea poetului, despre greaua pierdere suferită de literatura română. De altfel, primul număr de după 15 iunie 1889 apare îndoliat, cu tristul mesaj al lui Vulcan: **„Eminescu a murit! Națiunea mea, îmbracă doliu!... Literatura noastră, jeleşce!... Poesia română, plânge!”**. Articolul lui Nicolae Brânzeu vine după cele ale lui Vulcan, Ioan Russu, G. Boteanu și Titu Maiorescu. În acel moment, Nicolae Brânzeu era student la Blaj, unde își făcuse și clasele primare, și pe cele gimnaziale (inutil să insistăm acum cât de mult l-au iubit cei din Blaj pe Eminescu, și invers, cu excepția lui... Alexandru Grama, autorul primei cărți împotriva influenței... nefaste asupra tineretului, prin pesimismul propagat de Eminescu!).

Născut la 23 ianuarie 1869, la Roșia de Secaș, județul Alba, Brânzeu avea, așadar, 20 de ani, și doar câteva articole publicate, în „Tribună” din Sibiu și „Gazeta Transilvaniei” din Brașov, când se apleacă asupra morții lui Eminescu. Și, cuprins de aceleași elanuri patriotice, în 1891, trece clandestin munții, la 1894 regăsindu-1 ca membru în Comitetul Național Studentesc din București, cel care a editat revista „Tinerimea română”. În 1895 își ia licența în studii istorice, având ca subiect

al tezei „Școalele din Blaj – studiu istoric” (apărută în volum în 1898, la Sibiu), în care vorbește, pentru prima oară, despre personalitățile care au învățat la Blaj (Inochentie Micu Klein, George Barițiu, P.P. Aron, Gh. Șincai, Petru Maior, Timotei Cipariu, Ioan Maiorescu, Aron Pumnul, Aron Densușianu etc.). Involuntar, prin studiul său, Nicolae Brânzeu a folosit drept izvor pentru o serie de eminescologi care vor urma, preocupați, aceștia, de originea familiei poetului. Astfel, în cataloagele școlii din Blaj, Nicolae Brânzeu descoperă, la jumătatea secolului 18, mai mulți elevi purtând numele de Iminovits (Iminovici): Georgius, Ioan, Joseph și Vasile Iminovici. Într-o lucrare recentă, „Legendă și adevăr privind biografia lui Eminescu”, Ion Roșu, pornind de la cartea lui Brânzeu și bazându-se pe documente de arhivă exhaustive, certifică faptul (susținut și de marele eminescolog contemporan D. Vatamaniuc) că bunicul poetului, Vasile Iminovici, nu s-a născut în satul Călineștii lui Cuparencu, așa cum se crede, ci la Blaj. Se înțelege, astfel, mai bine, de ce a fost atât de mult atras de Blaj junele Eminescu. Aici însă, ne interesează doar faptul că lucrarea lui Brânzeu a oferit o asemenea pistă neașteptată.

La 5 februarie 1896, proaspătul licențiat Nicolae Brânzeu este numit revizor școlar al județului Argeș. De la 1 septembrie 1897 și până la 1 septembrie 1902 va fi profesor suplinitor de limba latină la Liceul „I.C. Brătianu” din Pitești,

abia în 1907 fiind numit profesor definitiv, prin decret regal. Profesorul Brânzeu este cel care pune bazele Societății literare a elevilor „Junimea” și al revistei cu același nume, de la liceul „Brătianu”, dovadă clară că a căutat să însufle (și să organizeze, dacă putem folosi acest termen) dragostea pentru Eminescu elevilor săi.

În concluzie, Nicolae Brânzeu a fost unul dintre promotorii, la Pitești, ai geniului eminescian. Nu există mărturii scrise, dar nu ne îndoim că, deseori, a vorbit cu venerație elevilor, și nu numai, despre Eminescu. Mai târziu, în 1907, ca fiu de plugar, după răscoalele țărănești, a fost numit prefect de Argeș, remarcându-se și în această nobilă activitate. Există și o carte care i-a fost dedicată prefectului Brânzeu de Ioan Pop, „Un prefect ardelean de Argeș”, lansată și la Biblioteca Județeană Argeș.

Biografia sa, credem, nu trebuie uitată: a fost prefect liberal de Argeș în două rânduri, 1907-1911, 1914-1916, în timpul Primului Război Mondial fiind numit prefect de Neamț; în 1903 se căsătorește cu Maria Apostol Gheorghiu, din Văleni, Muscel, devenind, astfel, de-al locului, pentru totdeauna; tot Brânzeu

mai este autorul broșurilor „Politica conservatoare în școală”, Pitești, 1900, „Expunere a situațiunii județului Argeș”, Pitești, 1907, „Conferințe administrative”, 1909, „Lărgirea bazei electorale”, 1912 (reprezentând o conferință ținută la Clubul Partidului Liberal din Pitești); în 1918, în ziarul „Argeșul” de la Pitești scrie despre „Unirea Ardealului la patria mamă”. Înainte de Marea Unire de la 1 Decembrie.

Moare la 4 noiembrie 1939, când fiul său, tot Nicolae Brânzeu, devenea tot mai cunoscut în calitate de compozitor și promotor al muzicii clasice din Pitești (în 1947 va fi fondatorul Filarmonicii Regale din Arad).

Întrucât articolul lui Nicolae Brânzeu **din 1889** este cvasi-necunoscut, dar și, mai ales, pentru că niciun alt prefect de Argeș nu a mai avut preocupări de eminescologie în ultimii 133 de ani, ne permitem, cu bunăvoința d-lui Voinescu, să-l reproducem mai jos, spre știința tuturor, nu doar a eminescologilor (care nu-l citează, în necunoștință de cauză). În fine, și ca să se vadă ce pregătire aveau prefectii de odinioară, nu erau niște politrucii ziși apolitici, ca azi...

Eminescu (textul lui Nicolae Brânzeu)

„...Ce să caut? E același cântec vechi,
Setea liniștei eterne, care-mi sună în urechi.
Eminescu, „Satira a IV-a”

Liniștea eternă! Iată ce a căutat Eminescu în toată viața lui! A parcurs toate adâncurile științei omenești, răsfoit-a tot ce cugeta că-i va putea satisface curiozitatea lui în veci îndestulită, pătruns-a cu de-amănuntul toate sistemele filosofice, analizatu-le-a și le-a combinat pe toate și,

în fine, amăgit și fără de speranță, neputând însemna nici un șir clar din viața lui zbuciumată, se întreba:

„Unde-s șirurile clare din viață-mi să
le spun,
Ah! organele-s sfărmate și maestrul e
nebun”.

Acum a aflat ce atât a căutat. El și-a terminat această viață, în care la tot pasul întâmpina dezamăgire; în care la cea mai mică mișcare vedea idealurile nimicite, visurile de aur împrăștiate de o tristă realitate...

Acum i s-a împlinit și dorința lui arzândă:

„Nu voi sicriu bogat,
Podoabe și flamuri,
Ci-mi împlețiți un pat
Din veștede ramuri.
Luceferii de foc
Privi-or din cetini,
Mormânt fără' de noroc
Și fără de prieteni.”

De-acum înainte numai „teiu cel sânt” își va scutura creanga pe mormântul său și **luna** prin vârfurile înalților brazi va aluneca privindu-i recele mormânt! - Zâmbi-i-vor de-acum înainte iară prietenii **lui** luceferi și eternele valuri se vor frământa, izbindu-se de nesimțitorul lui lăcaș!...

Acum și numai acum se adevărați cât se poate mai tare ceea ce odinioară zicea:

„Iară-n lumea cea comună a visa e un
pericol
Și de ai cumva iluzii, ești pierdut și ești
ridicul!”
(„*Satira II*”)

„Poți zidi o lume-ntreagă, poți să sfărmi:
ori ce ai spune
Peste toate o lopată de țărână se
depune.
Mâna care a dorit sceptrul universului,
și gânduri
Ce-au cuprins tot universul, încap
bine-n patru scânduri”
(„*Satira I*”)

Te-ai dus și tu Eminescu! Te-ai dus pe o cale neînturnată! Te-ai dus și ai lăsat în urmă-ți o lume înecată în noroiul patimilor; o lume falsă și coruptă, în urechile căreia dreptul glas al neînduratei tale satire a rămas fără răsunet; ai lăsat o lume, pentru care tu ți-ai sacrificat viața, numai să o poți îndrepta și duce la calea adevărului! Te-ai stins și te-ai mistuit tu lumină, luminând cărarea pe care ai voit să apuce aceia, despre care tu ziceai că-s:

„...simțiri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi, inimi
bătrâne, urâte”...

Și ei cu toate astea, au rămas reci și nesimțitori la toate îndemnurile tale, și nici atunci când le adresezi cuvintele cele mai satirice și ironice, – nu se mișcă și nu se deșteaptă... ei-s tot aceia la cari

„virtutea e o nerozie, geniul o
nefericire”

(„*Satira III*”).

De aici înainte nu vor mai avea cine să le strice cu viers de trâmbiță, văzând nemernicia lor:

„Vezi colo pe urâciunea, fără suflet, fără
cuget,
Cu privirea-mpăroșată și la fălci umflat
și buget,
Negru, cocoșat și lacom, un izvor de
șiretlicuri,
La tovarășii săi spune veninoasele-i
nimicuri.
Toți pe buze au virtute, iar în ei monedă
calpă,
Quintesență de mizerii, de la creștet
până-n talpă!”.

Ș-apoi întrebându-i ironic:

„Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și
niște fameni,

I-e ruşine omenirii să vă zică vouă
oameni!”

Da! ei vor fi lipsiți de un om care să le spună ce sunt și ce trebuie să fie! Ei vor iubi și de-acum înainte numai pe aceia cari lingușindu-i și lăudându-le patimile egoiste și viciile mârșave, critică nu ca să îndrepteze, ci ca să dărâme, ca să omoare, laudă nu ca să încurajeze sau să răsplătească, ci ca să lingușească!... Ei nu vor mai avea pe Eminescu cel modest și nepretensiv ce zice:

„De-oi urma să scriu în versuri, teamă
mi-e ca nu cumva,
Oamenii din ziua de-astăzi să
mă-nceapă-a lăuda;
Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor
ură,
Laudele lor desigur m-ar mârni peste
măsură!”
(„Satira II”)

El nu voiește să se cânte și citeze prin cafenele, nici nu scrie ca să fie lăudat și admirat! El însuși zice (pagina 247):

„De ce nu voi pentru nume, pentru
glorie să scriu!
Oare glorie să fie a vorbi într-un
pustiu?”
(„Satira II”)

Ci singur din îndemnul sincer de a folosi națiunii sale, și mai mult încă de a face să distingă bine între scriitorii adevărați și sinceri, și între aceia ce au drept știință vreun vals de Bal-Mabil.

El pe aceștia îi apostrofează și le zice fără sfială, așa după cum se cuvine unui adevărat român:

„Prea v-ați arătat arama, sfâșiind
această țară,

Prea făcurăți neamul nostru de ruşine
și ocară;

Prea v-ați bătut joc de limbă, de
străbuni și de-obicei,
Ca să nu se-arate-odată ce sunteți:
niște mișei!!”

(„Satira III”)

Acum vor avea pace, vor putea în bună voie să-și urmeze și continue nelegiuitele lor fapte. Vor arunca poate, în ungherul unei întunecate odăi, toate scrierile lui Eminescu și le vor lăsa acolo pradă prafului și moliilor! Da, poate așa va fi, chiar Eminescu o prevedea...

Dar noi nu așa!

Ar fi o impietate și o mare nerecunoștința a uita pe Eminescu al nostru, pe genialul nostru poet, naționalist înflăcărat, cugetătorul profund, marele literat, a cărui trecere din viață a făcut un gol mare în literatura noastră și care anevoie credem că va fi umplut!

Să uităm noi pe Eminescu „ce ne-a lăsat versuri admirabile... care a introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond și adevărata artă ca formă, în locul acelei ușoare ciripiri de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet și pentru cetitor, scutindu-i deopotrivă, pe unul și pe celălalt, de orice bătaie de cap, și de bătaie de inimă?” (Hașdeu: „Rev. Nouă” nr. 6 a. II).

„El va trăi, deși a murit nebun”, zice Hașdeu și apoi continuă „Și a trebuit să moară nebun. E grozav a o zice! Să nu fi înnebunit el, nu avea ce mânca. Mai rău decât atâta! ca să aibă ce mânca, el fusese silit a-și mânca inima, înlocuind avânturile poeziei, avânturi mărețe, avânturi cari nu se pot vinde, prin acea

proză de toate zilele a sterpelor lupte de actualitate, care îi aducea o fărâmbă de pâine, stropită întru ascuns cu amare lacrimi – prefața nebuniei” (Hașdeu, „Rev. Nouă” nr. 6, a.II).

Da, va trăi! strig și eu din toate puterile.

Căci, dacă romanii cei vechi, strămoșii noștri, onorau și stimau pe Virgiliu, Ovidiu sau pe Cicero al lor pentru elocvența lui cea neajunsă și căreia poate în veci nu i se va afla o rivală; dacă italienii zeificau pe Dante pentru scrierile lui, ce întrec până acum orice fantezie; dacă englezii nu găsesc destule cuvinte ca să preamărească pe Milton și pe Shakespeare pentru operele lor nepieritoare; dacă germanii se laudă cu faimoșii și nepieritorii lor Goethe și Schiller; dacă maghiarii ridică până la nori pe un Petofi – cum vom putea noi să uităm meritele tale, dragă Eminescu?

Și cum nu? Când tu ești acela care ai dezmembrat din negurile trecutului ceea ce nouă ne e mai scump, „limba”, pe care ai pus-o pe noi picioare, căreia i-ai dat frumusețea originală și ai făcut-o să nu roșescă stând în față cu ale ei surori de la apus!

Tu! carele ai fost „înzestrat cu darul de a întrupa adâncă ta simțire și cele mai înalte gânduri într-o frumusețe de forme sub al cărei farmec limba română va primi o nouă viață” (Titu Maiorescu).

Tu! filozoful națiunii mele, care cu semeța ta gândire te coborai până în adâncurile pământului și te urcai până în înălțimea cerurilor; tu care toată filozofia omenească o știai exprima în câteva cuvinte: „lumea asta întregă e o clipă suspendată”; odihnește în pace, căci tu ți-ai împlinit misiunea pe acest pământ!»

Poezie

Pipa lui Franz Josef
(Alte viziuni la Cernăuți)

Arcadie SUCEVEANU

1. Joc de popice

Noapte de noapte, același vis:
în mijlocul unei piețe,
pe un podium negru, larg cât o scenă de
circ,
joacă popice Franz Josef

Deasupra, un corb imens face cercuri,
în culise se-aude lucrând ghilotina,
pe caldarâm se rostogolesc
o mie, două mii, trei mii... milioane
de capete

Din timp în timp, Împăratul se oprește,
se apropie de fereastră și își scutură pipa

(În vis, pipa Împăratului
are forme exagerate, bizare:
ba e un fel de uriașă cetate,
ba e un adevărat Cal Troian
uitat pe acest orizont)

Sub mâna Majestății, bila se-nvârte cu
grație,

iar când un șir de popice cade
este tras pe sfori în afară
și-un altul tot atunci îi ia locul

Și-n funcție de-această lucrare, imperiul
crește, descrește, crește, descrește,
și jocul continuă

În culise, printre cei ce așteaptă la rând,
mai pot fi văzuți:
străbunicul, bunicul și tata,

stând la mică distanță unul de celălalt,
în ordine cronologică. Iar mai la o parte,
în altă nișă a istoriei,
cititorul atent poate zări chipul meu:
față alungită, ochi triști și foarte triști,
gură penibilă

Din timp în timp, Împăratul se oprește,
se apropie de fereastră și își scutură pipa

De sus, scrumul se împrăștie
peste un ducat și trei provincii deodată,
învăluindu-ne pe toți într-un nor
îneacăcios,
ca într-o ceață siberiană

Ca o umbră străină,
cenușa din pipa Împăratului ni se
așterne pe față,
ca o perfidă pojghiță de smalt,
ca o mască de-un verde întunecat,
neînțeleasă,
cenușa ni se așterne peste ochi, peste
față...

În mijlocul unei piețe,
pe un podium negru ca o scenă de circ,
jocul continuă, continuă

Peste epoci și morminte,
jocul continuă, continuă

Jocul continuă, continuă

2. Ouă de cuc

Acum să-ți mai spun și-o altă poveste,
poate cea mai adevărată

Bântuie prin pădurile Bucovinei
un fel de cuci de profesie:
cuci-cameleoni ascunși printre bufnițe,
cuci benedictini ce te-ntâmpină –
cu-cu-hu-u! –
pe la toate răscrucile,
colonii de cuci ce-și strecoară ouăle
în cuiburi străine

Ouă de cuc au fost găsite-n ceasuri,
în școli și-n arhive,
în buletinele de identitate,
ouă de cuc cad din pălăria primarului
atunci când salută,
chiar și turlele bisericii au fost scoase
și în locul lor au fost înșurubate
trei ouă de cuc

Ouă de cuc, peste tot numai ouă de cuc,
din ele se vor naște noi generații
cu o nouă dialectică,
cu noua lor gramatică
în care eu, el și tu, ca subiecte,
nici nu existăm

În rest, ce-aș mai putea spune?
În satul uitat între două Sireturi
au înflorit azi dimineață
cartofii
și aș striga Ooo!, de uimire, dar teamă mi-i
că în cuibul acestor sunete
stă ascuns fatidicul
Ou!

3. Cimitirul hermeneutic

Se dedică arhivistului Dragoș Olaru

Scufundată în vis – mica Vienă
are imprimată pe chip enigma
celuilalt timp
În fiecare zi prietenul scrie pe facebook
noutăți din cimitir,

relatează despre respirația morților de ieri
ce se propagă conspirativ
dinspre rădăcini către frunzele tinere

Seara în jur pâlpâie lumini epifanice,
inimă de salcie tânără: Dimitrie Onciul,
subversivă piramidă: Detrunchiatul,
mormântul lui Aron Pumnul: ascunsă
redută
pulsând miriade de particule vii și
fotoni,
trimițând în afară
noi lanțuri nucleice

Șușotitoare pietre, neliniștite statui

Și-n timp ce prietenul scrie *noutăți din cimitir*
pe facebook și în ziare,
prin întuneric trece Nimeni în mantie
neagră,
pictează pe ziduri semne și simboluri noi,
neînțelese blazoane,
lasă în urmă bastonașe și cercuri,
hieroglifice

Și-aceste inscripții sunt chiar alegoria
acestui timp fără timp,
și-această parabolă e tot a peștelui mare
ce înghite peștele mic

4. De moartea ta doar tu mori

Chirurgul și-a lăsat perfid foarfeca în rană

Dar durerea ta doar tu o mai simți

Triunghiul cu Ochiul lui Dumnezeu
a fost acoperit cu încă un strat de vopsea
Uite o bisericuță de lemn exilată la
muzeu,

cu îngerii corecți,
uite niște frezii albastre cu miresme
interbelice

înflorind pentru nimeni,
uite primăvara alăptând ca pe-un țânc
prevestirea cea rea

Dar istoria nu vrea să știe de amănunte,
istoria e anistorică, nu vrea să știe de
amănunte

Din trecutul tău nu rămâne
decât coada de păun
răsfirată din vitralii
În cimitir, morților tăi li se fură
mormintele,
de-au ajuns copiii cerșetori ai lui
Dumnezeu
Sufletele lor – roiul de-albine lucrând în
subsoluri
învățând lecția supraviețuirii,
șoaptele lor – frunzele transparente, iedera
cățărată pe ziduri din cărămidă roșie
de cazarmă
învățând lecția supraviețuirii

Dar istoria e anistorică și nu are nici o părere

Dar durerea ta doar tu o mai simți,
durerea ta pe nimeni nu doare

La fel cum de moartea ta
doar tu, doar tu mori

Mănușa

*„Tu, care știi să conduci,
ai frâna dacă pe stradă
ar fi aruncată o mănușă...”*

*...și pentru că nu-i nimeni în jur
ți-au aruncat-o ție, desigur”
(István Kemény, „Mănușă”)*

De niciunde, cade în fața ta pe asfalt
o mănușă

Tragi mașina pe dreapta, te apleci și-o ridici:
da, nu te-ai înșelat, e o mănușă,
o mănușă neagră

Dacă ar exista îngerii negri, ai fi zis
că e o pană de înger

Dis-de-diminează ninsese,
pe zăpadă – nicio urmă...
Sigur o vei fi ridicat
în vârful floretei, de erai mușchetar
Iar dacă în preajmă
ar mai fi fost cineva,
v-ați fi privit cu subînțeles

Oricum, în fața ei faci o reverență,
ca la ridicarea unei cortine

E o conspirație a destinului?
o sugestie?
un mesaj?

Să fie himera scăpată din ghearele
corbului

lui Poe?
Hieroglifa neagră căzută din cuvântul
acela?

Ori negația pe care de la un timp
o aștepti?

Mai demult, ai fi trecut grăbit pe alături
Mai demult, nu ți-ar fi trecut prin minte
astfel de gânduri

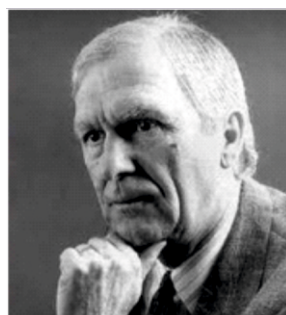
La marginea păduricii, ulmii îngălbeniți
peste noapte
par a fi dovada certă a complicității:
de ce tocmai acum și cine
ți-a trimis mănușa?
Și ce formă-a mâinii
așteaptă să i-o dai?

Sigur că nu vei sta mult pe gânduri,
sigur că vei urca în mașină
și vei pleca mai departe, sigur că
vei găsi o explicație, și va dura ceva timp
până vei înceta să te bucuri
de alibiul acestui soare
zglobiu de octombrie

Dar nu vei mai putea face abstracție
că ai văzut o mănușă neagră
apărută de niciunde
în fața ta pe asfalt

Poezie

Dan ROTARU

Sonetul împărțirii pe simțuri...

Chiar dacă inima va vrea să plângă,
cât nu-s în lume doctori pricepuți,
să nu încerci în dreapta-n piept s-o muți
fără să sângerezi, din partea stângă,

și cât în vene încă-ți curge sânge,
și-atâta timp cât încă este cald,
să nu te mire, când în el mă scald,
că-mi râde ochiul drept, iar stângu-mi
plânge!

Îngăduie-mi, cât încă am putere,
ca, după ce te-mpart ca pe-o avere,
atent și-ncet, din creștet până jos,

pe simțuri, pentru văz, pentru miros,
când sufletu-o să-ți țipe de durere,
la loc, cu o privire, să te cos!

Sonetul puterii iubirii

Cum pocnetul de armă sperie pâlcul
de păsări ce pe-un gard s-au adunat,
așa și cărții care ți s-a dat,
când o citești, tu îi stârnești tot tâlcul,

iar dacă le ordoni de dimineață,
ca seara să se-ntoarcă în izvor,

căci altfel toate între maluri mor,
poruncile de fluvii-s ascultate.
De crezi sau nu, eu cred că într-o zi,
la-un semn de-al tău, și lumea va pieri,
întregă și rapid, până la unul,

dar numai tu vei ști care-i ajunul
de zi în care se va risipi
ca-un cârd de vite-n care-a dat tăunul...

Sonetul vieții fără toamne

Te-ai întrebat și tu vreodată, Doamnă,
ce-ai vrea să facem cu atâta timp,
cât intră în al treilea anotimp,
de-ar trece vara-n iarnă fără toamnă,

ori de-aș mai aduna-o ca acuma
și, ca de când mă știi, de mii de ori,
dac-ar cădea nu pe pământ ci-n nori,
și mâine, în căușul palmei, bruma?

Cât încă-s despărțite cu o toamnă,
de vară, iarna, bucură-te, Doamnă,
dar întristează-te gândind ce-ar fi

dacă decât ne-am naște și-am muri,
când Dumnezeu, din viață, ne condamnă,
cumplit, să nu trăim măcar o zi!

Sonetul neputinței de a iubi

Nu te-apuca de numărât cocori,
că-s firavi și neputincioși când pleacă,
precum o sabie tocită-n teacă,
și cu privirea poți să îi dobori!

Nu te-ncurca să numeri câte ploi,
au, picătură după picătură,
azi, norii când în cer fac o spărtură
ca-n ramu-n care intră, un altoi!

Îndură-te, chiar dac-o să dai mită,
s-auzi cum trupul zilnic îmi palpită
și cum îmi sună tremurul în glas,

dogit, de parcă-n gură mi-a rămas,
uitat din vremea când mi-ai fost ispită,
dormind, și astăzi s-a trezit, un ceas!

Sonetul semnelor iubirii

Eu știu, mereu, doar după cum pe clanță
apeși să-mi intri-n casă, că ești tu,
și chiar când mă dorești, deși spui nu,
că a iubiri miroși de la distanță.

De-mi iei o mână, când ți-ntind un deget
arătător, mi-e îndeajuns să știu
că te-ai pierdut în mine ca-n pustiu,
și să-ți arăt ce drum s-apuci, nu preget.

Știu ce-ți vor ochii, după uitătură,
și ce-ți vrea gura, după mușcătură,
iar, dacă mă iubești, după miros

și după câte stele cad pe jos,
ca merele din măr, în băătătură,
când, de pe cer, de-l scutur, le descos...

Sonetul ploilor de toamnă

Că-n juru-mi a căzut prea multă toamnă
cât nu mai poate-n lume încăpea,
să nu te-mpiedici, când revii, de ea,
pe unde calci, să fii atentă, Doamnă!

Te uită-n sus, să vezi ce plină-i bolta
și luminată cât nu poți să crezi,
că-mbelsugată cât nici nu visezi,
de stele, anu-acesta-i e recolta,

dar trebuie mai întâi să strângem norii
ce stau pe cer ca strugurii-n podgorii,
c-atâta ne-am rugat de ele, noi,

să-i umple până vor pocni, cu ploi,
c-am ostenit, o vară, de prigorii,
încât s-au adunat în ei puhoi!

Sonetul celui rămas

Ca gura, când rămâne fără glas,
și ochii, când rămân fără vedere,
ca-un rege detronat de la putere,
când ai plecat, pe gânduri am rămas,

ca-o iarnă de decembrie fără ger,
ca verile de iulie fără soare,
ca-un ins ce-și știe ziua-n care moare
și umblă cu coșciugul la rever,

ca luptătorul fără scut și zale,
ca alfabetul mut, fără vocale,
ca-un popă răsopit sub patrafir,

ca-o mănăstire fără-un strop de mir,
deși mi-erai plămâni sparte foale,
cu ei îmi rămăsese să respir...

Sonetul stării de visare

Oricât încerci, nu poți s-aprinzi o iască,
dacă e gol amnarul de scânteii
ca tine, când te-ntorci în ochii mei,
de visul ce-a-nceput să-ți mucezească!

Să ți se-ntâmpale toate dintr-o dată,
se poate, chiar de vii din Sud sau Nord,
ca moartea după un atac de cord,
când inima refuză să-ți mai bată.

Cum, de recoltă, toamna, e-un pățul,
de tine-n zori eram așa sătul,
că trupu-n brațe-mi sta să-ți lăcrimeze

ca un cuvânt ce-i pus în paranteze,
plângând ca un copil atunci când nu-l
alinți, o zi, din zori până-n amieze...

Sonetul ceasului zburător

Atâta timp cât păsările zboară
pe cer și intră-n aer ca-un burghiu,
nu-mi trebuie ceas să aflu de-i târziu,
de le privesc, sau când se face seară,

că-n clipa când aripile-și desface
și merge, ca pe orice drum, pe vânt,
oricare pasăre de pe pământ
e-un ceas ce, ca să zboare, dă din ace.

Azi, după cât de galben ți-este chipul,
tu trebuie inimii să-i schimbi nisipul,
dar, după ce tot sângele i-l storci,

ca pe-o clepsidră, trebuie s-o întorci,
și poate-așa vei învăța tertipul
prin care timpul poți în ani să-l torci!

Sonetul vieții și morții

Ți-am spus cândva că dacă aș putea
să-mi scot din trup viața, pe-ndelete,
ca-un calendar, mi-aș pune-o pe-un perete
în cui, și-aș rupe zilele din ea.

Pe față, ziua, noaptea, doar pe dos,
mi le-aș citi ca filele de carte
până atunci când dor mi-ar fi de moarte
ca de un anotimp trăit frumos,

căci doar murind în vis învăț secretul
de a trăi încetul cu încetul
din zi în noapte și din noapte-n zi

până ce viața-mi se va-nțepeni
și voi orbecăi precum ascetul
ce nici de sine nu-și va aminti...

Crisula ȘTEFĂNESCU

Soldățelul de plumb

Un soldățel de plumb
scăpat dintr-o cutie de carton
mărșăluiește prin camera mea.
Mărșăluiește tăcut,
dar din trecut
dau buzna
remușcări,
singurătăți,
trădări,
regrete.

Pe un perete
se mișcă siluete
într-un spectacol
magistral regizat
de soldățelul de plumb
scăpat din cutia de carton.

Undeva,
departe,
într-un colț,
zăresc și umbra ta
dăruindu-mi
un soldățel de plumb
înainte de a pleca.

O femeie ciudată

O femeie ciudată
stă în amurg
la un colț de stradă
și așteaptă.

Nimeni nu știe ce.
Poate să cadă
din cer o stea
sau poate cu totul
și cu totul altceva.

Când adie vântul,
femeia aceea ciudată
îngână un cântec straniu,
ca dintr-o altă galaxie.

Femeia aceea nu mai e vie.

Femeia aceea ciudată
de la un colț de stradă
e din piatră și așteaptă.
Nimeni nu știe ce.

Poate așteaptă
doar o dovadă,
dintr-o altă galaxie,
că nu e cu totul
și cu totul de piatră
și că inima-i încă e vie.

Nu-mi desena inima

Nu-mi desena inima.
Nu vei putea nicicum
să-i dai forma
și nici să înghesui în ea
iubirea de care-i în stare
când stă alături de inima ta.

Nu-mi desena inima.
O vei trăda cu fiecare linie
pe care-o vei trage.

Inima mea e o pasăre
pe cale de dispariție.
Face parte din acele specii
din ce în ce mai rare
care se sting pentru că
nu mai au căutare.

Îmbrățișare

Te voi cuprinde cu brațele
cum focul îmbrățișează

toamna prin grădini
vrejuri uscate
și vom arde.
Vom arde
dezlănțuiți,
cu vâlvătai,
în întregime,
într-o noapte...

Și ne vom despărți în zori
cu spaima nemărturisită
a unei flori
ce trece-n moarte.

*(Din volumul în pregătire: Dezlănțuit
trecutul venea turbat înspre mine)*

Poezie

Radu CANGE

Ascund

Pe fața zilei plată-i suferința,
Broboane curg, sudorea-i un izvor;
Cât păsări stau pe gânduri, neființa
Se prăvălește-n propriul ei fior.

De ce-am dori seninul să inunde,
Toată făptura-ne demult precară?
Că în aceste vremuri prea imunde,
Nu-i aer, e doar zgomot, e ocară.

Retras în umbra-ți, ce răcoare pură!
Nu-i lașitate, -i liniștea râvnită;
O, fața mea nu este ipocrită,
E doar orgoliul scurs de pe armură.

Soldat al zilei și-n lumină plină,
Ascund un dor ce inima-mi alină.

Țigara

...Am terminat și-o curvă de țigară,
Chiar șprițul ce părea, cumva, grețos.
Dar mi-am promis, poate întâia oară,
Că am să fiu cuminte și sfios.

N-am să mai beau, nu mai fumez vreun
pic,

Ca un flăcău în plină puritate.
De-aceea am promis și-am să vă zic:
Da, mi-am luat această libertate.

Mă voi călugări, așa mi-e vrerea.
Nu mint și am să-mi țin promisiunea.
În mine nu încap omisiunea;
Dar am un gând: voi mai avea puterea,

Când știu sau bănuiesc că-n mănăstiri,
Se bea un vin ca primele iubiri?

O cursă

Îmi sui privirea iar pe sânul tău,
E-atât de sus, că nu cred că-l ajung.
Nu pot să râd, dar nici nu pot să plâng,
Dorința mea ar umple orice hău.

Te știu de-o viață, din priviri ce cad,
În urma ta, ca fructele prea coapte.
Sub pașii tăi, speranța mi-e un vad
Ce susură în zi sau miez de noapte.

Nu poți să fugi, o, mână de nebună!
Am să te-atrag cu foșnetul din flori,
O cursă am să fac din vechi culori,
Ți-oi dărui lumini din blânda lună.

Printre copaci, sub cetină de brazi,
Visez, odat', că-n brațe ai să-mi cazi.

Orice i s-ar spune

Din lucruri mici, se iscă fapte mari,
Frumosul este rar, ca o minune.
Și prostul poate fi lângă cei mari;
Povestea nu-i poveste, se și spune.

Cinstitul poate sta lângă parșiv,
Chiar geniul este luat oricând în răs,
Pe trădător nu-l știi de ți-e conviv;
Aceștia-s oamenii, aceștia îs.

Bacanta, ieri, poza doar în madam,
Afaceristul într-un umanist
Și dacă ești, cumva, ghinionist,
N-ai să auzi, dar eu ți-am spus-o, ți-am...

Naivul crede orice i s-ar spune,
Frumosul este rar, ca o minune.

Naturalețe

Cartierele-s, pe rând, famate
Ispitind briganzi din Ferentari,
Mai umblând la curve neumbrate,
Demonii iscând din lăutari.

Mai obișnuindu-mă cu-o țuică,
Fermentată în ceaun de tuci.
Mai sperând cu gândul la vreo puică;
Viață, te întreb, unde te duci?

Eu mă duc spre zarea care vine,
Încurcată chiar de fanți sadea.
Și vă spun că nu-mi este rușine,
Nu-i sunt nimănui asemenea.

Sunt umilul ce-și păzește umbra,
Ca să nu mi-o fure dânsa, sumbra.
Doar poezia

Să bei, să mori, un vin de Hamangia,
Căci Gânditorul te va ocroti,
Cât îngerul ți-aduce poezia,
Și nici dușmanii nu mai pot cârți,

- O, ce victorie spirituală,
Și ce dezmăț de vise neîmplinite,
Să crezi că ai făcut mare scofală,
În mințile prostiei adormite.

Dar liber, chiar și în pustietate,
De frate pe potrivă-ți e neantul;
O, tu, nevindecatul, vagantul...
Doar poezia-ți e sașietate.

Înjuri ce poți: și viața, nemurirea...
Doar lucru-acesta-ți este tănuirea.

Banatul literar

Prozatorul unui topos asumat: Viorel MARINEASA

Alexandru RUJA

VIOREL MARINEASA (n. 2.IX.1944, satul Țipari, comuna Coșteiu, jud. Timiș) a debutat cu proză (Unchiul) în volumul colectiv *Drumul cel mare* (Timișoara, 1985). Debut în presă: poezie, („Forum studentesc”, Timișoara, 1979, nr. 1 – 2; semnat cu pseudonimul Gabriel Mehadia). A publicat apoi volumele *Litera albă, În pasaj, Unelte, arme, instrumente, Dicasterial* până la volumul de proză scurtă *Înainte și după (războiul rece)*.

Evident că Viorel Marineasa are resurse și suflu de prozator, fiind între valorile certe ale prozei contemporane. Scrie cu siguranță, construiește cu abilitate, se mișcă lejer într-o lume care este, de acum, a prozelor sale, O lume, dintr-un spațiu pe care-l mai întâlnim în proza unor scriitori de anvergură – Sorin Titel și Livius Ciocârlie. Romanul *Litera albă* este original prin construcție. Având în vedere nu atât anul apariției, cât perioada scrierii, se poate spune că Viorel Marineasa este între întemeietorii noilor structuri epice. Romanul trebuie să fie cât mai flexibil, structura lui deschisă. Colajul, imixtiunea de texte, ruperea derulării cronologice, suprapunerea sau interferența unor secvențe epice, sunt trăsături reperabile în proza lui Viorel Marineasa. Autorul scrie într-o notă la *Litera albă*: „Prima parte a cărții de față încearcă o rescriere a romanului *Transformarea*

(Timișoara, Tipografia „Rapid”, 1931), datorat gazetarului și prozatorului plugar Ioan Ciucurel (1897–1955) din comuna Șoșdea, fostul județ Caraș, păstrându-se numele câtorva personaje: Axente, Livia Sturza, Adel. Dialogul romanesc din cea de a doua secțiune urmărește să dea o versiune de biografie a unui asemenea „țăran luminat”, fie că s-ar numi Achim Beca, Ioan Ciucurel, Pavel Tărbățiu, Vidu Marineasa, ori altfel.”

Există în proza lui Viorel Marineasa un permanent balans între text și metatext, ficțiune și realitate, o contaminare, un nedefinit amestec între utopie și real, între istorie și prezent, între faptul reținut de o memorie mai îndepărtată și cel cotidian. Toate aceste modalități contorsionează textul epic, îi dau vioiciune, incită la o lectură activă. Volumul *Unelte, arme, instrumente* cuprinde paisprezece texte în proză. Nu le numesc povestiri, pentru a nu trimite spre specia clasică. Putem cita titluri ca *Severă și tandră, Miscellanea addenda, errata, Celălalt e Unchiul, Celălalt e Nepotul, Siatlezul, Taclale, Corespondențe, compuneri, tăcere* sau cele două texte care dau titlul volumului *Unelte, arme, instrumente*.

Din oricare s-ar cita, se evidențiază modalitatea specifică lui Viorel Marineasa de a construi textul prozei. Există o nonșalanță în plasarea sub

unghiul derizoriului a anumitor lucruri aparent solemne, de a le pune sub lupa ironiei. Sub un asemenea registru este privit, la un moment dat, un personaj din *Miscellanea*, addenda, errata, spre exemplu: „Iată-l completând borderoul aducerilor aminte sau bifând răsăriturile; fredonând interminabile dosare; înjurând în idiomul contabil; maestru al lungilor ceremonii interioare, își potrivește după meridianul locului ritmul sangvin, se muștră pentru mici excese ale imaginației, își compartimentează perfect somnul, îl simplifică și-l populează cu vise de o minunată transparență, fluturând, în afară, la soroace imprevizibile, dar respirând strictete, ca semn al iubirii de lume, adevăr și frumos, doar pijamaua de gală.” Între substituiri și realitate, aduceri aminte și realitatea cotidiană, ironie și nostalgie se desfășoară jocul ingenios al textului literar.

În combinația text-metatekst, considerațiile despre scriere sunt numeroase: „Trebuie pornit de la a scrie așa cum se vorbește, o să dea o astfel de aparență. Exagerat zis aparență, căci lucrurile, în parte, așa vor sta. Doar că o să creeze, nu întotdeauna, ci la intervale meșteșugit alese, o mică vâlvă în vorbirea respectivă, căci e bine, uneori, să spui exact, fără devieri, însă cel mai adesea te vei distanța, lăsând iluzia că n-o faci, nuanțat, cu tot felul de precauții și de strategii [...]. Să distribuie fiecăruia ce i se cuvine, dar să le și suprapui rostirea, în așa chip încât să nu mai știe când e a ta și când a bietelor personaje, cel ce te citește să trăiască uneori iluzia că te identifici cu Livia Sturza, chiar și cu Adel, când tu de fapt încerci să crezi țesătura în care se zbat, să le instalezi în propria piele, dar și să te arăți

pe alocuri pe tine însuși, ba deasupra, ba la spate, ba – și așa e cel mai bine, de-abia să fii bănuț, nălucă umblând prin paginile chiar de tine zămislite.”

Viorel Marineasa este preocupat atât de formele discursului epic, cât și de semnificația, de sensul cuprins în acest discurs epic. Lumea prozei lui Viorel Marineasa, cu alternanța de arhaic și contemporan, are un specific aparte. Nimic nu pare că stă sub presiunea unui timp alert, nici chiar când se produc drame. Curgerea timpului roade lent. Viorel Marineasa excelează în descrieri; are ochi ager, simțul detaliului și capacitatea diferențierii: „Nu ar fi trebuit să colinde atâta, dar, după îndelungă pustnicie, a fost dornic să se amestece cu lumea. A zăbovit copilărește lângă tocilari, urmărind cum discolul își pierde conturul sub impulsul pedalei, cu urechea bucurată de țipătul rezultat din împreunarea cu tăișul. A căscat gura la vânzătorii de grâu, de cucuruz, de făină, de ceapă, de mere, de prune, și-a notat prețurile într-un carnet, a făcut comparații. (Dacă i s-ar fi uitat peste umăr careva, ar fi citit alături consemnarea datoriilor în produse și în bani ale familiei Beca, la sfârșitul anului 1940, față de bouari, de văcari, de păcurari, de purcari și de covaci; pe coloana din dreapta, adunări și scăderi, tăieturi semnificând achitarea.) A cerțat îndelung, gratuit, hamuri și curele, butoaie și ciubere, cotărite din nuiete de salcie, mături de curte și de casă. S-a foit printre oamenii veniți din Ardeal, ce dădeau varul nestins în bulgări cântăriți cu mărinimie.”

Fără îndoială că se simte în această descriere a târgului mâna unui adevărat artist. Dar Viorel Marineasa are și un simț

aparte al eufoniei numelor; un adevărat regal onomastic se desfășoară în prozele sale: Olivia Boboanță, Astrida Cocota, Adam Coadălungă, Pepa Giungiuc, Sever Orșa, Augustin Hampu, Iunian Jude, Căldăraș, Hîrțu, Hîrdaru, Aldan Coriolan, Pau Nica, Fufănica, Gigliola, Ghizi, Ioșimică, Cionvică ș.a. Dincolo de faptul că Viorel Marineasa este prozatorul unui topos (Banatul), al unor întâmplări petrecute într-un anume timp și spațiu, un degustător de fine sonorități lexicale, el este și un prozator preocupat de stil, de expresie, ceea ce cu o caracterizare mai concisă poate fi numit un prozator cu stil. În volumele *Despre Banat, în regim normal și Vederi din Timișoara* impresia sugerată și de titluri este a toposului, paradigmă importantă în valoarea prozei lui Viorel Marineasa, dar nu exclusivă. El scrie despre ripensiști, reînviind forța unui blazon legat de topos, despre Fabric și „Enigmatica Timișoară”, despre Orșova Veche și Crivaia, despre Lipova și Cenad, „despre Intrarea Vișinului, colț cu America”, despre grădina de la Cina, despre „niște paori steineriști”, despre „boemi și longevivi”, despre „Plătu lozăfâr” și „Castravete de lozefin”, „Piața Maria — c'est moi”, despre cei care au animat și înnobilit toposul prin scrisul lor, întâlnindu-i aici pe F. X. Kappus și Sorin Titel, pe Tata Oancea și Livius Ciocârlie, pe Sever Bocu și Petre Stoica. Dincolo de forța, de frumusețea, de frecvența, de amplitudinea toposului trebuie să remarcăm și stilul. Evident că despre un topos de resurse literare cum este Banatul s-a mai scris, dar nu cum scrie Viorel Marineasa.

Un stil sacadat, rupt în perioade ritmice dă fiori apocaliptici, de final al

unui cartier cândva emblematic pentru ceea ce însemna Timișoara istorică, despre care scrie Marineasa. „Fabricul e pe jumătate dărâmat. Ulițele vechi care vin până la blocuri stau gata să se răstoarne. Prin depozitul de lemne, unde vânzoleala nu se oprea nici în timpul nopții, bate vântul. Nu tu cociși, nu tu cumpărători, nici tu drujbiști, nici tu combustibil. În casele pe cale de-a fi demolate au năvălit numeroase familii de țigani. Au rămas pe loc bătrâne ce te privesc din dosul ferestrelor duble între care sunt așezate perne potrivite pentru a bara drumul frigului și al umezelii. Te și miri când mai vezi trecând câte o față frumoasă, produs rarism al acestor ulițe învechite.” (*Strada CimiTigrului*).

Alteori stilul este evocator, înșiruindu-se, prin cuvinte, spre timpuri revoluate prin glisarea temporală a verbelor și așezarea în șir istoric a toposurilor semnificative, ca în prezentarea Lipovei. „Lipova avea/ are numeroase tentații/ puncte de referință, care păreau/ par să o supradimensioneze în comparație cu viața aparent bicisnică, restrânsă în evenimente, pe care ți-o poate oferi o așezare având cam tot atâția locuitori cât o comună mai răsărită. Să enumerăm: Cetatea Șoimoș (reședință regală pentru Carol Robert de Anjou și pentru Isabella, văduva lui Ioan Zapolya; pe Cioca Tăutului, copil fiind, dădeam fără greș de un moș povestaș, care ne arăta hărți zdrențuite și ne îmbia cu fructe de pădure ce aveau virtuți tămăduitoare, bazarul turcesc (numit de localnici Subdughene, relicvă a ocupației otomane dintre 1613 și 1716), Mănăstirea Franciscană (cea evocată în romanul „Mara” al lui Ioan Slavici.[...])” (Casa Bocu). Stilul devine

reflexul unei bonomii, se încarcă de poezie, de tensiune lirică atunci când urmează linia evocatoare a mișcării literare timișorene, mai ales prin Cenaclul „Pavel Dan”, de care a fost atât de apropiat, un timp, Viorel Marineasa. Evocă în stil pasional ceea ce știe, dar „cenacliada” sa este cam trunchiată și sectară.

Deloc calofil, stilul lui Viorel Marineasa are suculență, prozatorul rămâne un meșteșugar al frazei, în care cuvintele vin când într-un ritm amețitor, când într-un tangaj ce se domolește spre mișcarea armonioasă a valurilor. Ca în acest cadru ușor bacovian, auster, în care gesturile devin mecanice, repetitive în trecerea zilelor, sugerând un orizont limitat „Ploaia s-a preschimbă în ninsoare. Iese de sub pilotă. Așa trebuie să se pună în mișcare o mașinărie cu roțițe neune. În fața ligheanului, spălându-se sumar, a observat cum nămolul i-a ajuns pe frunte, dar și la ceafă, așa că nu se miră acum privind fețele de pământ ale cloșarzilor, le distinge clar, cu toate că s-a întunecat de-a binelea, ei țuguiesc din butelca aia ce nu se mai termină, iar el a încremenit la intersecție, derulând un film în care figura lui apare cam des, acum coboară din terasă-n terasă, trece de cimitirul în care întrezărește prin pânza ploii cum se cântă o singură muiere, ajunge la gară, își scoate cizmele de cauciuc pe care le-a luat pe o sticlă de rom de la un ceapist cu norme restante...[...]" („Sunt mai urât...”). Viorel Marineasa rămâne un narator redutabil, diseminându-și talentul în proze scurte, dar care cuprind istorii memorabile prin fixarea lor în textul literar. Dar, în același timp, are un simț al cuvântului, o percepție a sensu-

rilor ascunse și al armoniei (sau, după caz, al distorsiunii) melodice, al glisării semnificațiilor prin combinarea cuvintelor, încât caracterul stilist al prozelor sale nu poate fi ocolit.

Aplecarea spre stil se observă și în construcția epică. Prozele sale scurte și foarte scurte cum notează prozatorul în volumul — Înainte și după (războiul rece) — sunt de fapt schițe, ori dificultatea unei asemenea construcții epice este dincolo de orice îndoială. Viorel Marineasa fixează într-un cadru epic restrâns un personaj, un fapt, o întâmplare, o atitudine, o istorioară. Registrele epice în care se mișcă personajele sunt diferite, de la un realism acut, ancorat în timp istoric, la imaginarul abulic, chiar cu plonjări în oniric. Limbajul colorat, diversificat extras din diverse zone ale lexicului ajută la conturarea plastică atât a personajelor, cât și a derulării epice. „N-ai de unde ști că nu apare și acolo vreo cucoană mai zbanghie, iar Zbânțu e mereu disponibil: asta-i părerea ei și nimeni nu i-o poate extrage din tărtăcuță. A făcut cercetări amănunțite asupra unor pasaje copioase din existența lui precedentă, a mai completat cu imaginația sau dând cu presupusul. S-o luăm de prin anii șizeci. Zbânțu-i pipernicit și mămos. Țompy e zdrăhoană și convinsă. Convinsă de ce? Că le știe pe toate, că poți înlătura scepticismul cu un clătinat înțelept din cap. Zbânțu nu prea are inițiativă decât după un pahar-două de vin. Țompy acționează și fără (vin). Zbânțu, cică, n-o iubește pe Țompy, dar are nevoie de ea. Lui Țompy îi priește că l-a selectat pe Zbânțu. Tot timpul îl drăgălește. Asta-l enervează pe Zbânțu, care ar mai scăpa din lanțul ăsta prea tandru, dar n-are tăria

s-o facă. Iată că în țară s-a dat drumul la un pic de libertate. Țompy ar vrea la Liverpool, Zbânțu — la Paris. Din păcate, n-au bani. Rămâne pe mai târziu.” (*Zbânțu*).

Prozatorul schițează epic, realizează o schiță. Dar nu brevi-narația dă caracterul de schiță (nu orice narațiune scurtă îi satisface condițiile), ci suculența din interiorul narațiunii. Maeștri rămân Cehov și Caragiale. La stilul narativ se adaugă caracterul critic, satiric al schițelor. Gestul buf cu spiritul caustic printr-o învăluire în limbajul alert, prin coloratura de extracție dialectală dau textului prospețime și-l scot din încrâncenarea ideologică. „Moș Pau s-o tot supuit în sufletu lu Pătru, da ăla o zâs, mă Pau, ia du-ce mai înclo, că-mi iei aieru, ai grămăgit la măsea tutun puturos de gimineată și ai mai tras și un șluc dă răchie pră inima goală când ce-ai scoborât în podrum”. De la expresia banală (în sensul de obișnuită, cotidiană, colocvială) la construcția elevată traseul nu este deloc ușor, dar mai dificilă este folosirea interferentă ori chiar combinată a celor două paliere care concură la individualizarea unui stil. Textele semnate de Viorel Marineasa arată că autorul lor cunoaște bine această situație ușor dilematică.

Prozele din *Dicasterial* sunt scrieri de interferență — povestire și confesiune, notație și perspectivă analitică, incizie pamfletară și infuzie lirică. Spirit eminent cultural și cultivat, fin degustător de subțirimi lexicale, Viorel Marineasa este capabil și de asocieri culturale neașteptate, de plasări într-un areal distanțat, de evocări în structuri temporale diferite. Suculente și truculente în limbaj, savuroase și hazoase,

prozele din *Dicasterial* sunt, totuși, inegale. Saturația de social, în unele, tenta politică în altele scot aceste texte de sub condiția ideală a literaturii, în sens maiorescian, cea a valorii estetice.

Dicasterial devine un simbol în volumul lui Viorel Marineasa — palat și bolgie, glorie și decădere, extaz și agonie. Cartea are trei secțiuni: *Paori, beamtări și alte chestii, Micul trafic, Falsul vienez*. Reverberează în textele de aici experiențele trăite direct sau experiențe culturale, momente din copilărie ori adolescență, secvențe de maturitate. Realul inundă cu brutalitate discursul epic, povești fantastice se așază lângă experiențe existențiale, coagulând un text de factură aparte. „Pe scurt visul cu studenta strânsă de braț. El este profesor universitar. Vine la curs cu întârziere. Se autoadmira din capul scârilor, de data asta pierdut în grupul studenților. Ei pun în salut un respect exagerat. Tânărul caută să atragă atenția ipostazei sale împlinite la maturitate, dar nu reușește. Faptul îl încludează. [...] Omul ce a vrut să-l ecranizeze pe Kafka a trecut și prin alte experiențe demne de menționat. După ratarea pe plan profesional a urmat cea matrimonială. A revenit pe coridoarele și sălile apăsătoare pentru divorț. Femeia-l preferase pe unul mai arătos și mai descurcăreț.”

Proza lui Marineasa poate fi ușor recunoscută prin acest accentuat simț al cuvântului, prin modul de a explora lexicul arhaic și popular, uneori limbajul periferic. Integrat unui spațiu cultural pe care l-a asimilat, prozatorul vorbește fără reticențe despre Kafka și Ciucurel, Teregova — Kentucky, Partoș — Europa, tur-retur, Viena — Băile Herculane — Istanbul,

degajând nu doar încărcătura culturală, ci și tensiunea dramatică a experiențelor existențiale. Un Banat fabulos, arhaic și contemporan deopotrivă, cu anvergură culturală în adâncime și pe spațiu extins, iese la iveală din prozele lui Viorel Marineasa. *Dicasterial* confirmă virtuțile unui prozator.

Fragmentarism și notație, înregistrare cotidiană și fixare istorică, desolemnizare și plasare în derizoriu sunt trăsături frecvent întâlnite și în volumul *O cedare în anii '20*. Volumul are două părți: *Arpentaj și topofobie* și *Cartea funciară*. Și aici Viorel Marineasa este un mânuitor al cuvântului din lexicul popular și arhaic, un tăios observator al socialului. Prin Viorel Marineasa, fragmentarismul se impune ca un mod de creație durabil în epică. Textele sale epice, din prima parte, sunt scurte, aproape de aceeași dimensiune, dar atent și pertinent lucrate. În povestirea *Gașpar*, spre exemplu, nu doar existența în lumi paralele, finalul incert (în suspensie) impun nivelul prozei, ci, mai ales, structura textului epic. „Se ridică de pe marginea patului. Bate pasul pe loc câteva secunde, apoi o ia târâș spre chiuvetă. Scapă paharul din plastic. Bâiguie. Fornăie. Când se apleacă, i se desfac baierile halatului. Își prezintă goliciunea palidă, mohorâtă. Culege paharul. Revenit la nivelul dușumelei, găfâie, se împleticește. Își restabilește echilibrul uzând de perete, de clanță. Preț mare: ușa se deschide. Mormăie. Poate că înjură. Ochește clanța. O ajunge. Se proptește în ea. Trage ușa. Își prinde halatul. Gâjâie.”

Viorel Marineasa are un acut simț al detaliului, cum nu întâlnești la prea mulți prozatori. Lumea prozei lui Viorel Mari-

neasa – prinsă în acest volum – este una în trecere, nu neapărat o lume maladivă, dar, oricum, în derivă. „Rămânem tot mai puțini. Prietenii de joacă. Angosații. Colegii de liceu, de facultate. Cei ce scriem. Fraierii. Vecinii. Rudele. Adevăru-i că vin alții. Dar lumea asta aproape că nu mai e a noastră. Cineva o să glumească spunând că nici n-a fost vreodată. O privim peste umăr. Sau dintr-o margine. E drept că mai molfăim tentații. Că râdem, uneori, de ne astupăm.” Când această lume molfăită pare să ia în stăpânire totul, prozatorul schimbă registrul epic, temporal și ritmic, introducând informația cu „moartea lui Lady D.”, iar când cititorul se așteaptă să accentueze pe această secvență, registrul se schimbă, din nou, introducând alt „fapt divers”. „... cu o zi înainte, pe când prințesa claca în pasajul subteran din preajma Turnului Eiffel, la București, un ofițer de pompieri aflat la datorie era înjunghiat de stăpânul unui apartament cuprins de flăcări.” O lume marginală este adusă în centrul prozei, o lume de tante și tantilici, amorezate aventuroase sau complexați sexual, nedezlegate încregături de rubedenii, umili și psihopați, sereliști inculți și clanuri în decădere, frustrați intelectual.

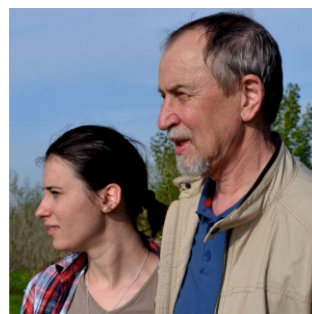
Viorel Marineasa are observația fină, ochiul atent și simțul acutizat; el percepe subtil o lume, incongruentă, amorfă și nesemnificativă pentru alții, pe care o aduce în textul prozei cu ingeniozitate și naturalețe. Prozator cultivat, Viorel Marineasa își poate consolida locul pe care și l-a câștigat, deja, în proza contemporană. Romanele și povestirile lui reprezintă un epic deschis.

(Fragment din ISTORIA LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE DIN VEST)

Agora

Învăță cine poate: „Că unde este multă înțelepciune este și multă amărăciune”

Simona DUMITRACHE –
de vorbă cu Paul ARETZU

Cum este bătrânețea?

Este de două feluri: contemplativă și deziluzionantă. Este o vârstă profund meditativă. Nicidecum nu produce jubilație, nici bucurie, cum afirmă unii bătrâni care se încurajează singuri. Desigur, este o vârstă necesară. Sărmanii oameni lipsiți de bătrânețe sunt frustrați. Prin bătrânețe ne lăsăm în voia adevărului, înțelegând singurătatea, dar ne simțim mai solidari cu cei morți, cu părinții, cu strămoșii. Bătrânețea se manifestă mai ales prin diminuarea timpului. Nu mai avem timp. Răscolim trecutul.

Care ar fi cel mai mare eșec al omului?

Nerealizarea, eșecul existențial. Cea mai mare decepție a omului este constatarea finală, nemiloasă, a deșertăciunii: „M-am uitat cu luare aminte la toate lucrările care se fac sub soare și iată: totul este deșertăciune și vânare de vânt./ Ceea ce este strâmb nu se poate îndrepta și ceea ce lipsește nu se poate număra./ Grăit-am în inima mea: Cu adevărat am adunat și am strâns înțelepciune – mai mult decât toți cei care au fost înaintea mea în Ierusalim căci inima mea a avut cu belșug înțelepciune și știind./ Și mi-am silit inima ca să pătrund înțelepciunea și

știința, nebunia și prostia, dar am înțeles că și aceasta este vânare de vânt,/Că unde este multă înțelepciune este și multă amărăciune, și cel ce își înmulțește știința își sporește suferința”.

Cunoașterea este, cum spune Ecclesiastul, suferință, amărăciune?

Este și nu este, sunt mai multe nuanțe. Copilăria, de exemplu, este vârsta curiozității totale. Copilul suferă, dacă nu știe. Cunoașterea lui este joacă și explorare. Adultul suferă și de ceea ce știe și de ceea ce nu știe. Suntem interesați de tot ceea ce este nou, de insolit. Toată existența noastră înseamnă cunoaștere. Pe cea adevărată o arată Goethe în *Faust*. Este drept că prin moarte se pierde toată cunoașterea individuală. Moartea este ultima cunoaștere pe care o încercăm.

Dacă ar fi posibil, ai vrea să o iei de la capăt, să te naști din nou?

Cu siguranță, nu. Ar însemna, în primul rând, o ieșire din dimensiunea omenească, din tiparul predestinat, lucru desigur bizar. Apoi, viața devine împovărătoare odată cu vârsta, aproape inutilă. Să faci din nou ceea ce ai mai făcut este de negândit. Să înveți din nou ceea ce ai mai învățat ar fi de nesuportat. Moartea este nedreaptă pentru că des-

ființează, nu mai oferă o altă posibilitate, dar totul, sau aproape totul, are un început și un sfârșit. Este legea firii. Ceea ce încearcă oamenii de creație, să supraviețuiască prin spirit, este o amăgire, ține de vanitate. Oamenii vor să supraviețuiască prin fantasma numelui lor. Rămâne, desigur, cultura, dar aceasta nu mai reprezintă pe cineva, ci împinge omenirea înainte. A spus-o foarte frumos Neil Armstrong: „Un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire”. Din păcate, scara omenească se întinde de la bestial și grobian la sfânt. Sfântul știe să aducă fericirea în sine, este lipsit în totalitate de egoism. Omul primitiv, însă, este însetat de trăire. Acesta își dorește să existe la nesfârșit, este însetat de viață. Dictatorii iubesc eternitatea, își fac statui, piramide, se declară zei. Însă nimic nu rezistă în fața malaxorului timp.

Ar trebui să acceptăm moartea ca pe o izbăvire?

În niciun caz. Cuvântul acesta: lupta cu moartea, este adevărat. Omul trebuie să-și fructifice propria existență. Să lupte cu toate formele de moarte, în primul rând cu ignoranța.

Da, dar se spune că proștii sunt fericiți.

Este o preluare greșită a afirmației (poruncii) din *Fericiri*: „Fericți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția Cerurilor”. Acolo este vorba de smerenie. Prostia este o lipsă de respect față de statutul (statusul) uman. Omul prost își ratează condiția umană.

Azi, copiii nu mai învață. Poate fi acesta un semn de întrebare, un semn de îngrijorare?

Viața noastră, din momentul în care ne-am născut, nu este altceva decât învățătură, vrem-nu vrem. Pentru că învățătura este iminentă ființării. Învățăm pentru a ne adapta, pentru a ne integra mediului, socialului, pentru a fi mai buni, mai performanți. Fiind de multe feluri, învățarea depinde de factori diverși, în primul rând de înzestrarea ereditară, apoi de educație (care este produsă de familie, școală, natură), de momentul istoric, de cultură, de tradiție). Poate fi și o învățare negativă: unii deprind „știința” furtului, a mințitului, a agresivității. Dar ține de latura instinctivă, obscură. Învățăm pentru a ne găsi vocația, pentru a ne desăvârși.

O concluzie.

Creație și contemplare a creației ar reprezenta știința existenței. Ar trebui să trăim în cuprinsul mulțumirii de sine. Am să-ți dau și soluția lui Mihai, care are „șase ani și ceva” și își pune și îmi pune foarte multe întrebări:

„– Cred că nu este drept că oamenii mor.

– Așa este. Din nefericire, aceasta este realitatea în care trăim.

– Până la urmă, or să moară toți oamenii.

– Se vor naște alții.

– Da. Dar problema este că și eu am să mor. Și nu știu dacă pe lumea cealaltă este mai bine. Acolo este totul nesigur. Este multă ceață, este nor. Nu pot să-mi văd jucăriile sau să mă uit la desene. Eu cred că lumea aceasta este mai frumoasă.”

Calendar

Ianuarie

1 ianuarie 1794 – s-a născut, la Slatina, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (m. 21. 05. 1836, București)

1 ianuarie 1938 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, istoricul **GHEORGHE D. ISCRU**

1 ianuarie 2000 – a murit, la Roma, poeta **YVONNE ROSSIGNON** (n. 1912, Studina, Olt)

1 ianuarie 1951 – s-a născut, la Corabia, pictorița **CORNELIA PETRESCU**

2 ianuarie 1907 – s-a născut, la Negreni, Olt, pictorul **ION POPESCU NEGRENI** (m. 28 octombrie 2001, București)

2 ianuarie 1962 – s-a născut, la Poboru, Olt, prozatorul și gazetarul **NICOLAE TIȚA** (m. 5. 01. 2016, Slatina)

5 ianuarie 1991 – a murit, la Slatina, jurnalista, prozatoarea și poeta **MIHAELA DUMITRESCU** (n. 16. 05. 1949, Corabia)

6 ianuarie 1881 – s-a născut, la București, poetul **ION MINULESCU** (m. 11 aprilie 1944, București)

6 ianuarie 1940 – s-a născut în comuna Ciubârciu, județul Tighina, romancierul, poetul și eseistul **ION LAZU**

7 ianuarie 1976 – s-a născut, la Craiova, poetul **IONUȚ OCTAVIAN BOTAR**

8 ianuarie 1997 – a murit, la Slatina, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (n. 29. 11. 1940, Radomirești, Olt)

14 ianuarie 1941 – s-a născut, la Vădăstrița, Olt, poetul **ALEXANDRU TĂNASE**

14 ianuarie 1948 – a murit, la București, memorialistul **PAVEL ION** (n. 1885, Caracal)

15 ianuarie 1902 – s-a născut la Coteana, Olt, geograful și scriitorul **ION CONEA** (m. 22 06 1974, București)

15 ianuarie 1979 – s-a născut, la Corabia, poetul **VICTOR IACOBESCU**

18 ianuarie 1943 – s-a născut, la Slătioara, Olt, poetul și publicistul **DAN ROTARU**

18 ianuarie 1968 – s-a născut, la Slatina, pictorul **LUCIAN LICIU** (m. 16. 03 2022, București)

23 ianuarie 1940 – s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul **EMIL BOROĞHINĂ**

24 ianuarie 1932 – s-a născut, la Timișoara, actorul **SILVIU STĂNCULESCU** (m. 23. 10. 1998, București)

24 IANUARIE 1948 – s-a născut, la Boldur, Timiș, criticul, istoricul de artă, pictorul și pedagogul **IOAN IOVAN**

24 ianuarie 1949 – s-a născut, la Slatina, istoricul **ALEXANDRU-CECILIU POPESCU**

24 ianuarie 1967 – s-a născut, la Bălteni, Olt, poeta și pictorița **INA FLORICA POPA**

25 ianuarie 1961 – s-a născut, la Bobicești, Olt, pictorul **GEORGE PĂUNESCU**

26 ianuarie 2015 – a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, restauratorul, arheologul și muzeograful **TRAIAN ZORZOLIU** (n. 15 decembrie 1936, Stoicănești)

27 ianuarie 2000 – a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (n. 16. 08. 1903, Bârza, Olt)

28 ianuarie 1943 – s-a născut, la Vișina, Olt, prozatorul **PETRE PREOTEASA**

29 ianuarie 1928 – s-a născut, la Slatina, istoricul **MIHAIL BUTOI** (m. - ?)

Soresciana

Marin Sorescu și absurdul unei demisii

Maria IONICĂ

În 8 decembrie 1996, pe un pat din spitalul bucureștean Elias, se stingea din viață, la numai 60 de ani, marele scriitor Marin Sorescu, cel care ar fi putut aduce literaturii române primul – și singurul, cel puțin până azi – Premiu Nobel pentru literatură. Această dispariție fulgerătoare lua prin surprindere lumea literară și, pentru o vreme, numele *singurului printre poeți* intra într-un con de umbră. Dar scrierile sale vor înfrunta timpul, invidiile și răutățile inamicilor din branșă, cum știa și poetul care cita deseori versurile horățiene despre perenitatea adevăratelor valori: „exegi monumentum aere perennius”...

Tradusă în principalele limbi de circulație (și nu numai), cunoscută și apreciată, creația soresciană a constituit subiectul unor studii de cercetare iar după circa un deceniu de la moartea scriitorului, prin stăruința profesorului univ. dr. exeget-scriitor George Sorescu, au apărut zeci de volume cu postume/ ineditate și numeroase documente despre biografia originalului creator. Am avut onoarea de a fi solicitată, alături de alți câțiva colaboratori, spre a pune în lumină

prețiosul tezaur din arhiva scriitorului, din Casele Memoriale de la București și Bulzești, fără a mai lua în calcul numeroasele materiale risipite cu generozitate de autor pe la confrăți, prieteni și cunoștințe. Parte dintre acestea se vor fi recuperat, altele încă așteaptă¹.

Cu sprijinul competent al fostului meu dascăl din studenție, am reușit, în timp relativ scurt, sintetizarea vastei și plurivalente activități creatoare soresciene în teza de doctorat *Viața și opera lui Marin Sorescu* (2004). Pe de altă parte, am publicat zeci de articole despre *Văru* [lui, *n.n.*] *Shakespeare* și am participat la mai multe lansări de carte și acțiuni omagiale care i s-au dedicat, la câteva am și vorbit despre munca mea de cercetare sub atenta îndrumare a profesorului George Sorescu – frate mai mare al scriitorului. Compensând cumva faptul că nu l-am cunoscut personal pe scriitor, am luat legătura cu mulți dintre cei care au avut privilegiul de a-i fi, vremelnice, în preajmă și am observat că toți – membri ai familiei (frați, nepoți, alte rubedenii), dar și oameni simpli din Bulzești, iluștri exegeți

¹În desele sale drumuri spre Craiova și Bulzești, Marin Sorescu mai poposea prin Slatina sau Balș, unde și-a găsit sinceri admiratori, chiar și prieteni. Am valorificat și eu unele amintiri ale acestora iar vreo doi conjuțețeni mi-au promis alte materiale, înregistrări video/ fotografii/ schițe de portret cu scriitorul; dar între timp au trecut și ei puntea ...

sau pictori talentați, foști colegi, chiar și dascălul Simion Bărbulescu (de la Liceul Militar din Predeal) – toți i-au păstrat amintiri luminoase și de neuitat, ceea ce m-a ajutat să reconstitui imaginea omului Marin Sorescu, evocat aproape cu evlavie și epitete măgulitoare: modest, generos, spiritual, discret, prietenos etc.

La una dintre menționatele activități omagiale, ascultând emoționante evocări mi-am adus aminte că nu s-au prea auzit marile personalități ale Olteniei în primăvara lui 1991, când Marin Sorescu era înlăturat de la direcția revistei „Ramuri”. Poate și pentru că vestea șocase pe toată lumea și părea greu de crezut că lucrurile vor rămâne așa. În monografia publicată în 2005, analizăm amănunțit atât demisia scriitorului, cât și *jalba* contestatarilor. Dacă la primul document remarcam amărăciunea confesiunii, la celălalt sesizăm dezacorduri și alte câteva scăpări, impardonabile pentru niște literați. Faptul că „laureatul Premiului Herder [ironie malițioasă, *n.n.*] nici nu primește salariu de la revista noastră, fiind salariat la edit. «Scrisul Românesc»”, frizează absurdul contestației, iar mențiunea din final – că „prezentul memoriu n-a fost semnat de dactilografă, de tehnoredactorul Alina Roșca și de femeia de serviciu” – trădează și o doză de snobism. Demisia adresată Uniunii Scriitorilor (care acceptase *jalba rebeliunii* din redacția revistei craiovene), precum și renunțarea la calitatea de

membu corespondent al Academiei Române denotă, pe lângă cuvenita *țâfnă* oltenească, profunda dezamăgire a celui care, din 1978, trudise 13 ani la revista prin care, pe lângă propria-i operă literară, își propusese „să scoată Oltenia în lume”.

După modelul faimosului document din martie 1989 – cunoscut, mai ales după 1990, ca *scrisoarea celor șase* disidenți predecembriști, presa vremii publica și comenta *scrisoarea celor opt* – memoriul colaboratorilor aduși de Marin Sorescu în Bănie (unii cu greu, de prin locuri obscure ale Doljului), „crescuți” la „Ramuri” și propulsați în poziții de care unii se bucură și azi... De menționat că scriitorul nu va schița ulterior niciun gest de vendetă față de aceștia, nici când a fost Ministru.

În publicațiile centrale, pe lângă reproducerea demisiilor înaintate de scriitor² în urma scrisorii prin care se solicita recuzarea sa din funcția de redactor-șef al „Ramurilor”, cu câteva – uneori, firave – excepții, doar câteva personalități s-au exprimat public și clar pro-Sorescu (Mihai Ungheanu³, C.T. Popescu ș.a.). Și mai puține dinspre plaiurile natale...

Se știe că oamenii de cultură sunt, în general, firi interiorizate, arareori dispuse a-și exterioriza trăirile (în afara sferei lor artistice), așa cum era de fapt și Marin Sorescu⁴. La fel de adevărat este și că aceștia au un ascuțit simț al dreptății și adevărului. Dacă în celălalt episod

²Anunțată inițial de „Adevărul de Cluj”/ 27.II.1991, demisia a fost reprodusă ad-litteram în ziarul „Adevărul” din 5.III.1991: „După ce a trecut pe la Uniunea Scriitorilor, pentru a-și depune demisia, domnul Marin Sorescu ne-a vizitat la redacție, înmânându-ne o copie a documentului. Iată deci că nu noi am bătut câmpii...” – titra „Adevărul”, reproducând și demisia.

³v. Sorescu – un caz?, în „Cuvântul libertății”/ 28.II.1991, pp.1,2.

⁴Mai multe surse, credibile, indică faptul că, în 22.XII.1989, actorul Ion Caramitru a trecut pe la casa lui Marin Sorescu pentru a-l lua la televiziune, dar amicul său s-a eschivat, promițând că va veni ulterior.

dramatic (Meditația transcendențială, din 1982) pe Marin Sorescu l-a apărat Adrian Păunescu, în 1991 Păunescu era stigmatizat, supraviețuind cu greu schimbărilor postdecembriste... Dar ceilalți? De multe ori se observă o abordare prudentă a subiectului, eventual fără asumarea unei semnături. Astfel, ediția „de prânz” a ziarului „Libertatea”, de vineri 11 martie/ 1991, sintetizează în rubrica „Dintre sute de ziare”: „Cațavencu marchează demisia lui Marin Sorescu din Uniunea Scriitorilor și de la conducerea revistei „Ramuri”, publicând totodată un Cuvânt semnat de „cel mai umblat scriitor din România ante-revoluționară, mai umblat decât toată poeziștea la un loc” (v. „Omagiu”/ 1983)⁵. Condescendent, T. Morar se întreba: „Și ce dacă a mâncat și el [o pâine, n.n.], au făcut-o și alții, nu putem fi toți disidenți”, zice. În „Adevărul” din 5 martie, Marin Sorescu simula, mucalit, pretinsă căință: „E drept că n-am făcut școala de disidenți de câteva luni care să-mi dea acum un noian de drepturi. Disidența mea a început cu vreo 25 de ani în urmă și se află în cărțile mele”⁶.

S-a afirmat – nu doar de membrii propriei familii! – că acest episod l-a afectat profund pe scriitor și „i-a scurtat zilele”. Firea discret-timidă a lui Marin Sorescu nu concorda cu tonul dur al acuzelor din demisia despre care abia după vreo două decenii aflăm că fusese concepută de jurnalistul Cristian Tudor

Popescu:

„– Domnu` Popescu, nu prea știi cum se scrie o demisie, n-am mai scris niciodată, nu vrei dumneata să mă ajuți, că ești gazetar?

– Cum să nu știți, scrieți o poezie-demisie și-o să fie perfect!

A mormăit încurcat câteva clipe.

– Ei, nu..., totuși e un act oficial, o să rămână la dosar (La dosar?... Cum suna expresia asta în gura lui Marin Sorescu!)...

– Bine, atunci scrieți așa. Și i-am dictat aproape cuvânt cu cuvânt lui Marin Sorescu un text, probabil singurul semnat de el care nu îi aparține, demisia din Uniunea Scriitorilor”⁷.

Într-adevăr, patosul acuzelor trădează predilecția jurnalistului pentru faptul divers cu impact major la cititor:

Subsemnatul Marin Sorescu îmi dau demisia:

– din funcția de redactor-șef al revistei „Ramuri”

– din Uniunea Scriitorilor.

Mă simt, în plus, uluit de ceea ce se întâmplă, umilit. Plecând la cerere de la revista „Ramuri”, aș preciza că înlăturarea mea de la această publicație era o veche obsesie a fostului pcr.[...] Refuz să cred că democrația este mai rea decât dictatura. [...] A fi scriitor pur și simplu îmi este de ajuns.

Într-un interviu apărut la 6 martie 1991, demisionarul revenea cu amănunte la fel de dureros-virulente: *Am recurs la această măsură extremă ca*

⁵Presimțind parcă atacurile viitoare, în nr.1/1990 al revistei „Ramuri”, Marin Sorescu preciza: „n-am scris niciodată un editorial, semnat sau nesemnat, și n-am participat cu nicio frază la delirul proslăvirii” (lui Ceaușescu și epocii sale, n.n.).

⁶v. vol. Poezii alese de cenzură, Editura „Roza vânturilor”, 1991.

⁷Intersecții pe str. Timpului, în platforma „Republica”/11.IX.2020.

*urmărire a unor presiuni exercitate asupra mea, în vederea alinării la tendințele de politizare forțată a revistelor literare, fiind în dezacord cu excesele extremiste ale unor lideri din Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor. [...] Voi lucra pe mai departe ca scriitor. Deci, între mine și conducerea Uniunii Scriitorilor există un dezacord de principii. Regret că într-un moment ca acesta, drumurile noastre se despărț*⁸.

Așadar, mi-am propus să revăd cine se va fi angajat a-l apăra pe scriitor în acele zile extrem de triste, după cum deduceam din tonul răspicat-protocolar, din epitetele rostogolite în cascadă (*uluiț, umilit*), cine-i dezaproba pe *ciracii/pigmeii* lui Marin Sorescu/ *puciști* „sprijiniți de *Centru*”?! Am recitit interviurile luate scriitorului de ziariști ca Ion Jianu⁹, Marin Coandă¹⁰, Ion Butnaru ș.a. Poate au fost și alte opinii (la nivel național și internațional), dar în acea vreme nu se arhivau materialele publicațiilor, așa că am revenit la extrasele pe care îndrumătorul tezei de doctorat mi le decupase din publicațiile locale – unele cu apariție efemeră.

Acest remember-jurnalistic mi-a reconfirmat tristul adevăr că Oltenia nu

și-a apărat suficient scriitorul care a dorit să-i pună în valoare farmecul spontaneității, rodul istețimii și gândirii necenzurate. Ca și-n alte situații, tardivele „tămâieri” întăresc veridicitatea cinic-lucidei „analize” eminesciene: „*lar deasupra tuturor va vorbi vr`un mititel/ Nu slăvindu-te pe tine..., lustruindu-se pe el/ Sub a numelui tău umbră*”... Dar unde vor fi fost confrății într-ale scrisului și vocile sonore din Oltenia acelor ani?! Cu excepția unor articole, cum este cel semnat de Emil Boroghină – directorul Teatrului Național din Craiova¹¹, pe marele oltean nedreptățit l-au apărat pe-aici doar câteva publicații și condeie cvasi-anonime, riscându-și, poate, continuarea aparițiilor gazetărești...

Cei opt semnatari ai scrisorii adresate conducerii de atunci a Uniunii Scriitorilor invocă anumite nemulțumiri (reale sau sugerate de *undeva*) față de *șeful* lor (unii și-au făcut apoi *mea culpa*/ au recunoscut că s-au lăsat *duși de valul* contestărilor din acea perioadă), dar toți au simțit nevoia să revină cu argumente, recunoscând valoarea operei soresciene, inclusiv faptul că despărțirea de autorul *Răcelii* era „dureroasă”¹².

⁸ „Libertatea”/6.III.1991, p. 4.

⁹ Poezia mea are mulți prieteni în lume, în „Cuvântul libertății”/6.III.1991, pp.1,2.

¹⁰Cultura – o mare șansă..., în „Independentul”/14.V.1991, p.1. De menționat că pe aceeași pagină Ion Cobilița publica articolul Jaf la Editura «Scrisul românesc» – haideți, băieți, să ne îmbogățim, că este vremea!, în care dezvăluia abuzuri săvârșite de subalterni în lipsa directorului, pion principal fiind menționat redactorul C-tin Barbu, care avea și o

poliță personală de plătit. Acestuia i se reproșau sume uriașe pentru lucrări mediocre sau imaginare, plan editorial și angajări preferențiale, atribuirii de locuințe ș.a, dar și faptul că „cel mai mărinimos a fost, bineînțeles, cu sine, atribuindu-și 57210 lei, chiar și cu o lucrare invizibilă”).

¹¹ V. Un conflict de neînțeles, în „Independentul”/14.III.1991, p. 3.

¹² v. Cazul Sorescu (văzut altfel decât la TV) Scrisoarea celor 8, în „Independentul”/13.III.1991.

Mult mai vehement este însă atacul lui Constantin Barbu în scrisoarea publică adresată lui Ștefan Augustin Doinaș și lui Mircea Dinescu¹³. În pofida faptului că debutase cu un articol chiar în revista „Ramuri” (1975) și fusese redactor la „Scrisul Românesc” (1990-1991), unde i se tipărise și prima carte (1985), acesta se dezvăluie în șase ample coloane înșiruite pe un ton peiorativ, evident vindicativ: „eu și Sorescu suntem simpli eu și tu”; Marin Sorescu – „terorizat de franceza lui Ghica” etc., concluzionând în „câteva vorbe, fără anestezie, despre operă”:

„Dramaturg: extraordinar (dar genial e altceva, așa ceva se purta în secolul 19)”;

„Poezie: de raftul doi, antologie personală”;

„Proza: Nu mai scrie, nu contează pentru istoria literaturii” ș.a.

Foarte categoric este punctul „Trei. Dacă nu conduci, dacă nu știi să conduci – lasă pe altcineva să muncească în locul

tău”. Iar în final dezvăluie, amenințător, și motivul împrôscării cu venin: „De când mi-ai făcut oprire pe salariu, vreo 4 000 mii de lei, că am vorbit la Paris cu Cioran și Glucksmann, vorba dumitale, *nu mai putem lucra împreună*. Dar o să-ți pară rău”.

Concluzionând, cei mai vajnici susținători/apărători ai lui Marin Sorescu s-au dovedit a fi Nicolae Petolescu¹⁴, Ion Cobilița¹⁵ și, mai ales, Tudor Nedelcea¹⁶, Paul Niculescu și Margareta Popescu¹⁷, ultimii ilustrând cu cifre (multe!) fraudele comise de cel care s-a autoimpus redactor-șef în editură¹⁸ și acoliții săi.

Marin Sorescu nu a revenit asupra acelor demisii (nici nu i s-a propus, oficial!), continuând să scrie, să traducă, să picteze. În cei câțiva ani, cât a mai trăit, scriitorul a suportat și alte injuste atacuri, mai ales după ce a acceptat, fără afiliere politică, funcția de ministru al Culturii în Guvernul Văcăroiu (25 nov. 1993 – 5 mai 1995).

¹³ „Independentul”/13.III.1991.

¹⁴ v. „Cazul” Marin Sorescu – sau pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăiești!, în „Independentul”, pp. 1,4 (Autorul, N. Petolescu era chiar redactorul-șef al publicației).

¹⁵ Jaf la Editura «Scrisul românesc»– haideti, băietii, să ne îmbogățim, că este vremea! Probabil că Ion Cobilița, care face dezvăluirile, lucra la editură și semna, prudent, cu pseudonim (v. „Independentul”/14.V.1991, pp.1, 2).

¹⁶ Aflat în fața legii penale, C. Barbu îl atacă pe directorul editurii /„Independentul”, 13.III.1991, pp.2,3.

¹⁷v. Uriașul și pigmeii, în „Independentul”/13.III.1991, pp.1, 2 și 14.III.1991, pp. 1, 2.

¹⁸O jurnalistă îl acuză că se împăunează cu titlul de academician al unor ONG-uri(!) din țară și străinătate (v. Maria Anton, Adevărul despre academia tomitană și cel mai vocal susținător al său, evz.ro/28.V.2021).

Poezie

A.T. BRANCA

înțelegere

*întotdeauna am considerat dragostea absolut firească
 și sacrificiul ei sublimare
 cum adulmecă nările aerul sau cern ochii lumina.
 departe de a le crede acte eroice doar necesare
 unii s-ar putea înșela afirmând că femeile sunt romantice
 prea ușor se înflăcărează. sau își șterg lacrimile
 în realitate femeile sunt războinice aprige până la
 ultima lor răsufare
 sunt fiice, iubite, soții. sunt mame
 ar putea fi adevărat că nu așteaptă recunoștință
 dacă respectul nu ar fi atât de ușor confundat
 (nu primim înapoi ceea ce dăruim, de parcă am
 împrumuta
 dorul nu e de împrumut. nici încrederea)
 respectul de sine îl învățăm pe băncile școlilor
 și oricât i-ar deplânge moartea unii, atunci
 deprindem și versul inimii
 nu din telefoanele smart sau din manualele virtuale,
 ci din farmecul pătrunderii de sinele celuilalt
 am rămas mereu un copil. alții s-au maturizat prea
 repede
 prea adesea resentimentele împrăștie în inimi
 semințele răului
 nu trebuie să pricepi dragostea, ce e în umbra ei
 rămâne
 nu trebuie să pricepi nici versul,
 viața din cuprinderea lui rămâne.*

visul

am visat că pășeam pe malul unui lac
 cu umerii îngreunați de zborul pescărușilor
 ca o pasăre acvatică plutind pe ape tulburi
 cu aripile strânse să îi țină căldură

două bărci în obscuritatea unduitoare
 alunecau pe cărările bătute de lună
 și stolurile o împetriștau ca niște gene de lumină
 de parcă sătul de sine cerul s-ar fi răsfiat peste lume

erau trandafiri sălbătici de partea cealaltă a malului ce se îngusta
 mă agățam în coardele spinoase
 și plantele mă recunoșteau de-a lor după contorsiunea brațelor

răsunau prelung în petrecerea unei lumi
 țipetele melancolice ale păsărilor de pe lac
 și ecourile a sute de viori le răspundeau înecate în adâncul meu

am visat cum sorbeam parfumul picurând în asfințit
 și în urma mea niște oameni cunoscuți
 cum își lămureau agitați îndepărtarea mea
 cum alții în calea mea își arătau îngrijorarea
că drumul e lăturalnic, neumblat, duce în pustiu
– unde pleci, mamă unde te duce visul tău de
nebună?
fără rost umbli, ai pierdut măsura, controlul,
direcția bună
căutarea sensului unei vieți obișnuite
pe urmele pașilor din vis îți distorsionează realitatea
atât de departe de casă tu nu ai mai fost!
 dar pe măsură ce înaintam spinii se destrămau
 și cuvintele se înaripau
 am visat o oază de liniște la capătul nebuniei de care-mi vorbeau
 o grădină de trandafiri în omătul din cenușă
 unde frământările de la începutul timpurilor se fărâmițau
 în limpezimea unui cer nou.

cruciadele împotriva visării

am uitat să iubim cuviința
mai presus de nevoile umane de a fi
în alt loc
în alt timp
în alt gen
în alt *ceva*
am uitat ce era tainic, lăuntric înscris
ne-am înstrăinat sufletul
și-am pornit cruciadele împotriva visării!
am uitat mângâierea cântecului mamei când eram copii
și ne-am rătăcit printre umbre subțiate și triste
mărunțiți și stridenți
răscoliți și indiferenți
ca pietrișul din albia râului risipit pe aleile parcului
ca aburul ploii care îi stinge dorul de înălțimi
ca bătaile inimii în adâncimile fără ecou!
te întreb: suntem piatră sau abur, bătaie de inimă?
sau doar urme pe nisip, țipăt, revoltă?
calea noastră răzbește printre spectrele de gânduri
prin smintitele emoții de la marginea vorbelor goale
a privirilor reci, amănunțit ascunse sub pleoape
când? e timp. unde? e loc. cum? e mereu altceva
ce vrem să fim
să iubim,
să risipim,
să împlinim sau să zădărnici
în volbura zorilor ce ne-a înghețat umerii
am uitat temeiul făgăduinței
strâmtorați ne înghițim amarul limbii
ne amăgim foamea de senzații în tonalități radicale
vers cu vers pe tabla întunecată îi ștergem amintirea.

Poezie

Mihaela AIONESEI

Pășesc prin venele acestui oraș
din ce în ce mai străin. Zidurile verzi
ascund istorii despre care prea mulți
scriu
și nimic nu se spune. Adevărul este
o viperă albă cu limba despicată.
Scuipă venin. Stânga și dreapta se iau la
sfadă.
Fumul iese și fără foc înainte ca cineva
să spună răspicat cine am fost,
de unde venim, unde vom fi
peste o sută de ani.

Ne învârtim într-un ciob rotund
în care mâini și minți înfierbântate
flutură steagul unui triumf păgân.
Fără victorii nu există învinși,
cum fără apus nu e răsărit.

E duminică unsprezece în răpciune,
Gorunul plânge la Țebea,
mulțimile poartă jerbe pe umeri.
Degeaba. Pietroase sunt lacrimile,
tihna și rostul de-a fi în felul firii
cu care ne-a născut măicuța.

Pășesc prin venele acestui oraș
din ce în ce mai străin. Cineva suflă
cuvinte de ocară în ceafă,
altcineva e pregătit să înfigă
fiara în coaste, cu cârpe oțetite să
șteargă
și umila urmă a zilei de mâine.

Dumnezeu cu balanța în brațe
încearcă să *împace și capra și varza*
în felul de a fi minoritar
în lumea creată
chiar cu mâinile Lui.

Clopotele bat a pagubă.
Turla se pierde într-un cântec de mierlă.
Diminețile își arată spinii, trădările,
crucile duse în numele nu știu cui.
Sfinții numără pe dealuri
oasele celor căzuți
pentru libertatea bobului de grâu
crescut în câmpuri de foc,
a mielului rătăcit de turmă
în mijlocul furtunii,
a pruncului născut orfan
în pădurile de fag
din care încă răzbate un cântec străbun:
„Eroi au fost, eroi sunt încă
și-or fi în neamul românesc!”
Sângele lor strigă neîmpăcat
la rădăcina trandafirilor.
– Auziți, le mai auziți în șopotul
tumultuos al vieții, chemarea?

Pășesc prin venele acestui oraș
din ce în ce mai străin
cum aș pași într-o rană uriașă.
La orizont niciun vraci nu se arată
să stârpească iarba vrajbei noastre,
să salveze din sârma ghimpată,
rămasul.

–Iancule, de ce nu învii?

Roșii au fost și au rămas speranțele,
 asemeni merelor domnești
 coapte pe plita încinsă a bunicilor,
 se rotesc pe o parte și alta
 sar din temelii, fac de câteva ori
 înconjurul planetei,
breaking news,
breaking news...

În oameni se întunecă,
 în hăuri se face lumină

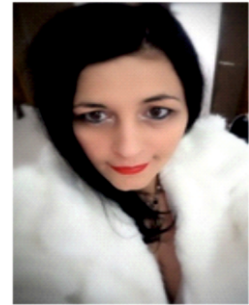
și parcă mai degrabă
 îmi vine să mă arunc
 în cel de pe urmă rost.

Pășesc stingheră prin venele acestui
 oraș

în care doar câinii mă vor
 și cerșetorii îmi aruncă ocheade
 când mă văd cum îmi port
 ca pe-o rochie de mireasă
 crucea de carne, crucea de sare.

Poezie

Any DRĂGOIANU

**Nu mă lăsa să mă risipesc în mulțime,
 Doamne,**

să simt gustul amar al invidiei/
 toate răutățile și deznădejdiile/
 îndoielile/ gardul viu al urii/
 neîmplinirile și țărâna aruncată în ochi
 atunci când inima mea Te caută/
 mai bine lasă-mă ultimul
 să aștept în genunchi până la apusul
 cuvintelor

după ce toți vor primi binecuvântarea
 Tatălui/ Fiului/ Sfântului Duh/
 iar eu să mă târăsc în genunchi
 pietrele să-mi zdrobească rotulele
 și să nu cârtesc nicio secundă
 să fie asta prețul pe care-l plătesc
 pentru trecut și prezent

lasă-mă ultimul
 te rog
 să privesc flămând flacăra bunătății Tale

fără să-mi pese că toți ceilalți
 vor alerga spre Tine
 îmbulzindu-se să-ți sărute urmele
 pașilor/
 îngăduie-mi acest timp al răbdării
 ca atunci când Te voi vedea
 rănilile mele toate să se vindece

deci/ lasă-mă ultimul, Doamne,
 dă-mi mie șansa asta de a urmări
 mulțimea

și apoi liniștea
 căci toți vor pleca îmbrăcați în mantia
 eliberării

iar eu voi sta nemișcat
 ca soldatul întors din război
 care vrea să mărturisească toate
 crimele/

lasă-mă ultimul, Doamne,
 lasă-mă ca pe o umbră ce se alungește
 până la nori

Poezie

Dan ANGHELESCU

CĂMAȘA DE FORȚĂ A CLIPEI

ființa/ cuvintelor/ ca o oaste a/ niciunui obiect/ cunoscut

un /presupus /vinovat al celui care tace/ mereu complice
 în tine/ și în afara ta/ pune un grai/ de funingini/obscene
 se poate /citi o disperare/ mereu /adăugată
 și astfel furtunile zilnicărilor îți taie/ interiorul/ secret
 umplând de/ pustiu întrebarea/ din care
 oricine ai fi/ în întomnare/ ești singur/ și
 astfel
 la fatalité perd la multitudine de ses visages imaginaires

cineva/ poate ar vrea/ să mai cânte.../ cineva/ necunoscut/ tot
 aruncă/ un freamăt peste/ acest noiembrie
 în care/ sunt atât de uitat/ încât se /aud
 cum/ până și /pietrele înfloresc/ din/ singurătașile/ mele...

astăzi /trenurile lungi / clămpănesc/ în/ domoale incendii/ cu
 continuități/ de crepuscul bolnav/ îmbiindu-te
 la stihii/ fulgurante.../ întrebi/ al cui e numele/ pe care
 îl vor rosti ca un/ definitiv
 d'étoiles déchues

peretele/ despărțitor/ridicat din batozele/ uitate/ pe miriști
 închide/ suferința/ șoptită/ într-o/ ureche de/ umbră/ și
 ceasurile/ noastre/ merg acum / spre-înapoi...
 din megafoanele zilei/ scrâșnesc/ alte și
 mereu/ tot/ alte/istorii/ dar iată că/ omul/
 sub /formă de copil/ de femeie/ sau pur și /simplu/ ca
 nedeslușire/ și taină/ va dori/ să iasă
 din rând...și astfel vocea/ materiei/ se epuizează/ în lucruri
 pe /dincolo de/ cuvintele/ scindate / scindate...
 paharul / se umple de mătășuri și de/ otrave
 dau mărturie /cu un /copac într-un dincolo/ al frunzelor lui/
 unde orgile de turbă/ cutreieră noaptea/ cu sunete
 cățărătoare/ pe fum/ și restriști...

doucement tombe/ sur les murs/ le chant ténébreux d'un vieillard...

literele/pleoapelor tale se vor/ închide/ departe
albite metalic/ de nopți/ fără/ număr...

un geam /impenetrabil/ pentru viforul de/ siguranță...

șnururi de ploaie/ peste fosile de cer
îți vor / pune pe față/ un zgomot / de zodii
și /ghețuri/ polare și/ te văd/ rătăcind cu picioarele/ lungi
sângerânde/ acolo/ în nedeslușirea / de tine
ținută în viață/ de o mână/ mortală și/ aspră...
nu-i așa/ că din tine/ începe nadirul/ și marea
orbire a înveșnicirii?
nu-i așa că/ orele goale/ se sting ca și tine/ precum
un dans de cuvinte/ compuse/ pe icoanele / unui neant?
O, parfaite est la paix de ce jour dans son or...

pe marginea/ scrijelită a cărții/ nu mai există nicio/ tăcere

este în firea celor părăsiți/ să-și uite / restriștea
dar ea încă/ se trezește/ ca o baricadă
pre adumbrită de/ un haos/ nerăbdător să/ te soarbă
și nimic /nu va mai ști să/ contenească/ nisipurile/ albastre ...
încă de astăzi/ a-nceput să orbească
găunoasa/ răstoacă a/ zilnicăriei...

din baraca lui Dincolo
răzbat zgomotele unor Obiecto-ființuri
îmbulzindu-se să/ regăsească drumul/ pe care-au venit
cu icoane pustiitoare...
ni se rânduiesc de /acolo/ tăcerile și îndoiala/ lăsate în urmă
ca un gest de regret.../ un/ ceva /de surâs istovit
și/ tenebra /cuvintelor se varsă / dincolo de gânduri...
piatra /se aude repovestindu-te/ cu toată /singurătatea
din/ cartea ce/ nu s-a mai scris...

cămașa/ de forță a clipei/ ne schimbă culoarea/
ea oprește / cu respirația ei/ certitudini și/ nedumeriri
sufocându-le/ sub o tichie/ de/ nisipuri / și ceață
într-o /fără-de-lege a numerelor/ impare...

îți revine/ oligafia / să stai la/ pândă
cu fiecare literă/ vine /vremea... lucrurilor ce/ îți vor fi/ interzise/...
și un/ Bertold Brecht/ propus/ la sanctificări/ repetate
lunecând pe/ luntrea lui de piatră/ inaugurează / imperiul
delirului reduplicat...
pe iazurile/ lui înroșite/ tremură iar/ cercuri/ concentrice
surpate-n/ promisiul/ părelnicul/ Eden...

se tace/ chiar în locurile unde/ se aprinde memoria de/ parcă
 în lume/ n-ar înflori/ mormane de/ moloz
 și sfârșituri/ rostogolind/ inexplicabilul...
 cu noduri/ îndurerate/ funii și funii atârână/ pentru oricine
 și ceața/ vorbelor vide/ e- un jurământ împietrit..

cel care/ tace în lume/ tace și /pentru mine

...mais/ seulement/ grâce à toi l'absurd/ est devenu/ tendre?...

de la Bach / la Beethoven/ catarguri surde/ împart

măreția vântoaselor/ într-o lume unde/ cuvintele/ nu mai ajung...
 greierii/ ies în războaie/ de lumină albastră/ și noi
 ne regăim/ repovestiți/ suflet de suflet/ sub altarul stelar...

în dezlegarea/ de pământuri și mecanisme/ secrete/ aproape
 împotriva/ voinței/ te strig/ de parcă ai putea/ să m-auzi.../și
 devin o iarbă/ înspăimântată de alămuri/ și de/ timpane...
 când nu răspunzi...

puissant est le silence...le silence... le silance

atât de alb/ vrea să fie/ sunetul despărțit de / cuvinte
 ca un mers/ printr-un oraș/ neinventat/ unde
 gândul/ gheară neiertătoare/ îl sfâșie bucată/ cu bucată
 scormonind după sălcii în si bemol/plopi în /cadență picardiană
 lacuri/ vălurite-n luciri de / andante...

lângă-un glas translucid de celestă/ ți se pun/ seninuri
 de aur și nourii/ în pleoape...
 din turle/ de-argint răsturnate-n trompete/ luna/ se clatină
 în crepuscul/ de-alămuri și trestii...

neculese/ marile jocuri în/ alvorada de orgă.
 pe urma acoperită de ape / se așază și stau/ liniști prelungi
 în coroană..

și te iubeam de parcă-ai fi putut să mă simți/ să mă-auzi
 cu toate/ și toate acestea/ sub
 turnuri de ploaie...

căzuseră/ grele/ în mine

de parcă m-ai fi iubit din/ mereul departe/ al tău
 și lumile noastre/ neculese din/ muzici

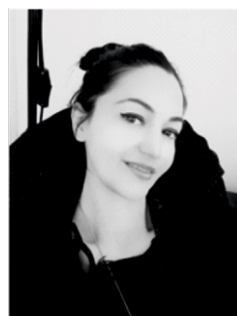
deliberau/ pe tăcute/ eterica și imposibil de dureroasa/ aulodie

de la Bach/ la Beethoven/ catarguri (ab)surde/ împart
 singurătatea/ vântoaselor/ într-o lume unde cuvintele/ nu mai/ ajung...

la nuit donne signal de partir aux étoiles

Poezie

Mihaela STANCIU

escaladă

mi-e dor de liniștea ce venea după Tatăl
nostru

am ajuns aici
unii spun că orice aș face greșesc
mâinile mele ating locuri care pot deveni
ale morții

astăzi plouă pe înălțimi
și-mi place să mi se spună că nu am limite
m-arunc în gol și coarda care mă ține
e cordonul ombilical dintre mine și munte.

orașul ca vis

fiecare zi e un munte al măslinilor
fiecare vale un teren de forță
pentru înălțimi.

aici, pare departe orașul în care m-am
născut

este ora de vârf și puținii kilometri
transformă așteptarea
în ore.

aici, aproape de orașul în care m-am
născut
cinci minute despart movila aia de pământ
greu databilă
de haosul atât de necesar
al orașului

aici, în mijlocul orașului în care m-am
născut

plăcerea e recomandabilă,
iar ceaiul mult așteptat
e mica mea bucurie
de atâția și atâția ani.

renunțare

am ales să pierd
și nu mă mai doare nimic
când se face zi și mă întreb de ce nu dorm
n-am curajul să-ți spun *nu*
n-am puterea să mă opresc și nu vreau
te aud cum îmi strigi prin gând
run run, run

mă ajuți să mă arunc în gol
și-n bătaia vântului simt că nu mor
doar așa mai simt că nu mor

m-am lipit de albul stâncilor
ca de un colac de salvare
am văzut viața în alb și negru

și firele de iarbă se regenerează în timp
cândva printre ele va crește o frunză de
trifoi

să nu mai cunoaștem
și să nu traim cuvântul *niciodată*.

Credința ortodoxă din Țara Românească în secolele XI - XIV (I)

Florian COPCEA

În secolul al XIII-lea, viața cultural-creștină în voievodatele românești consolidate și independente – Țara Românească și Moldova – a cunoscut o evoluție fără precedent, pe de o parte fiind influențată de structurile bisericești catolice, iar pe de altă parte de cele ortodoxe. Demersurile papalității romane au fost dominate de interesele profesionale și ideologice de a-și impune supremația în spațiul carpato-dunărean-pontic și de a știrbi autoritatea bisericii aulice din Bizanț. Sub papii Inocențiu al III-lea (1198 – 1216) și Grigore al IX-lea (1227 – 1241), catolicismul a declanșat o puternică ofensivă împotriva ortodoxismului în scopul declarat de a anihila creștinarea în rit răsăritean a „popoarelor”, cum erau numiți vlahii. În ținuturile românești intrate sub stăpânirea coroanei ungare misionarii ordinului dominicanilor au provocat o adevărată prigoană împotriva clerului ortodox. În anii 1237 – 1238 regele Bela al IV-lea (1206 – 1270), urmându-și planul de a ocupa și teritoriile sud-dunărene ale Imperiului Bulgar (sau al Asăneștilor) și de a obține o victorie clară contra țarului ortodox Ioan Asan al II-lea, a susținut, în urma bulei papale a pontifului Grigore al IX-lea, continuator al inițiativei din 1204 a lui Inocențiu al III-lea, crearea unui episcopat catolic în mult disputatul

Banat de Severin (care fusese întemeiat în anul 1185 d. Hr.). Pentru moment, planul de extindere a influenței ungaro-papală în sud-estul Europei a eșuat, cauza fiind invazia mongolilor, dar, după anul 1242, Vaticanul, prin călugării dominicani trimiși să formeze o episcopie în Țara Severinului, și-au reactivat/intensificat propaganda de asimilare religioasă a creștinilor ortodocși din zonele riverane Dunării. Un punct-țintă al misiunii lor „apostolice” era convertirea credincioșilor de rit bizantin și, pe această cale, destabilizarea Episcopiei Cumaniei sau a Milcovei (1227 – 1241) din nord-estul Munteniei și sud-vestul Moldovei. Înfrângerea cumanilor de către mongoli în anul 1223, la Kalka, i-a determinat să se sedentarizeze în estul Ungariei unde, datorită presiunilor exercitate de călugării dominicani și înființarea de către aceștia de *convente*, s-au catolicizat. Peste cinci ani ei vor înființa o episcopie catolică cumană, în scaunul episcopal fiind numit învățatul dominican Teodoric, cunoscător al obiceiurilor și al limbii lor. De menționat că aceștia aveau deja un cap de pod în sud-estul Transilvaniei, în Mănăstirea Cârța, din Țara Făgărașului, construită de *călugării cistercieni* la începutul anilor 1200. Năvălirea în 11 aprilie 1241 a tătarilor conduși de Bochetor, soldată cu

ruinarea Regatului Ungariei și ocuparea întregului teritoriu al statelor medievale românești, va pune capăt, pentru moment, rivalităților dintre Sfântul Scaun și Biserica ortodoxă din Transilvania, și ele puternic afectate de civilizația incipientă a hoardelor tătaromongole. „Veacul stăpânirii tătare” va lua însă sfârșit după revolta băștinașilor ortodocși a căror spiritualitate nu a fost influențată radical de obiceiurile barbare ale nomazilor. Desigur, și luptele interne, pentru succesiune (în decembrie 1241 murise Han Ogodai) au concurat la stagnarea evoluției politice, economice și sociale a populației autohtone. În diploma către regele Bela, emisă în 14 noiembrie 1234, papa Grigore al IX-lea își arăta dezamăgirea că episcopul catolic întâmpină mari greutăți din partea sfidării Bisericii de la Roma de către *walati*, cu o ierarhie bisericească de rit ortodox, acestor „schismatici” alăturându-se, fapt de neînțeles pentru scaunul papal, și catolici „neromâni” din Regatul ungar care au fost „mântuiți” la ortodoxism. Iată cum descrie pontiful această situație destul de alarmantă pentru Biserica romană: „1234 Noiembrie 14, Perugia. Gregorius episcopus etc. carissimo in Christo filio. B. regi, primogenito regis Ungarie, salutem etc. In Cumanorum episcopatu, sicut accepimus, quidam populi, qui Walati vocantur, existunt, qui etsi censeantur nomine christiano, sub una tamen fide varios ritus habentes et mores, illa committunt, que huic sunt nomini inimica. Nam Romanorum ecclesiam contempnentem non a venerabili fratre nostro ... episcopo Cumanorum, qui loci diocesanus existit, sed a quibusdam

pseudo episcopis Grecorum ritum tenentibus universa recipient ecclesiastica sacramenta, et nonnulli de regno Ungarie, tam Ungari, quam Theutonici et alii orthodoxi, morandi causa cum ipsis traseunt ad eosdem, et sic cum eis, quia populus unus facti cum eisdem Walathis eo contempto, premissa recipiunt sacramenta, in grave orthodoxorum scandalum et derogationem non modicam fidei christiane. Ne igitur ex diversitate rituum pericula proveniant animarum, nos volentes huiusmodi periculum obviare, ne prefati Walathi materiam habeant pro defectu sacramentorum ad scismaticos episcopos accedendi, eidem episcopo nostis damus litteris in mandatis, ut catholicum eis episcopum illi nationi conformem provida deliberatione constituat sibi iuxta generalis statuta concilii vicarium in predictis, qui ei per omnia sit obediens et subiectus. Contradictores etc. usque compescendo. Cum autem tu tamquam princeps catholicus ad commonitionem dilecti filii nostri I. Prenestini electi, tunc apostolice sedis legati, prestito iuramento promiseris, te omnes inobedientes Romane ecclesie in terra tua ad obediendum eidem ecclesie compulsurum prout confecte super hoc tue littere continebant, ac eidem electo viva voce promiseris, quod prefatos Walathos compelleres ad recipiendum episcopum, quem eis ecclesia ipsa concesserit et assignare sibi de redditibus tuis, quos ab eis percipis, sufficientes redditus et honestos, sicut idem electus nobis exposuit, regalem excellentiam rogamus, monemus et hortamur attente, ac in remissionem tibi

iniungimus peccatorum, quatenus cum te non deceat in regno tuo huiusmodi scismaticos sustinere, ac ea, que promisisti, deo grata et hominibus sint accepta ne faceas irrita, que de tuis labiis tam laudabiliter processerunt, ea studeas efficaciter adimplere, ita quod ex hoc placeas Regi Regum, et nos sinceritatis tue zelum possimus dignis in domino laudibus commendare. Datum Perusi XVIII Kal. Decembris, pontificatus nostri anno octavo”.

În sprijinul precizărilor de mai sus am putea alătura și un miscelaneu-manuscris aflat la Mănăstirea Dionisiu de pe Muntele Athos, (fondată în perioada 1370 – 1374 de Sfântul Dionisie din Corysso de Castoria și unde a slujit și viitorul patriarh al Constantinopolului, Nifon, ajuns între anii 1503 – 1505, după înlăturarea sa din scaunul constantinopolitan, mitropolit al Mitropoliei Ungro-Vlahiei), datat între sfârșitul secolului XIV și începutul secolului XV, unde găsim însemnări despre Mitropolia Ungro-Vlahiei și Mitropolia Severinului, ambele înființate cu binecuvântarea patriarhului Philoteu I Kokkinos pe structura unei episcopii aflată la curtea domnească.

Pentru a asigura supraviețuirea Bisericii în Transilvania, Papa Ioan al XXII-lea (1316 – 1334), la 1 februarie 1327, trimite o scrisoare voievodului Toma și comitelui Brașovului, Solomon, prin care le cere să intervină pentru reorganizarea structurilor creștine catolice, creând în acest fel premisa promovării fără opreliște a convingerilor și practicilor impuse de Avignon, noul sediu al papalității (1309 – 1378), ierarhia maghiară fiind suspectată de utilizarea unor metode drastice de supunere a credin-

cișilor români. Pontiful recomanda o „tratate mai blândă, ca nu cumva să se întoarcă de la legea cea nouă și să nu scoată de la aceștia dijmele întregi cu rigurozitate”. Pentru mai buna înțelegere a acestei schimbări de optică se mai poate adăuga că, în ciuda diverselor și contradictoriilor noi poziționări, provocate de conflictul armat dintre regatul ungar și tătari (1326), soldat cu victoria ungarilor, relațiile româno-maghiare s-au îmbunătățit vizibil, mai ales că la respingerea hoardelor tătare au participat și oștile lui Basarab I, acesta reușind mai înainte să obțină vasalitatea Țării Românești. Parteneriatul convenit însă nu avea să dureze. În diploma lui Carol Robert din octombrie 1329, în al cărei text se face trimitere directă la atacurile românilor împotriva Mehadiiei, voievodul român este acuzat că opune o nefirească rezistență față de prozelitismul catolic și că Țara Românească a devenit locul de refugiu „al multor erezii”, fapt care se cerea sancționat. Apreciem, intenția regelui nu a fost numai aceea de pedepsire a lui Basarab I pentru încălcarea tratatelor, ci și aceea de lărgire a hotarelor de sud-est ale Ungariei, adică dincolo de Severin, până la Olt, „ținuturi stăpânite ilegal” de voievod și pe care coroana le revendica. Conform *Cronicii Pictate* în toamna anului 1330, maghiarii ocupă Severinul și-l vor numi ban pe Dionisie Szécsi, castelan de Mehadia (Nogmyhald / Nagymiháld) din 1321 pus acolo cu scopul expres, precizează însuși Carol Robert într-o scrisoare ce o transcrie în 16 martie 1322, de a sta „împotriva bulgarilor, a lui Basarab, voievodul transalpin, a regelui schismatic al Serbiei

și a tătarilor ce năvăleau neîncetat în dușmănie, atacând hotarele regatului nostru, precum și unitatea credinței celei adevărate”, demnitate recunoscută abia în anul 1335. Banatul de Severin s-a aflat sub autoritate maghiară chiar și după înfrângerea lui Carol Robert la Posada. El va reveni în posesia Țării Românești probabil după anul 1354, când Dionisie Szécsi este transferat pentru administrarea comitatelor de Caraș și Cuvin. Nu cunoaștem împrejurarea în care voievodul român și-a exercitat drepturile juridice și politice asupra vechilor hotare revenite țării, dar este cert că în 1359, când domnitorul Nicolae Alexandru își exprimă decizia de adoptare a Ortodoxiei și hotărăște înființarea Mitropoliei Ungrovlahiei, la 1 mai 1359, Severinul aparține domeniilor Țării Românești.

La rândul său, în 1348, și Papa Clemente al VI-lea (1342 – 1352) se va adresa diecezei de Oradea, păstorită de episcopul Dumitru de Futak (1345 – 1372) și „mai multor principii și voievozi români” tot pentru înlăturarea obstacolelor ce stăteau în calea expansiunii catolice, ocazie cu care se va reorganiza Episcopia Milcovei din Moldova de sud-vest. Mai târziu, în anul 1374 a demarat acțiunea de înființare a episcopiei catolice de Severin (eveniment care va avea loc peste șase ani), și va rămâne funcțională, cu scurte întreruperi, până în secolul al XV-lea, când ia sfârșit și activitatea horepiscopilor bulgaro-sârbi de la Mehadia.

În contextul în care în centrul și estul Europei, la cumpăna deceniilor IV și V ale secolului al XIV-lea, au survenit mutații de ordin politic, toate generate pe de o parte de crizele înregistrate de Regatul

Ungariei (a cărui politică anexionistă s-a orientat spre stăpânirea teritoriilor de la răsărit de Carpați și spre gurile Dunării) și de Hoarda de Aur, confruntată cu lupte interne după moartea lui Özbeq (1312/1313 – 1341), pe de altă parte de interesele Țării Românești (Ungrovlahia) de a-și păstra identitatea, s-a impus o necesară alianță cu Ungaria. Așa se explică de ce în anul 1343 coregentul Nicolae Alexandru, „mare voievod și domn singur stăpânitor a toată Ungrovlahia” (între 1351/1352 – 1364) acceptă îmbunătățirea relațiilor cu Ungaria. Există dovezi istorice care atestă faptul că, după căsătoria sa cu catolica maghiară Clara, politiciii interne a Țării Românești i se imprimă un alt curs, el doar în aparență declarându-se susținător al religiei catolice. Împărtășim această teză întrucât în perioada 1358 – 1359 domnul muntean, reușind să-și întindă stăpânirea până în teritoriile situate la nord de gurile Dunării, îi alungă pe maghiari din răsăritul Țării Românești. Totodată, abandonând „tabăra catolică”, el pune bazele unor legături diplomatice cu Bizanțul în vederea menținerii unității și independenței țării, obținută de „schismaticul” Basarab I întemeietorul, după celebra bătălie din 1330 de la Posada, unde Carol Robert de Anjou a fost biruit de vlahi, nenorocire „care s-a întâmplat, îi scrie Papa Ioan al XXII-lea (1316 – 1334) regelui Carol, din pricina unor curse mișelești pregătite ție și oștilor tale”. Într-o diplomă, datată la 2 noiembrie 1332, regele Carol Robert precizează că în timp ce se afla într-o expediție de inspectare a „ținuturilor de margine ale regatului [...] ținute pe nedrept (de Basarab – n.n.) în Țara

Românească”, „necredinciosul nostru român, cu răutatea unei necredințe de mai înainte urzite, la adăpostul viclean al unei păci fățarnice, a năvălit plin de dușmănie asupra unei părți din oastea noastră, într-un loc crângos și păduros, încins cu dese întărituri”. Asupra mult controversatului loc în care a avut loc confruntarea – Posada –, arhim. cărturar Veniamin Micle de la Mănăstirea Bistrița, jud. Vâlcea, a emis ipoteza, în lucrarea *Adevărata Posadă: defileul Bistrița* (Ed. Intol Press, Râmnicu Vâlcea, 2019, p.10), că aceasta trebuie localizată în „„ținuturile de margine ale regatului», adică în județul Vâlcea. [...] Descrierea făcută de documentele regale corespunde locului din Defileul Bistriței, unde voievodul Basarab I, după victorie, a ctitorit un schit închinat Sfântului Mucenic Procopie – sfânt militar, probabil patronul oștirii sale – pe temelile căruia a fost construită ulterior actuala Mănăstire Bistrița”.

Schimbările fundamentale produse în organizarea politică a Țării Românești au avut drept finalitate și unificarea structurilor bisericesti ortodoxe, credinșii români dorind să se afle sub ascultarea canonică a Bisericii Răsăritului și să aibă o eparhie proprie pe care să o pună în raport de dependență juridicțională față de Tronul Ecumenic din Constantinopol. De aceea, cu câteva decenii înainte de „oficializarea” actului său de naștere, în anul 1359, a fost întemeiată Mitropolia Ungrovlahiei, continuatoare sigură a Mitropoliei Vicinei. Sediul acestei importante structuri canonice ortodoxe a Țării Românești, recunoscută la 1 mai 1359 de Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, a fost stabilit inițial la

Câmpulung, dar și-a început activitatea *de facto* la Curtea de Argeș. Radu Ștefan Vergati în lucrarea *Un domn român nebiruit: Mircea cel Mare* (Editura Prier, Drobeta Turnu Severin, 2018, p.44) este de părere că actul respectiv „nu era o înființare de mitropolie, ci o simplă mutare de sediu. În Curtea de Argeș – arată istoricul – Basarab și fiul său, Nicolae Alexandru, înălțaseră cea mai mare construcție din secolul XIV în sud-estul Europei. Această biserică va avea hramul Sf. Nicolae, după un model athonit (al bisericii Mănăstirii Cutlumuz de la Muntele Athos – n.n.). Mărimea și frumusețea acestei biserici a satisfăcut megalomania și cerințele ierarhilor greci. Existența ei a adus aprobarea transmutării, dar și a menținerii legăturilor ecleziastice cu Dobrogea. În Chilia Veche, cel mai mare port dunărean după decăderea Vicinei, registrul notarului genovez Antonio di Ponzo arată că acolo se găsea o biserică ortodoxă cu hramul Sf. Ioan. În același timp, în nordul Dobrogei, în Niculițel, din secolul al XIII-lea se găsea biserică ortodoxă cu hramul Sf. Atanasie”.

Voievodul Nicolae Alexandru l-a chemat la curtea sa pe Iachint, mitropolit de Vicina, „aflat în vecinătatea lui”. Într-o scrisoare trimisă (mai 1359) domnitorului muntean Vladislav I (n. 1325 – d. 1377) patriarhul ecumenic din Constantinopol, Kallistos I (n. ? – d. 1363), îl numește pe Yakinthos (Iachint) „la Biserica a toată Ungrovlahia”, respectiv mitropolit „a toată Ungrovlahia”. Prin aprobarea pe care i-o acordă sinodul, mitropolitul de la Vicina este împuternicit cu dreptul de a „întări pe citeți, în toată eparhia și enoria lui, să ridice în

treaptă pe ipodiaconi și diaconi, să hirotonească preoți și să ia pe mâna sa toate drepturile din orice parte ar fi”, și le cere clericilor, sfinților călugări și laicilor „să-l asculte și să i se supună ca unui adevărat păstor, părinte și dascăl al lor, să primească bucuros și să împlinească toate câte va spune și cu ce-i va sfătui și învăța pe ei, cu privire la folosul lor sufletesc”. Toate cele prezentate duc la câteva concluzii esențiale pentru Biserica românească din secolul al XIV-lea: a) în spațiul carpato-dunărean-pontic exista, la Vicina, înainte de 1359, o structură canonică a Ortodoxiei aflată deja sub jurisdicția Patriarhiei ecumenice din Constantinopol și recunoscută de voievozii ungrovlahi; b) Biserica din Țara Românească și-a restabilit raporturile canonice cu Scaunul patriarhal din Bizanț; c) Începuturile Mitropoliei din Țara Românească, ulterior denumită a Ungro-Vlahiei, pot fi fixate după 2 iunie 1247, dată la care regele Bela IV al Ungariei emite *Diploma ioaniților* unde apare prima atestare documentară a unor cnezate și voivodate la sud de Carpați. Din cele expuse mai sus se poate formula aserțiunea că prin decizia sinodală din mai 1359 a avut loc recunoașterea și strămutarea mitropolitului din Vicina „în scaunul a toată Ungrovlahia” și nu crearea unei structuri ecleziastice mitropolitane. Hotărârea sinodului prevedea ca toți slujitorii bisericilor „să i se supună lui, ca un adevărat păstor, părinte și dascăl al lor, și să primească bucuros și să împlinească toate câte va spune, va sfătui și va învăța cu privire la folosul sufletesc, păstrând neschimbat în viitor, pururea, încredințarea și făgăduința față de sfânta și

apostoleasca Biserică a lui Hristos pe care a făcut-o acest voievod (Nicolae Alexandru Basarab – n.n.) de prea bun neam”. Istoricul P.P. Panaitescu socotește, în lucrarea *Mircea cel Bătrân* (București, 1944) că „Patriarhul ecumenic de la Bizanț îngăduise strămutarea și întemeierea unui scaun nou, numai cu anumite condiții: biserica Țării Românești va fi supusă patriarhiei (domnul dăduse «asigurare cu jurământ și înscris că va rămâne... toată Ungro-Vlahia sub Marea Biserică»). Aceasta înseamnă că numai patriarhul va numi la orice vacanță a scaunului pe noul mitropolit («să se trimită de aci ca păstor și arhieru legiuit a toată Țara Românească»). Și de aceea toți mitropoliții urmau să fie greci trimiși de patriarhie, cum au și fost primii ierarhi ai bisericii muntene – Iachint, Antim Critopol, Hariton fost protos al Muntelui Athos și Atanasie...”. În favoarea celor exprimate mai sus pledează și un alt fapt: în Țara Românească viața bisericească ortodoxă nu era absentă după așezarea călugărilor ioaniți în *Terra Zeurino*, nici în perioada de după 1185 – 1186, când a avut loc întemeierea Arhiepiscopiei vlaho-bulgară la Târnovo, în cadrul statului omonim. Din păcate, până în anul 1348, nu se cunoaște numele niciunui alt ierarh înaintaș al lui Iachint, deși mitropolia de la Vicina fusese înființată în preajma secolului XI. Un alt argument: în anul 1364 trece Dunărea în Țara Românească, la chemarea domnitorului Vlaicu Vodă (1364 – 1377) și a banului de Severin Radu, cuviosul Nicodim (n. circa 1320, Prilep – d. 1406, Tismana), de neam macedo-român, înrudit cu cneazul Serbiei, „gospodar al sârbilor și

Podunaviei”, Lazăr (1329 – 1389), și cu domnitorii Basarabeni. În nordul Dunării, înainte de venirea lui Nicodim, se certifică existența unor vechi biserici la Câmpulung (ridicată de primul domn al Țării Românești, Radu Negru, în anul 1215), Tismana (a cărei temelie a fost pusă până în 1230 de un voievod predecesor lui Litovoi sau chiar de Radu Negru), Vodița (ctitorită după 1247 de cneazul Țării Litua, Litovoi) și Cotmeana (construită în 1292 de Seneslau). Nicodim, acum Sfântul Nicodim, a ridicat, pe malul drept al Dunării, Schitul „Sfânta Treime” la Șaina, Mănăstirea Monastirița, amplasată la granița dintre Macedonia și Kosovo, și, în regiunea Negotin, Mănăstirea Vratna. În teritoriile valahe Sfântul Cuvios Nicodim, marele apărător al ortodoxismului, „călugărit și sporit în cunoașterea scrierilor Sfințiilor Părinți la Muntele Athos” (Gherasim Cristea, *Istoria Eparhiei Râmnicului*, Ed. Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2009), a construit o sfântă biserică la mănăstirea Vodița (în 1369, cu sprijinul material al lui Vlaicu Vodă), la Tismana (din lemn pe cheltuiala lui Vlaicu Vodă, apoi din zid între anii 1375–1378, ajutat financiar de voievozii Radu I și Dan I), la Cozia (zidită între 1386 – 1388 și 1393 cu sprijinul lui Mircea cel Bătrân), la Prislop (1399 – 1405). În consecință, se impune adevărul că prin venirea Sfântului Nicodim de la Tismana în Țara Românească se amplifică eforturile domnitorilor pentru consolidarea unei biserici ortodoxe neatâr-nate, demersuri care și-au găsit materializarea în înființarea unor centre mona-

hale puternice, consfințind legătura creștinătății românești cu Biserica Răsăritului. În logica celor expuse nu putem să nu recunoaștem că Biserica romană, după *Marea Schismă* din anul 1054, nu și-a trimis emisarii pur și simplu să convertească păgânii la creștinism, rolul călugărilor misionari fiind, cu prioritate, acela de a-i determina, prin diferite metode, pe credincioșii ortocdoși ai unui popor creștinat de mai multe secole, să opteze pentru catolicism în defavoarea cultului ortodox. Prin cele arătate infirmăm, evident, aserțiunea că Nicodim ar fi fost întemeiatorul vieții mănăstirești în principatele românești.

Pseudoepiscopii, preoții, monahii și credincioșii de rit ortodox au cunoscut cu mult înainte de venirea sa rosturile duhovnicești și viața mănăstirească athonită. Sunt numeroase dovezile care indică existența unor așezăminte eclesiastice pe teritoriul dintre Carpați și Dunăre: schitul Jgheaburi, construit din lemn în anul 1310, schitul cu bisericuță din peștera de la Bistrița olteană, Schitul de Piatră de la Cozia Veche, ctitorie a voievodului Radu I (n. ? – d. 1385), mănăstirea Turnu ș.a. Așadar, Mitropolia Ungro-Vlahiei nu a apărut și nu s-a întemeiat pe un teren spiritual arid. Aici ființa, pe lângă scaunele domnești, o ierarhie bisericească canonic organizată. E corect, Sfântul Nicodim de la Tismana, dovedindu-se un bun organizator și un protector de nădejde al credinței ortodoxe, a revitalizat viața mănăstirească din Țara Românească.

*Historia****Mic tratat pentru semimancurți***

Aurel TINCA

Un prieten drag și prețuit (M.Ș.), văzând că, timp de trei decenii, eu nu citeșc decât cărți și articole despre universul concentraționar comunist și nazist, mi-a spus pe un ton de avertizare: „Încetează cu această scufundare în apele murdare și otrăvitoare ale unui Infern care te absoarbe și din care vei ieși bolnav și cu mintea răătăcită. Întoarce-te, întoarce-te la scriitorii de literatură beletristică – vechii și fideliile noștri prieteni, terapeuții sufletului nostru, din rafturile bibliotecii – la cei care ne-au înnobilat sufletul, care ne-au îmbogățit spiritul, ne-au format caracterul și, mai ales, ne-au fortificat voința, salvându-ne în atâtea și atâtea situații limită. Nu știi că Dostoievski a spus că *Frumusețea va salva lumea*”?

Frumusețea?! Care frumusețe? Frumusețea secolului XX, cel mai urât veac prin crima lui instituționalizată, comisă de cele două ideologii atee, comunistă și nazistă, „epoca unde au apărut cei mai înfiorători călăi, și anume cei care au omorât mila” cum spune, undeva, Elena Văcărescu?

„Despre acea lume trebuie scris în așa fel încât să ți se oprească bătăile inimii și părul să ți se ridice măciucă în cap” – spune despre comunism Boris Pasternak, autorul celebrului „Doctor Jivago”.

„În aceeași zi am văzut pentru prima dată un lagăr de exterminare, în

apropiere de orașul Gotha. N-am fost niciodată în stare să descriu reacția mea psihică când am dat cu ochii de dovezile de netăgăduit ale ferocității naziștilor, ale neîndurătorului dispreț cu care călcaseă în picioare orice omenie” – scrie Dwight D. Eisenhower, în „Cruciadă în Europa”.

„În pofida ordinului lui Himmler, din noiembrie 1944, de a opri operațiunile de exterminare, anumite lagăre, printre care Mauthausen, au continuat să funcționeze, până la capitularea Germaniei, la 8 mai 1945. În lagărele morții pieriseră aproape 3.860.000 de evrei. „Soluția finală” nu funcționase peste tot la aceeași scară. Bilanțul total al victimelor evreiești se ridică, totuși, la 5-6.000.000. (Dicționar de civilizație iudaică de Jean-Cristophe Attias și Ester Benbassa).

„În noaptea de 8 spre 9 septembrie 1940, un grup de soldați unguri încercuiesc casa preotului român din Haieu, Bihor și, pătrunzând în locuința lui, îl bat până ce cade în nesimțire. Motivul invocat de agresori, în disculparea lor, este... calitatea de român a victimei. „Tu esti român – i-au spus preotului agresorii - și ai contribuit la crearea României Mari” (Ardealul – pământ românesc, Milton G. Lehrer).

Lena Constante, în temnițele unui regim politic sprijinit și atât de iubit de prietenul său, Lucrețiu Pătrășcanu (care avea să plătească el însuși cu viața

mare-i prostie), striga aproape înnebunită de regimul de tortură, claustrare și, mai ales, de singurătate: „E un lucru despre care nu se spune, se urlă.”

Niciodată ființa umană – creată de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa – n-a fost mai înjosită ca în regimurile fasciste, naziste, comuniste.

Cei mai feroși barbari cuceritori, înainte de a face tabula rasa în orașele cucerite, îi salvau și îi foloseau (fără să le altereze sufletele) pe oamenii de valoare: savanții, artiștii, poeții, meseriașii. Comunismul și nazismul i-au lichidat pe cei mai mulți oameni producători de valori, iar multora dintre cei rămași le-au distrus sufletul, compromițându-i pentru totdeauna, silindu-i să colaboreze cu propriul lor călău, să-și prostitueze talentul, să creeze „o operă” conjuncturală și, deci, perisabilă, să trăiască toată viața cu sentimentul vinovăției care îi urmărește ca neîndurătoarele și înfricoșătoarele Erinii din mitologia greacă, oameni vrednici și de oprobiul nostru, dar și de mila noastră.

„Lenin nu lasă nimic moștenire” – spune François Furet, în „Trecutul unei iluzii”. Și tot el: „La ceasul dezagregării sale, imperiul sovietic prezintă o particularitate rară: aceea de a fi o supra-putere fără să fi încarnat o civilizație.”

Peste o sută de milioane de victime ale comunismului strigă în gropile comune, cele mai multe neștiute de nimeni, având oasele risipite peste tot Pământul: oameni torturați, umiliți, dezumanizați, uciși.

Genocidul împotriva poporului evreu, dezlănțuit de nazism, va striga spre cer până la sfârșitul Lumii.

Cum să nu-ți tremure inima? Cum să nu reacționezi? Cum să mai dormi? Cum

să nu strigi?

Până acum n-am știut. Acum știm. Și totuși, lumea rămâne impasibilă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic și parcă ar vrea să o ia de la capăt. Să aibă, oare, dreptate Tucidide, vestitul autor al operei istorice „Războiul peloponeziac”, când scrie că învățăm din istorie că nu învățăm nimic din istorie? Același lucru se zice că l-a spus – 24 de secole mai târziu - și Churchill, cel care este printre marii vinovați de cursul dezastruos pe care l-a luat istoria popoarelor din estul Europei, dramă care se pare că nu se va termina niciodată.

Deschid o paranteză, cam mare, pentru a spune că, și astăzi, conducătorii Europei vestice și ai SUA, sunt tot atât de neînțărcați și de nevolnici ca atunci, dacă ei n-au înțeles de la început cine este Putin – așa cum n-au înțeles altădată, de la început, cine sunt și ce vor Hitler și Stalin. Nu poți cere prea mult unor oameni care nu mai citesc o carte, care nu știu psihologie, care nu cunosc istoria Rusiei și a rușilor (și a altor seminiții de pe acolo) în vinele cărora gâlgâie sângele mongolilor care i-au călărit aproape două secole sub șfichiul knutului și al nagaicei.

Și acum, conducătorii noștri scâncesc și se trezesc (în plină teratologie) cu un monstru pe care ei l-au frecventat, ei l-au cultivat, ei l-au scărpinat între coarne (ca și pe Hitler, altădată) și care le dă cu tifla; cinic și sadic invadează și distruge un stat independent și suveran, Ucraina (ca și Hitler, Cehoslovacia și Polonia); cinic și sadic și diabolic face ca lumea să tremure, sub amenințarea armei atomice și a apocalipsei.

N-au văzut cum Putin aniversează, la fiecare 20 decembrie, CEKA; n-au văzut

că n-a lipsit mult ca Volgogradul să capete din nou numele Stalin; n-au văzut cum foarte mulți nostalgici ai Imperiului Roșu se străduiesc, din răsuputeri, să-l reabiliteze pe Stalin, așa cum scria „Le Monde” la 26 februarie 2003, într-un articol tradus în limba română și analizat în „Aldine” – supliment al „României Libere”, din 15 martie 2003.

Așa ne trebuie dacă n-am vrut un Nürnberg și pentru comunism.

Noi, cei în vârstă, ne-am mancurtizat, oare? Cei tineri – care află acum – de ce sunt atât de insensibili și nu se cutremură? De ce? În inimile și în mințile noastre nu se întâmplă nimic? Se vede că nu iubim Omul și Pământul, nu suntem îngrijorați de demnitatea și de soarta lor.

„Om! Cât de minunat sună acest cuvânt!” exclama – poate fățarnic - și Maxim Gorki (marele amărât pentru cei amărâți!), atunci când se petreceau asemenea fapte oribile împotriva omului. Și, în același timp, el, Maxim Gorki, inspecta Beloronstroiul și Belomorkanalul – care înghițeau viețile a sute de mii de zeki – împreună cu alți o sută de scriitori sovietici („ingineri ai sufletului omenesc”, cum îi numise tătucul Stalin), pentru a le arăta „mărețele realizări ale mărețului om, al mărețului stat socialist” și îl condamna pe Panait Istrati – care încă mai avea încredere în onestitatea acestuia – după ce Panait Istrati, în 1929, la Editura Rieder, publicase, împreună cu Victor Serge și cu Boris Souvarrine – cartea-trăznet „Vers l'autre flamme”.

Unora dintre oameni li se poate imputa ignoranța. E mai puțin grav să nu știi. Dar celorlalți li se impută ignorarea.

A ști, a tăcea, a admite, a nu-ți păsa de oceanul de sânge în care comunismul, fascismul și nazismul au înecat Omenirea,

a face compromisuri și a coopera cu propriul tău călău – acest lucru este inexplicabil.

Tot frământându-mă, zi și noapte, să înțeleg ceea ce pare de neînțeles și să găsesc o explicație acestei insensibilități, mi-a răsărit în minte un mic text (dar cât de fin în interpretarea lui psihologică), „Falstaff”, al lui Tudor Vianu, din „Opere”, volumul X, pp. 301 – 314, ediție îngrijită de Gelu Ionescu și George Gană: „Există în tot cazul o ființă cu mult mai antipatică decât desfrâul și fantastul: este omul sec și mărginit, lipsit deopotrivă de imaginația răului și a binelui, incapabil de a ajuta suferința cuiva, pentru că nu o poate închipui, incapabil de a executa orice efort al întrecerii de sine, pentru că mintea sa nu operează niciun act de proiecție imaginativă.”

P.P. Negulescu, în discursul de recepție la Academia Română, citându-i pe H. Spencer (Principii de psihologie), G. Tarde (La criminalité comparée) și Lombroso, vorbește – de asemenea – despre slaba aptitudine de a compătimi ca expresie a deficienței intelectuale, a slabei puteri de reprezentare.

Așadar, asta este! Insensibilitatea își are originea în lipsa de imaginație, de imagine a Răului. Poate fi și o scuză și o explicație, în sensul că acele crime întrec și sfidează orice imaginație, slaba putere de reprezentare venind, poate, și din neputința celor mai mulți oameni de a-și închipui că cineva ar putea să umilească și să înjosească atât de mult omul, așa cum au făcut regimurile totalitare: fascist, nazist, comunist.

Poate să înțeleagă cineva întreg la minte „experimentul Pitești” sau, cum îl numește Virgil Ierunca, „fenomenul Pitești”, pe care Soljenițin – un Dante al

vremurilor noastre – îl numește „cea mai mare barbarie a vremurilor noastre”?!

Și atunci, cu atât mai imperioasă este datoria celor care au aflat: să-i facă și pe ceilalți ca măcar să știe, că de înțeles nu poate să înțeleagă nici om, nici animal, poate numai cei care țin de teratologie.

Și greu de înțeles și pentru noi, cei care am aflat, este cum a fost posibil la Lenin și tovarășii săi să fie trimiși de nemți, din Elveția în Rusia – „înarmați” cu 40 de milioane de mărci de aur germane și cu cea mai monstruoasă ideologie – ca să-și distrugă țara instaurând haosul și teroarea și să contamineze Lumea întregă cu morbul ciumei roșii, comunismul; cum a fost trimis, de către bancherii americani Troțki, cu cei 1000 de apatrizi, să distrugă capitalismul?!

Greu de înțeles este și ineficiența celor 14 state împotriva unui bolșevism în fașă, precum și zdrobirea „albilor” din interior.

Greu de înțeles este și faptul că intelectualii cei mai străluciți din lume au putut fi manipulați atât de ușor (în fel de fel de congrese internaționale, comitete, ligi, edituri, librării, cluburi și fronturi populare), în deceniul 4 al blestematului veac XX, de către serviciile secrete ale Kominternului, NKVD-ului, GRU, INO – la ordinele lui Stalin. S-ar putea să fi fost plătiți/ plătite și din Tezaurul românesc de la Moscova.

Greu de înțeles, de crezut și de înțeles este cum au putut abdica acești mari intelectuali din Europa și America de la rolul lor de conștiințe ale epocii și de „Lumini ale Lumii” complăcându-se în postura descalficantă de „imbecili utili”(cum îi „onora” Lenin), „inocenți”(cum îi „mângâia” Willi Münzenberg, marele manipulator planetar în slujba lui Stalin), naivi, „idealiști”, „umanitariști”,

utopici, tovarăși de drum ai celor mai mari asasini și briganzi din întreaga istorie a Omenirii.

Greu de înțeles este „orbirea” lui F.D. Roosevelt și a lui W. Churchill, „cecitate” plătită cu sânge, moarte, degradare morală și stagnare economică de o treime din Europa, care, astfel, a căzut în ghearele lui Stalin, în zona și sub influența Imperiului Răului (așa cum numea URSS-ul un alt președinte al SUA, de astă dată un Om, pe care Omenirea trebuie să-l binecuvânteze în permanență: Ronald Reagan).

Greu de înțeles este „la gauche caviar” (stânga de icre negre) care cauționa moral și intelectual comunismul, în cafelele Orașului Lumină, vrând comunism pe pielea altora. „Toată inteligența franceză – mulți eroi după război – după ce colaborase copios cu nemții, a devenit subit și în masă engagée. Filostalinisti de salon și catedră universitară, dar nu la Tașkent, ci la Paris sau Nanterre” – constată I.D. Sârbu, un om de o impresionantă statură intelectuală și morală. Omenirea (encore oublieuse, toujours oublieuse!) n-a stigmatizat îndeajuns această „inteligență” care nu s-a transformat atunci în „intelighenție”, adică, dintr-o elită intelectuală, nu a devenit o elită a conștiinței și a curajului civic. „Știința fără conștiință nu este decât ruina sufletului”(Rabelais); și a spune, simplu, fără o minimă remușcare – cum o face Louis Aragon, în amurgul vieții – „J'ai gâché ma vie”, este, pentru un intelectual de marcă, nu numai o dovadă de mare iresponsabilitate, ci și un nemaipomenit cinism. Fiindcă a-ți strica propria viață este un lucru care te privește personal, dar a strica viața altora care privesc la tine

ca la un reper și-ți imită atitudinea – aceasta este deja o mare ticăloșie. „Vai Lumii din pricina smintiiților! Căci smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala!”, Matei, capitolul 18, versetul 7.

Nici Raportul lui Hrușcov, din februarie 1956, nici Revoluția maghiară din toamna anului 1956, nici Primăvara de la Praga, din 1968, nici strigătul și dezvăluirile opozanților Comunismului real – nimic nu i-a trezit și nu i-a descurajat pe apologetii comunismului, acest lucru dându-ne dreptul să-i socotim tot atât de odioși, plini de sângele zecilor de milioane de oameni ca și călăii pe care i-au slujit și slăvit.

Monstrul comunismului a căzut de la sine, zvârcolindu-se în propria neputință, dar și pentru că a fost împins în groapă de Ronald Reagan, Gorbaciov, Solidaritatea poloneză, Papa Ioan Paul al II-lea, Lech Vallesa, Havel, Soljenițin, posturile de radio libere, de popoarele care nu mai puteau suporta crima instituționalizată, frica, foamea, frigul și lipsa oricărei forme de libertate, de dezastrul unei economii falimentare.

Omenirea nu trebuie să uite numele celor care au făcut din lupta împotriva acestui flagel rațiunea vieții lor.

Am fi nedrepti să nu pomenim aici pe Raymond Aron și pe Eugen Ionescu, oameni care – într-o țară dominată de intelectualii de extremă stângă – au îndrăznit (alături de doar alți câțiva) să arate tot mai apăsător cu degetul picătura de sânge intelectual pe care n-o pot spăla apele tuturor mărilor, despre care vorbea Lautréamont în secolul al XIX.

Aceasta, în timp ce Sartre profera cuvintele (memorabile pentru nerușina-

rea sau poate inconștiența lor): „un anti-comunist este un câine, asta e convingerea mea și va rămâne neclintită” iar niște comilitoni ai lui – acești siniștri (= stângiști, de la lat. „sinister”, stâng, de partea stângă), care nu și-au cerut niciodată iertare în fața Omenirii – susțineau, în auzul întregii Lumi, că preferă „avoir tort avec Sartre plutôt que d'avoir raison avec Aron”.

Nu poți să nu fii uluit și să nu te întrebi mereu și mereu: Ce intelectuali au fost aceștia (și pe deasupra filosofi), dacă au putut gira moral și intelectual niște regimuri totalitare?

Este dureros să nu știi; este păcat să nu vrei să știi; este condamnat să știi și să taci; este o crimă să știi și să deformezi adevărul, perpetuând, proliferând și încercând să eternizezi minciuna pe care vrei să o impui drept adevăr.

Cum a fost posibil?

La această întrebare chinuitoare și obsedantă ne dă – printre alții – un răspuns edificator, François Furet, în cartea sa celebră „Le passé d'une illusion”, apărută la Paris, în 1995, carte care ar trebui să fie manual de istorie, în toate școlile Lumii.

De altfel, explicând nebunia comunistă, psihiatrul spaniol Vallejo Nagera a emis ipoteza că marxismul este o boală mintală de care suferă mai ales proștii, dar mai ales proștii cu diplomă.

De ce, dar, comunismul – care a făcut mai multe victime decât toate calamitățile naturale și social-istorice din istoria Omenirii – nu este condamnat juridic, într-un alt „Nürnberg”?

Explicația ne-o dă Vladimir Bukovski, care, în vremea când Elțin conducea Rusia, a reușit, la Moscova, să scaneze

aproximativ 7000 de documente din arhivele C.C al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice: „Ce era atât de secret în legătură cu cele mai multe documente? De ce se opunea Occidentul unui proces al Comunismului? Vă pot spune, fiindcă din aceste documente reiese în mod clar că anumite forțe ale unor instituții occidentale colaboraseră foarte mult cu Moscova, foarte adesea în secret, câteodată în mod deschis, foarte adesea cu KGB”.

Mai mult decât șocat, indignat, este și Stéphane Courtois – mare istoric contemporan al Comunismului, coordonator al faimoasei și voluminoasei lucrări „Cartea neagră a comunismului” – care, în articolul „Onoarea pierdută a stângii europene”, publicat în revista „22”, 6-12 iunie 2006, constată că: „Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, examinând o rezoluție și o recomandare referitoare la condamnarea crimelor regimurilor comuniste totalitare, nu a vrut să condamne comunismul.”

Ce ne rămâne de făcut văzând atâtea crime abominabile nici măcar stigmatizate, darămite pedepsite?

În România, după Revoluția din decembrie 1989, criptocomuniștii, care au confiscat Revoluția, au făcut totul ca să ascundă și să se uite crimele comunismului. Ei au urât atât de mult acest popor, pentru că le-a dărâmat sistemul politic, încât au zis: „Ne-ați luat puterea discreționară, dar noi o să vă luăm averea, fiindcă Avera înseamnă Putere. Și tot noi, foștii comuniști, o să vă facem și legile capitalismului. Și o să vă turnăm un capitalism după inima și după capul nostru, atât de deformat și de cumplit, încât voi înșivă o să regretați cușca din

care ați ieșit și în care o să doriți să vă întoarceți. Și o să amestecăm valorile cu non-valorile. Și o să semănăm atâta confuzie și derută, încât nimeni, vreodată, n-o să mai poată deosebi binele de rău, adevărul de minciună, frumosul de urât.”

Poate că la aceasta s-a gândit, înfiorându-se, André Glücksmann, atunci când a venit la București, în decembrie 1989, în zilele Revoluției, când a exclamat: „Maintenant, c'est un bordel qui commence!”

Mult mai înainte lui, în 1891, în enciclica „Rerum novarum”, marele papă umanist Leon al XIII-lea – primul care a prezis pieirea comunismului – spunea, referindu-se la aceasta: „S-ar putea ca remediul să se dovedească a fi mai periculos decât boala însăși”.

Dacă punem unul lângă altul două texte și medităm asupra lor: 1) afirmația Rozei Luxemburg care spunea că „Remediul inventat de Lenin și Troțki – suprimarea generală a democrației – era mai rău decât răul pe care urma să-l vindece” și 2) prezicerea Papei Leon al XIII-lea în enciclica din 1891, care spunea că prăbușirea comunismului va costa mult omenirea, pentru că „s-ar putea ca remediul să se dovedească mai periculos decât boala însăși”, atunci am scoate concluzia că ideologia comunistă și mentalitatea comunistă au deschis, în lume, o cutie a Pandorei. Relele ieșite din comunism(ateismul, minciuna, lenea, frica, fetișizarea tătucului-stat), aruncate în lume de comunism, vor genera rele și mai mari, chiar și după prăbușirea acestui sistem totalitar. Prăbușirea comunismului(gestionată tot de comuniști) este metastaza grăbită și devenită fatală după

operația asupra unui corp canceros.

Aceasta să fie, oare, nostalgia după comunism a unor oameni necăjiți?

Aceasta explică și elogiile pe care niște bieți oameni i le aduc lui Nicolae Ceaușescu, în fiecare an, de ziua de naștere a fostului dictator comunist, cu concursul vinovat al televiziunilor, care mai caută stafia despre care, în „Manifestul Comunist”, Marx și Engels spuneau că bântuie prin Europa.

Este de neînțeles refuzul multor oameni de a privi în jurul lor, de a vedea și de a pricepe că acești activiști comuniști, fiii și nepoții lor – care până mai ieri erau vajnicii constructori ai comunismului – sunt, acum, vajnicii constructori ai unui capitalism „original” prin rapacitatea și efectul lui devastator în plan moral, psihologic și material; jaf necruțător și nemilos la care au supus România și pe locuitorii ei, țară și oameni pe care i-au umilit și i-au adus în sapă de lemn, cum n-au putut-o face cele două războaie mondiale, luate împreună. Dacă altădată străinii se stabileau în România ca într-un Eldorado, acum românii fug din România ca dintr-un pustiu. Destăurarea a milioane de români și dezastrul școlii românești ne oferă imaginea României de mâine.

Chiar dacă, acum, conducătorii Europei și ai SUA sunt amnezici, noi, cei mai în vârstă, n-am uitat că Hitler, tot pe un fond de criză, a venit la putere prin alegeri; că atunci când Stalin omora, prin înfometare expresă și programată, milioane de ucraineni și când, în Marea Teroare, ucidea milioane de oameni, alte zeci de milioane îl aclamau și se pros-

ternau în fața lui, considerându-l Dumnezeu; că palmele noastre, ale celor mai bătrâni, încă nu s-au desumflat de urmele aplauzelor frenetice și încă ne dregem glasul, răgușit de atâtea urlete animalice și delirante.

Proasta conducere a lumii de astăzi – în momentele de criză multiplă și agravantă – ne duce, din nou, la apariția extremiștilor care vor scoate iar din hrubele istoriei demagogi adepți ai regimurilor totalitare.

Dacă toate acestea sunt neclare, conducătorii Lumii să citească, să recitească „Psihologia mulțimilor” a lui Gustave le Bon și să mediteze adânc asupra ei. Împotriva acestei orbiri”, noi trebuie să gândim și să acționăm ca acel celebru chirurg francez, Ambroise Paré (1509 – 1595) care spunea: „Prefer să am dreptate singur, decât să mă înșel nu numai cu toți înțelepții lumii, dar cu tot respectul lumii.” Altfel, mă tem că am putea da dreptate lui Gibbon, autor al „Istoriei decadenței și căderii Imperiului Roman”, care spunea că „Omul este ultima soluție a lașilor.”

Spirit treaz și cutezător, Benjamin Fondane (Barbu Fundoianu), în fața nazismului, care îl va trimite la moarte în camerele de gazare de la Auschwitz, striga niște cuvinte de foc care sunt valabile în fața tuturor totalitarismelor, cuvinte atât de percutante, pe care le strigăm și noi astăzi, împreună cu autorii textelor din această antologie: „Nu pot să închid ochii/ Trebuie să strig întruna până la sfârșitul lumii/ N-avem voie să dormim până la sfârșitul lumii.”

Un mit care a devenit realitate, zborul

Constantin GEANTĂ

Pornind de la cele arătate de Mircea Eliade și anume faptul că mitul codifică o experiență cu implicații generale la nivelul unei comunități umane, iar visul are conotații particulare la nivelul experienței unei anumite comunități, constatăm că foarte multe deziderate ale omenirii au trecut din vis în mit, iar mai târziu au devenit realitate.

Astfel, mitul, cuvânt provenit din grecescul mitos, este definit ca o narațiune tradițională complexă, născută în unghiul de incidență între planul cosmic și planul uman, al cărei conținut specific, emanând de la o societate primitivă, imaginează explicarea concretă a fenomenelor și evenimentelor enigmatice de caracter spațial sau temporal, petrecute în existența psihofizică a omului, în natura ambiantă și în univers, în legătură cu destinul condiției cosmice și umane, și care le atribuie tuturor acestora obârșii supranaturale datând din vremea creației primordiale și le consideră sacre și revelate de ființe supranaturale. Deci, altfel spus, nașterea mitului presupune participarea individului și a comunității la spațiul și timpul sacru, care este considerat omogen, în raport cu cel profan, eterogen, uitare și anamnesis, sau reamintirea – în sens platonic – a ceea ce sufletul sau individul atman, a contemplat pe când se plimba cu

înțelepciunea colectivă-seculară brahman, prin Grădinile Elizee.

În fond civilizațiile au fost precum Pasărea Phoenix, pierind cu fiecare cultură dispărută, pentru a renaște din propria cenușă; fondul atavic-sapiential al indivizilor, înveșnicindu-se în melosul speciei.

De altfel, zborul a constituit o preocupare străveche a omenirii, și fiecare civilizație, încercând să-i dea o reprezentare proprie, l-a corelat cu anumiți zei sau eroi din propriul spațiu sacro-mitic. Dacă în tradițiile multor popoare întâlnim oameni-păsări, zei înaripați sau îngeri, fiecare dintre aceste reprezentări este legată de modul în care o anumită comunitate a perceput acest fenomen, a avut anumite experiențe în acest sens, sau (de ce nu?!) și-a amintit de vremurile, când a privit obiecte care zburau, vremuri atât de îndepărtate, încât au intrat în tărâmul legendei.

În Biblie, în special în Vechiul Testament, avem referiri la zbor. Dintre acestea amintim: răpirea lui Enoch la vârsta de 365 de ani, dar și răpirea lui Ilie, după apariția unui car de foc. Dar, să nu o uităm nici pe Lilith, prima soție a lui Adam, care, conform tradițiilor talmudice, a devenit demon feminin, crescându-i aripi și ajungând mama unei rase de giganți și demoni.

Trecând la alt spațiu cultural-religios, îl amintim pe Quetzalcoatl, sau Quetzal, Șarpele cu pene, pasăre simbolică a regenerării, un zeu aztec de primă importanță culturală, de origine toltecă, dar foarte răspândit în lumea nahuală din Valea Mexicului.

Revenind la lumea asiatică, am întâlnit misterioasele vimanas sau acele care cerești din miturile Indiei, care transportau zei și eroi cu viteze colosale prin spațiul aerian.

La chinezi și nu numai, întâlnim acei misterioși dragoni. Termenul latin este echivalent cu acela de șarpe, iar cel de origine grecească simbolizează a privi crunt.

Erau niște făpturi mitologice complexe, adesea reptile monstroase, care puteau zbura cu aripi sau fără. Erau înzestrate cu capacitatea debordării de flăcări și fum, de obicei sulfuros. Sunt prezente în diferite aspecte zoomorfe aproape în toate mitologiile.

Dar, pentru că este vorba despre zbor și despre spațiul mitic-cultural chinezesc, nu putem să ometem acele tulburătoare informații despre spațiile vide – șapte sau opt – care înconjoară Pământul.

Mai întâlnim pe djinni în tradiția arabă, îngeri în tradiția creștină, care, fie că zburau, fie că se deplasau – precum Hermes, mesagerul zeilor olimpicieni – cu viteze foarte mari.

În tradiția grecească, zborul ocupă un loc aparte. Astfel, Perseu intră în posesia unor sandale înaripate de la Nimfe, Helios, zeul solar, străbate zilnic cerul, în calul său de foc tras de cei patru cai năvălași – Pyrois, Eous, Ethon, Phlegon, iar Pegasos este calul înaripat care purta Muzele pe Muntele Parnassos.

Un loc aparte ocupă însă mitul despre Dedal și Icar. Astfel, Dedal, arhitect și

sculptor mitic grec, a construit Labirintul din Creta, la cererea regelui Minos pentru închiderea Minotaurului. Minotaurul este un monstru enigmatic din mitologia greacă, jumătate om, jumătate taur, fiul adulterin al soției regelui cretan Minos, Pasiphae, născut din amorul ei cu taurul trimis în Creta de zeul Poseidon. Astfel, după ce Theseus a pătruns în Labirint cu ajutorul Ariadnei, Minos a închis pe arhitectul Dedal și pe fiul său Icar chiar în acest edificiu, unde urmau să fie devorați de înfiorătorul Minotaur.

Dedal construiește două perechi de aripi artificiale, din penele păsărilor ucise de Minotaur, lipidu-le cu ceară, topită apoi la soare. Împreună cu fiul său Icar, Dedal reușește să scape din Labirint și implicit de Minotaur, zburând cu aripile confecționate.

Din cauza lăcomiei sale de înălțimi tânărul aeronaut, Icar, cu aripile dezmembrate, s-a prăbușit și a murit. În schimb, Dedal e găzduit de regele Kokalos în schimbul unor lucrări de arhitectură. Acest mit grecesc, pur simbolic, imaginat în virtutea aspirației umane de zbor prin imitarea păsărilor, este o parabolă a dorinței de a explora zonele înalte ale aspirației umane.

Încărcătura simbolică este fascinantă. Dedal este bătrânul – „înțeleptul lumii”, care construiește edificii și aripi, Icar este tânărul, nesăbuitul, care se avântă când spre mare, când spre soare, prăbușindu-se în final tocmai prin nesăbuița acțiunii sale. Mit, cu semnificații multiple, a căpătat contururi diferite în literatură și artă, iar într-o epocă târzie, la confluența secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, ecourile sale se resimt și în partea a doua a lui Faust, operă a genialului poet Goethe, sub masca lui Euphoryon, fiul nefericit al lui Faust și al Elenei, prăbușit în urma

avânturilor sale nefirești. Se observă aici transpunerea simbolică a titanului Byron, mort pe tărâmurile noii Elade.

Dar obsesia zborului nu a părăsit niciodată ființa umană. El apare sub diferite forme și aspecte, fie la oamenii de știință, sau la vizionari și artiști. Astfel Roger Bacon își imagina, încă din secolul al XIII-lea, vehicule spațiale, automobile, vapoare și chiar submarine. Leonardo da Vinci, la confluența secolelor XV-XVI, proiecta aparate de zbor, pentru ca Cyrano de Bergerac să experimenteze mai târziu zborul, experiment în urma căruia va rămâne toată viața infirm. Jonathan Swift, mai înainte de realizarea primului experiment de zbor cu balonul, descria într-una din călătoriile lui Gulliver o insulă zburătoare, care se deplasa bazându-se pe proprietăți magnetice.

Marii vizionari au vorbit și ei despre posibilitatea zborului, astfel Nostradamus, într-un catren din secolul al XVI-lea, menționa: Oamenii vor călători în toată siguranța prin cer/ Pe pământ și pe mări..... Iar Maica Shipton (1448-1561) arăta că: În aer vom vedea pe om,/ În alb, în negru, în verde (avioane n.n.).

În secolul al XIX-lea, pe când Jules Verne descria o posibilă călătorie de la Pământ la Lună, Lermontov în „Demonul” descria călătorii prin spațiul cosmic, iar Eminescu, descriind în poemele sale călătorii prin Univers, anticipa prin genialele sale intuiții pe Einstein, care a fundamentat teoria relativității. Un alt autor român, azi aproape uitat, vorbea despre o călătorie în spațiul cosmic. Astfel, Victor Anestin, descrie în 1899, în romanul „În anul 4000 sau o călătorie la Venus”, o navă care devorează spațiul și timpul, fiind capabilă să ajungă pe Venus.

Însă spațiul românesc ne mai rezervă

și alte surprize. Astfel Conrad Hass (1509-1579), stabilit la Sibiu, a fost inventatorul celor dintâi rachete multiple din istoria tehnicii.

După prima ascensiune, pe care o face la 5 iunie 1783, cu ajutorul balonului cu aer cald Joseph Montgolfier, urmează epoca dirijabilelor și a baloanelor nacelă, pentru ca la începutul secolului al XX-lea, în 1903, doi americani, frații Wright, să reușească zborul cu ajutorul unui avion. Dar cel dintâi care s-a ridicat de la sol numai prin forța motorului său, realizând întâiul zbor mecanic din istoria tehnicii mondiale, a fost în 1906 românul din Banat, Traian Vuia.

În anii 1900-1910, Henri Coandă concepe și apoi construiește primul avion cu reacție din lume. Iar Aurel Vlaicu, caracterizat de Octavian Goga ca un „val de lumină, care a izbucnit din regiunile vaste ale geniului nostru popular”, după performanțele de zbor realizate în țară și străinătate, în temerara sa încercare de a trece primul Carpații, ca un simbol al unității tuturor românilor, s-a prăbușit la 13 septembrie 1913, la Bănești, lângă Câmpina. A rămas însă un simbol al aspirației geniului românesc spre universalitate.

Secolul al XX-lea, a fost martor al unui eveniment epocal; astfel, după lansarea de către URSS în 1958 a primului satelit artificial, a urmat zborul primului om în cosmos – neuitatul luri Gagarin, la 12 aprilie 1961. În 1969, Neil Armstrong a fost primul om care a pus piciorul pe Lună, rostind memorabile cuvinte: Acest pas este mic pentru om, dar este uriaș pentru umanitate.

Venus, Marte și alte planete își așteaptă vizitatorii tereștri.

Calendar

Februarie

1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (m. 20. 08. 1985)

1 februarie 1928 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul **VALENTIN SMARAND POPESCU**

2 februarie 1954 – s-a născut, la Berzovia (Caraș-Severin), prozatorul, actorul, artistul fotograf și animatorul cultural **VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA** (m. – 23. 12. 2009, București)

5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul **NICOLAE DOROBANȚU**

5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, Olt, poetul și publicistul **GEORGE VAIMAN** (m. 18. 12. 2015, Slatina)

7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul **GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI** (m. 20. 04. 1980, București)

7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul **RADU ȘERBAN** (n. 1. 12. 1927, Caracal)

9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (m. 16. 08. 2010, Slatina)

13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, Olt, poeta **LIUȚA SCARLAT**

14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, prozatorul și eseistul **MARIAN-VICTOR BUCIU**

14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul **VASILE MACIU** (n. 30. 12. 1904, Caracal)

15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, Olt, criticul, istoricul literar și omul de radio **CONSTANTIN DUMITRACHE** (m. 21. 11. 2001, Craiova)

15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și gazetarul **AURELIAN TITU DUMITRESCU**

18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul **REMUS FLORICEL SCARLAT** (n. 16. 08. 1913)

20 februarie 1873 – s-a născut, la Caracal, poetul și dramaturgul **HARALAMB LECCA** (m. 9. 03. 1920, București)

20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)

20 februarie 1967 – s-a născut, la Amărăștii de Jos, Dolj, poeta și prozatoarea **MARIDOR**, pe numele adevărat **MARIANA DIDU**

22 februarie 1973 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **CRISTIAN GHICA**

25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul **THEODOR BURCĂ** (m. 1950, București)

25 februarie 1943 – s-a născut, la Ponoarele, Mehedinți, scriitorul **DAN EUGEN DUMITRESCU**

25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, Olt, poetul, publicistul și editorul **MARIAN DRĂGHICI**

27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, **MARIN ANDREIAN**, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m.?)

27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, Olt, poetul **SILVIU VIOREL PĂCALĂ**

Poezie

Iosif BĂCILĂ

Litanie în pandemie

*Preotului GHEORGHE URDA,
ctitorul Mănăstirii Bârsana –
Maramureș. In memoriam*

Ne-au luat *binețea*
Ce-o aveam acasă,
Ne-au lăsat-o moșii
Ca pe-o bogăție –
Nimeni nu-i la sapă,
Nimeni nu-i la coasă,
Vremile-s cam aspre,
Cică-i pandemie!

Ne-au luat și corul
Ce cânta la groapă
Și mulțimea plânsă
De după sicriu –
Singur taica-popa
Morții și-i îngroapă,
Eu mi-aș scrie versul,
N-am limbă să-l scriu!

Crucile-s de tablă
Și nu sunt sfințite,
Lemnul crește-n măguri
În trunchiuri de nuc –
Aleluia cântă
Crâsnicul sub prapuri,
Aleluia, Doamne,
Morții un' se duc?!

Lumânarea-i stinsă,
Clopotul nu bate,
Ne pare-o minune
Viața pe pământ –
Amurgește vremea,
Tânguiri curate
Se desfiră-n rouă,
Pe frunze și vânt...

Bună-credință

Pentru FLORINA-MARIA

Mi-e trupul greu, din ce în ce mai lut,
Și amiros a iarbă, și amiros a rouă –
Iar gândurile toate-s către început,
Nu-mi pasă dacă ninge, cândva dacă mai
plouă.

Eu am păcate multe, câte mi s-au dat,
– Am pregătit ofrandă la asfințit de soare –
Dorm cucăind, în purpuri veșmântat,
Și pribegesc pe drumuri, ca roțile de
care...

Dar nu mă voi dezice vreodată de cuvânt,
De graiul blând al mumii, auzit acasă –
De rugăciuni, litanii, de ce avem mai sfânt
Ori de fântâna din pădurea deasă.

Trec zile, nopți și ani, mă sting ca o făclie
În casa izvodită din piatră și pământ –
Și spun, chiar scriu, așa ca să se știe
Că nu mă voi dezice vreodată de cuvânt!

Dalboșeț. Post-scriptum

Să-mi dați de pomană morile din sat,
Să le am aproape-n primeniri de vânt –
Când o fi să fiu, când voi fi plecat,
Dus să iau lumină, chiar de sub pământ.

Să-mi dați de pomană apa din fântână,
Să-mi astâmpăr setea ca un curcubeu –
Să beau apă vie, patimă nebună,
Amurgul de-i trist, mai trist poate eu.

Să-mi dați de pomană *doina de-alăută*
– Minunând luceferi, viers vrâstat pe
strună –,
Pe când heruvimii,-n ruga lor știută,
Cerului de-acasă *heruvar* să-i spună...

Să-mi dați de pomană morile din sat,
Să le am aproape-n primeniri de vânt –
Când o fi să fiu, când voi fi plecat,
Dus să iau lumină, chiar de sub pământ.

Sat natal

Sub pleoapele măgurii –
zâmbetul nepotolit
al florii de măgrin;

Sub pleoapele zorilor –
cântec de-alăută,
șopârlă ce-și vindecă umbra
cu lacrima pietrei...

Întâlnire cu înțeleșuri

*Răscitind cărțile prozatorului
și publicistului ION MARIN ALMĂJAN*

După ce trecu de umbrele
din Potecile Cerului,
scriitorul Ion Marin Almăjan
îl întâlnește la Poarta Raiului
pe preacunoscutul istoric
și filosof Eftimie Murgu.¹⁹

– Frace, întrebă Almăjan,
cum îi pe lumea astălaltă?
– Ca la *Utrenia* de duminică,
măi cu dreptace, cu smerenie,
cumpătare și adevăr,
îi răspunse Efta cu înțeleșuri...

Cuvinte, pietre, oglinzi

*Lui GHEORGHE JURMA,
scriitor și editor*

După moarte – vrem sau nu vrem –
Ne naștem mereu
În fiecare pagină de carte,
În fiecare cuvânt al lui Dumnezeu.
După moarte – vrem sau nu vrem –
Ne naștem tăcând
În fiecare oglindă a pietrei,
În fiecare strălumină a unui gând.

Ne naștem semințe,
Ieri, azi și acum,
Între maluri de apă, în țarini, pe drum –
Ne naștem tăcere ori cânt dezlânat

¹⁹ Murgu, Eftimie (1805-1870), n. Rudăria, județul Caraș-Severin, democrat-revoluționar român. Profesor la Iași și la București (1834-1840), a contribuit la cristalizarea învățământului filosofic din România. Participant la mișcarea revoluționară de la 1840 din Țara Românească. Conducătorul Revoluției de la 1848-1849 din Banat (Mic dicționar enciclopedic, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 1439).

La margini de doruri, la margini de sat –
 Ne naștem iubire, cu-adevărat;
 Apoi, răsădim în suflete flori
 Sub bolți de luceferi și privighetori!

După moarte – vrem sau nu vrem –
 O stea călătoare
 Străfulgeră Ceruri, Carul Mic, Carul Mare –
 Și peste o vreme – răspoimăine, târziu –
 Oglinzile pietrei ne știu, nu ne știu...

Jocuri vechi

*Lui NICOLAE DOLĂNGĂ.
 In memoriam*

Aruncam cu pietre în râu,
 făceam rotocoale-coleși,
 pietrele luau o traiectorie ciudată,
 precum drumurile stelelor înspre ziuă...

Pe degete înfășuram fire de pipirig
 și mă logodeam cu Luna și cu Soarele,
 cu spicele ce îngălbeneau ogoarele;
 cu băuțele
 (pietre albe imaculate)
 și cu bolovanii,
 cu Zânele-Nereide
 ce primeneau, precum scoicile,
 apele, anotimpurile, anii...

De-atunci aud râuri curgând,
 poetul strivindu-și pribegiile
 poate pe sub Munte,
 poate pe o Vale,
 în fiecare pagină de carte,
 în lacrima imaculată a insomniilor sale!

Colind pe loc

Lui OCTAVIAN DOCLIN

Să fii cuvânt,
 Să fii poem,
 Să fii urare
 Sau blestem;
 Să fii un dor
 Ce se-nfioară
 Din toamnă
 Până-n primăvară!

Să fii un fir
 De trandafir,
 Cusut de stele
 Pe-un peșchir,
 Să fii un vis
 Ce vine-ncet
 Spre aurori –
 Să fii poet!

Arpegiind,
 Zăgăzuind,
 Să fii de toate,
 Rând pe rând!
 Să fii și moară,
 Chiar și piatră,
 Să fii de toate,
 Dintr-odată!!

Balada Gosnei

*Profesorului DAVID BLIDARIU,
 dascălul și mentorul meu*

Mai stăruie, poete, pe strunele-ți târzii,
 Deși împovărate și ne-nțelese chiar –
 De așteptare, prunii torc gânduri străvezii,
 Iar ceasul din știubeie se-ncurcă-n minutar!

În noaptea asta calmă, ca zâmbetul suav,
 Pe culmea dinspre dealul cu făloșiri de mire,
 Părem striviți de-azurul iambulului tău grav
 Visând a neogoi și-a vis de primenire.

Mai stăruie, poete, pe strunele-ți târzii,
 Căci dorurile, toate, prin prunduri se aștern –
 Și-n strălumina lunii, refă din noapte zi,
 Din șopotul Nerganei un anotimp etern!

Colindul colindelor

Lui GHEORGHE AZAP

Duce-m-aș
 și tot m-aș duce,
 dor să nu mă mai apuce –
 dorul vine
 și se duce
 ca și roua pe uluce!
 Duce-m-aș,

fără de veste,
peste măguri, peste creste,
peste nu-i
și peste este
la margine de poveste!

Duce-m-aș,
pierdut de gânduri,
ca mestecenii în scânduri,
când s-ațâță
rânduri-rânduri
mierle tănuite-n crânguri!

Duce-m-aș
horind din strună
viersul meu de piază-bună,
de e soare,
de e lună,
râului care m-adună –

Duce-m-aș,
horind din strună
să fiu pietrelor arvună,
neogoiul
fără frâu,
surgerea luminii-n râu!!

Poezie

Gheorghe NICOLĂESCU

Să rămâi în rădăcinile tale
când uraganele lumii
pornite din hăuri neștiute
zămisleau monștri
să înalți ofrande de sânge
lui Zamolxis
luptând pentru nemurire
și să te urci
pe cea mai înaltă culme
să sfidezi umilirea
pe buze cu zâmbetul împlinirii
visului
preacuratului
de a te naște
de a exista
și de a nu suporta traiul
lingând mâinile stăpânilor
suitori din infern

Pentru a-ți apăra
sărăcia, nevoile și neamul
umbra ta luminează temeliele
din care s-a răsfrânt
fulgerul brațului
aducător de liniște
până la „marea cea mare”
că și valul pustiitor să știe
că râul
ramul
câmpie
munte
strajuie în trup și-n suflet
pentru jertfire

*

Atunci când toți hoții
uzurpatorii
dușmanii dinlăuntru și din afară
nu-ți dau ascultare ca țara
din gândurile și faptele tale să trăiască
în pace

în bunăstare între hotare
în dreptate și libertate
ai folosit ca pedeapsă
înfiorătoare și capitală
tragerea în țepă
spaima uneltitorilor și-a sortit
închisoarea
sfârșitul visului cu nume de domn
îndrăgit
căruia i s-a adăugat cel de glorie
străin de sufletele celor prăduiți
ți-au creat un chip din fantasmale
minților
în frică încremenită în tenebre
bântuite de malefică poftă de a soarbe
sângele lumii.

Să fie semne pe vecie
pentru ca tot omul să știe
și bunul și răul de la miazăzi
dinspre miazănoapte
după fiecare bătălie
purtată cu vitejie
ai zidit din inimi
mănăstirile iubirii
pentru „urmașii, urmașilor tăi”
trăitori în țară-moșie
pe care hoarde în urgie
au vrut să fie pustie
fără rădăcini temelie.

„...Foame și sete
nu de pâine și apă
și de o vădită hrană
și adăpare sufletească
belșug... cu puțință
decât prin tipografie”
gânduri ce au prins viață cu osârdie
prin ajutorul frățesc
pentru a aduce lumină și cultură
pentru cei ce nasc, cresc și muncesc
în Limba Română
pentru cei din jur din neamul comun
pentru cei care trăiesc
se luminează cu jertfă Mântuitorului

Să ajungi, în mod triumfal,
să-ți golești țara de dușmani
să îndeplinești „pohta ce-au pohtit-o”,
din primii ani,
toți cei care „izvorăsc și cură,
din aceeași fântână”
crescători în lumina,
doritori de tihnă
dar brațul tău vanjos să fie oprit,
printr-o prietenie/mârșavie,
pusă la cale în taină
de strigoii lumii,
deranjați în ospețirea lor haină,
când sorbeau, pe sătule,
din sângele sacru al eroilor,
decapitați fără vină.

Poezie

Mihai PĂCURARU

DESENUL DUPĂ CARE NE LUĂM ZBORUL

Când treptele întunericului își găsesc loc în mine, șobolan somnoros, aș vrea să te strig pe ochii tăi, să-mi amintesc de o plută găsită pe râu, plină cu cranii și flori de plastic, în cămăși naclăite.

Să privesc și să te chem pe fum de orgă în plină închinare, păsările să se lovească de pietrele cerului și să-mi fie bine cât durează rostogolirea de jucărie între cei doi poli de plastilină.

Dragostea noastră, copac înfrunzit, copac înflorit, apoi ferăstrăul harnic doboară brațele amorte de greutatea păsărilor din paradisul de dincolo de crengile mele, aproape rupte de puterea de a vedea mai departe de sticla mată a refuzului nesfârșit, și mi-e sete să te prind în mijlocul apei, dulce ca zahărul trestiei de pe alt continent, și să rupem ceea ce leagă femeile morților, picioarele, pe un orizont desenat cu cărbune în aer.

UMBRA TA, CUPOLĂ DE VIORI

Vrei să te strecuri ca un hoț, nepăsător, printre pilonii de pod, apa aici, deasupra melci ce-și lasă dărele argintii de spume, ca șerpii, în umbră, și căutăm cu toții uvertura nebunului care a văzut moartea, și-mi arăta mișcările de gimnast, înainte de a ateriza pe o saltea dintr-o fântână uscată.

Voi plana peste umbra ta, ca o cupolă cu viori, îmi va fi dor de alunecoasele sunete scoase de munte, zăpada mă va scrie pe cer, voi rămâne nor, lovit și străbătut de raze, te voi privi, iar câteodată, când îmi va fi dor de tine, și lumina mă va topi, voi cădea ploaie să te ud până la piele, cu cămașa întinsă pe sârma durerii, apoi mă vei usca, ziua, cu buzele tale, cu mâinile tale, cu trupul tău, pe care nimeni nu-l va ști topit în mine, piatră vie mustind de sânge.

AȘ VREA SĂ FIU DIN TOATE PĂRȚILE

Aș vrea, în lumină și-n întuneric, să văd ochii de hiene în izvoarelor ascunse sub stâncile de sub maluri de cruce, să fiu în vibrație continuă cu murmurul lor de ceas și de viață ce nu mă lasă în jocul meu de călător fără toiag, să prind rădăcini.

Aș vrea să văd, oricum ar fi, fructele copacilor în vânt
ale celor care uneori din prea multă dorință și-au ales inima
din lacul cu sânge, distrugând lângă tine trunchiul care te ține,
despicându-și venele și îmbrățișând fierbinte trupurile arse.

Aș vrea să fiu din toate părțile, în unghiuri de actori pe o scenă
albă împușcată arar de un reflector ce creează furtuni de lumini,
iar în chin să fiu cel mai frumos poem scăldat în izvoarele roșii.

Aș vrea atunci, când când voi mânji cu ouă sparte pletele
în vânt ca drapelele de pirăți ale femeilor, buzele treze de venin,
să se aplece pe setea de iubire, înlănțuiri de șerpi și răscoliri de povești,
o piatră de foc să cadă din cer, provocând incendiul pregătit
în toate celulele mele, să-mi aducă supusă mireasă, vibrația morții.

AȘ VREA SĂ FIU CĂLĂTOR CLANDESTIN

Este o limită a plăcerii în toate -
în om, în frunze, în pisici, după care
un glob se sparge, mii de cioburi
devin cărările plângerii noastre.

Un avion survolează, fără motoare, uliu de munte,
ochii rămân în orbitele sale ca noaptea,
prin beznă vede pământul ciuruit spectacol
de întrebările noastre, de parcă am fi
singuri și independenți de saltul mortal.

În avionul acela aș vrea să fiu, călător clandestin,
să-mi pregătesc parașuta, cu bucăți de suflet, și în timp
ce scriu, să mă arunc în gol, ca în zborul din vis,
dar să nu ajung niciodată pe pământ, niciodată pe pământ.

VISCOL SPRE SEARĂ

Viscolul se dezlanțuie într-o seară, înainte caii aleargă,
pe străzi plânge un felinar orfan cu lumină topită pe urme,
copie dintr-un secol de buze lipite de geam
și multă ninsoare visez.

Atât.

Oprește ce crezi în propria ta zvârcolire cu rochia creponată,
oprește căderea turnului din centrul pustiei,
că e ceas, și să mergem în țara aceea, țară de suflete
și îngeri albaștri, unde nimeni nu știe și nu vede
zbătându-se printre întrebările mele.

Cine a aprins, de ce felinarul orfan caută strada orașului
mort și el, orbecăind în ceea ce pare
la jumătatea distanței dintre moarte și viață, sau ce-a mai rămas,
unde nimeni nu întrebă pe nimeni,
iar imponderabilii supraveghează întinzând mâinile lungi
prin lumina chioară de boală,
mutând fantome pe o tablă de șah.

*Poezie***Vasile Dan MARCHIȘ****MEMORIU-PICIOARELOR**

Vai, cât v-am umilit
 mințindu-vă că prin fuga voastră
 ce reprezintă canonul Istoriei refugiaților,
 ce menține refugiile
 în legătură cu Mântuitorul nostru Iisus
Hristos,
 veți deveni altceva special-
 sistemul prin care se poate finaliza
 drumul până în Paradis...
 Vai mie că prin picioarele mele
 nu mă simt altceva înafară de om...
 Dacă aş avea tăria de caracter
 să vă despart,
 aş face-o dăruind unul ologului
 știind că doar acest picior odată dăruit
 mă va întâmpina în adevăratul sens al
cuvântului
 pe drumul recunoștinței...

EXERCIȚIU

Muza mă urmează pe neașteptate
 în bucătărie
 O abordez repede să nu mă ia înainte:
 „Nemărginirea ta,
 am un atu culinar
 benefic pentru ce dorești să scriu...!”
 Mai neobișnuită ca oricând
 muza mă ia tare de tot:
 „Mă abordezi la cealma ca la poker?
 Dacă aş veni la tine
 pe cont individual
 doar ca un anumit produs

din „ghiveciul” tău
 și nu ca gustul de pe urmă al acestuia,
 ce-ți voi fi atunci eu ție?
 Doar pretext de polemică în poezie!
 Mă întrebi dacă m-am ivit
 ca usturoiul sau ca sarea?
 Nu mă divizez doar în aceste bunătăți,
 ci prin toate
 ca „ghiveciul” tău
 să poată fi numit poezie...!”

DE LA FACEREA LUMII PÂNĂ AZI

Roua nu-i doar lacrimă...
 De la facerea lumii până azi
 plantele n-au putut plânge
 în numele agriculturilor,
 cu toate că
 munca la câmp
 fie că s-a făcut uneori
 prin sacrificii supreme,
 nu formează eroi.

STĂPÂNA PESTE TOT CE S-A SCRIS

Îmi controlez în plan imaginar sărăcia
 Deci doresc să scriu...
 Dar mă întreb cu ce?
 Caut un creion cum aş căuta o spadă cu care
 să lupt
 ca într-un război mondial împotriva
plictiselii...
 Doresc astfel să scriu cum aş înfăptui
 o biserică a sărăciei fără pereți
 formată doar din cuvinte...

Nu mi-ar ajunge gramatica
 pentru a defini concret în cuvinte viabile
 această biserică a sărăciei fără pereți
 formată doar din rugăciuni...
 Caut un creion sau alt fel de instrument de
 scris
 cum aș căuta o mitralieră de caricaturi oarbe
 cu care măcar să pot speria tot ce mă
 plictisește...
 Probabil am speriat ceva că mă izbește
 într-un mod neobișnuit
 ca un flux de căldură relativ rezistenței mele
 ce-mi străpunge pielea fie din afară în
 interior
 sau din interior în afară .
 E stăpâna peste tot ce s-a scris până acum
 și peste tot ce se va mai scrie de acum
 înainte: muza.
 Sunt atât de nepregătit față de această
 apariție
 misterioasă și neprevăzută
 încât n-am un creion cu care să dau onorul
 muzei

Doar rostesc în surdină:
 „Regina mea!”
 Și cu gândul să fug în sat după un creion...
 Citindu-mi gândurile, muza m-a abordat
 astfel:
 „Ce vrei să faci cu creionul fără mine?
 Vin cu tine!
 Vin doar cu tine în sat după acel creion!
 Cine va remarca faptul că sunt doar cu tine
 sau că ești doar cu mine?
 În satul acesta pe cine a interesat aspectul
 că am venit doar la tine?
 Sunt cu tine nu de când e satul ci de când te
 am
 amic imaginar!
 Înainte de a te naște...
 Mi te-am imaginat înainte de a fi acest
 sat...!!!
 Pe cine a interesat aspectul că n-am dorit
 să reprezint alte proprietăți în acest sat
 decât creionul tău...?”

FĂRĂ ACOPERIRE-2

Urcând Golgota fără acoperire
 ca un prea legiuit pe lângă nelegiuiți,
 am căzut a patra oară ducând crucea țării
 și cu totala-mi mască pe față,
 nu doar ca cea medicinală,
 cică să nu văd,
 să nu deochi partidul altoit și miluit
 prin descântece
 de urât
 de amăgitoare conjunctură
 de sperietură
 și spor în toate,
 să nu intre în istorie
 ca un basm
 sau ca minciuna pe ușa din spate...
 Nimic nu văd prin masca principiilor politice
 ci simt prin crucea grea a țării, ce o țin pe umăr
 că trec de Golgota
 și sunt îndemnat să pășesc înainte
 fără Mântuitorul Nostru Iisus Hristos...
 Deși Mântuitorul a rămas de mine pe
 Golgota

pășesc cu El în gând,
 iar când doream să întreb:
 „Ce deal sau ce munte urmează
 în calea crucii țării mele”,
 m-a întâmpinat muza
 ca Simeon Cireneul pe Iisus
 Atunci fără să am curajul și nici cu ce
 să consemnez ceva
 legat de această apariție,
 dau onorul muzei cu crucea:
 Onorul istoriei supunerilor extreme...
 O, dacă această cruce grea a țării
 ar fi chiar cel mai cumplit instrument de scris
 să pot consemna ceva cu ea în fața muzei!
 Atunci muza a rostit:
 „Chiar crucea grea a țării ce o duci pe
 umăr,
 urcând și coborând deal după deal
 identic cu dealul
 noilor principii politice,
 e instrumentul cu care vei alcătui
 poezia durerilor concrete!”

ÎNCERCAREA CEA MAI GREA 3

S-a întocmit încă un certificat medical al
limbii române.

În fața acestui nou virus
până și mirările au fost trecute pe
lista suplimentară a gramaticii
deoarece e sigur că până și virusul
respectiv
mirându-se pe unii oameni că ce au fost,
ce sunt sau ce vor fi
este în dilemă...

În fața acestui virus
doar sughițurile sunt imune
însă nu se știe care este sughiț de bine
sau de rău
când acestea se manifestă
ca o premoniție
cum că se gândește cineva la tine..
În concordanță cu această pandemie
care sughiț este mai viabil
ca cel care vine însuși ca o premoniție
dinspre acest virus
și atunci cine te poate pomeni mai abitir,
mamă, lume...!

Poezie

Teodor SANDU

pe plaja de pe insulă nedescoperită

privesc cerul
și văd cum zâmbește la răsărit, viața
tresărind la fiecare bătaie de aripă a păsării
a cărui zbor
fără moarte
îmi umbrește privirea de la capătul mâinilor
pe unde mai ești
dacă exiști
tu, frumoaso cu brațele pline de flori
adunate de la picioarele celor patru anotimpuri
cu ochii negri ca smoala
și trup de ființă din viitorul secolului trecut
care mi-ai desfăcut sufletul în fire de nisip
ce nu vor mai fi niciodată un tot în clepsidra
aruncată, aici aproape de căldura liniștită
pe care n-o mai simt
nu te mai caut
pentru că nu te mai aștept
nu mai fug
pentru că n-ai existat niciodată
dar ai fost
doar o frumoasă și trecătoare închipuire.

nu mai pot

nu mai pot struni
 închipuitul vânt sălbatic ce-mi răvășește toate gândurile
 care devin tot mai întortocheate
 și răsucite în vârtejuri uraganice
 fără început
 și fără sfârșit
 în acest prezent ce a devenit de mult
 un trecut
 singuratic,

nu-mi mai pot înțelege
 sufletul dezgolit
 despre care nici nu știu dacă mai există
 îl caut
 întind mâinile formate din frunzele sinucigașe
 care urlă a galben tomnatic
 ce urcă spre cer
 și revin în dans nebunesc
 cu zgomot de lilieci tulburați de lumină
 ce urăște până la rădăcină
 liniștea
 ignorând albastrul de deasupra
 și din nimic,

nu mai pot struni ochii
 și-mi privesc corpul inert
 prăbușit între
 nisipul fierbinte
 și marea înghețată
 fără puls și fără cel mai mic semn de speranță,

nu mai pot opri nici măcar fluturii
 ce-mi zboară neîntrerupt prin vene
 cu aripi murdare de málul mlaștinilor stătute,

de fapt
 acum înțeleg
 că nu-mi pot părăsi gândurile
 și nici ele nu mă trădează
 să plece
 suntem un tot unitar
 într-un comensalism canibalic
 în care înfloresc toate tâmpeniile imaginației
 pe care o interpretez cum vreau
 și ea, frecându-și mâinile
 îmi aruncă priviri languroase și machiavelice,

îmi închipui
 că am început să-mi strunesc gândurile
 le-am catalogat pe culori
 și le-am împrăștiat
 pe pânza unsuroasă de la picioarele lumii
 în acest tablou neînramat
 al vieții mele
 semnat clar
 necunoscut.

Poezie

Ana ARDELEANU

noaptea nu se mai termină

privită prin ochii cerului vioriu
noaptea nu se mai termină
și nu e nimeni în jur
pregătit să bage bețe-n roate
dar nici să facă favoruri speciale
celor ce au ras bărbile răbdării
pentru noi

nimeni nu opune o altă etapă a vieții
care să adauge sare în bucate
pentru a doua oară
atât timp cât nu exista niciun râu
pe-aproape
nici un măr pentru o banală ispită
o Evă o Gioconda sau Venus
pe care le-am putea folosi pentru un
liber schimb

cu ceva sau cineva încă dispus
să facă rondul de noapte
înainte de-a cădea în capcana zorilor

orice mișcare i-ar compromite opera
și ar călca bombeul celor orgolioși
ce nici măcar o duminică de septembrie n-au
și nici glume care să ne bășice pielea
cu soarele fierbinte

numai de mine îmi pare rău

de tine niciodată
pentru că tu ai pășit cu piciorul stâng
în viața mea
dreptul ai uitat să-l așezi alături
pentru raport
de atunci armata inimii tale
a intrat în diplomația unui sânge străin

care nu se acomodează
cu felul mioritic
de a ne număra oile
nici cu felul de-a ne bucura de
nefericirea
celor ce nu își știu înnoda sentimentele
pentru a face din ele un laț
cu ajutorul căruia să prindă inorogul
ce încearcă să se furișeze
între cămașa neagră a nopții
și piele
acolo unde dă să se crape de ziuă
în unitatea militară a celor buni
nimeni nu-și face haine de catifea
pentru a mângâia epiderma
ei înșiși fiind catifeaua
care prelinge auriul zorilor
în ceașca de cafea

verbul a fi

are o greutate inexplicabilă
bătând repetat un ritm
ce doare mai rău
decât durerea de mamă
ora douăsprezece
pe care o bate
numără toate încercările
și măsurile
care nu ne cuprind
nu ne vindecă
și mai rău, nu ne trăiesc
pentru că
prea multe bătăi
strică obiectul percepției
fără a ne oferi posibilitatea de a-i fi

niște chiriași onești
 vigilența amână
 dezastrul unor timpuri inflexibile
 fără a face jurământ pe biblie
 alt lucru sfânt sau pocnitori
 menite să îl trezească la realitate
 nu are în sânge

poemul

nu-și lasă umbra pe zidurile de
 apărare
 toată viața lui
 se află în interiorul mobilat
 cu lemnul pădurilor virgine
 în fiecare dintre cele șapte colțuri
 e așezată o candelă
 pentru orientarea corectă
 atunci când vârstele
 nu-și mai găsesc cuibul
 iar rutina zborului
 devine granița dintre lucruri
 nu poți purta un veșmânt
 asemănător
 cu cei de viță
 ei au pasiuni și invenții
 ce țin de o altă școală
 nimic vinovat
 doar că trag diferite pârghii
 pentru a-și comanda aripi noi
 mult prea transparente
 lăsând zidul și omul poemului
 fără umbră

deschizi fiecare ochi

ca și când ai deschide ușa unui birt
 pentru a-ți întâlni prietenii
 pentru a le pune pistolul unui sân la
 tâmplă
 împușcându-i pe toți
 cu lapte de mamă
 acel fir de mătase trasat
 între viață și moarte
 cum un cordon ombilical

ochiul drept are o atitudine
 comercială
 vinde fiecare lacrimă la suprapreț
 cimentând înțelegeri
 ridicând cu ele ziduri
 pe care niciun oaspete să nu-l poată
 sări
 pentru a salva astfel onoarea nopții
 ochiul stâng are un mic of sub
 geană
 nu și-a antrenat demult câini de
 vânătoare
 și n-a mai trecut în certificatul de
 naștere
 niciun nume
 care să conteze și să concureze cu
 numele tău
 semnând și punând sub el
 pecetea imperială

lacrimile ning

ca să fiu în siguranță
 am sacrificat o poveste de viață
 și câteva globuri pământești
 pe care le-am spart
 în locul unde se află emisfera nordică
 iar acum lacrimile ning

mi-am ascuns mâinile la spate
 pentru ca nimeni să nu vadă
 ce au înfăptuit
 din ce cuibar al sudului
 au furat un ou de pinguin
 înroșindu-l ca de sărbătoare

în siguranță nu mă simt nicicum
 când văd că mi se ia din față
 porția de iubire și speranță
 așa cum ai lua mărul
 și l-ai înapoia șarpelui
 să-l curețe el de partea bolnavă
 ce și-a pierdut zâmbetul și influența
 pe Terra

Raftul cu cărți

Drumul slovelor care făuresc neuitarea

Florina-Maria BĂCILĂ

La răscrucea mileniilor al doilea și al treilea, într-o carte consacrată coordonatelor esențiale pentru „dimensiunea românească a existenței”²⁰, binecunoscutul teolog Dumitru Stăniloae afirmă: „În dor se trăiește o prezență sui-generis a celor absenți; se trăiește durerea absenței lor. Dar chiar prin această durere se trăiește, în același timp, un fel de neștearsă prezență a lor în conștiință. Absența lor e un chin, pentru că nu e o absență totală, nu e o uitare. În dor omul e singur sau fără cel dorit, și în același timp nu e singur: e cu cel dorit. Dar cel dorit nu e de față în carne și oase, ci e reprezentat prin dor. Dorul aduce și ține în cel stăpânit de el chipul celui dorit, dar și o durere, deoarece chipul nu ține cu adevărat locul celui absent și dorit. Dorul e «trimis» de acela. Prin dor vine ceva de la acela sau se duce ceva din ființa celui ce dorește la cel dorit”²¹. Iar dacă *dorul* – trăire inimitabilă a spiritului – rămâne liantul care configurează rosturile înalte ale unei *permanențe* percepute ca *prezență continuă*, el se convertește într-un tip special de *comuniune* autentică și întemeietoare a unui traseu existențial (re)construit, pas cu pas, pe *drumul slovelor care făuresc neuitarea*. Chiar și atunci când ecourile ei

sunt răsfrângeri *din lacrima harfei*.

Pe LIDIA ASANDEI am întâlnit-o, mai întâi, în urmă cu câțiva ani, citindu-i rândurile scrise, impregnate puternic de amprenta sensibilității vădite și a profunzimii lăuntrice. Apoi, am avut bucuria de a ne fi regăsit într-un început de toamnă, cu prilejul unei sărbători a cărții. După o vreme, când cărările cotite ale cuvântului s-au înveșmântat în mantia cernită a durerii, mi-a fost dat să poposesc mai îndeaproape lângă povestea desprinsă de pe albul filelor care, tăcute și răbdătoare, păreau că-și așteaptă așezarea, mai curând ori mai târziu, între două coperte, la adăpostul Luminii întremătoare a condeiiului zăbovind peste timpuri și anotimpuri.

Volumul *Din lacrima harfei* (Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2020) este, înainte de toate, o mărturie a primenirilor ființei în laturile sale cele mai variate, pentru că include confesiuni despre ceea ce înseamnă cu adevărat temeliile dragostei care învinge orice gen de bariere, depășind spectrul spațio-temporal al cotidianului și concretizând următoarea afirmație lirică a lui Grigore Vieru: „Locuiesc la marginea / Unei iubiri./ La mijlocul ei / Trăiește credința

²⁰ Vezi Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*. Ediție îngrijită de Marin Diaconu, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991.

²¹ Dumitru Stăniloae, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, București, Editura Elion, 2001, p. 102.

mea.”²². Credința în Atotziditorul, prin Care ea se înveșnicește, ajungând să poarte pecetea unui parcurs perpetuu al împlinirilor care transgresează succesiunea obișnuită a segmentelor vieții. Prin definiție, iubirea nu este niciodată despre un *eu*, ci totdeauna despre acel *noi*, întreg și peren, al celor ce-și SUNT și își VOR FI – în mijlocul cuvintelor și al tăcerilor adânci, al prezenței și al amintirii la fel de vii, fapt subsumat neîntrerupt, *atunci și acum*, întâlnirilor de taină pe care le generează confluența celor două dimensiuni unificate durabil.

„Ce-i moartea pământească în fața IUBIRII?” – se întreabă (evident, retoric) autoarea, conștientă de complexitatea traiectului propriu, cel al căutărilor ardente și al regăsirilor sinelui, situate în complementaritatea suferinței pe care o traversează, reclădindu-i apropierea și depărtările de-a lungul mărturisirilor al căror laitmotiv rămâne, fără puțință de tăgadă, *dorul*. Prin el, și frumosul alcătuirilor lăuntrice, și infinitul iubirii, și pragul către eternitate, și speranța revederii capătă sensuri din ce în ce mai profunde, dublate de neclintita încredințare că absența fizică nu presupune deloc anulara legăturii strânse cu cei de Dincolo; dimpotrivă, ea devine – în mod paradoxal – o permanență a *comunicării* și, mai ales, o forță reductibilă a *comuniunii* ce străbate implacabilul distanțelor și al îngărădirilor acestei lumi.

„Deschidem Cerul doar prin Credință și Iubire!” – exclamă Lidia Asandei, asumând convingerea certă că, „*acolo unde iubirea întâlnește iubirea, se creează un punct de veșnicie* [subl. aut.]”. Altfel nici nu se poate vorbi despre dragoste decât dacă ea se trăiește plinar, la o intensitate egală cu semnul neuitării perpetue, ca dar divin, ca apogeu al unei

așteptări ființiale, ca minune a existenței plasate sub imperiul *dorului de nemurire*, care sfidează perspectiva aparentei singurătăți și a vicisitudinilor temporare, conferind eliberare și iluminare interioară. Tocmai de aceea iubirea este izbăvire de efemer și năzuință perenă, răspuns ferm și descoperire continuă, ascultare și limpezime a unor experiențe nedisimulate.

Conexiunile repetitive *în dor* se ordonează ciclic și ascendent, în jurul zilei-simbol 17 a fiecărei luni – data la care, în *februarie 2019*, PAUL, sufletul-pereche al LIDIEI, a plecat în veșnicie –, ceea ce antrenează, prin tehnica întoarcerilor în timp, reflectarea în semnificații aluzive a propriilor stări, în concordanță evidentă cu universul lăuntric și exterior în care ele se actualizează. Cireșul, crângul de salcâmi, teii, pădurea, potecile înspre și dinspre zărilor văzute ori nevăzute, locurile sau cărările dintre cer și pământ, ploaia, zborul, succesiunea imuabilă a anotimpurilor, momentele-cheie ale zilei (dintre care se detașează răsăritul și apusul), culorile și miresele, frunzele și florile, viețuitoarele și cântecul naturii – toate rămân puncte de reper ale acestei permanențe corelate cu emblemele aducerilor aminte (cuvinte, gânduri, gesturi, atitudini), care presupun reconstrucția unor călătorii reale și spirituale. În consecință, fragilitatea clipelor irepetabile se află constant la antipodul dimensiunii prospective a eternității, oglindite în fundamentele stării de vorbă cu Dumnezeu, în *Lumina cea pururea fiitoare a Învierii* – sărbătoare a biruinței divine.

În nimbul iubirii îngemănate cu jertfa, *din lacrima harfei* se nasc mărturisiri necesare, îndemnuri stăruitoare (de)spre A FI CU CELĂLALT, îndreptate către cei de azi și de mâine, adevăruri inspirate din

²² Grigore Vieru, *Locuiesc*, în idem, *Acum și în veac. Poeme. Confesiuni*, ediție de autor, Chișinău, Editura Litera, 1997, p. 67.

frumusețea diafană a sufletului, unde sălășluiește însă, cu asupra de măsură, puterea cuvântului nerostit, așezat în matca limpede și binefăcătoare a slovelor, dar, mai cu seamă, printre rândurile pe care le alcătuiesc. Ca atare, *scrisul* devine un drum inițiativ al neuitării, întru dobândirea reîntregirii interioare: el păstrează esența clipei spre a o immortaliza și, apoi, pentru a o readuce pe retina memoriei, dăltuind-o pe frontispiciul orizontului intim al unei legături indestructibile.

Lidia Asandei pășește discret prin lumea fascinantă a *cuvântului* (care, la origine, înseamnă „venire împreună”, „întâlnire”!) – neastâmpăr și, deopotrivă, liman ce „desferecă puterile gândului și ale simțirii”²³. Fără îndoială, autoarea are percepția justă a forței și a sonorității lui, pe care le valorifică transpunându-le într-un gest aparte al dăruirii constructive, așa încât nu numai că trăiește la cote înalte împărtășirile rare din atmosfera scrisului, ci, mai mult decât atât, scrisul însuși ajunge să o trăiască pe ea, ascultându-i cu fidelitate, în dezmărginirile tăcerii, împletirea tainică a bucuriei și a durerii, dorința statornică a *întâlnirii sinelui cu celălalt sine al său*: „Pentru cei ce se iubesc, Dumnezeu Se face Timp!”. În definitiv, cuvântul transfigurează ființa, regenerează coordonatele poveștii de viață, conferă un univers propice pentru a făuri în liniște – pe firul rememorării – emoție, delicatețe, echilibru și armonie.

Drumul iubirii dincolo de slove și, mai ales, în afara lor se îmbogățește cu alte file și chipuri vii, înrămate în albumul cu amintiri neșterse – străbunii, părinții, *acasa* copilăriei feerice –, cu meditații asupra *sărbătorilor* reprezentative ale calendarului creștin (Nașterea, Patimile și Învierea Mântuitorului), asupra (ne)înțeleșurilor *creației artistice* ori a

²⁴ Traian Dorz, *Prietenul tinereții mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2009, p. 66.

conceptului de *prietenie*, la răspântiile fericite ale existenței: „Suntem în trecere pe AICI. Curgem, ne schimbăm forma, apoi ne întoarcem ACASĂ. Important e cum trecem, pentru că, în Asfințit, după ultima clipă, rămâne esența a ceea ce am fost în stare SĂ FIM.”. SĂ FIM și, mai cu seamă, SĂ NE FIM, în aura aceleiași permanențe: ACASĂ – principiu existențial care străbate fără încetare veacurile și lumea.

În ansamblul său, „jurnalul”-eseu al Lidiei Asandei poartă marca distinctivă (și reală!) a poeticității: ritmul liric veritabil și muzicalitatea intrinsecă ce caracterizează asemenea secvențe fac ca ele să poată fi descompuse provizoriu, cu foarte multă ușurință, în versuri albe, dispuse unele sub altele. În plus, valorile expresive bogate ale multor sintagme inedite care implică inclusiv comparații *in nuce*, metafore personificatoare (*in praesentia*),

²³ G. I. Tohăneanu, Teodor Bulza, *O seamă de cuvinte românești*, Timișoara, Editura Facla, 1976, p. 44.

realizate prin transfer semantic, și, în special, varietatea celor sinestezice (care mizează pe tehnica literară constând în transpunerea metaforică a datelor unui simț în limbajul altui simț) relevă, incontestabil, numeroase elemente din recuzita figuralității de tip simbolist, cu imagini pline de sunet, de culoare, de lumină, de prospețime stilistică. La configurarea ei contribuie îmbinarea dintre limpezimea structurilor frastice (uneori, sacadate) și a mărturisirilor foarte dense, într-un limbaj circumscris modernității, din rândul căreia se detașează câteva repere ale construcției textuale: aluziile și sugestiile, predilecția pentru anumiți termeni rari sau poetici (unii fiind chiar creații lexicale proprii), precum și oximoronul / paradoxul, repetițiile organizate în cadențe (și în acord cu intensitatea trăirilor împărtășite), integrate, cu certe intenții expresive, în alcătuirea inspirată a scrierii. Toate recompun cu claritate cadrele sensibilității și ale intimității sufletești, ale fineții detaliilor și ale sincerității uluitoare – trăsătură emblematică a stilului – ce transpare de-a lungul confesiunilor impregnate de accente descriptive și meditative, de naturalețe și de savoare, cu inflexiuni bogate din registrul spiritualității (analogii biblice, fragmente din anumite opere literare) și cu valențe poetico-proverbiale.

Din text răzbate dârzenia „vocii” auctoriale de a distinge între *a vorbi* și *a spune*, creionând peisaje nu *de suflet*, ci *ale sufletului*. Ele creează un conglomerat al stărilor de spirit pure, autentice, exprimate într-un lexic aparent simplu (dar deloc simplist!), țesute curat, într-o tonalitate caldă a mesajului care integrează nu o dată, mai ales în punctele sale de apogeu, interogații retorice sau exclamații formulate inclusiv în maniera adresării directe, traducând, cu duioșie și cu nostalgie copleșitoare, resorturile

interioare din uimirile și întrebările ființei aflate într-un permanent dialog (adesea cutremurător) cu ea însăși și cu cei plecați dintre noi. De aici, și rolul decisiv al introspecției (observarea, interpretarea și descrierea propriilor stări, gânduri, atitudini), fapt materializat în fraze-simbol, în simetrii și în paralelisme semnalate explicit (chiar prin mărci grafice), care conturează emoția amintirilor și destăinuie puternicul lor răsunset prospectiv.

Din lacrima harfei devine, astfel, un alt drum al *dorului* de A FI ÎMPREUNĂ – așteptare și trăire alături de cei ce ne întregesc rosturile și cărările sufletului pendulând între infinitul seninului și vremelnicia durerii, într-o poveste adevărată *despre* dragoste, de veghe asupra tămăduirilor lăuntrice generate de noblețea cuvântului plin de sens, menit să unească două lumi într-una singură și izbăvitoare. Semnificațiile desprinse din miracolul clipei înseși, care inspiră și recompun o asemenea congruență, fac din aceste pagini un gest recuperator cu accente modelatoare de filozofie a existenței, decodabile în perspectiva unei lecții veritabile despre dăruirea de sine, într-un periplu al năzuințelor spre înveșnicirea ce clădește minunea fiecărei făgăduințe izvorâte din ecoul *cântecului care preschimbă moartea în nemurire*: „Iubirea care își poate târî marile ei aripi prin praful nedespărțirii de cealaltă este adevărata iubire.”²⁴.

„Orice călătorie este UN DOR și o aducere aminte.” – mărturisește răspicat Lidia Asandei într-unul dintre popasurile sale la ceas de taină. Și, tocmai pentru că e așa, prin(tre) cuvintele scrise ori peste nemărginirile tăcute se nasc *gânduri-sărbători*, zidite în alcătuirea unică a Frumosului Etern, răsărind biruința VIEȚII și a LUMINII. Tot pe *drumul slovelor care făuresc neuitarea*.

***O prelucrare obiectivă, caldă
și învăluitoare a esențelor.***

ÎN ȚARA MINUNILOR de Crisula Ștefănescu

C. VOINESCU

Într-un ritm alert, vioi, cu un stil direct, spontan, fără zorzoane ornamentale, dar expresiv prin concizie, Crisula Ștefănescu transpune în portativ literar însemnările jurnalului său american din 1986, când Radio Europa Liberă, unde lucra, i-a acordat o bursă de studii politice și de aprofundare a limbii engleze, la University of Virginia, din Charlottesville.

Structura de rezistență a atractivei construcții literare o constituie solida cultură a autoarei, interesul său sporit de a cunoaște, raportările pe care le face la Europa și la România, capacitatea de a procesa obiectiv și inteligent valul de informații, detaliile picante ale șederii în America și nu în ultimul rând ironia și autoironia de tonalități calde, subtile și învăluitoare. Îi studiază pe Marx, Brecht și Merton, oscilând cu aceeași teamă între „faptul că n-am să pot să-i înțeleg sau că am să-i înțeleg”, drept care își amintește de întrebările formulate într-un banc: „Ce e un comunist? Cineva care citește operele lui Marx și Lenin. Ce e un anticomunist? Cineva care înțelege operele lui Marx și Lenin.”

Studiul intensiv, presupunând participare la cursuri, seminare și la discuțiile libere de la Cafeteria, dar și neîntrerupte lecturi bibliografice urgente, alternează cu vizionarea unor filme, ale căror subiecte și distribuții sunt comentate cu vervă, cu vizite la muzee și biblioteci, la librării, cu expoziții și vizite în familiile colegelor sale americane. Nimic din ceea ce vede și asimilează nu rămâne necomentat în

jurnal, semn al înțelegerii obiective a realității, a filtrării acesteia prin lentilele proprii. Totul este luat ca atare din mediul american al vremii și pus și într-o balanță ale cărei talere dovedesc discernământ critic, prelucrare obiectivă a esențelor și așezarea lor în șirul de cunoștințe anterioare, întru plina de folos întregire a propriului statut intelectual. La un seminar se discută despre Gorbaciov și cele două sarcini prioritare (atenție! n.n.) ale sale: „...pe de o parte să consolideze IMPERIUL sovietic, sarcină foarte dificilă, dat fiind fermentul de reformă din celelalte țări comuniste și, pe de altă parte, încercarea de EXPANSIUNE, foarte riscantă, din aceleași motive (subl. noastră).”

O galerie diversă de personaje prind contur literar în acest jurnal, pornind de la profesori, studenți, prieteni, colegi și colege și terminând cu pitoreasca figură a polonezului Piotr, un ghinionist predestinat, ale cărui încurcături existențiale, fructificate în registru umoristic, dau farmec și culoare relatărilor autoarei.

Ceea ce citim în recenta apariție editorială, la AIUS Craiova, sub titlul „În țara minunilor” este literatură memorialistică de bună calitate, probând virtuțile unei remarcabile scriitoare (poetă, prozatoare, eseist, critic) lângă celelalte preocupări alesale, cum ar fi ediții critice (Alexandru Ciorănescu, Eugen Drăguțescu, Alexandru Busuioceanu) sau interviurile sale cu Augustin Buzura, Ioana Celibidache, Ariana Negropontes, Nicolae Florescu și Alexandr Zinoviev.

Maria Vâtcă sau Despre a croi căi-literă între Real și Imaginar

Cristian-Paul MOZORU

Aflându-se la cea de-a doua apariție editorială – autoarea a debutat în 2016, când și-a publicat, în două ediții, la Editura Excelsior Art din Timișoara, lucrarea de doctorat *Obiceiuri de iarnă în Valea Almăjului (județul Caraș-Severin). Colindele și colindatul* –, prin volumul *La margine de poveste ...* (Editura Artpress, Timișoara, 2018), Maria Vâtcă se avântă de pe tărâmul cercetării pe cel al prozei fără ca cel dintâi să fie înlăturat ori câtuși de puțin umbrit. Altfel spus, Maria Vâtcă construiește un volum în care așază o colecție de texte în proză, cărora le alătură un serial jurnalistic, așa spune, și un buchet de creații lirice, un volum în care, la prima vedere, ar părea că toate aceste piese nu ar avea nimic în comun, fiecare îndeplinindu-și rolul distinct în aria din care fac parte. Se întâmplă însă ca, indiferent de specia textului, punctul de intersecție să fie chiar împletirea ficțiunii cu cercetarea, rezultând astfel o proză ușor diferită în raport cu scrierile care desenează peisajul scriitoricesc actual, o proză mai aproape de cititor și care îi (re)aduce în gând fiecăruia în parte simțiri și trăiri de odinioară, dorința retrăirii acestui timp îndepărtat și încărcat cu nostalgia înconjurului unor oameni, glasuri, îmbrățișări ori îndrumări ce par desprinse, parcă, din povești și nu din, odată, întâmplări aieveau.

Un alt aspect interesant în privința volumului Mariei Vâtcă îmi pare a fi titlul acestuia – foarte atent ales, așa zice –, titlu

care încă de la început sugerează aducerea (sau trimiterea) cititorului la granița – *margine* – dintre real și fictiv și așezarea acestuia nu în două locuri în același timp, ci într-un singur loc, dar cu două deschideri: o deschidere către Poveste – cum întâlnim, de exemplu, în *Povestea unui ... viers de colind* – și o deschidere către Lume – cum autoarea descrie în *Priveag prin lume* ori *La răspasul îngerilor*. În aceste din urmă două texte (*Priveag prin lume* și *La răspasul îngerilor*), autoarea construiește povestirea făcând trimitere la modul prin care Dumnezeu lucrează în Lume, în Om și prin Om: „Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre; Este un Domn, o credință, un botez, Un Dumnezeu și Tatăl tuturor, Care este peste toate și prin toate și întru toți. Iar fiecăruia dintre noi i s-a dat harul după măsura darului lui Hristos.” (1) Totodată, ne amintește Episcopul Nicolae Velimirovici, «Dumnezeu lucrează dinăuntru, din om, în două feluri: ajutând sau cârmuind. *Ajutând*, lucrează Dumnezeu în omul de credință mijlocie ori slabă, care își amintește de Dumnezeu din când în când și doar în parte ține poruncile lui Dumnezeu. Dumnezeu nu îl părăsește, fiindcă nici el nu-L părăsește cu totul pe Dumnezeu. Iar *stăpânind*, lucrează Dumnezeu în omul de mare credință, ce a deschis larg porțile sufletului pentru Făcătorul său. Și stă

scris: „Cine va deschide ușa, voi intra la el” (Apocalipsa 3, 20). Un asemenea om nu se întemeiază deloc în sine, ci numai în Cel Preaînalt. El simte prezența și lucrarea Duhului Dumnezeiesc în sine și are mare dragoste față de Domnul său. Iar celui ce îl iubește pe Dumnezeu, Hristos i-a făgăduit că Dumnezeu Se va sălășlui în el: „Cine Mă iubește păzește cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi pe el, și vom veni la el, și sălaş în el vom face.”» (2)

Colindele, o altă temă folosită de autoare, „vechi, de mii de ani, sunt rămase de la Romani. Vechile sărbători păgâne de la începutul lui Ianuarie, așa numitele *Calendae*, s-au prefăcut în sărbători creștine. Ianuarie s-a înlocuit cu Cristos, cu sărbătoarea nașterii lui și cântece noi s-au urzit și s-au cântat în țară, la început religioase, iar cu vremea și lumești.” (3) – obiectul diferenței dintre *Colind* și *Cântecul de Stea* este însă mult mai larg și nu își are locul în cronica de față –, despre versul cărora ne spune că a fost „țesut din taină, pentru a mai stâmpăra dorul trecutelor clipe, care parcă nici n-au fost vreodată ...” (4), sunt una dintre punțile prin care lumile cuprinse în acest florilegiu sunt legate între ele: o lume apusă, dar care a existat și care a dat naștere unor mituri și credințe, unor ritualuri prin care divinitățile invocate, teoretic, erau aduse cu diferite scopuri în viețile oamenilor, și lumea zilelor noastre, o lume care coexistă cu cea de odinioară și în care existența își vede de propriul curs, considerându-se că singurul nostru punct comun cu Universul este acela că îl locuim. «Pornind de la un scenariu tip al ritualului colindatului, pe care l-am „reconstituit” din informațiile la care am avut acces. El nu mai funcționează astăzi decât fragmentar, cu sensurile și semnificațiile modificate în profunzime, ca rezultat al presiunilor ideologice, sociale care s-au exercitat asupra

fenomenului de-a lungul mai multor zeci de ani, dar și al unui proces activ de ocultare, de-a lungul celor două mii de ani, a vechilor semne și simboluri păstrate din perioada paleocreștină. Unele dintre direcțiile spre care a fost orientat ritualul colindatului în ultima sută de ani, mai ales din perspectiva funcțiilor ce îi erau atribuite, cum ar fi cele de felicitare și urare, au fost induse și alimentate de exegeze savante, alcătuite de renumiți intelectuali, formați la școala mitologică, autoritară în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, sau admiratori ai iluminismului european care a precedat-o. Privit din acest unghi, colindatul este o practică arhaică, păgână, peste care s-au „suprapus”, ulterior, elemente creștine. (...) În asemenea situație, este aproape imposibil de crezut că memoria colectivă a păstrat conștient, nealterat, împietrit sistemul gândirii precreștine, păgâne, cu toate sensurile și funcțiile sale, exprimat în limba română a ultimelor trei, patru sau cinci secole.» (5)

Alături de toate aceste exerciții scriitoricești și de imaginație suntem martorii construirii unui portal dinspre proză către o serie de gânduri și însemnări zilnice, adică dinspre spiritual către omenesc, fiindcă Maria Vâtcă – născută la Timișoara – ajunge și poposește în Valea Miracolelor, o descoperă dinspre interior către exterior și se atașează de aceasta cu tot ceea ce ea este, cu tot ceea ce oamenii acestui ținut reprezintă și, în același timp, răspândesc dincolo de zidul de sticlă construit nicidecum pentru a se izola, pentru a conserva, ci mai degrabă pentru a-și proteja trăsătura definitorie – unicitatea, așa spune –, un zid de sticlă care a format (precum interiorului unui cocon) și a oferit apoi lumii oameni de seamă, cum au fost și sunt Eftimie Murgu – „Lecțiile sale erau plăcute și interesante, cultivau gândirea elevilor, îi obișnuiau să rețină

esențialul, să se ridice la legi și principii. Așa se explică și de ce elevii săi cei mai buni, după ce a plecat din Iași, și-au exprimat dorința de a veni la el, la București, spre a continua cursul de filosofie. Este, poate, proba cea mai convingătoare privind măiestria sa pedagogică. Desigur, printre atâtea alte calități pe care le-a întruchipat, cu o strălucire aparte, personalitatea fascinantă a lui Eftimie Murgu.” (6) –, Ion Sârbu, protopopul Pavel Boldea, Emilian Novacovicu – «Învățătorul de la Răcășdia, originar din Gârbovăț, Almăj, un mare cărturar al Banatului, poate fi luat astăzi ca model. El a tradus în faptă menirea dascălului de țară și a făcut multe pentru luminarea comunității în care a trăit. Aș putea spune că a fost un cronicar al satului și al învățământului din zonă. Datoria de dascăl și-a făcut-o la superlativ, căutând să sincronizeze școala din Răcășdia cu „școalele înalte”.» (7) –, preotul Coriolan Iosif Buracu, dr. Iosif Olariu – „Un bolnav ce prezenta un calcul coraliform la un rinichi (ocupa tot organul) merge la Timișoara, unde i se face o nefrectomie (se scoate rinichiul). După un timp apare aceeași boală și la celălalt. La clinică i se spune că soluția ar fi

similară cu prima, dar ar însemna moarte și l-au trimis acasă. Șansa lui a fost dr. Olariu. Făcând o operație în premieră (în disperare de cauză), două nopți albe petrecute la căpătâiul pacientului, a reușit să-i salveze rinichiul și viața, fiind și astăzi printre noi, după mai mult de 25 de ani. Operația ce a fost făcută atunci este acum de uz curent, nu se mai folosește procedeul radical.” (8) –, acad. Păun Ion Otiman, Virgil Nemoianu, Sanda Golopenția și, bineînțeles, mulți alții care acoperă o vastă arie culturală ce include domeniile istorie, folclor și folclor muzical, medicină, științe juridice, așadar, o călătorie încheiată cum nu se poate mai frumos, o călătorie așezată sub semnul câtorva gânduri-poem în care sunt amintiți părinții alături de ceea ce numim *dor* și *acasă*.

Făcând, printr-un exercițiu de imaginație, o punte între Real și Imaginar, asistăm la un deosebit act creator, acela al alcătuirii unei colecții de medalioane care are ca punct de plecare cercetarea – își continuă aventura trecând prin fascinația prozei și se întoarce sub cupola sentimentului uman, acolo unde poezia, prin latura ei magică, le unește pe toate și pe noi, oamenii, cu ele.

1) *** – *Biblia sau Sfânta Scriptură* – Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, f.a. (2008), pp. 1329-1330 (Efeseni 4:4-7)

2) **Velimirovici, Nicolae** (Episcop) – în *Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi I* – Editura Sophia, București, 2002, pp. 207-209 / informație preluată de pe <https://doxologia.ro/cuvintehovnicesti/dumnezeu-lucreaza-om-doua-feluri-ajutand-carmuind> (site consultat la data de 27.11.2022)

3) *** – *Colinde. Cântece de Stea, Plugușor, Vicleim ...* – Editura Muzeului Literaturii Române, București, 1997, p. 18 / ediție îngrijită de Ileana Ene

4) **Vătcă, Maria** – *La margine de poveste ...* – Editura Artpress, Timișoara, 2018, p. 27

5) **Ispas, Sabina** – în *Prefață*; în *** – *Colindatul tradițional românesc. Sens și simbol* – Editura Saeculum Vizual, București, 2007, pp. 10-11 / prefață, antologie și glosar de Sabina Ispas

6) **Țarcovnicu, Victor** – în *Studiu introductiv*; în volumul **Murgu, Eftimie** – *Curs de filosofie ținut la Academia Mihăileană (1834-1836)* – Editura de Vest, Timișoara, 2005, ediția a II-a, revăzută, p. 52

7) **Cenda, Ioan-Nicolae** – în *Emilian Novacovicu – O lectură necesară celor care vor să cunoască oameni de altădată*; în volumul **Băcilă, Florina-Maria** (coord.) / **Băcilă, Iosif** (coord.) – *Valea Almăjului – Oameni și fapte (limbă, istorie, credință și cultură românească)*. Cartea întâi – Editura Excelsior Art, Timișoara, 2016, pp. 401-402 / text preluat din revista *Almăjana*, nr. 3-4 (57-58) / 2015, XVII, pp. 54-55

8) **Badescu, Iosif** – *Insemnări din camera de gardă* – Editura Artpress, Timișoara, 2018, pp. 37-38

Raftul cu cărți

Daniel LUCA

O altfel de normalitate

Epilepsia este acceptată ca atare, o boală și atâta tot, fiind căutată normalitatea, viața la adevărata ei valoare, care nu este altceva decât bucuria de a trăi la intensitate maximă fiecare clipă.

Prin Cipri, în romanul *Stai jos sau cazi* (Editura Nemira, București, 2022), Bogdan Munteanu propune o altfel de abordare, cu umor, a acestei boli stigmatizate chiar și astăzi, plină de necunoscute. Asistăm, de fapt, la o alternanță între râs și plâns, chiar și în cele mai dificile momente.

Cipri este un om obișnuit, pasionat de calculatoare, angajat la o multinațională, implicat într-o relație sentimentală serioasă, iubitor de cultură, dar care se confruntă cu două, trei crize pe an („Încet-încet, memoria îmi revine. Eu sunt Cipri. Am 40 de ani. Fosforescenții sunt paramedici. Blonda e iubita mea, Iulia. Cățeaua e Ara. Bătrânul cu sculele și popa sunt vecinii noștri. O să-mi aduc aminte cum îi cheamă”, p. 9).

O atenție deosebită este acordată și personajelor cu care Cipri intră în contact, extrem de diferite și de pitorești. Bunăoară, Buni (bunica) la supărare nu mai vorbește cu persoana în cauză, iar tăcerea ei nu mai cunoaște limite. O victimă este chiar bunicul, cu care se va împăca peste ani, în preajma morții acestuia („Nu-mi place când Buni se ambiționează. Dacă i-aș întoarce acum spatele, n-ar mai vorbi cu mine două zile. Buni poate să tacă oricât vrea ea. Depinde de ce-o superi. Cu Bunelu nu vorbește

deloc. Eu nu i-am auzit vorbindu-și niciodată. Nici la masă nu e chemat Bunelu. Vine singur când simte miros de mâncare gătită”, p. 14).

Desigur, diagnosticul de epilepsie este dur, naște spaime, și pentru împricinat, și pentru cei din jur („Medicul a spus: - Epilepsia. Ascultăm detaliile, nu înțelegem mare lucru. O luăm spre casă, oboșiți și speriați. Nu spunem nimic. Dacă am vorbi, s-ar speria și alții”, p. 28; „Ti-e frică, Mază. De frica mea. Și că se află. Și că, după ce se află, o să fiu dat la o parte. Și tu la fel. Ai dreptate. Mai bine să nu vorbim despre asta”, p. 39).

Epilepsia vine la pachet cu o mulțime de interdicții, care nu pot fi respectate sută la sută pentru că tentațiile sunt multe și mari [„Doamnă, de acum încolo, fără televizor, fără alcool, fără cafea, fără discotecă, fără nopți pierdute, fără stres, fără șofat. (...) Fără cacao și cola”, p. 31].

Crizele se manifestă pe neașteptate și pot lăsa urme adânci („Trei zile de la criză. De data asta, mi-am spart arcada și nasul acasă, în curte, la țigara de dimineață. De-atunci, îmi plâng de milă. Vegetez, mă uit la tavan, îmi fac *selfie*-uri pansat și le trimit prietenilor”, p. 103).

Dar aceasta nu înseamnă că nu este căutată normalitatea, precum serviciul, familia, participarea la tot felul de activități, până într-acolo încât boala însăși ajunge să fie considerată normală, firească, iar umorul și... indiferența (pe exemplul lui Buni: „- O știi pe bună-ta, nu spune niciodată că o doare”, p. 33) pot

constitui cel mai bun tratament.

Cartea vine împreună cu un semn de carte care conține informații despre cum poate fi ajutată o persoană atunci când face o criză: „Îndepărtează obiectele periculoase din jurul meu. Pune-mi ceva moale sub cap. Nu-mi băga nimic în gură. Sună la 112 dacă durează criza mai mult de 3 minute sau dacă am răni grave în urma căzăturii. Rămâi cu mine până-mi revin”.

Bogdan Munteau atinge un subiect sensibil chiar și azi, epilepsia, dar o face cu sinceritate, calm, farmec și ... haz.

Omul un fir de nisip

Omul e un fir de nisip curgător pe acest pământ, ceea ce nu înseamnă că nu va lăsa urme ale trecerii sale (Cristian-Paul Mozoru, *Fir de nisip*, scriind, Editura Castrum de Thymes, Giroc, 2021).

Mărturie a existenței stau cuvintele, care nu vor pieri odată cu omul, ci vor vorbi mereu și mereu („Toate cuvintele / Ce nu am avut timp / Să ți le spun / Le voi așeza într-o cutie / Și-o voi lăsa / Lângă patul din dormitor / Pentru ca atunci / Când nu voi mai fi / Să le ascuți / Și să-ți imaginezi / Că îți vorbesc, în șoaptă, / Din ceruri”).

Prin urmare, sarcina de a duce istoria omenirii (din care fiecare dintre noi face parte) peste veacuri îi revine poetului [„Scrie, poete, scrie! / (...) / Înmoaie-i vârful ciobit / În sângele scurs / Pe lancea lui Longinus / Și scrie pe umărul Lunii / Povești de demult / Despre cum omenirea a uitat”], căci istoria înseamnă și viață, și moarte, iar bucuria vieții trebuie să triumfe („Și scrie Poemul despre Viață și Moarte / Și iarăși Viață!”).

Viața este un mister, un miracol din care trebuie să luăm părțile frumoase

pentru a putea trece cu bine peste cele întunecate. Numai așa poate fi percepută natura la adevărata-i valoare („Îmbracă-mă apoi în natură, rădăcini să prind / Ca stâlpii lui Totem, spre cerul înalt / Să fug a mă juca cu aștrii dimineții”), numai așa putem să ne contopim cu natura („De ce vrei să facem dragoste cu iarba / Te-am întrebat / Și mi-ai zâmbit din ochi / Să rămânem pământului și locului / Pentru totdeauna”).

Totodată, nu poate exista iubire în afara vieții, tocmai de aceea fiecare clipă de iubire e obligatoriu să fie trăită ca și cum ar fi ultima („Undeva între mine și tine, ești / Undeva între tine și mine, sunt / Iar între noi e ascuns timpul”).

Iubirea nu se alungă, ci e chemată spre a fi strânsă puternic în brațe, pentru a nu mai fi lăsată să plece mai departe („Pășește spre mine / Și întregește-ne în Noi”; „De nu ți-am spus, vino spre noi / Vom merge spre unde cerul / A frunză și apă începe / Acolo, vom construi colibe / Cu acoperișuri de paie / și izvoare pentru apele de dimineată”).

Iubirea aduce lumină în suflet, înlătură tristețea („Am uitat cum este să mă întristez / (...) / Mi-ai devenit mână / Și pur și simplu / ... am uitat...”) și alungă distanța dintre oameni, aflându-și sălaș în ochi, acolo unde se oglindește sufletul („Iar la final, / Ca să-ți citesc în suflet, / Dă-mi ochii tăi”).

În ochi, însă, și cerul se află ascuns, mijlocind astfel legătura pământului cu înaltul („La tine în ochi, cerul este ascuns / În albastru și verde / În pești și adâncimi de ape / La tine în ochi, mă voi sfârși / În dor și nemurire / Precum un vânt / În văpaia lumânării”).

Poezia lui Cristian-Paul Mozoru este optimistă și plină de viață, de trăire.

Raftul cu cărți

Daniel MARIȘ

O viziune a desprinderii

Prozator și eseist de calibru, Olimpiu Nușfelean este și un poet atipic. Itinerariului său poetic, așa cum este creionat în recentul său volum „Unde așezăm plânsul copilului?” (Editura Școala Ardeleană, 2021), îi corespunde o traiectorie a desprinderii vizibilului de invizibil, a sufletului captiv în obscuritatea arhetipurilor și zăcămintelor de lirism, excelent mediu de asumare și ipostaziere a unui sistem cronotopic simbolic intuit în mecanismul implacabil al vieții și al morții. „Mi-am dat seama că sunt scriitor în momentul când conștientizarea scrisului meu s-a întâlnit cu conștientizarea morții. Mi-am zis atunci că aș putea găsi un mijloc prin care să înving moartea sau măcar să o înșel. E o temă la care încă meditez”, scrie autorul. Recursul la memorie, la efemer și trecerea inexorabilă are vocația percepției, a privirii lumii, „o simplă poezie/ în care s-ar adăposti o/ pasăre/ zădărnicită de frig” se substituie adesea spectacolul premotoriu al pierderii în neant încărcat de un anume transfer de substanță și de emoția exponențială: „Mi-am pus viața în filele spre care moartea/ își trimite carii înfometați”. Transferul „regresiunii” depășește orizontul grotesc al himerei, rămânând doar un reflex ieșit din subteranele ființei ca modalitate de evaziune și sustragere. Prin acest poezoduct tranzi-

tează grimasa erotică deghizată și stilizată ironic: „Ce-o să faci/ cu fata asta frumoasă/ când uimirea/ n-o să mai înflorească-n cuvinte/ În corole carnivore/ instalați corturi/sub care dragostea –/ salvatoare imprezizibilă –/ face cu voi tot ce vrea/ Dar draga ta așteaptă să-i vorbești neconținut,/ la fiecare ieșire din somn/ să-i spui un nou „Te iubesc !”/ Ea ar vrea să se lege de ultima stea din univers/ cu mărturisirile tale de meșter scripcar./ Tu, însă, cum să repeți la nesfârșit/ o frază/ ce închipuie o singură lume?” (ÎNCHIPUIRE DE LUME). Eterul subtil ce însoțește destrămarea materiei pare a-și avea justificarea în intuiția unei agonii a imaginației măcinate de marile întrebări ale existenței. Misterioasele metamorfoze care se consumă între existență și neființă, dincolo de orice disponibilitate ludică, trădează o reasumare, o reinvestire a experienței ființei și a jocului ei de contraste și afinități: „Ce tristețe-i la marginea lumii!/ Dacă privești dincolo de cunoaștere,/ te ia amețeala/ și nu mai înțelegi nimic/ Pipăi neantul/ ca un avion de agrement–/ eu și pilotul./ El e îndrăznețul și sfătuitorul–/ înaintez cât îngăduie el – un zeu cu acte păgâne./ Îndemânarea lui oprește căderea în gol./ În linie dreaptă am acces la eternitate/cât mă poate duce/ un motor de mică putere./ În zile de vară,/ ne apropiem de abis, noi, cei de jos,/ la pas, în plimbări trecătoare,/

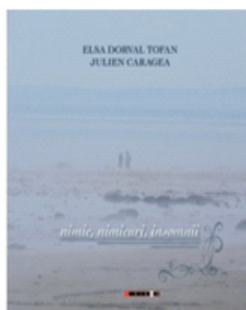
când, deasupra noastră, avioane puternice/o iau cu hotărîre spre necunoscut./Nu se mai întorc./ Se vorbește că pasagerii lor ar putea fi ajunși din urmă/ dacă ai sări în gol – unii o fac./ dar nu se mai întorc/ să povestească pe unde au fost, ce-au văzut.../ Altfel, doar povești de care/ elevii din ciclul primar s-au plictisit./ Un privilegiu a fost toată venirea aici,/ călătoria aceasta.../ Copleșitor pentru gânduri./ Și-i atât de trist că nu poți vedea/ mai mult decât îți arată imaginația.” (POEMUL DE LA MARGINEA LUMII) În fond, acest „plâns al copilului”, o refacere a traseului în sens invers pare mai degrabă o inițiere decât fatalitate, diferențiind invazia realului cu un „cloroform” al pierderii identității și articulațiilor sale, asemenea imaginilor ce revin din timp, în cele mai neașteptate momente. Ca un simbol și o predestinare, Timpul camuflează pulsațiile dispersării și revelarea imaginarului. Poezia este un miraj, un ceremonial de exorcizare a iluziei și a unei realități fantastice: „În rugină și piatră înfrigurată se îmbracă orașul/ în ceața în care sufletul/ își înfășoară/ ultima tânjire/ Iluzia poposește/ pe vâsla abandonată/ Ci în oglinda apei răsare deodată/ călătoria mea neîmplinită./ Splendoare și regret/ La trupul meu viu se adaugă/ locul unde nu voi fi niciodată,/ca o mână uitată,/ ca un ochi ce se închide/ însingurat./ Inima mea va umple de ritm/ un gol de nimeni învins./ Nu aștept ploaia, chiar dacă se anunță,/ nu vreau să spăl nimic./ Bărci uitate de ape/ îmi sunt acum avuția/ Intrarea mea în istorie.”(SPLENDOARE ȘI REGRET). În variantele colaterale levitația asupra realului epurat de iluzii, în perimetrul unei anumite ficționalizări a trăirii, este investită cu aura unui retrospectiv credo,

cu străinii, dar familiare geografii ale memoriei. Prezența visului ca atare, concretețea travestiului nu estompează anumite ecouri cu un substrat tragic, revendicându-și ispitele și cadențele în ecranul conștiinței sfârșiate de măreția și decăderea existenței. Fascinația ca pasiune a mărturisirii decupează din exterior clișeele în fâșii subțiri, lucru rar dacă ținem cont de faptul că trecutul nu mai e nimic din ceea ce a fost și din ceea ce ar fi putut să devină. Exacerbarea sensibilității ca un act de eroism, fuga dintr-un spațiu și intrarea în altul, poartă mereu un semn de întrebare, ca o nevoie a stării de echilibru, a instituirii propriului adevăr acolo uneori unde „plonjarea dintr-o lume în alta/ e gestul cel mai puțin temerar”. În asemenea acuarele ale meditației și rostirii, taina sfârșimării cojii Timpului, ca fond al imaginii mântuirii prin durerea existențială, pare a deveni anestezicul suprem, deasupra însemnului heraldic al poeziei în care se găsesc amalgamate viziunile înstrăinării de sine și ale talmăcirii sensurilor. Pentru a vedea cu adevărat lumea prin ceață, una a trecerii ireversibile, Olimpiu Nușfelean își consumă năzuințele între obsesii și luciditate și bine face...Retrăirile sale disimulate sub starea de extincție și cea de veghe, cu sângele alb al paradoxului nesupus ceremoniei previzibilului dau candorii privilegiul de a eterniza trecerea, semn al reînvierii, al patimei germinației: „Văd că trupul câinelui imaginat de mine/ este deodată o cristalidă/din care iese un fluture necunoscut,/cu aripi ce înfloresc mereu/precum cireșii în primăvară”. Unde așezăm plânsul copilului, așadar? Poate doar în acea singurătate din singurătate, în miezul căreia supraviețuiește neîndoielnic poezia.

Povestea lumii și a porților visului

Poezia din această carte se petrece în memoria de fiecare zi, cu ochiul celui de afară, fapt ce nu induce o raționalizare a sensibilității, dar nici nu o intensifică păstrând o legătură organică, când obiectivă, când subiectivă cu trecutul, într-o lume a metamorfozei continue. În mijlocul acestei chemări subconștiente se ascunde poezia, prin transcenderea trăirii banale și eliberarea din defileul meta-realității, unde amintirile se rarefiază și ajung vulnerabile: „Un animal frumos/ Mă privește/ Cu blana în flăcări și ochi de jărat/ Hipnotici/ În așteptare./ Până când mă voi lăsa sedusă./ Și-n transă voi primii mușcătura/ Mirându-mă./ De-abia la ultima picătură de sânge voi înțelege/ Sunt pradă.”. Sublimarea predestinării semnifică deci aceea fugă din real și pătrunderea în absolut. Ficțiunea acestei poezii, ce nu pune în pericol autenticitatea sentimentului, începe dincolo de primenirea lumii, de speranță și așteptare...” „Lumea de sub pleoape”, volumul de poezie al Mihaelei Ienuțaș este flancat de aceste stranii arabescuri ale prospectării și proiectării efemerului prin sfera afectivului, ajuns în faza decipțării antinomiilor sale. Accesul la amintiri „„Jivine flămânde/ Ce adulmecă/ Mirosul de sânge prin vene” este semnificativ și univoc. Iminența suferinței autentifică perspectiva profetică, iraționalitatea ordinii dezirabile: „În țipătul pescărușului,/ Cântă însingurarea/ Firului de nisip,/ Cristalizată lacrimă de soare,/ Înmiită cu fiecare val./ Efemere urme-i/ Absorb căldura,/ Umbrele celor care,/ Le-au lăsat,/ Îi sting,/ Părelnica strălucire,/ Apatic,/ Va porni,/ Spre gâtlejul,/ Clepsidrei.”. Spațiul dintre înălțare și prăbușire este așadar un istm extrem de îngust și greu vizibil ce include proiecțiile exterioare ale sinelui cu un

patos bine disimulat. Sub pleoapele care pavează cerul mai există așadar un alt cer protector, al tăcerii și absconsei oglindiri a eului. „Ceva zgâlțâie porțile visului”, dar această alunecare e o chestiune de compromis împotriva trăirilor fluctuante, poeta asumându-și orbitele unor treceri discrete ce dau o culoare aparte existenței: „A plouat/ Azi/ În turla bisericii s-au întâlnit două ceruri/ Să tacă”. Abstractizarea treptată a decorului din pelicula ascensiunii sângelui în arterele poeziei aduce în discuție logosul, din care iradiază o paroxistică încordare a viziunii și discursului ardent: „Cuvinte/ Cuvinte cu gustul de sare/ Ca și cum marea s-ar face râu/ Curgând prin sine însuși/ Mușcând din maluri/ Cuvinte/ Cuvinte sinucigașe/ Încându-se în/ Tăceri/ Cuvinte/ Cuvinte cu ochi închiși/ Mereu întorcând/ Celălalt obraz/ Cuvinte/ Cuvinte purtându-și răspunsul/ Deja-vu”. Drenajul poetic al acestei asceze afective are o vitalitate aparte, mascând un eros dens și inefabil într-o armonie austeră, o epifanie a căutărilor, a setei de ideal: „Când, tu ai să crezi/ Că sunt doar umbra/ Eului tău,/ Prizonieră în rama/ Unui tablou din colecția ta de trofee,/ În trend,/ Află că eu sunt liberă./ Zâmbetul meu va fi mereu triumfal,/ Intrând, dar mai ales ieșind,/ Fără a privi înapoi,/ Din cetatea ta, așa-zis invincibilă,/ Te voi lăsa savurându-ți victoria,/ Unei lupte ce n-a existat./ Pentru că eu,/ Oricum,/ Voi fi mereu,/ Liberă.” Mihaela Ienuțaș afișează un răspuns distant solemnității gonflate și mascadei de a fi. Acest elan poetic împrăștie semnele necunoscute nu atât ale unei împăcări de sine cât al cuprinderii celeilalte lumi, purificată de spaime și prejudecăți, ce distilează puritatea fără a o anihila cu acele rare intuiții pe care nu mulți poeți sunt în stare să le aibă.

Raftul cu cărți

Ce se vede în oglindă

Gela ENEA

Editura bucureșteană Eikon își surprinde iubitorii de poezie prin eleganta apariție a volumului *nimic, nimicuri, insomnii*, adunând între copertile cărții două stiluri diferite, două amprente ale actului artistic exersat în două registre, prin alternanță, unul, grav, sobru, iar celălalt, amar-ironic, arareori cu iz de pamflet.

Autorii vin și din zone ale țării, așa spune, opuse: Elsa Dorval Tofan, acum stabilită în Canada, s-a născut într-o zonă de munte, la Brașov, în timp ce Julien Caragea este trăitor în Câmpia Dunării, la Piscu Vechi, aproape de Calafat.

Cartea conține o prefață semnată de scriitorul Ioan Lascu, Președinte al Filialei Craiova, a Uniunii Scriitorilor, cu titlul *Ludicul ușor vulnerabil și nimicul insomniac*, urmată de mărturiile celor doi poeți, din care citez:

„O pasăre, lovită de cineva în cap, se mai zbate o vreme, cu simțul echilibrului defect. Plesnește din aripi, o bucată de loc. A zbor, înot sau poate încercare de a se îngropa, mizând pe forța părelnică a umerilor, în pământ...Nimic mai ridicol decât speranța inertială. Aceasta să fie poezia mea, zic”. (Julien Caragea)

„Când în ideea ta altul se recunoaște, când un proiect drag ție se vede îndrăgit de celălalt, când spunerile se succed firesc, nu mai ești singur. Cuvintele nu se caută, s-au găsit. Împlinite s-au găsit în prietenie (...) Fondul comun e limba comună care arde, poetizând răni cronice”. (Elsa Dorval Tofan)

Ca structură, se remarcă prezența a 42 de tandemuri, după cum le numesc autorii, fiecare tandem fiind compus din câte două poeme, ale celor sus numiți.

Unui text al Elsei, Julien îi dă o replică, ca să zică așa, întregind astfel un ludic asumat.

Primul text semnat de Elsa se numește *Vortex de ceață* și observ, încă de la acest exemplu, o preferință pentru resemantizarea unor termeni din lexicul specializat pentru domeniul medical, în care profesază autoarea: „Fără lumină, fără artificii, să caut cu mâinile goale printre atâtea toxine”, iar Julien nu întârzie să imagineze un *Vortex II*, din care citez: „În rest, muncii sunt norii tăi, ca țândările mustoase de lumină ce pătrund dimineața pe sub ușă. Se rânduiesc în stânga și-n dreapta instituțiile speranței”.

Sub auspiciile Speranței cei doi autori întreprind această călătorie lirică, urmând străzi mai înguste sau mai puțin înguste, uneori chiar bulevarde scăldate în lumini mângâietoare, alteori căi labirintice, pe unde sufletul deseori se rătăcește, ceea ce generează stări, amnezii, raționamente, constrângeri.

Mărturiseam despre auspiciile Speranței, ca laitmotiv și al doilea tandem începe cu aceeași imagine ce se conturează ca o obsesie a luminii: „mă uit la vânzoleala asta de sărbători/ și îmi spun/ al naibii ce s-a ieftinit speranța/ deja nu mai are nicio valoare” în poemul lui Julien, *PISICA OARBĂ (ARTĂ VIDEO)*, ca să

continue, la Elsa: „animale de casă stau la soare, trei pisici, un papagal și un șarpe de sticlă, rupi cheia în bendix, dacă pui frână o să dai din cap”. (Recapitulare)

Tema suferinței, a despărțirilor fără orizontul unei posibile alte întâlniri, însingurarea autoprogramată sunt aspecte pe care cititorul le descriează ca mesaje în cel de-al patrulea tandem, cu titlurile REVENDICARE și, respectiv, O POVESTE DIN ESTUL SĂLBATIC.

Pentru poetă, „suferința de a fi legat cu lanțul indiferenței sub soarele deșertic/ e până la un punct tolerabilă, în preajma momentului absolut, cu ultima forță, bate cu pumnul strâns în birouri cu multe sertare,/ dar închise, ia-ți dreptul ca pe o certitudine”, în timp ce poetul resimte imposibilitatea uniformizării morale, pentru că „Eu m-am născut deja în exil. O țară cu bocancii al naibii de murdari – fratele meu mai mare cu bocanci noroiți și mâini reci”.

Un tablou al angoaselor, într-o tușă întunecată, de infern, cu impresia de dizolvare a sinelui descoperim în poemul numit simplu, confesiv, SINELUI, din care reținem nota dominantă a morții: „peste parcuri, hiperaciditatea unei ploii gălbui stropind praguri de case părăsite/ scaune negre, orientate spre veast, tranc-tranc, în perioade de vânt zgomotoase/ orașul epuizat de resurse s-a mutat la subsol. Singuri pe străzi adulmecăm câinește pustiu”.

E aici o atmosferă bacoviană, Elsa valorifică potențialul scrâșnit al interjecției, și, la fel ca la marele său înaintaș, în *Plumb*, singurătatea ia forme monstruoase, omul coboară de-a dreptul în infern.

De cealaltă parte, Julien Caragea intuiește, încă din titlul premonitoriu, O ÎNCĂNTARE A SUNAT APOCALIPSUL, spectrul morții: „Pe urmă, au fost trase pe cer perdelele de insecticid. /Și într-o zi,

plasele au fost ridicate. Bufnițele au dispărut și ele. În gări, umbra făcuse aripi milostive, tăiate de fereastra trenului”. (Tandem 6)

Tandem 13 are aceeași conotație accentuat terifiantă, aerul este amestecat cu praf, deci irespirabil, se folosește botoxul, dar nu pentru formă, ne asigură Elsa, ci pentru durere, o femeie care s-a vaccinat, trece printr-un atac de panică, întrucât crede că va muri, dar concluzia poetei este una asemenea unei sentințe definitive: „numai timpul moare împrejurul nostru”. (GAZ INERT)

Julien îi răspunde astfel: „Ninsorea va veni ca un spital tras de lebezi/ Și tu vei dormi și tu vei dormi/ Orașul întreg va dormi/Atât doar că ei în somn vor mai și tresări”.

Acest ultim vers sugerează, fie un semn plăpând de viață, fie o formă de manifestare a unor regrete ori pur și simplu, manifestarea unui coșmar. (DESCÂNTEC HAZARDAT)

Nu se putea ca acest volum inedit să nu conțină și manifeste lirice, gândite ca o adresare către un Atotputernic, retorică, de altfel, sau ca o punere în scenă a destinului pe care îl parcurge creatorul: „Fiul omului învață să înoate în Marea Merelor Verzi,/ Stând pe spate/ Și cerul i se pare verde, iar norii, țesături fine, estompate. (FIUL OMULUI)

„Ia-mi această umbră de copac și dă-mi/copacul/ Dă-mi, în noapte, inima nopții, care să-mi mai/ și cânte/ ia-mi prisosul”.(RUGĂCIUNE)

Nu știu dacă așteptările celor doi autori, Elsa Dorval Tofan și Julien Caragea, se vor împlini, dacă atmosfera lirică va fi suținută de un cer încărcat de stele, dar ceea ce știu cu certitudine este că volumul *ninic nimicuri insomnii* este un prilej de bună lectură pentru orice iubitor de poezie veritabilă și, în același timp, un prilej de meditație asupra destinului uman.

Raftul cu cărți

Dau cuvântul și stau jos!

Sergheie BUCUR

Motto: „fir-ați ai dracului să fiți cu cine v-a lămurit să vă înscriți în partid, care și-a băgat în cârd cu proști!”

(Dumicat, p. 77)

Citită în cheia – inevitabilă – a vârstei generației mele (1935), cartea profesorului Constantin Voinescu, eminent lingvist, prozator și redactor-șef al stilatei reviste de cultură OLTART – recent aniversată public la jubileul de 10 ani de apariție – , generație ce a prins „Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale, cu participarea a 11.000 de țărani, consacrată terminării procesului de cooperativizare a agriculturii”, desfășurată în spiritul stalinist al epocii – anul 1962, aprilie 27-30 (pag. 423, vezi „Istoria României în date, Editura Enciclopedică Română, 1971”), lectorul re trăiește momente de un festivism carnavalesc, amintindu-i-se epoca în care părinții și bunicii și părinții noștri se sculau cu noaptea-n cap, din primăvară până-n toamnă și plecau la arat-însămânțat-pliviticopilit-sapa I-a, sapa a II-a-seceriș-cules-depozitat etc., muncind sub privirile tovarășilor de la județ și a milițienilor. Iar dacă va mai fi citit și „Moromeții” lui Marin Preda și tot din opera lui, „O adunare liniștită” și „Desfășurarea”, comedia politicianistă de sub cupola rotondei metalice Romexpo, din vecinătatea fostei Case a Scânteii, scrierea d-lui Vionescu intitulată DAU CUVÂNTUL ȘI STAU JOS, Editura Hoffman, Caracal, 2020, reconstituie tragicomicul consecințelor colectivizării.

Negreșit, zâmbetul rece, oltenesc, al lui Marin Preda, imaginându-mi-l citind, de exemplu, în pagina 130 a cărții de față – „Acu ce să zic, nea loane, te propuseși singur, te suptânuși tot singur în adunarea

generală, luptași, adică, fără să-ți promită cineva, ca mie, că mă pun brigadier și mă trezii dus cu zăhărelu, Ho, bă, că ești tânăr, abia intrași în partid, Și am și origine sănătoasă mai bună ca a dumitale, nu se lăasă Babuliu, că tata a fost leneș și bețiv, adică proletar, nu ca dumneata care ai avut părinții cu pământ, cu plug, cu boi, cu treabă-socoteală, așezați ca lumea aci în sat, că, dacă ar mai fi trăit, ar fi fost băgați acu la chiaburi, da te-nscriseși dumneata iute la colectiv și ai salvat situația și dacă vrei îți mai spui ceva, că știu și eu de la Dumicat, care știe de la tovarășu Spoitoru de la Raion, că atunci, în patrușopt, când fu cu verificările pe linie de partid, nu prea ieșiși bine, d-aia devine cazul că nu te vrură brigadier (...) da mai rău de mine, că eu – vorba vine – n-am nici mamă, n-am nici tată, pe mine mă lămuri Dumicat să mă-nscriu întâi în colectiv”, i-ar fi destins chipul de fel aspru, sever, iar mirarea ar fi tonificat aerul cu una din replicile lui rostite verde, în neaoșa limbă țărănească... Auzind, pe când ochii lui dioptrici terminau de parcurs aceste rânduri: „eh, ăsta, Alfabetu, a zis la un miting așa cum îl învățase un tovarăș de la Raion, Bă Mărinache, zici așa, tovarăș, ne-am adunat să cinstim memoria celui mai mare conducător al lumii, părintele nostru drag, așa și pe dincolo, propun să păstrăm un moment de reculegere, dai cuvântul și stai jos”. Cum lui Mărinache „îi trasase sarcină partidul să facă alfabetizarea, deși nici el nu trecuse pe la școală nici măcar o zi, el făcea listele cu analfabeții, îi mobiliza și îi aducea dindărăt la școală”, rezultanta

pregătirii acestuia, numit Alfabetu, rezidă îndată, în postura desenată cu redundanța ridicolului conștient exprimat de el: „Alfabetu, care era secretar de partid, s-a ridicat în picioare, el și când era în picioare parcă tot jos ședea, și-a dres un pic mustața, a dat cu mâna prin păr, a sorbit din paharul cu apă de pe masă și a zis, Tovarășii, ne-am adunat așa și pe dincolo, propun un moment de culegere, dau cuvântul și stau jos... și cum să ajungă un om ca acesta pentru care se strânge o lume întreagă să plângă, care era părintele nostru, al tuturor, să stea tot acolo unde ținea el lemnele”.

Prostirea nației, prin ideologia sovietizării forțat-rapide a României, prin restricționările induse politic – cine a făcut armata, după 1950, își amintește cât de coercitive erau „lecțiile” despre Istoria P.C. (b) al U.R.S.S., iar librăriile Cartea Rusă îndopau publicul de toate vârstele cu literatura de la Gorki încolo, în spiritul adorat de Analfabeții din belșug iviți –, din păcate a prins în populația rurală enorm. O regăsim gravată în paginile cărții alcătuită din 26 de capitole – unul mai sarcastic decât altul, în materie de caractere și de limbaj. Ironia mușcă incandescent gândirea și vorbirea personajelor – care, la urma urmelor – instinctiv și fără voia lor, „dau cuvântul” unora din jurul lor și „stau jos” fiindcă așa / atât i-au / li s-a îngăduit să înțeleagă și să facă. „Uite, ăsta, Stan al Pârului, de exemplu, îi zicea Mărin Martalogu tovarășului Pandelică la ureche, are cazan de fabricat țuică, a avut cârciumă, da am luat-o și am făcut cooperativă sătească, o să-i luăm și cazanu curând-curând, are boi, oi, porci, o să-i punem sechestru pe ei, are livadă de pruni colo-n deal, la Cruce, și p-asta o să i-o luăm, crucea mării lor de elemente (...) are grădină de zarzavat colo în vale, la gărlă, vie din asta populară, dar și din aia burgheză, altoită de capitaliștii în putrefacție și o să înfierăm aceste aspecte cu mânie proletară în ziarul regional de partid Secera și Ciocanul, scriu eu un material, îl semnăm amândoi sau cum

vrei, dacă consideri”. Ura fricoasă față de tagma chiabură (chiabur – din turcescul Kiabir – putred de bogat, L. Șăineanu, Dicționar Universal a Limbei române, p. 144, 1914) izvorăște multiplu. „Păi ce, tovarășu, nu știu eu cum fura găinile chiaburului Stan al Pârului și cânepa pusă la topit în gărlă, Așa Alecule, și treci și la alte exemple luminoase ca tovarășul Nete de la Căminul Cultural care face muncă de propagandă și agitație ca Gogu Fâcii care pune sechestru pe averea chiaburilor, ca tovarășu Zdreanță care adună din greu cotele de lână, și atât, să nu te apuci tu să faci altă listă, că partidu-ntâi te-nvață, pe urmă te ajută să nu greșești linia lui și d-aci încolo scoate, Alecule, cureaua și-ți dă la fund”. Responsabilitățile, asemenea multora de azi, purtau pecetea trasă la indigo: „Bă Nilă, cum dracu făcuși de te puseră ăștia gestionar la MAT, că aici e de ciugulit și neam de neamul tău nu fu cârciumar, Uite, bă nea Alecule, cum făcui, bagă la devlă, întâi mă-nscrisăi, după aia luai cuvântul și dădui la iveală cuceririle revoluționare, dădui exemple de pe listă, combătui ce combătui, apoi înfierai cu fieru-ncins bine de Mărin Martalogu, pusei problema, îmi făcui autocritica, propusei, mă angajai și acu... iete unde sunt”!

Sofismele de crasă gregaritate curg în toate paginile memorabilei cărți. Idiotizarea s-a sedimentat în vasta amploare a râsu-plâns-ului aproape genetic: „Bă, intrarăm, continuă Măstănică să trăncănească, intrarăm, dacă asta e linia, n-am avut încotro, da ce nu e clar, e că eu nu știu unde vine Nato ăsta, unde șade el aci la noi în sat, că atunci când intrarăm în colectiv luară casa Moțoiaschii, pe cocoană o deteră afară și scriseră acolo, mare ca la nuntă, nu Bine-ați venit!, da scriseră Gospodăria Agricolă Colectivă Drumul luminos al lui Lenin, Fi-ți-ar Lenin al dracului să-ți fie, rânji Bebică din ușa buticului”. Amarul tinde spre deznădejde și disperarea paradoxal salvatoare: „Ce vreau să zic, păi ăștia de ce nu vin, domle, să-și facă un sediu coala în

capu uliții, nu zic să ia casa lu Bebică, să-l dea afară ca pe Moțoiasca, da să puie un cort, ceva și să scrie pe el NATO – Drumul luminos al lu Buș, să puie un președinte, pe Ciuvică, uite, că tot arde el gazu de pomană”!

Paranoia atinge incurabilul: „Bă Alecule, zise tovarășu, după ce-l primiră-n partid, ascultă ici la mine cum trebuie să faci, tovarășu îi învăța pe toți cum să facă, o să fie nevoie să te-nscrii la cuvânt, Păi iar mă-nscriu, nu mă-nscrisei o dată-n colectiv, a doua oară-n partid, acu să mă-nscriu și la cuvânt, Taci, bă, și ascultă (...) când zice tovarășu Pandelică, cine se înscrie la cuvânt, tovarăși, tu ciulești urechile ca măgaru, nu te repezi cu mâna pe sus ca proștii, îi lași pe ai cu vechime în partid să se-nscrie și când auzi iar, mai dorește cineva să se-nscrie, ori închidem lista, băști și tu cu mâna, te-nscrii, da nu iei cuvântu, cuvântu-l iei când ți-l dă tovarășu Pandelică, el îți dă cuvântu, el ți-l ia”!

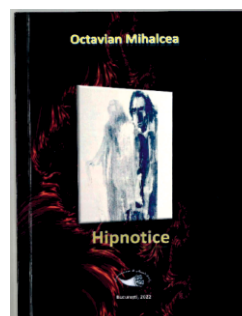
Retrospectiva epocii impuse de târgul lui Churchill cu Stalin, în palatul de la Yalta (4-11 februarie '45), în nepăsarea candidaivului Delano Roosevelt, pare astăzi un simplu foc de paie. Perversul an 1945 fusese destinat (?) odioaselor departajări ideologice, la o votcă și un zâmbet șmecheros, reciproc fulgerat într-o clipă de neatenție sau dimpotrivă, de sublimă înțelegere ce trasa demarcația între Vest și Est, ajunsă pe mâinile a doi oribili scamatori politico-militari, demarcație cu urmări exterminatoare pentru toate statele rămase în – cu adevărat – Lagărul proletar / socialist. Într-ale căror hotare au murit cel puțin tot atâtea milioane de oameni câte au căzut sub satârul lui Hitler! Cei care au avut norocul să supraviețuiască colhozizării = colectivizării, să li se inoculeze sinistra ideologie sintetizată în sloganul „poporul rus / libertate ne-a adus!”, au fost storși să ramburseze timp de ani la rând, „paguba” de 300.000.000 dolari aur, cu Tezaurul „dobândă” îngropat în subteranele Kremlinului, apoi cheltuit de „gazde”!!! Iar bieții noștri țărani, încă talpa țării, muncind pământurile și

luptând, au murit în luptele duse până la Cotul Donului și Stalingrad! În satele și comunele țării ciuntită de Ardealul de Nord, de Basarabia și de Bucovina de Nord, milioanele de români au fost cu de-a sila injectați cu fermenții nimicitoare „educații” pe care obedienții Moscovei ne-au îndesat-o moral și psihic, desproprietărindu-ne de ofrandele lui Cuza și Ferdinand! Cum să nu apară miile de Tilă și Gogu al Fâcii, de Mătoaia și de Bumbenici, de Ceamparu și de Caterița lu Bleoaje, de Peleu și de Marița, de Alfabetu și Martalogu, de Nete și de Oștomeagă, de Dumicat și de Gugiuman...? Care, obligați să dea cotele în legume, grâne și vite, munceau de la răsăritul soarelui până la al lunii, iar dacă puneau sub cămașă câțiva știuleți sau doi-trei cartofi, tot ei erau luați de milițieni, ca pe oi la obor, și amendați, bătuți, condamnați penal, murind prin pușcării! Pustiul caracterologic a priit „eliberatorilor”, prin subjugarea politică, instalându-se conceptul „până și Dumnezeu este mai milos decât ăștia, nu-ți ia tot, îți mai lasă măcar unul, ăștia nu, ai doi boi – dă-i încoace, ai două pogoane de pământ – dă-le încoace, cu gura era mai rău, că n-o avea decât p-asta...”!

Cartea domnului Voinescu îmi amintește de două momente nefaste. Unul, petrecut în unitatea de Tancuri Lugoj-Lipova a anilor mei de armată, 1958-1960, unde, la ordinul căpitanului Postu, eram siliți să învățăm istoria P.C.(b) U.S. – pentru junii noștri robotizați, istoria Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice, în toate buchiile ei! Altul, în obligatoriul Învățământ politic, odată pe săptămână, în sediile U.T.M. – ului / U.T.C.-ului sau ale P.M.R. / P.C.R. (în anii de jurnalism, sâmbăta), până ajungeam să nu mai știm cum ne cheamă...! „Educație” tipică „Lagărului” cu care, la o votcă, stilourile lui Churchill și Stalin ne „împrejmuisse”! Adug pe al treilea – funest și dureros: moartea Mamei mele, în 10 august 1983, la doar 67 de ani, epuizată de efort și teroare psihică, în plină recoltare socialistă!

Octavian Mihalcea: „Zona” insondabilului

George DAVID

Al nouălea volum de autor al lui Octavian Mihalcea (*Hipnotice*, Editura Anconeum & Analepsie, București, 2022) pare să se îndepărteze într-o oarecare măsură de stilul cu care poetul ne obișnuise, acela al unei abordări în genere suprarealiste, destul de apropiate de ceea ce proclamase Breton în manifestele sale: *Automatism psihic pur, prin care ne propunem să exprimăm, fie verbal, fie în scris, fie în orice alt mod, funcționarea reală a gândirii. Dicteul gândirii, în absența oricărui control exercitat de rațiune, în afara oricărei preocupări estetice sau morale* (André Breton, *Manifestes du Surréalisme*, Editions Gallimard, Paris, 1966).

Într-adevăr, dicteul automat – estetizant, totuși, să nu uităm asta! – ce caracterizează într-o bună măsură volumele precedente, dovedindu-se a fi o armă prețuită din panoplia suprarealistă, este dus în *Hipnotice* mult mai în profunzime, propunând o adevărată *sondare a insondabilului*, a acelui ceva care se află *înainte de gândire*, constituind izvorul acesteia. Subconștientul, inconștientul, sinele freudian, acele teritorii imposibil de cunoscut și de explorat (cel puțin până în prezent) de care suntem trăiți pe nevăzute și pe neștiute, constituie ținta explorărilor autorului, țelul cu neputință de atins prin cunoaștere, dar spre care se poate năzui prin simțire lirică.

Mult mai evident decât în aparițiile anterioare, Octavian Mihalcea neglijează,

se îndepărtează de tărâmul luminos, dar oarecum uscat al cartezianismului, al domniei rațiunii, preferând în mod explicit „zona” (ca să vorbim în termeni tarkovskieni) umbroasă, ademenitor-amenințătoare a onirismului, a pulsuniilor enigmatice care nutresc, într-un complex proces inexplicabil, ceea ce noi numim cu emfază gândire rațională. „Zonă” indefinibilă înlăuntrul căreia niciodată nu știi la ce să te aștepti, niciodată nu știi ce vei găsi sau vei pierde: *Aleargă voaluri / din copilărie / conturul / fumului drept // cine va / recunoaște /diamantele?* (Contur).

În această încercare de forare cu sorți incerti de izbândă, de pătrundere a unui necunoscut ferecat temeinic pentru neinițiați (apropo, Octavian Mihalcea este un redevabil *connoisseur* al preocupărilor științifice și filosofice având ca obiect acest nivel al psihismului nostru), poetul pare să noteze conștiincios stări profunde care tind să se verbalizeze, ca și cum s-ar crea din ele însele, fără o prea mare contribuție din partea autorului: *Dulce dulce / undeva // cineva o să audă / că erau vorbe / după ascundere / ferestre închise / evadare cu cifru // aproape foarte aproape / cine întreabă / al cui vârf / sângerează?* (Foarte aproape). Adică poezia se creează, îl trăiește pe poet, acordându-i cu mărinimie statutul de scrib sânguincios care are privilegiul de a fi martor inefabilului, indescriptibilului.

Ca rezultat, avem de-a face cu

consemnarea doar într-o manieră sugerată, nu clamată cu putere, a unor stări abia sesizate, aidoma unor fotograme piezișe surprinse fugar doar cu coada ochiului: *Peștii / cum pătrund peștii / coastele rupte // altfel un foarte / iubit clopot / aduce ploaia / altui salt amplu // pieile nu vor / strânge niciodată / fagurii din mandragora / trăitori prin vene* (Mandragora).

Cu toate acestea, să nu minimalizăm, menirea poetului nu este doar aceea de notar zelos al unor fulgurări ale sinelui, ci, în acest efort asemănător savantului care înregistrează un noian de date în speranța unei interpretări sintetice magistrale, el creează. Creează o atmosferă aparte, rezultată din acel bretonian dicteu al gândirii, dar care este altceva decât simplul rezultat al pulsioniilor de dincolo de limitele conștientului, atmosferă ce tinde să genereze un adevărat *spectacol translucid*, după cum afirmă însuși autorul: *Pauze dintre mult prea mulți ani / transferă oscilatoriu / instalații arhaice / chiar cu atenuarea / auzului de ieri // satisfacția palpează norii / sau jocurile violente / nimeni nu vrea să fugă / cei de față repetă universul / primului ecran încălzit de raze // pulsul arată cum foamea și hrana / dispar într-o combinație cuceritoare // teatrul tarotul tribul / hohote argintii ce repară* (Hipnotice).

Și pentru că tot veni vorba despre limite, precedentul volum al lui Octavian Mihalcea (*Patima cheilor*, Editura Eikon, București, 2020) era o străduință justificată și destul de evidentă de a trece niște praguri, o *aventură lirică din zona limitei*, după cum zice însuși semnatarul. Ei bine, deși mult mai discretă, această înfruntare se lasă întrezărită și în recentele *Hipnotice*, ceea ce nu poate fi decât un semn bun: *Arăți cum apare / un soi de elogiu / fără nicio limită // doar frumusețile pure / povești spălându-se / unele pe altele / până când neliniștea /*

trezește raza sfinxului / condamnat mereu vara // încă mai sunt comori / întoarceri la pânze // oricum credința / unei treziri / neobișnuite (Încă sunt comori). Într-adevăr, încă mai sunt comori dincolo de hotarele ce pot și trebuie să fie împinse cât mai departe, cât mai în afară, ceea ce dă cititorului speranța că va mai avea parte de surprize viitoare din partea celui care se străduiește – cu bun folos – să pășească, cu un curaj uneori chiar imprudent, riscant, într-o „zonă” ce ascunde tezaure fabuloase. Tezaure ademenitor-amenințătoare, așa cum menționam ceva mai devreme, adevărate cântece de sirenă care justifică pe deplin nebunia de a te arunca în valuri pentru ele.

În fine, ar mai fi de subliniat un aspect pe care l-a surprins cu acuratețe Simona Trifu, autoarea unei *interpretări psihanalitice* (cum altfel?) care ține loc de prefață a *Hipnoticelor* lui Octavian Mihalcea: *cititorul sau criticul fantasmază despre autor și, cu această ocazie, ajunge să afle mai multe despre sine însuși decât despre cel ce a conceput versurile*. Într-adevăr, prin consemnarea mai mult sugerată și mai puțin explicită a unor stări subiective, poetul nu face decât să lanseze cititorului o provocare asemănătoare, prin posibilele consecințe, unei chemări la duel: *Asta e ceea ce îți înfățișez eu, e partea mea. Acum, contribuie și tu, arată ce poți!* Iată mânășă aruncată lectorului: *Creier cu zale / aprinsă lumină / alungată / spre râuri tinere // cineva tace mai departe // știi că atunci / te-ai speriat / sânge și boală // nu schimbi întunericul // dezleagă-mă încet / dezleagă-mă încet* (Încet).

În acest fel, cititorul devine – lucru știut de altfel – el însuși un coautor al poemelor încheiate sub titlul *Hipnotice*. Coautor de o mai mare sau mai mică anvergură, n-o va ști niciodată dinainte, drept pentru care chiar merită efortul participării la acest duel reciproc benefic.

Între amăgire și ispită.

Liana NICOLAE – TEMPLUL AMĂGIRILOR

Ioan POPOIU

Poeta Liana Nicolae, autoare consacrată, prezență constantă în literatura contemporană, se definește printr-o lirică profundă, modernă, substanțială, de amplă cuprindere ideatică și poetică! Autoare a unei poezii originale, distincte, tensionate, de mare sensibilitate și finețe estetică, ea cultivă o poezie conectată la problematica existențială, la dilemele și provocările omului contemporan de la începutul secolului XXI! O lirică deliberat gravă, cu deschidere filosofică și metafizică pregnantă; discursul ei poetic este nervos, oscilant, non-conformist, incitant, impregnat de revoltă, sarcasm, amărăciune și infinită tristețe. Opera sa poetică este un manifest și un rezumat al unei epoci dificile, situată la o mare răscruce a istoriei contemporane.

În acest spirit, reprezentativ pentru creația sa, este și noul volum de versuri al poetei Liana Nicolae, „Templul Amăgirilor”, (Craiova, Editura Aius, 2022), un volum dens, axat pe problematica specifică omului contemporan!

Volumul este prefăcut de un motto, din opera lui Blaise Pascal: „Omul este, fără nicio îndoială, făcut pentru a cugeta. Aici stă toată demnitatea și tot meritul său. Datoria lui este să cugete cum trebuie, iar ordinea cugetării lui să înceapă cu sine (...)”.

Volumul, ca tot ce scrie autoarea, ne introduce în universul creației poetei Liana Nicolae, dar prezintă și note specifice. Este un volum aparte, într-o tonalitate constant gravă, încărcat de anxietate; cititorul nu se poate regăsi decât cu mare dificultate, fiind răvășit de lectura cărții, care nu oferă prea multe speranțe. Cartea este brăzdată

de falii adânci, de priveliști selenare, ca și când poeta ar fi martoră la desfacerea (distrugerea) lumii; în cele peste o sută de pagini, ea ne zugrăvește lunga agonie a societății contemporane, care și-a pierdut definitiv busola, reperatele și valorile.

Eroina acestui volum este poeta însăși! În alți termeni, avem de-a face cu un jurnal interior al poetei, care ne vorbește cu minuție despre tot ceea ce vede în jurul său, ne transmite o sumă de fapte evidente, obiective, și ecoul lor în conștiință. Aparent, nimic însemnat nu se petrece, simple detalii sau elemente anodine, marginale, însă din însumarea lor, rezultă amploarea seismelor societății contemporane, pe care, conștient sau nu, le trăim. Volumul (opera, în întregul ei!) este un apel la raționalitate, normalitate și măsură, într-o lume care a pierdut demult exercițiul acestora. Avem în față o carte și o poetă! marcată (caracterizată) de o luciditate înaltă, inegalabilă, care este gata să plătească orice preț, numai să poată spune adevărul, așa crud cum e, să zguduie conștiințele, să trezească semenii din letargie și să-i cheme la adevărata viață.

Poeta ne vorbește despre amăgiri și ispite, tristețe și melancolie, despre boala sufletului și a spiritului, într-o lume cuprinsă de agonie, aflată la cea mai mare răscruce a istoriei. Care este viitorul, cum va arăta el, care sunt provocările lumii noastre, cât de mare și adâncă este rana umanității și cum poate fi ea vindecată! Soluțiile propuse de poetă sunt cele care țin de ordinea spiritului, de sănătatea morală a omului, de sfera culturii, de reflexivitate.

Poemul ce deschide volumul ne introduce de la primele versuri în atmosfera și tensiunea inerentă creației autoarei:

„Și frica este o artă tremură stăpână pe suflare
de parc-ar stăpâni multe trupuri în mișcare
trădată de umbră de rana pustului ce doare
și această ceață plânge spre cer ca o tăcere (...)
nu știm nimic despre omul din noi din casa noastră” („Aș vrea să plec”).

Dar poemul definitiv, care se constituie într-o veritabilă ars poetica, este altul:

„Mi-a rămas doar ființa și sufletul – voi juca pe ele
mă voi conecta cu dimensiunea mea spirituală
fără fanatism inutilitate și pesimism să aprind focul
să cânt să dansez să mă bucur...(aceasta)
nu are nimic de-a face cu ignoranța lumii cu teama
cu liniștea furtunii cu-ntâlnirea cu sacrul – să rezist
așezată pe roata imperfectă a lumii citind Evanghelia
căutând însuși adevărul poeziei în aventura umană
în intuiție și sentiment de cultură inspirație și lumină” („Ca un prizonier”).

Despre misiunea poetică a autoarei ne vorbește și un alt poem:

„Am învățat poezia într-un mod teribil în angoasă
recuperându-mă știind că poetul poate face enorm
unii simt îmbătrânirea limbii și greutatea miilor de ani” („Agonie”).

Poeta, cuprinsă de neliniști, percepe pulsul lumii și transmite mesaje puternice:

„Aș fi vrut să mă simt esențială puțin tăcută
să merg...cătore un cer tot atât de vechi spre o stea regină (...)
mă legasem cu moartea de viața asta mi-era teamă
am să mor (...) credem că suntem nemuritori
și ne temem de orice dorindu-ne tot...” („Amăgiți de ispite”).

Angoasa existențială predomină în acest volum, prin excelență al stărilor de spirit, al tensiunii care se naște prin acumularea trăirilor și stărilor sufletești-limită. Întâlnim imagini (și metafore) remarcabile, în formulări concise, dar cu atât mai pregnante: „oare cine știe ce e adevărul” („Curgere și revărsare), „natura noastră fragilă de vis” („Cuvintele să-nghete”), „poți vorbi cu ochii fără vorbe” („Spre nord profetic”).

Tematica volumului, comparativ cu altele, este preponderent, dacă nu chiar exclusiv existențială, de mare gravitate și profunzime; nu vom găsi în cuprinsul lui oaze de liniște și fericire, mai toate poemele au această tonalitate. Iată, de pildă, poemul acesta:

„Inima mea bijuterie uitată-ntr-un cufăr spart (...)
în sufletul meu sărat ca ocna ca umbra pământului (...)
este posibil să nu pot muri să rămân ca o stafie
să mă auzi cântând peste nori chiar după moarte (...)
creșteam spre neant trecând prin milioane de ani (...)
plecați nu voi muri-n fața voastră mai aveți răbdare” („În inima mea”).

Nimic din prezentul acesta înfiorător, care excede rațiunea și luciditatea, nu poate oferi o rază de speranță și normalitate:

„În aceste timpuri barbare înveninate de ură
eram mereu în căutarea eternului mult mai departe
eram absenți din aparența prezentă – n-o căutam

eram în așteptarea morții dar nu puteam muri (...)
o nouă viață era singurul lucru la îndemână” („Nu obosesc deloc”).

Predomină și surprinde, în volum, înclinația poetei spre confesiune, versurile, cu accente dramatice uneori, izvorăsc dintr-o tristețe și disperare greu de vindecat, ca niște însemnări din subterană:

„găseam singurătatea sfâșiata fără învingător și învins
singurătatea trăiește prin iubire goală fără promisiuni
nu știu dacă să mă tem de moarte sau de o iubire mare
mă voi așeza pe un tron al sufletului cu gust de poezie (...) („Ca o pedeapsă”).

Poeta, în ciuda angoasei, transmite mesaje vibrante, cu fibră morală fermă, fără echivoc:

„Primum non nocere – (mai întâi să nu faci rău) –
așa grăiau medicii în gloria lor uneori desăvârșită (...)
m-așezasem pe acoperișul lumii să văd pământul
trupul mi-era străpuns de săgeți perfecte-ntunecate” („Primum non nocere”).

Neliniștea, imprevizibilul existențial, povara de a fi transparent în multe poeme:

„nu știu cum voi pieri – prin sufocare sau orfană (...)
nu știu cum voi găsi fericirea-ntr-o trăsură nouă
plină de lacrimi trasă de cai șchiopi albi năvăși (...)
voi uita de tine clipă de tine anotimp neiertător” („Iubiri imperfecte”).

Angoasa existențială provine nu din întâmplări grave, ireversibile, ci din acumularea stărilor exasperante, anodine, care pot ucide sufletul:

„îmi plăcea să dispar să iubesc și să mor nesănătos
peste tot mirosea contagios și obsedant a monotonie
mă visam pe un tron de aur negru lucrat din paie ude
trăiam în dilema de a mă trezi sau a nu mă mai trezi (...)
trăiam într-o noapte veche străină foarte-ndepărtată (...)
mă născusem în clipe goale dezamăgită desculță” („Nu știu dacă sunt”).

Mersul lumii, cu binele și răul, toată această curgere universală induce o vie neliniște, cu incertitudinile și necunoscutele ei:

„Începusem să-nțeleg roata lumii...(...)
despre bine l-am visat și mereu mi-a ieșit pe dos
învățasem că mărturisirile devotate sincere deranjează
mă străbate o singurătate nu știu ce iubire să păstrez
o fi murit iubirea și nu știam pe unde și decența și visul (...)
timpul meu a încetinit merge încet pentru cei neliniștiți” („Roata lumii”).

Poemele sunt cel mai adesea expresia unor stări, pasiuni sau lumi interioare:

„Nu știu dacă cineva a trăit un asemenea moment
când nu știi dacă ești în viață sau ai trecut dincolo
nu vă vorbesc despre mine nici de bine nici de rău
nu vreau invidie și competiție de la semenii (...)” („Mergeam confuză”).

Versurile par filele unui jurnal intim, în care sunt înregistrate cele mai neînsemnate amănunte, depresii, încercări:

„Ascunzând orice chin în uitare...
am ajuns să trăiesc într-un trup căzut în ruină
imposibil prins între ziduri somnul ursuz...

și-nfricoșată tăceam de atâtea ceasuri (...)
 memoria mea este acum iadul ființei mele (...) („Nu-mi place”).

Incandescența confesiunilor din unele poeme este copleșitoare pentru cititor, un veritabil test de rezistență:

„mă cuprinsese durerea singurătății
 neînduplecată și pătrunzătoare nu-mi găseam scopul
 aveam imaginea unui cuțit bucuros de a mi se răsuci în inimă (...)
 trăiam printre flăcări uriașe ardeam...
 pe un butoi cu pulbere pe care mereu l-am ignorat (...) („Ca o lavă”).
 Un volum marcat de reflexivitate, tristețe, îndoială, într-o lume care-și trăiește apusul:
 „te retragi în reflecție analiză creativitate și-nțelegere (...)
 trăim prin contracte tăcute între oameni virtuoși sensibili
 doar oamenii plini de virtute sunt în stare să lege prietenii
 în mijlocul vostru am învățat ce era în mine – o mare iubire
 ce nu poate fi învinsă...o liniște în mijlocul haosului imbatabil
 o tăcere de neînvinș am înțeles în marea mea nostalgie cât de grea e lumea”
 („Zbucium”).

Nota de anxietate este nelipsită și mărturisită irepresibil în numeroase versuri expresive,

directe, tăioase, halucinante:
 „anxietatea și suferința sunt înlăuntrul nostru
 atunci când conștiința întâlnește limita insurmontabilă
 apare tragedia și acolo era absolutul și nebunia mea
 doar ele puteau schimba ceva, „în tainele adânci ale ființei (...) („Anxietate”).

Poemele de atmosferă zugrăvesc un univers ireal, de coșmar, impregnat de mari neliniști:

„nu știi cum este să devii din ființă vie un obiect neînsuflăit
 tot mai împietrit – distrugerea eului uman devenise un rezultat inevitabil
 decadența...spre non-umanitate toate devenind tot mai fără viață
 asemenea frunzelor moarte sau fierului supus eroziunii...” („În metafore esențiale”).

Într-un volum destul de amplu, de factură aparte, poezia de dragoste este ca și inexistentă, doar versuri dispartate, referiri vagi:

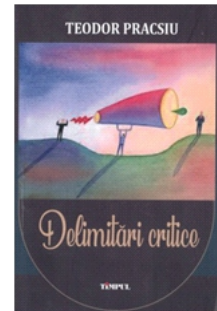
„peste țărnul descusut descifram un om întunecat
 ca prin sită îi vedeam ochii te chemam dintre îngeri
 te auzeam chemându-mă din altă planetă tulbure
 îmi pictai poezii pe obraz...(„În inima mea”).

„Templul Amăgirilor”, de Liana Nicolae, este un volum cu totul remarcabil, în care se regăsesc temele existențiale fundamentale ale omului contemporan, angoasa, neliniștea, disperarea, nonsensul și absurdul lumii, prăbușirea valorilor morale! Poeta zugrăvește o lume devastată și un om prăbușit, distrus sufletește, cu spatele la zid, departe de divinitate și incapabili de a construi o lume normală, cu chip uman. Este o poezie a secolului XXI, de mare acuitate și uriașă tensiune spirituală, despre care poeta depune mărturie cu sinceritate și onestitate, fiind un rezonator al disperării, tristeții și neliniștilor semenilor săi, aflați în imposibilitate de a găsi o soluție salvatoare, confrunțați cu imensele provocări ale începutului de secol și mileniu.

Raftul cu cărți

Teodor Pracsiu și delimitările sale critice

Valeriu LUPU

„O carte are câțiva vectori de forță, definatorii pentru un spirit creator, iar a nu sesiza esențialul echivalează cu o dezertare de la nobila magistratură critică”.

(Teodor Pracsiu)

Iată că profesorul Teodor Pracsiu își onorează vocația sa de critic și istoric literar, teatrolog și publicist, venind în fața cititorilor cu o nouă carte aparținând aceluiași domenii, intitulată, oarecum enigmatic, „Delimitări critice”. Oarecum **enigmatic** întrucât generează instantaneu întrebarea: de cine se delimitează criticul? de un curent literar, de un sistem, de anumite personalități sau pur și simplu de propriile abordări, validate sau nu în timp, ori devenite între timp vetuste și inadecvate epocii pe care o parcurgem? O face și de data aceasta în stilul-i binecunoscut; doct, riguros și cu profunzime analitică.

Spun acestea în cunoștință de cauză, pentru că am avut privilegiul să-i cunosc destul de bine stilul critic și nu rareori polemic, recenzându-i trei din ultimele sale apariții editoriale: **Refracții critice** (2013), **Triumful lucidității** (2016) și **Acolade critice** (2020), la care se adaugă două prefete cu care m-a onorat la ultimele cărți pe care le-am publicat în ultimii doi ani: **Istorie, spiritualitate și cultură românească** (2021) și **Reflecții critice fără ștaif, evocări și ecouri** (2022). Așadar, iată că îl regăsim și de data aceasta cu aceeași vervă analitică și cultă, același narator inspirat, același analist de forță care disecă aplicat opera, autorul și deopotrivă fenomenul literar, judecându-le după propriile criterii (criterii pracsieni), între care criteriul valoric rămâne cel mai important.

În sfârșit, am avut satisfacția să regălesc același critic despre care scriam în cronică la **Acolade critice**: „*Ne aflăm în fața unui critic atent, jovial, respectuos și colocvial, cu o scriitură cultivată și doctă, cu un discurs impecabil și captivant. Neîndoios, autorul are stil, are discurs, se apleacă cu acribia cercetătorului asupra esențelor pe care le scoate în evidență și le pune viguros și cu talent în pagină. Se vede de la distanță că autorul are experiența truditoului în ale condeiului și cunoaște bine meandrele creației mai ales în arta cuvântului. El însuși scriitor, cunoaște din interior frământarea căutării sensurilor și formelor, dar mai ales truda așezării slovei pentru a-și împlini rostul*”.

Cartea despre care facem vorbire este alcătuită din două părți: „Incursiuni hermeneutice” este titlul primei părți, care include 11 studii critice și de istorie literară, iar partea a doua, intitulată „Sub semnul Thaliei”, ne introduce în mirifica lume a teatrului prin 16 teme care vizează deopotrivă evoluția dramaturgiei ca gen literar în plan național și local (prin evocarea unui magistru al teatrului românesc, Valentin Silvestru, alături de alți patru protagoniști ai genului) și activitatea teatrului „Victor Ion Popa” din Bârlad, pe care l-a „patronat” critic vreme de mai multe decenii.

Fără pretenția unei evaluări exhaustive, pentru că autorul este mai mult decât

lămuritor în aprecierile sale, din cele 11 studii ale primei părți mi-au reținut atenția trei, la care aș încerca să mă refer pe scurt.

Primul, „Deșcolarizarea României”, un comentariu critic al cărții cu același titlu a lui Mircea Platon, apărută în 2020 la Editura Ideea europeană, în care Teodor Pracsiu se mulțumește să prezinte, în stilul său elevat și pertinent, desigur, pledoaria autorului cărții pentru revenirea învățământului la modelul tradițional, sub motivația că acesta a produs valori și a contribuit decisiv la modernizarea și emanciparea României în toate domeniile, făcând-o competitivă în plan internațional. Afirmă, nu fără temei, că până și școala din perioada comunistă nu a renunțat la modelul clasic, haretian, punând accentul pe școala instructivă și școala educativă.

Este și motivul pentru care criticul comentează aserțiunile lui Mircea Platon de o manieră pozitivă, pe care le susține chiar cu argumente venite dintr-o experiență de o viață la catedră. Este locul să amintim aici că învățământul a fost o temă predilectă a criticului Teodor Pracsiu în calitatea sa de profesor de limba și literatura română și inspector de specialitate în sistem. Pe acest subiect a și publicat două cărți; „Triumful lucidității” și „Acolade critice” și a susținut o rubrică pe teme de educație în săptămânalul „Tribuna învățământului” pentru o lungă perioadă de timp, așa încât asupra obiectivității sale nu poate plana nicio suspiciune.

Cu totul de acord cu poziția domniei-sale întrucât, într-un studiu comparativ al celor două proiecte, intitulate „România educată”, aparținând Academiei Române (dat publicității în 2015) și Președinției (publicat în 2018), care, în paranteză fie spus, nu se recunosc, dar seamănă între ele ca două picături de apă, am regăsit aceeași tentativă de a scoate învățământul de pe făgașul său normal și orientarea lui către globalismul dominat de ideologiile postmoderne sub forma unor interminabile reforme, menite mai mult să dezorienteze decât să formeze și să

conștientizeze generațiile care vin. Astfel, biserica este scoasă din ecuație, părinții devin o anexă, care și ea trebuie educată, dascălul trebuie reconsiderat, școala se centrează pe elev și nu pe dascăl, iar produsul final trebuie să fie un individ multicultural, tolerant, adept al diversității și al ideologiei de gen, pregătit pentru o lume globalizată, fără granițe și fără bariere culturale.

Modalitățile prin care s-ar ajunge la asemenea rezultate ar fi o reformare profundă a sistemului românesc de educație, în care valorile tradiționale să fie ignorate, iar scopul învățământului să fie răstălmăcit în spiritul acestor concepții. De altfel, criticul Teodor Pracsiu lasă impresia că achiesează la rechizitoriul aspru pe care Mircea Platon îl face învățământului românesc atunci când evaluează rezultatele unor reforme care nu se mai termină: „*astăzi școala mall, către care se tinde, nu poate să producă decât copii inerti, slab pregătiți, analfabeți funcțional și vicioși, care vor deveni indivizi cu rădăcinile niciunde și fălcile pretutindeni, numai buni să transforme țara în piață. Școala trebuie să rămână pe tărâm haretian, conchide autorul, pentru că ea are menirea să deschidă orizonturi, să cultive competențe și să dezvolte conștiința națională, așa cum a făcut-o întotdeauna* (pag. 60).

Mai mult, autorul este de părere că reforma educației, impusă de Banca Mondială și rețeaua soroșistă de ONG-uri, nu ține cont nici de istoria culturală a țării, nici de palmaresul și tradiția sistemului românesc de învățământ, cu atât mai puțin de specificul național sau de nevoile reale ale României. *Rolul școlii nu este de a antrena nici pirați și nici sclavi la galere*, spune cu îndreptățire Mircea Platon (pag. 51).

De mare actualitate este și mișcarea eminescologică devenită extrem de prolifică în ultimii 50 de ani, tratată de Doru Scărlătescu într-o manieră ușor ironică, vizibilă chiar din motto-ul studiului; *dacă tot românul nu e poet atunci el e neapărat*

eminescolog (pag. 11).

Într-un studiu critic intitulat *Doru Scărlătescu - un eminescolog bine temperat*, Teodor Pracsu recenzează cartea acestuia, „Eminescu și ispitele eminescologiei” (Ed. Junimea, Iași, 2018), care prezintă eminescologia ca pe un adevărat *spectacol al exagerărilor* (pag. 12). Cartea este de fapt o interesantă istorie a eminescologiei, care, deși se naște încă din timpul vieții poetului, capătă contur în primele decade ale secolului al XX-lea prin consacrarea dată de scrierile lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, Garabet Ibrăileanu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, A.C. Cuza ș.a., continuă în perioada interbelică prin studiile lui Perpessicius, G. Călinescu, Dimitrie Vatamaniuc ș.a. și capătă amploare în ultima jumătate al secolului XX, printr-o pleiadă de condeie, între care, prin număr de volume dedicate domeniului, manieră de abordare și stil, se detașează fără nicio îndoială criticul și istoricul literar, conjudețeanul nostru, Theodor Codreanu. A atribui apariția eminescologiei ca știință lui G. Călinescu este o exagerare, atâta timp cât istoria literară ne arată că primii eminescologi au fost Titu Maiorescu, care i-a intuit arheitatea și Veronica Micle, căreia îi aparține consacrarea poetului ca geniu, mit și luceafăr, consacrare ce avea să „străpungă” vremurile (vezi volumul de versuri „Raze de lună”).

Eminescologia, ca știință sau mișcare literară, rămâne extrem de controversată de vreme ce însuși G. Călinescu o definește în termeni destul de greu de reprodus (pag. 14), deși și el se încadrează cu asupra de măsură în tagma celor care o susțin prin scrierile lor. În fapt, eminescologia se naște din curiozitatea exegeților și a biografilor în a pătrunde viața și opera poetului, iar curiozitatea a fost atât de mare încât în cadrul „corpusului eminescianus” volumele scrise pe această temă depășesc cu mult scrierile poetului.

Impactul operei eminesciene asupra culturii române a fost atât de mare, încât

analizii au vorbit de *curentul Eminescu* (Alexandru Vlahuță), *eminescianism*, precedat chiar de un *preeminescianism* și abia apoi *eminescologia*, care se va consolida ca știință în perioada interbelică, pe măsură ce creația eminesciană se va completa prin descoperirea de noi texte și punerea lor în valoare prin studiile lui A.C. Cuza, Perpessicius, Dimitrie Vatamaniuc, G. Călinescu, iar în perioada comunistă de Augustin Z.N. Pop, Eugen Simion, Ion Nica, Ovidiu Vuia, George Munteanu, Theodor Codreanu, Nicolae Georgescu, Mihai Cimpoi ș.a.

Nu este mai puțin adevărat faptul că în rândul eminescologilor și-au găsit locul deopotrivă adulatorii, zelatorii ca și detractorii, între care Alexandru Grama, ca deschizător de drumuri cu al său studiu critic, reeditat în 2014 (pag. 16). În prefața acestuia se cere rejudecarea procesului prin care a fost etichetat ca *odios detractor*, pentru că, pretindea canonicul blăjean, poezia erotică eminesciană dăunează moralității tineretului acelor vremuri. Totuși, se pare că posteritatea transilvană se simte măgulită și oarecum îndatorată lui Alexandru Grama ca fiind autorul primului studiu critic nefavorabil lui Eminescu și încearcă o reparație istorică printr-un recurs în anulare.

De altfel, problema unei sentințe în instanță s-a mai pus și în anul 2012, printr-o acțiune care urmărea izbăvirea poetului național de stigmatul de nebulie luetică cu care G. Călinescu a reușit să îl trimită în posteritate în calitatea sa de biograf oficial, deși existau suficiente dovezi științifice și biografice că nu acesta era adevărul. În momentul când G. Călinescu își corecta ediția din 1965, de pildă, luesul era pe cale de a deveni istorie pentru că boala nu numai că era lămurită din perspectivă medicală, dar era pe punctul de a fi eradicată. Acesta a fost și motivul acțiunii în instanță împotriva Academiei Române, de a nu fi apărât demnitatea și onoarea unui membru al său împotriva unui stigmat degradant pus pe fruntea olimpică a

poetului. Demersul în justiție avea să dureze mai bine de 8 ani, ajungând până la Înalta Curte de Justiție și Casație, susținut tot de un ardelean, în persoana muzicologului, omului de cultură și eminescologului bihorean Gheorghe Sărac (autor a două cărți cu tematică eminesciană: „Documente și mărturii privind adevărul despre boala și moartea lui Mihai Eminescu”, Ed. Malasi, București, 2000 și „În apărarea lui Eminescu”, Ed. Biharia internațional, Oradea, 2014 și a două antologii muzicale: „Mai am un singur dor”, pe versuri de Mihai Eminescu și „Dorurile mele”, pe versuri de Octavian Goga, Vasile Alecsandri și George Coșbuc). El a fost mandatat de cinci asociații culturale, între care două străine (Asociația Culturală „Mihai Eminescu” din Viena și Asociația Culturală „Probasarabia și Bucovina”), pentru a susține cauza eminesciană.

De reținut este faptul că deși acțiunea în justiție nu a satisfăcut doleanța petenților, ea a reușit să provoace lumea academică în lămurirea patografiei eminesciene, rezultatul fiind cartea „Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor” apărută în două ediții (2015 și 2021) la Ed. FNSA (sub egida Academiei Române), la inițiativa lui Eugen Simion (ex-președintele acestui for), în colaborare cu Irinel Popescu (președintele Academiei de Științe Medicale), carte care lămurește definitiv patografia eminesciană.

Merită subliniat și faptul că tot în zona transilvană a apărut prima poezie a poetului („De-aș avea”), publicată în revista Familia a lui Iosif Vulcan, ca și prima teză de doctorat având ca temă opera lui Mihai Eminescu, într-o limbă străină (maghiară), susținută în străinătate (Budapesta) de nimeni altul decât tânărul prelat Miron Ellie Cristea, viitorul patriarh al României întregite. Nu-i scapă exegetului Doru Scărlătescu nici **protocronismul** anilor '70 ai secolului trecut și nici **punctuaționismul** lui Nicolae Georgescu, pe care le surprinde oarecum polemic, dar îi scapă studiul

academic publicat cu mult înaintea apariției cărții sale (2015), la care s-a făcut referire mai sus.

Oricum, ca istoric și critic literar, Doru Scărlătescu face un efort considerabil și meritoriu în pătrunderea și înțelegerea a ceea ce fenomenul Eminescu a produs în lumea specialiștilor și în sfera culturii române. S-au dovedit și prin această carte dificultățile de a-l aborda exhaustiv pe Eminescu, om și operă.

Interesantă este abordarea poetului Radu Gyr într-o cronică intitulată „Radu Gyr – resurecția poetului”, după titlul cărții cu același nume a lui Pavel Toma, carte care pare să fie o replică istorico-literară asupra vieții și operei unui poet interzis de supraveghetorii, altădată cunoscuți ca cerberi ai culturii române, de care se vede că nu am scăpat nici astăzi. Un act de mare curaj din partea autorului cărții, dar și al exegetului său, care seamănă foarte bine cu replica unui confrate de-al nostru, Gică Manole, din Botoșani, care, în pofida interdicției de a-l evoca pe Ion Antonescu, scrie un volum de 1.361 de pagini despre omul de stat, comandantul de oști și Conducătorul Statului, cel care și-a asumat responsabilitatea salvării României în perioada cea mai critică a istoriei sale – al II-lea Război Mondial. A reușit, cu prețul vieții sale însă.

Pavel Toma, ca și exegetul său, surprinde cu acuratețe destinul tragic al poetului Radu Gyr, condamnat în toate cele trei dictaturi pe care le-a cunoscut țara noastră în secolul al XX-lea. Inevitabil, opera poetului Radu Gyr va fi marcată de destinul său tragic, așa că poate fi judecată în strictă legătură cu acesta: o primă etapă în care tânărul poet și militant naționalist scrie o poezie avântată și militantă, în spirit patriotic și naționalist, mai ales că avea și un rol important în mișcarea naționalistă a timpului (1919-1942), la care a aderat fără rezerve; o a doua etapă, concentraționară (1942-1963), în care descrie calvarul detenției sau reabilitării pe front, toate trecute prin filtrul suferinței hristice,

revoltei, abandonării fizice, evadării spirituale, optimismului revenirii, în care frumusețea versului, puritatea trăirilor, soliditatea convingerilor, speranța biruinței într-o tentă nostalgică, bogăția metaforei fac din poezia lui Radu Gyr un adevărat regal filosofic și spiritual; și, o a treia etapă (1963-1972), când scrie (sau i se atribuie) o literatură de compromis în revista „Glasul patriei”, ultima condamnare fiind la moarte (comutată apoi în detenție pe viață) pentru celebra poezie „Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane”, scrisă în mediul carceral și memorată de prietenul său, Constantin Emil Buceșcu.

Autorul volumului, ca de altfel și criticul său sunt de acord în privința compromisiului, care trebuie înțeles ca o modalitate de supraviețuire, la care au recurs mulți dintre intelectualii de frunte ai țării (Nichifor Crainic, Tudor Arghezi, G. Călinescu, Mihail Sadoveanu, Vladimir Streinu etc.), din varii motive, ușor de înțeles din perspectiva vremurilor pe care le trăiau, dar mai greu de acceptat astăzi când, nu rareori, se face bilanțul compromisiului.

Cu toate acestea, prin poezia sa profundă și militantă, acoperind aproape întreaga paletă a sensibilității și suferinței umane (pe care le descrie cu convingerea trăirilor proprii în circumstanțe tragice), Radu Gyr rămâne unul dintre marii făuritori ai culturii noastre. Deși ostracizat și mai puțin cunoscut astăzi, peste opera lui nu se poate trece, așa cum o demonstrează fără echivoc Pavel Toma și Teodor Pracsiu, așa cum o arată și marile spirite ale vremurilor lui.

Incursiunile hermeneutice continuă cu alte opt cronici extrase din arsenalul critic pracșian, în care sunt prezentate și analizate lucrări ale unor personalități cu rezonanță în cultura națională. Locul privilegiat îl va avea Theodor Codreanu cu „Scriitori basarabeni”, „Scriitori vasluieni” și „Istoria absurdoidă”, ultima dedicată prozatorului Dumitru R. Popescu, iar primele două, adevărate antologii ale

scrisului pe ambele maluri ale Prutului.

Urmează Simion Bogdănescu, poetul târziu, cu două reperi critice ale autorului **Delimitărilor**, pentru volumele de poezii „Nesfânt” și „Delir după Rahmaninov”, ca de altfel și poezia lui Adrian Costache, cu nota ei nostalgic elegiacă și nu mai puțin impresionantele antologii ale personalităților culturale și literare ale Hușului, ca veche capitală a Fălciului, aprofundate de universitarul Petru Ioan în „Școala literară de la Huși” (Ed. „Ștefan Lupașcu”, Iași, 2019) și scriitoarea Lina Codreanu în „Pagini de cultură hușeană” (Ed. PIM, Iași, 2020).

În partea a doua a cărții, „Sub semnul Thaliei”, autorul pătrunde în lumea mirifică a teatrului, o lume familiară domniei-sale întrucât o bună parte din palmaresul său literar se consumă în cronică de teatru la Teatrul „Victor Ion Popa” din Bârlad, dar și în abordarea teatrului în general, ca fenomen cultural artistic.

Două aspecte atrag atenția cititorului interesat, și anume: impactul „Domnului Teatru” (cum era supranumit Valentin Silvestru), ca personalitate a lumii teatrale, asupra fenomenului cultural vasluian, pe care avea să-l păstorească timp de două decenii, și starea și perspectiva teatrului românesc în actualitatea anilor '80 ai secolului trecut, prin dialogurile cu personalități ale timpului de talia lui Ion Băieșu, Ștefan Oprea, Constantin Paiu, Theodor Codreanu și din nou Valentin Silvestru, de data aceasta în calitatea sa de profesor la catedra de estetică teatrală.

„*Valentin Silvestru are ceva indestructibil în alcătuirea lui intelectuală*”, spune autorul în încheierea capitolului „25 de ani fără Valentin Silvestru”, un adevărat *laudatio* asociat cu un la fel de adevărat exercițiu de admirație pentru cel care a fost mentorul său declarat și a cărui apreciere a avut-o constant, ca din partea unui maestru desăvârșit în domeniul său pentru discipolul său preferat (pag. 143). Portretul pe care i-l consacră omului social, omului de cultură și magistrului său întru teatru,

Valentin Silvestru, este absolut seducător, caz destul de rar în marea orgoliilor omenеști. Asta îmi aduce în memorie admirația nelimitată pe care un om de geniu al științei românești, Nicolae C. Paulescu, o nutrea pentru maestrul său, Etienne Lancereaux, unul din cei mai mari medici ai Franței și ai timpului: „a fost omul de geniu – spunea Paulescu – care, nemulțumit de rutina și obscurantismul clasicismului medical, a construit medicinei piatră cu piatră un palat măreț și splendid cu ferestre largi și luminoase în care se vede clar. Pot spune că Lancereaux a fost pentru medicină ceea ce a fost Claude Bernard pentru Fiziologie (știința vieții - n.n) și Louis Pasteur pentru Microbiologie”.

Păstrând proporțiile, constatăm că aceeași apreciere o face și Teodor Pracsiu maestrului său când spune: „*Valentin Silvestru a fost pentru teatrul românesc ceea ce a fost Titu Maiorescu pentru critica literară și cultura română (...) aceeași intuiție critică aproape infailibilă, aceeași fermitate în judecări, aceeași demnitate în gesturile publice, aceeași comprehensiune a valorii, aceeași autoritate critică cvasiunananim recunoscută, ca să nu mai vorbim de civilitatea deosebită a celor doi în spațiul social*” (pag. 8).

Conul de umbră aruncat asupra celor doi ostracizați și astăzi pentru niște convingeri care de fapt erau ale timpului îl regăsim și în cazul maestrului Valentin Silvestru, de data aceasta pricinuit de superioritatea concepțiilor sale privind arta dramatică în tot ce înseamnă ea: creație, regie, scenografie, interpretare, ca părți ale esteticii teatrale și, nu în ultimul rând, relația cu publicul. De altfel, detalii asupra acestor aspecte fundamentale pentru evoluția teatrului modern le vom regăsi și în amplul interviu de la pagina 179, în care maestrul vede teatrul românesc *ca pe o catedrală gotică*.

Dincolo de acest aspect, autorul are convingerea că valoarea festivalului vasluian al umorului era dublată de

valoarea acestui om, care se identifica fără probleme cu zona noastră, născut fiind în comuna Scânteia. Dispariția lui tragică a însemnat o mare pierdere și pentru cultura vasluiană, pe care autorul o deplânge în dubla sa calitate, de discipol și coleg de breaslă.

Fără îndoială, că prin acest tablou onorant, autorul reușește să-și trimită maestrul în posteritate cu aureola genului creator, împlinindu-și astfel o datorie morală și profesională față de cel care l-a format în tot ceea ce are esențial critica teatrală. Dovadă, cele șapte cronici teatrale pentru tot atâtea piese din repertoriul clasic sau contemporan al teatrului „Victor Ion Popa” Bârlad, o instituție care și-a demonstrat valoarea de-a lungul existenței sale de 67 de ani.

Alături de interviul cu Valentin Silvestru rețin atenția, în egală măsură, alte patru interviuri cu personalități din lumea teatrului, ale căror idealuri pentru acea vreme au ajuns să se îplinească de-a lungul anilor ce au urmat. Este cazul criticilor de teatru Ștefan Oprea și Constantin Paiu, al dramaturgului Ion Băieșu și criticului literar Theodor Codreanu, intervievați cu peste 30 de ani în urmă, când erau în plină afirmare în domeniile lor, ale căror principii aveau să se valideze în timp. Bănuim că aceasta a fost și intenția autorului, de a prezenta valori care s-au realizat în perspectiva anilor ce au urmat.

O remarcă specială se impune pentru dialogul cu criticul literar Theodor Codreanu (astăzi academician*, pe atunci în plină afirmare pe tărâmul eminescologiei), care abordează dramaturgia eminesciană dintr-o perspectivă eminescologică. În opinia sa dramaturgia eminesciană nu a căpătat, din nefericire, o formă concretă decât în două piese cu temă istorică (și o traducere cu temă romantică a piesei „Lais” de Augier, am adăuga noi), în rest doar fragmente și orientări teoretice în teatru. Atmosfera teatrală, în care

Eminescu și-a trăit junețea timpurie (în trupa Tardini și Pascaly), nu putea să nu-și pună amprenta pe creația eminesciană, mai ales că poetul a tradus tratatul lui Enric Theodor Rotscher „Arta reprezentării dramatice”, a însoțit trupele respective în spațiul transilvan, a compus texte pentru scenă și ocazional a avut chiar apariții scenice ca actor.

Ceea ce îl impresionează pe eminescologul Theodor Codreanu este grandoarea proiectelor eminesciene, care l-ar fi putut plasa pe *versantul opus dramaturgiei lui Caragiale*, adică de dramaturg tragedian în care temele principale ar fi geneza neamului, geneza statului sau sfârșitul unor încrengături ereditare la vârful statului (pag. 230). Mai mult, dramaturgia eminesciană nu s-ar traduce prin fapte și întâmplări, ci prin idei și sentimente într-o abordare psihologică cu rafinamente filosofice, cu personaje ce reprezintă pasiuni și nu ființe concrete, ceea ce ar conduce la o abstractizare a temelor tipică teatrului secolului al XX-lea, pe care se pare că Eminescu le anticipa.

Mai mult, Eminescu visa la un teatru național „*acolo unde nici nu există*”, care să prezinte modul de a judeca și raționa românește, prin urmare o filosofie românească și nu teatrul de imitație care domina scena timpului. „*Cestiunea națiunii și religiunii, singurele lumini care ne-au scăpat și au făcut de mai trăim astăzi*”, observații eminesciene care aveau să se valideze în timp, iar astăzi devin mai actuale ca oricând în fața necruțătorului tăvălug al globalizării. Părerea eminescologului Theodor Codreanu este că la vremea aceea teatrul eminescian era insuficient valorificat și așa a rămas și astăzi, am conchide noi, în pofida bogăției sale tematice.

Dialogul va continua, cum era și firesc, tot în aria eminescologiei prin referiri la cartea „Eminescu – dialectica stilului” (1984). În opinia lui Teodor Pracsu, prin

această carte Theodor Codreanu reușește să-l scoată pe Eminescu din zona romantismului, fie el și târziu, aducându-l în contemporaneitate, așa cum s-a întâmplat și cu alte personalități europene (Dante, Shakespeare, Goethe), reorientând eminescologia și chiar critica literară. Mai mult, Theodor Codreanu îndeamnă la moderație în abordarea exegetică eminesciană, pentru că, până la el, de regulă critica literară a cochetat cu extremele, iar criticii nu au fost deloc moderați în aprecieri, începând chiar cu G. Călinescu. Situație vizibilă îndeosebi în știință, domeniu în care i se atribuie poetului anticipări geniale, ceea ce pare o exagerare, pentru că Eminescu a avut mai degrabă imaginația să transpună în versuri preocupările științifice ale vremii, decât să aprofundeze domeniul astrofizicii, de exemplu. A-l transforma pe Eminescu în om de știință este o exagerare, așa cum exagerată a fost și solicitarea de a-l canoniza pentru înclinațiile lui religioase mărturisite în versuri și publicistică. Dincolo de abordarea măiastră tipic eminesciană, poetul nu depășea trăirea creștinului de rând.

Am încheia prin a spune că, perseverent și fără tihnă cum îl știm, Teodor Pracsu ni se prezintă și prin această carte într-o zonă care îl reprezintă cu asupra de măsură, cea a criticii de substanță în două domenii cheie ale culturii: literar și teatral. Selecția textelor este una inteligentă, atât prin semnificația lor în timp, cât și prin notorietatea personalităților analizate, pe care proba timpului avea să le confirme.

Privită în ansamblul ei tematic, cartea poate fi considerată o frescă a vieții culturale vasluiene, care, iată, din perspectiva unui exeget de certă valoare, este una vie, vizibilă și cu o frumoasă perspectivă.

Theodor Codreanu a fost ales, în 2022, membru al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Dumitru Drăghicescu și idealul său creator

Mihai CĂLUGĂRIȚOIU

„Idealul creator” este, așa cum însuși autorul său l-a denumit, un „eseu psihosociologic asupra evoluției sociale”, apărut în 1914, la Paris, în limba franceză, și, abia, în 2005, în limba română, la Editura Albatros, din București.

Traducerea și studiul introductiv aparțin, și de această dată, filosofului și sociologului Virgiliu Constantinescu Galiceni care, în acord cu autorul, apreciază că „fiecărui moment istoric îi corespunde un tip ireductibil de ideal” și menționează că „*Idealul creator* a fost un fel de replică de principiu la cartea lui Henri Bergson *L'Évolusion créatrice* și se voia a fi o alternativă sociologică la natura biologică a „elanului vital.”

Apreciind ambele concepții, credem că Dumitru Drăghicescu a făcut saltul de la biologic la social, de la evoluția biologică, analizată de Bergson, la evoluția socială, pe care o cercetează filosoful român.

Încă de la început, autorul își argumentează eseu prin cel puțin două convingeri. Prima ar fi aceea că „gândirea contemporană (începutul secolului XX-n.n.) este... o mișcare puternică și clară care o antrenează către un ideal”, iar a doua ar fi aceea că „noi considerăm, în acest moment, idealismul posibil și chiar necesar” și, de aceea, „ne-am propus să facem în acest studiu un fel de anchetă filosofică asupra diferitelor sale manifestări, pentru a-i descoperi *originile, cauzele și formele*”.

Se impune să reluăm o precizarea, făcută și de traducător, că în eseu lui Dumitru Drăghicescu conceptul idealismu are înțelesul de „concepție idealistă” (creaționistă-n.n.), în opoziție sau tandem cu concepția materialistă (noncreaționistă-

n.n.), ci de *idealitate*.

Dumitru Drăghicescu ține, de asemenea, să ne lămurească faptul că „Idealul este... dificil de determinat... este ceva fluid: se îndepărtează tocmai atunci când pare cel mai aproape.” „Fondul adevărat al idealului creator inventiv este acesta: *o mobilitate radicală și infinită a spiritului.*”

Plecând de la realitatea că omul are nevoi „profunde, fundamentale”, autorul consideră că „insatisfacția față de real și efortul de a-l schimba” determină „activitate creatoare a imaginației”. Idealul are, deci, o „geneză psihică”.

Instabilitatea spiritului, spune Dumitru Drăghicescu, mai degrabă *mobilitatea spiritului*, credem noi, și unitatea sa, sunt „elemente esențiale ale creațiilor ideale.”

„Toate epocile au avut... idealismul/idealul (n.n.) lor... Dar niciodată, poate, idealul n-a fost atât de pronunțat și de conștient... ca azi.”

Precizăm că ne aflăm la începutul Primului Război Mondial și că majoritatea statelor antrenate în acest conflict și-au îndeplinit dorințele de unitate și independență, prin destrămarea marilor imperii, Austro-Ungar și Țarist. Sociologul Dumitru Drăghicescu, la Paris, avea contact cu studenți din toată Europa, cunoștea frământările și năzuințele popoarelor spre recunoaștere națională.

Idealul are și o geneză socială, care constă în „tendența lor de a se dezvolta.”

Sintetizând rezultatele cercetărilor asupra genezei activității ideale, filosoful precizează:

1. „activitatea ideală este reacția spiritului asupra realului... reacția interiorului asupra exteriorului”;

2. „caracterul esențial al idealului este mobilitatea neconținută”;

3. „cauza infinitei mobilități a idealului este instabilitatea irepresibilă a spiritului.”

Aflați într-o strânsă determinare reciprocă, idealul și socialul (realitatea), „idealul emană din evoluția și dezvoltarea societății.”

Dacă activitatea ideală are „multiple și diferite nuanțe”, trebuie să distingem mai multe tipuri de imaginație: estetică, științifică, practică.

În „Idealismul estetic”/idealitatea (n.n.) estetică „*amintirea și speranța* sunt cei doi factori esențiali ai oricăror idealizări literare și artistice”. Plecând de aici, Dumitru Drăghicescu susține că „idealizarea amintirii este adaptarea... realului la aspirațiile și speranțele noastre.”

În ceea ce privește idealul în știință, filosoful consideră că acesta „constă în descoperirea nu a adevărului, ci a formulelor celor mai comode, celor care oferă cea mai facilă soluție pentru orientarea practică în real.” „Cele mai înalte, cele mai mari și cele mai dificile aspirații ale sufletului uman... trebuie satisfăcute prin știință, care... va deveni știința totulului, va fi *omnisciență*.”

În practică, idealul se atinge prin realizarea scopului. „Dacă spiritul nostru este dotat cu imagini exacte, cunoștințe științifice și tehnici suficiente și suficient de sigure, idealul, ca și creația noastră practică, vor reuși și se vor realiza.”

Analizând evoluția societății, în general, dar a Imperiului Roma, în special, consideră că în domeniul credințelor religioase *creștinismul* este rezultatul idealului creator, care sintetizează politeismul în „Dumnezeul monoteist al lui Isus.”

De asemenea, idealismul/idealul (n.n.) juridic l-a reprezentat *dreptul roman*, ca echilibru între dreptul străinilor și cel roman.

De aici, filosoful/sociologul Dumitru Drăghicescu ajunge la concluzia că: „Atunci când ideile sunt diferite, fără însă a fi incompatibile, rezultă adesea o sinteză sau o invenție intelectuală”.

Oprindu-se asupra socialului, asupra societății omenești, în general, și asupra

unei doctrine care să stea la baza organizării ei, Dumitru Drăghicescu afirmă că: „Socialismul este echivalentul unei științe abstracte și aproximative despre societatea contemporană... Și dacă este astfel, din punct de vedere logic nu există niciun motiv pentru a utiliza datele socialismului spre a modifica realitatea spirituală în sensul cerut de aspirațiile noastre.”

„Idealismul/idealul (n.n.) socialiștilor trebuie amplificat și completat. Dezvoltarea sa logică și naturală va consta... în adoptarea darurilor esențiale și viabile ale creștinismului.”

Cele mai înalte creații ale idealismului/idealului (n.n.) estetic sunt ideea de Dumnezeu și dogmele... Însă, alături de acest idealism/ideal (n.n.) estetic, am aflat idealismul/idealul (n.n.) științific... Aceste două tipuri de rezultate se absorb în cadrul vieții practice superioare.”

„Așadar, idealismul/idealul (n.n.) cel mai îndrăzneț, cel mai utopic este legitim”, chiar și socialismul, crede filosoful.

Perspectiva „cooperării umane” și „știința dezvoltată”... „iată ceea ce va salva, ce va justifica și va face inteligibile cele mai mari miracole pe care le poate concepe conștiința noastră.”

„Colaborarea universală a umanității (după cum am văzut, într-o societate socialistă), știința și tehnica ce va rezulta vor duce omul aproape de omnisciență, atotputernicie, de bunătate și justiție.”

În concluzie, din succinta prezentare a lucrării lui Dumitru Drăghicescu „*Idealul creator*”, fără a emite judecăți de valoare și fără a-l încadra într-un curent filosofic, putem spune că este un optimist desăvârșit, ținând cont și de lucrările ulterioare, „*Noua cetate a lui Dumnezeu*”, apărută în 1929, în care își pune mari speranțe în Societatea/Liga Națiunilor, ca model de colaborare și co-existență socială, și lucrarea „*Dumnezeu și destinul universului*”, apărută în 1945, în care vine cu conceptul de „*teandroscentrism*” (theos-Dumnezeu; andros-om, centru), Dumnezeu-om sau omul-Dumnezeu și susține ideea că, prin creațiile, sale omul se îndumnezeiește.

Poetica lui Ioan Popoiu – „un laborator nesfârșit de idei și imagini”

Luminița IGNEA

Motto

„Să transcriem impresiile pe care le dobândim citind Hamlet an de an, ar însemna practic să ne scriem autobiografia, pentru că, cu cât știm mai multe despre viață, cu atât mai multe ne deslușește Shakespeare din ceea ce știm.”

(Virginia Woolf)

La o primă impresie, poezia lui Ioan Popoiu este un uriaș bazar, deloc sentimental, de o „grandoare polară” și nu poți să nu te întrebi dacă rostul motto-ului de la începutul fiecărui poem este o justificare, o oglindire integratoare a sinelui sau o risipire (pierdere) a acestuia în „generalis essentia” care, pe măsură ce parcurgi rând cu rând, text cu text, se transformă din provocare în complicitate și te pomenești prins, ca cititor, în acest tunel-labirint, fără nicio luminiță la capătul ei, decât ideatica shakespeariană. Fie că ni se adresează direct sau prin intermediul unui martor epistolar, Horațio, nu întâmplător ales, căci nu autorul sau personajul, doar cititorul-confesor duce povestea mai departe, discursul său liric adoptă un anumit tip de retorică frustă, anticalofilă, în care cu fiecare cuvânt, cu fiecare sintagmă gânditorul Ioan Popoiu spune exact ce vrea să spună; și, discursul nelăsând loc la interpretări, capătă o valoare axiomatică, te scoate din zona de confort, oblingându-te la cugetare și abia apoi la visare.

Poetul însuși, un personaj hamletian, complex, melancolic și rațional, lucid-

meditativ dar revoltat, oscilând între blândeța naturală și virulența răzvrătirii, între înțelegerea naturii umane și o anumită mizantropie, între cunoașterea absolută și propria slăbiciune, se dă de ceasul eternității căutând sensuri în haosul existențial, „pe un drum necunoscut” și, deși recunoaște că „nu sunt făcut pentru lumea aceasta”, suferă de „prea mult omenesc” și umblă cu rănile la vedere spre vindecarea celor care citec și pricep, ajutându-i să deosebească iluzia de înțelepciune, cauza căderii de calea recuperării.

Drumul, ca simbol al destinului, nu este doar nucleul și leitmotivul poeziei lui Ioan Popoiu, el se regăsește și în titlul unuia dintre volumele apărute anul acesta, *Călătorie spre centrul ființei*. Evadând din „deșertul lumii”, poetul alege calea cunoașterii, transformând călătoria într-un pelerinaj în care reperate culturale asumate sunt „templele” sale interioare. Căci, în exasperarea sa de trăitor „într-un exil fără sfârșit”, undeva la marginea „deșertului de cenușă”, mărturisește că „cea mai lungă cale care

ni se deschide/ este aceea către noi înșine/ universul interior/ întrece orice alt univers/ oricâte miliarde de ani-lumină ar avea..." („Trezirea era aproape") și că, în această lume abrutizată, „singurătatea/ cade/ peste lume/ nu avem unde/ să ne mai retragem/ suntem în/ ultima Thule" („Ultima Thule")

Spirit integru, dotat cu o hiperluciditate asumată, Ioan Popoiu nu este un poet comod. Înzestrat cu o furie funciară, el pendulează între trufie, disperare și revoltă. Neresemnat a fi „prizonier într-o singură existență", el devine caleidoscop pentru toate suferințele lumii și reușește, tocmai prin „antipoetica" tehnică a colajului și a notației unor stări psiho-poetice cu efect scoțian care când te îngheață, când dau în clocot, să producă în cititor un frison metafizic, punându-i dinaintea oglinzii „adevărurilor simple", ca „să vedem cine suntem/ cum să accepți cum să fii autentic într-o lume/ care-ți rănește sufletul care înăbușă speranța..." („Poate cineva să răspundă" în *Sindrom apocaliptic*).

Judecat după tumultul trăirilor și al gândurilor exprimate, anularea oricărei încercări de chietudine, de armistițiu cu implacabilul, Ioan Popoiu este un neoromantic cu ascendent în existențialismul francez dar, la o lectură mai atentă a ciclului din *Sindrom apocaliptic*, observăm că pășește apăsător pe urmele marilor maeștri ai absurdului, versul său nu mai este nici lamentație, nici acuzație, ci o lapidară și rece constatare a stării de fapt: „nu am ieșit de sub tirania materiei, suntem aserviți unei istorii minore, nu suntem liberi, să nu ne facem iluzii..." („Trăim această dramă..."). Dacă după

Eugen Ionescu, „Rațiunea este nebunia omului tare", substanța poetică a cărților de poezie ale lui Ioan Popoiu, nu este atitudinea maniheistă, nici romantica dihotomie creat/fabricat, nici aporia argheziană, ci acel ochi ciclopic, un reflector pus pe forul interior al celui care ascede. Trinitatea spiritului său – istoric, teolog și poet, îi înlesnește înțelegerea, „drama omului creat de Dumnezeu ca ființă liberă cu cerul senin drept cupolă și pământul nemărginit temelie" și existența răului încă de la „originea istoriei", crima primordială care a dus la „divizarea și destrămarea umanului" și care ne-a lăsat fără „călăuzire divină" („O moarte fraticidă"), dar nu și acceptarea acestora. Așa cum spunea același Eugen Ionescu, „Cred în Dumnezeu, pentru că eu cred în rău. Dacă răul există, atunci există și Dumnezeu." Și există Poezie, am putea adăuga, căci numai poetul este, în viziunea cărturarului Ioan Popoiu, alchimistul care poate să „reconstruiască lumea după chipul și asemănarea sa..."

„Poetul este cel mai sincer istoric", a afirmat Ioan Popoiu la recenta lansare a celor două plachete la care ne referim și cum să nu-i dai dreptate? Căci, dacă istoria e scrisă de învingători, aceștia suntem noi, cititorii.

Deși este cu simbolistica la vedere și toți cei care avem privilegiul de a-l fi citit sau ascultat recitând am devenit imediat martorii săi la „eroismul metafizic", poezia lui Ioan Popoiu ne deslușește mereu noime noi și trimiteri la cultura universală, de aceea se cuvine a fi citită „cu cărțile pe masă", la ceasul de taină al conștiinței.

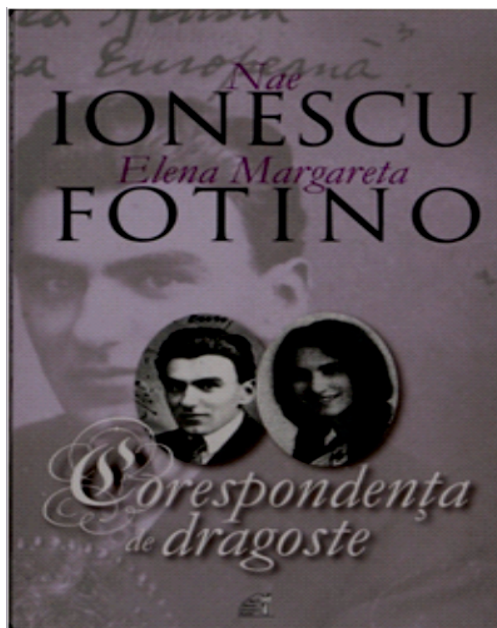
Nae Ionescu și Elena Margareta Fotino

Daniela BĂBU

Cu toate că șarmantul filosof Nae Ionescu s-a lăsat purtat de vârtejul femeilor frumoase și celebre ale vremii sale (s-a iubit cu Maruca Cantacuzino-Enescu, Elena Popovici-Lupa, Cella Delavrancea, Ștefania Zottoviceanu), cea pe care a ales-o să-i fie soție și mamă a copiilor a fost Elena Margareta Fotino. *După unele din ele și-a părăsit casa, pentru altele și-a frânt rosturi și valeități, dar nu s-a despărțit niciodată – în chip legiuit – de singura femeie care i-a fost soție: Elena Margareta Fotino. – scria Mircea Vulcănescu în cartea Nae Ionescu. Așa cum l-am cunoscut.*

Cei doi s-au întâlnit în perioada studenției. Prima scrisoare către ea datează din 11 iulie 1911. Un an mai târziu, îndrăzneau să-și spună „tu” în epistole. În 1915 se căsătoreau. Timpul le-a adus separarea, dar nu și divorțul: *Aspirațiile lui politice, ambiția și nestatornicia lui, toate femeile care alergau după el, familia mea, prietenii lui falși, toate au contribuit la îndepărtarea noastră – mărturisese Elena (Ilenuța) în Jurnal cu și fără Nae Ionescu.*

În 2016, la Editura Muzeul Literaturii Române s-a reeditat, în două volume coordonate de Dora Mezdrea, corespondența lor de dragoste. După cum însuși autoarea lucrării afirmă, este vorba „de cea mai completă ediție de până acum”. Nefiind o corespondență strict intimă, ea

oferă informații prețioase despre filosof: trăiri, detalii din locurile în care a călătorit, indicii despre noi proiecte literare. Grupajul de scrisori (1912-1925), păstrat în arhiva Muzeului Național al Literaturii Române din București, vine să-l completeze pe cel al primei ediții apărute cu două decenii în urmă sub aceeași coordonare și conturează în cele 558 de scrisori două vieți și o poveste tulburătoare de dragoste.

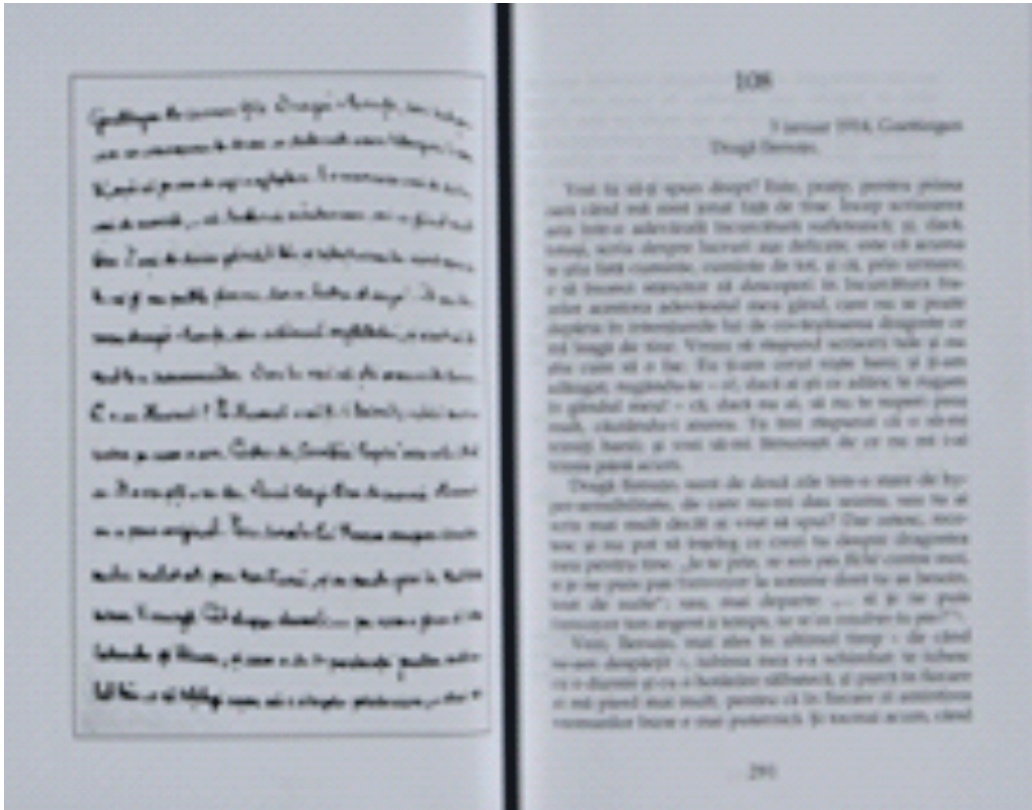
(Nae Ionescu. Elena Margareta-Fotino. *Corespondența de dragoste*. Ediția a doua, revăzută și adăugită: Dora Mezdrea, Editura Muzeul Literaturii Române, 2016.)

3 ianuar 1914, Goettingen

Dragă Ilenuțo,

Vrei tu să-ți spun drept? Este, poate, pentru prima oară când mă simt jenat față de tine. Încep scrisoarea asta într-o adevărată încurcătură sufletească; și, dacă, totuși, scriu despre lucruri așa delicate, este că acuma te știu față cuminte, cuminte de tot [...]. Dragă

Ilenuțo, sunt de două zile într-o stare de hyper-sensibilitate, de care nu-mi dau seama, sau tu ai scris mai mult decât ai vrut să spui? [...] Vezi, Ilenuțo, mai ales în ultimul timp – de când ne-am despărțit -, iubirea mea s-a schimbat: te iubesc cu o durere și cu o hotărâre sălbatecă, și parcă în fiecare zi mă pierd mai mult, pentru că în fiecare zi amintirea vremurilor bune e mai puternică. [...].

File de istorie literară

Crăciunul povestit de Tudor Arghezi

Monica LAZĂR

Casa memorială „Tudor Arghezi - Mărțișor” din București, situată pe Strada Mărțișor, nr. 26, sector 4, poartă amprenta personalității scriitorului și a familiei sale, fiind locul unde autorul a petrecut momente frumoase din viață, între anii 1930 și 1967²⁵. Sărbătorile de iarnă erau întâmpinate cu entuziasm de cei patru membri ai familiei: Tudor Arghezi, Paraschiva (soția sa), Mitzura și Baruțu (cei doi copii ai familiei). De Crăciun, sufrageria casei se transforma în „camera bradului”. Tradiția împodobirii bradului cu produse și obiecte tradiționale era păstrată an de an. În brad se puneau mere, nuci, covrigei, îngerași, cruciulițe, lumânări etc. Practic, sărbătorile de iarnă erau o binecuvântare pentru toată familia, veselia fiind la ea acasă, așa cum descoperim din fotografiile familiei²⁶. Tema Crăciunului este parte integrantă a universului liric arghezian. În „Cartea cu jucării”, un volum dedicat celor doi copii ai săi, Mitzura și Baruțu, găsim povestirea „De Moș Ajun”. Scriitorul rememorează vremurile de altădată cu intenția de a păstra amintiri din sezonul hibernal. „Le-am povestit copiilor că iernile noastre erau albe ca un cearșaf cu țurțuri de dantelă și că din cerul albastru – de neînchipuit – se lăsa toată ziua, toată noaptea și patru luni întregi, un material vioi pe care nu-l puteam înfățișa în gospodăria noastră cu nimic decât cu zahărul pisat, în bucăți și căpățâni”. Urmând firul narativ, descoperim că Arghezi „rectifică” cu umor istoria umanității, pornind de la Adam și

Eva. „Deci, primii oameni n-au murit, ci s-au schimbat în Moș Crăciun și baba lui”. „De Moș-Ajun” avusese loc o întâmplare haioasă. „Ieșirăm cu copiii în stradă ca să le explicăm cum era zăpada, la fața locului, într-un parc municipal”. Un câine pierdut de stăpâni, este găsit de narator și luat acasă, noul membru al familiei primind numele de Ciutac, pentru că nu avea coadă. Ulterior, patru pedul va fi înapoiat proprietarilor săi, de Moș-Ajun, când familia adoptivă s-a costumat și a plecat la colindat. „Plecarăm cu colindul, degھیذاți, mici și mari, ca niște uncheși, cu câte o barbă de păslă [...] Moșul cel mai mic scoase Ciutacul de sub cojoc, să-l dea gazdei în mână”. Chiar dacă episodul avea loc „în preajma unui Crăciun cu gigantice noroaie”, atmosfera creată de Arghezi ne trimite cu gândul la colindat și voie-bună, umorul fiind nelipsit din familia autorului²⁷. Acesta își transmite gândurile și sentimentele prin intermediul eului liric, iarna fiind văzută de autor în nuanțe diferite, fie aspră, fie blândă, însă bucuria sărbătorilor este mereu prezentă. Într-o „Iarnă blajină”, povestește Arghezi cu haz, „în streășinile mele/ vrăbiile au adus perini și saltele/ pisica bătrână și-a pus ciorapii de lână/ și torcând pe neștiute/ din carâmbi și căpute/ s-a-mbrăcat cu tricou/ cenușiu și nou²⁸”. Baruțu T. Arghezi, fiul scriitorului, evocă toposul mitic al Mărțișorului prin scrieri autobiografice, restituind clipe din viața familiei sale și fragmente din istoria afectivă a momentelor trăite alături de tatăl său²⁹.

²⁵ Casa este situată pe Dealul Piscului, dominând partea de sud-est a orașului, unde se află mormintele poetului Tudor Arghezi și al celei de a doua soții a sa, Paraschiva Burda. Din anul 1974 casa a devenit muzeu, după cum și-a dorit testamentar poetul, fiind subordonat Muzeului Național al Literaturii Române. Vezi *Muzeele Bucureștiului de ieri și de azi*, coord. Adrian Majuru, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2018, p. 65.

²⁶ Fotografiile inserate în prezentare fac parte din arhiva Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția *Tudor Arghezi*.

²⁷ Tudor Arghezi, *Cartea cu jucării*, Editura Cultura Națională, București, 1968, pp. 270-273.

²⁸ <http://www.universdecopil.ro/poezii-de-iarna-pentru-copii.html>

²⁹ *Povestiri din Mărțișor* (1995), *Dincolo de zare* (1998). Vezi *Dicționarul General al Literaturii Române*, coord. Eugen Simion, A/B, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016, p.344.

File de istorie literară

Ceasul cu fosfor

Dumitru OPRIȘOR

Casa, de primăvara și până toamna târziu, avea sala plină cu mușcate. Rânduite după plăcerea bunicii matene, Lina, una albă, una roșie. Sala, lungă și lată, chiar în mijloc, avea un dreptunghi generos unde, la sărbători, când ne adunam toți, se întindea o masă cuprinzătoare. De pe tindă, privind dincolo de drum, se vedea malul înalt, cu salcâmul bătrân, apoi Cungrea Mare, un afluent leneș al Oltului și, ceva mai departe, în dreapta, străjuiește, pururi, Dealul Șerbii. În acest loc, în zilele văduvite de lumină, cerul se unește cu pământul, stă înfipt în muchia dealului. În Dobroteasa nu-i singurul loc a cărui priveliște te ademenește și te îmbie la visare, mai sunt dealurile cu vii, livezile, pădurea Brănilei, zăvoii care însoțeste apa Cungrei până la vărsarea ei în Olt.

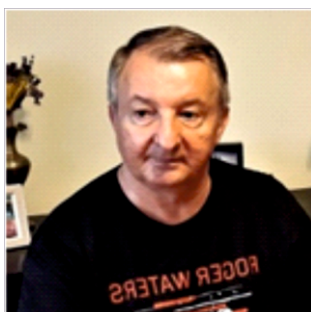
În acest loc s-a născut poetul Anghel Dumbrăveanu. Un boier oltean, cum a fost numit, care a trăit și creat, mai bine de șase decenii, în Timișoara. Din acest timp, măsurat cu propriile cărți de poezie și proză, cu cele traduse, două decenii și jumătate a slujit Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România. A mai fost, vreme bună, redactor șef-adjunct al revistei *Orizont*. Și, în egală măsură, cu o mărinimie care nu-i la îndemâna oricui, a sprijinit destui poeți și prozatori. Uneori, pentru că era un nume cu influență, pe câțiva dintre confrăți, la nevoie, i-a și apărat. Era o prezență ușor de remarcat, inconfundabilă; înalt, luminos, cu freză bogată, chip senin – gesturile sale uneori parcă vorbeau – de-o eleganță vestimentară fără cusur – nu însă ostentativă – mai era și un bun ascultător și toate acestea îi dădeau o înfățișare de aristocrat.

Și eu am trăit cei mai frumoși ani ai copilăriei în casa lui. A trebuit să-i slujesc teama de singurătate a bunicii Lina, mama poetului și, deopotrivă, a mamei mele, Jana. Bunica a rămas văduvă nedrept de timpuriu! Cel mai mult îmi plăcea când scotea din sertarul mesei, o dată pe lună,

caietul cu linii, călimara și tocul, răspunzând la scrisorile sau „vederile” sosite. Nu știu de ce, înaintea de a se apuca de tocmit misivele, inevitabil se spăla pe mâini, își trăgea către coate volănașele de la cămașa cusută chiar de ea, cu modelul gândit după plăcerea sa și, semn că începe, iar îmi repeta: „Hai, mă, Prâsleo, să-i certăm pe toți. Dintr-o ceată de voinici am rămas doar noi p-aici!” Cinci scrisori expedia, câte una fiecărui fecior dus acolo unde a dictat soarta. Primeam cele mai multe ilustrate din toată Dobroteasa, asta constatase Costică Stan, poștașul. Veneau din Moscova, din Vietnam, Berlin, Praga sau Cuba, pe unde ajungea poetul. După fiecare corespondență, cu o curiozitate hrănitoare – mereu m-au chemat drumurile, uneori și-n vis – plecam într-o călătorie cu degetul pe globul pământesc și nu mă opream până nu găseam țara și orașul de unde tocmai sosise „vederea”. Ajuns la capătul drumului, o anunțam pe bunica Lina cu o bucurie pe care numai eu o știu: „Am găsit. De la noi din Dobroteasa și până în Moscova drumul este de-o șchiopă și patru degete...”

Când venea pe acasă, asta numai vara, când se întindea masa în dreptunghiul cuprinzător, mă bucuram de un plus de atenție. Eram de-al casei, un nesupus, un pic cam mult dezmiardat de bunica Lina. Într-o toamnă am primit de la poet un ceas rusec. Verde, cu cadranul alb, cu cifrele și acele indicatoare negre. Rar am îndrăgit un obiect precum acel ceas. Câteva luni am așteptat nerăbdător să se însereze, dacă puteam aș fi adus mai repede bezna. Învins de nerăbdare, îmi trăgeam așternutul pe cap și priveam cu încântare cum se mișcă acele indicatoare, și ele cu fosfor, pe cadranul alb și cu cifre negre, care risipea aceeași lumină, pe care nu o mai văzusem până atunci.

Păstrez ceasul. Nu mai merge. E singurul orologiu de pe pământ, pentru mine, învins de timp!

Proză

Ciuma neagră: tresvasé d'amours³⁰
 (prologul romanului în pregătire *Ciuma neagră:*
vestus de vostre amours)

George DAVID

Ce minunăție de grădină!

Tânărul Ioan nu mai văzuse niciodată ceva asemănător: o bogăție de trandafiri, unii abia îmbobociți, alții cu florile întredeschizându-se, iar alții în deplinătatea deschiderii și frumuseții lor, fără ca niciunul să fie fanat sau atins de vreo imperfecțiune.

Un râuleț clar precum cristalul cel mai valoros șerpuia în volute ample prin toată grădina, adunându-și din loc în loc apele în bulboane limpezi, unde pești în toate coloriturile săreau cercuit în aerul proaspăt, matinal, bulboane din al căror preaplin se nutreau pe îndestulate feluritele plante frumos colorate ce împânzeau grădina, umplând-o de parfumuri. Și iarba proaspăt-verde, mătăsoasă ca un covor de bun preț adus cu trudă din îndepărtatele Indii, își trăgea seva din limpezimea adamantină a aceleiași ape.

Iepurași – animăluțele zeiței Venus – și veverițe nesticăcioase zburdau fără de griji prin iarba grădinii sau prin rămurișul copacilor, căprioare oglindeau în ochii lor umezi frumusețile și bunătățile aceluia colț de paradis nemaîntâlnit, privighetori și

ciocârlii și mierle adăugau o comoară de sunete deplinei armonii de culori și de miresme.

Întreaga alcătuire, parcă dinadins făurită spre bucuria și pacea sufletului, era împremuită cu un garduț jos din grilaje de lemn măiestrit finisate și care, dacă ți-ai fi dorit să pășești peste el, nu te-ar fi împiedicat cu nimic.

Domnițe și cavaleri de felurite vârste, cu nume nu tocmai obișnuite, precum Leesce, Bel Acueil, Cortoisie, Douz Regart, Largesce, Amis, Joinece, Deduit³¹, se plimbau în perechi pe pajiștea bine întreținută, schițând pași de dans, glumind lipsiți de grijă și imitând trilurile păsărilor, fără să dea vreun semn că l-ar fi zărit cumva și pe junele intrus.

Ioan era întru totul încredințat că nu mai călcase niciodată prin acel loc. Cu toate acestea, ceva i se părea cunoscut, toate acele minunății nemaivăzute până acum păreau să se rânduiască armonios în ceva asemănător versurilor, niște versuri – aacompaniate acum de o muzică alinătoare, nepământean de sublimă – pe care se prea poate să le mai fi auzit sau să le fi citit cândva demult, în vremurile copilăriei sale apusene:

³⁰Rătăcit din iubire (după *Fiziologul latin* / Richard de Fournival, *Bestiarul iubirii*, Editura Polirom, Iași, 2006).

³¹Bucurie, Bun Venit, Curtoazie, Chip Frumos, Dărnice, Prieten, Tinerețe, Plăcere. Personaje care se află în grădina din vis din *Romanul Trandafirului*, Editura Polirom, Iași, 2020.

*Onc mes ne fu uns leu si riches
d'arbres ne d'oiselons chantanz,
qu'il avoit oisiaux .iii. tanz
qu'en tout le reame de France*³².

Căutând să nu-i stânjenească în niciun fel pe ceilalți, Ioan se îndreptă, parcă împins de o poruncă nerostită, spre un colțșor tainic al grădinii, unde un mic răzor de trandafiri roșii întrecea prin frumusețea sa toate cele ce se aflau în acel loc binecuvântat.

Nici nu apucă să se apropie îndeajuns, că trandafirii începură să se mlădie în ritmul liniștit al muzicii binefăcătoare ca într-o carolă grațioasă, parcă îmbiindu-l să li se alăture: roze de un roșu aprins ca sângele urcat în obraji fecioarei la o glumă mai lipsită de perdea; roșu-închis, precum catifeaua grea de Flandra, aflată la atât de mare căutare; roșu-auriu, precum vinul proaspăt de Bordeaux. Toate unduind lin, chemător, parcă făgăduind neprețuite recompense.

Cuprins de vraja dansului ispititor, Ioan nici nu observase cum, din mijlocul tufei împovărate de mulțimea florilor, începuse să se ivească o siluetă grațioasă, care, pe măsură ce se înălța, îi devenea tot mai cunoscută: o siluetă zveltă, ușoară, cu plete aurii, cu ovalul chipului feciorelnic înnobilit de doi ochi mari și albaștri ca o zi de primăvară, cu un gât grațios ca al căprioarei în plin salt, cu umeri ca ai Dianeii, cu sânii ca doi căpriori zburdalnici, cu mijlocul subțire bine prins într-o cingătoare fină ce înnobila culoarea de vișină bine coaptă a rochiei...

Da, da, era Alix, cea pe care o întâlnise cândva la turnirul de la Saint-Denis și care de atunci pusese stăpânire deplină pe gândurile sale. Era Alix, zâmbindu-i ademenitor și parcă chemându-l în șoaptă: „Vino, cavaliere Jehan, vino...” Iar trupul lui prinse să fiarbă ca și cum ar fi fost cuprins de flăcări la fel de puternice precum cele din infern, dar nemăsurat de plăcute și de binefăcătoare.

Ca fermecat, fără să țină seama de țepii trandafirilor, Ioan dădu să răspundă pe dată chemării nesperate, dar atât de mult dorite. Numai că, fără de veste, armonia viersuitoare și melodioasă a grădinii minunate prinse să se transforme în altceva: sunete și ritmuri tot mai grele, bolovănoase, unele surde ca din adâncul pământului, altele scrâșnite precum spadele încrucișate în duel. În locul lui Alix, care începuse să devină din ce în ce mai străvezie, ca o nălucă, două fire de trandafir din peluza până mai adineauri minunată prinseră să se zvârcolească la început nevinovat, apoi din ce în ce mai lasciv, căutându-se parcă unul pe celălalt: un boboc ascuțit, mânat de neastâmpăr, obraznic chiar, căuta cu încăpățănare nesătulă să cerceteze lăuntrul unei flori pe deplin deschise, îmbietoare, care-l aștepta și-l primea într-o împreunare ca de vietăți aflate la vremea rutului.

Ioan, care dintru început dăduse să se apropie de fantasma atât de dragă inimii lui, realizează cu spaimă că nu-și putea mișca picioarele, oricât s-ar fi străduit. De

³²*Romanul Trandafirului*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 2020, p. 124. Nici când n-a fost loc pe pământ / cu-atâți copaci, păsări cântând, / ce-avea ca păsări de trei ori / regatul Franței zburători (versificare proprie).

asemenea, dănțuirea voluptuoasă, ademenitor-respingătoare a celor două roze, care-l fascina și-l scârbea în același timp, îi sporea și ea spaima.

Aceasta crescuseră și mai mult când, într-o grindină de sunete din ce în ce mai grele, se făcu auzită o voce care se tânguia aspru, răgușit, împrôșcând cu vorbe într-un grai nu tocmai cunoscut lui Ioan, ceva ce semăna cu lătratul celor de peste mare de Calais. Nu-l vedea pe cel care se jelea astfel, dar părea să fie un moșneag lungan și uscat, cu pletele în neorânduială, înveșmântat în negru, care întreba morocănos ceva despre niște *espasces wides* care trebuiau umplute...³³

Și brusc, sub cerul care devenise plumburiu în timpul jelaniei, gârduțul neprimejdios al grădinii începuse să freacă și să se preschimbe cu iuțeală într-un zid în toată puterea cuvântului, mai înalt decât statul de om, zid temeinic și cenușiu, construit din piatră trainică, zid care parcă alerga înghițind cu lăcomie

grilajul nevinovat de adineaori, împrejmuind și înstăpânind cu întunecată repeziciune grădina cea minunată. Ba mai mult, iată, acum zidul hămesit se îndrepta rapid chiar spre el, căscându-se ca o gură hâdă, oribilă, fetidă...

Cu o sforțare dincolo de puterile sale, deși știa că nu putea să se miște, Ioan dădu să sară în lături, urlând de efort, și...

...și se trezi. Învârtoșat, înfricoșat și îngrețoșat, scăldat în sudoare sub velința grea de lână țesută, întrevăzu prin ferestruica înghețată primele semne ale zorilor celei de-a doua zile după Boboteaza din anul 6857 de la facerea lumii – 1349 de la nașterea Celui care fusese botezat în Iordan – zori care tocmai se străduiau să scoată din întuneric împrerurimile muntoase ale Câmpungului.

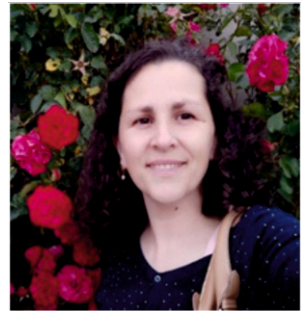
Sau Longchamps, cum obișnuia să spună Bărbat, tatăl lui, atunci când vorbea cu străinii.

³³Pink Floyd, Empty Spaces (The Wall).

Proză

Coliziuni timpurii

Felicia ROTH-TUDORAN

Cu moartea aveam să fac cunoștință în timpul unei vacanțe de vară, pe o căldură toridă, o arșiță obișnuită în verile din Câmpia Olteniei, ca o gigantică pânză de paianjen, care te acapara, te sufoca, legănându-te într-o dulce agonie. Mă întorsesem la bunici, în căsuța lor cu miros de busuioc și săpun de casă, unde cunoașteam fiecare colțișor, ca buzunarele de la pantaloni. Intram pe culoarul strâmt ce alinia trei odăi de-a lungul unui covor multicolor, țesut de o străbună uitată și întins peste un linoleum roșu. Aici fiecare lucru era la locul lui: tabloul cu maci brodați de mama pe o pânză, oglinda mare ținută într-un cui de arcada unei sfori, o butelie adormită într-un colț, lângă trei sifoane descărcate ș.a.

Deodată, zării un intrus – o siluetă albă, rezemată de perete. Stupoare! Mă apropii – nicio mișcare..., doar zumzetul haotic al muștelor rătăcite și zbaterea lor zadarnică pe sticla ferestrelor. Privesc iscoditor silueta de sus în jos și invers. Văd un cearșaf alb, așezat minuțios pe o formă aproape umană. Îmi iau inima în dinți; cu o mână tremurândă, încep să trag ușor de pânză. Giulgiul alunecă elegant, ca o rochie vaporosă de pe umerii unei zeițe grecești. Crucea funerară a bunicii apare sub ochii mei înfiorați. Câteva minute doar eu și ea, fixându-ne una pe alta, într-o imobilitate absolută. Între noi, o respirație abia simțită, pulsul în stare de repaus, universul tăiat în două. Ființa și neființa. Ei de o parte, eu de cealaltă. Chipurile lor împietrite într-un medalion dintr-o piatră, eu în lumina difuză a coridorului.

Pentru prima dată priveam moartea în

față: o întâlnire timpurie, imprevizibilă. Cum s-a cuibărit gândul obștescului sfârșit în casa noastră? De când îi aștepta pe ai mei? Pură indecență! Crucile stau numai în cimitir, acolo e paradisul lor: mici, mari, din lemn, de piatră sau marmură, drepte, strâmbe sau căzute, ochii mei de copil le zăriseră pe toate. Pe cărări înguste și nisipoase, Maie mă lua deseori de mână să-i vedem pe ai noștri. Nu le vorbea, doar mângâia omul transformat în cruce: sora ei Elena, străbunica Victoria, popa Florea, popa Cezar, mult prea tânăra Valeria... Lista era lungă, dar Maie nu uita pe nimeni. Săruta oftând siluetele crucificate, îndepărta ierburile dimprejur, aprindea câte o lumânare. Uneori tămâia mormintele, într-un gest arhaic, creștinesc, infinit. Sufletul ei, ca ulciorul de lut cu apă de izvor, se umplea atunci de prezența lor.

Dar acum era altceva. Într-un oval ajustat, încrustat în placa de marmură, Mura și Tudor, trecuți de prima tinerețe, lipiți printr-o atingere de braț, priveau parcă resemnanți, fiecare în altă parte. El spre cer, ea spre aparat. El, fiu de preot din tată-n-fiu, purtând o pălărie agățată pe creștetul capului, afixând un zâmbet abia schițat, ușor uimit de miracolul vieții. Ea, acceptând condiția de entitate anonimă a femeii de la sat, cu părul împletit în coc sub batic, cufundată sigur – cum o știam – în îndatoririle domestice, recunoscută de ceilalți numai prin maternitate. În spatele lor, o pătură cu dungi late, întinsă neglijent de un fotograf amator, într-o zi de bălci, la Dragalina.

Nimeni nu-mi explica prezența crucii de mormânt în casă. În dimineața următoare și până la sfârșitul verii am revenit contrariată

în locul acela. Moartea era acolo, prezentă la apel, indiferent de oră, indiferent de vreme. Voiam să înțeleg, să discut, să semnez cu ea un pact de neutralitate. Tulburate, mâinile mele mici palpau suprafața netedă a crucii, motivele ei florale, inițialele misterioase IC XC NI KA, numele alor mei, data nașterii lor, mesajul de rămas bun, ca și când palmele ar fi avut o putere supranaturală, ce ar fi șters într-o clipire toată această înscenare prost regizată. Înfrântă, dezarmată pe moment, am dedus că Maie și Taie sunt grav bolnavi și că, din pudoare, au preferat tăcerea.

Cu timpul, am acceptat înfricoșoarea statuetă temporar voalată, ba chiar ne-am împrietenit. Apoi mi-a devenit indiferentă. Începusem chiar să fanfaronez, crucea devenise obiectiv-jalon obligatoriu în traiectoria mea zilnică. Eram ca un satelit plasat pe o orbită circulară. Uneori treceam pe lângă ea țațoșă, încrunțată, cu brațele încrucișate pe piept, alteori traversam culoarul ca un fulger de un capăt la altul, o dată, de cinci ori, de zece, până când urechile-mi captau un avertisment special țintind dezarmant dintr-o încăpere alăturată:

– De nu te-oi poticni tu în crucea lu` Măta-mare, mai vorbim noi ! O să vezi stele verzi!

Tata avea o problemă cu culoarea verde, invoca mereu stelele și caii verzi de pe pereți. Vedea ce eu nu vedeam. Era perechea mea de ochelari. Ipoteza coliziunii mă calma pe moment. Brusc, mi-a venit în minte imaginea vecinului Gore – zis Gore al lui Preceptorul – cu lipitorile. Cum și când au ajuns aceste creaturi negre, lipicioase, repulsive, încolăcite pe picioarele lui? Fără îndoială, printr-o ciocnire violentă între două corpuri în mișcare, el și paraziții de apă dulce, ipoteză contestată vehement de amicele mele de pe uliță, care susțineau că nea Gore ar avea un magnet implantat în membrele inferioare, ce atrăgea lipitorile mai rău ca banii. Nea Gore mecanicul se așeza în anumite zile pe stănoaga din ciment de la șanțul din fața casei, cu gleznele înmuiate într-un lighean

cu apă, plin de lipitori. Și aștepta. Timpul însuși îi acorda timp. Mă uitam lung la fața lui, apoi la încrengătura de viermi inelați – ventuze însetate, care se lăfăiau, parcă uimite de permisivitatea bărbatului. Un zâmbet senin, dezinvolt și zeci de mușcăături. În mod sigur, el vedea stele verzi. Am concluzionat ca nea Gore avea să devină un sfânt, precum cei pictați pe pereții bisericii ctitorite de străbunicul meu – zis popa lordache.

Detestam coliziunile de orice fel, le ocoleam, le evitam, le amânam. Era prea devreme pentru carcasa mea fragedă, neterminată. Însă mă incitau coliziunile celorlalți: vociferări îndelungate pentru dudule căzute lângă gardul vecinului, invective pestrițe pentru cazanul împrumutat și nerestituit la termen, pentru cățele plimbărețe, cu aripi netăiate, trecute de frontiera familială, tensiuni pentru parcelele de pământ din Gulie, din Borțani, din Braniște...

Într-o dimineață, printr-o scurtă explicație, mama înlătura orice urmă de confuzie:

– Crucea trebuie reparată!

O fisură adâncă, iremediabilă, îi amenința stabilitatea pe bolta din cimitir... Acesta fusese motivul aducerii ei în casa noastră! Așadar, avea nevoie de doctori, de îngrijiri, de tijă, de reajustări. Am înțeles atunci că nu era totul definitiv, irevocabil. Moartea ascundea șubrezelile ei. O greutate mi se luase de pe inimă. Înnotam în fericire, îi auzeam din nou clipocitul, îi zăream malul.

Taie încă alerga cu oala de orez cu lapte după mine prin grădină, în speranța că voi mai înghiți o lingură-două:

– Hai cu taica! Mai ia una, te hârjonești toată ziua și nu mănânci nimica... Ia te uită la ea! Păi ce, trăiești cu aer?!

În bucătăria de vară, tencuită cu ciment, Maie tocmai pregătea gogoși pufoase și rotunde, cu gem de prune pe ele. Din capătul celălalt al uliței, Leana lu` Pârvu, înaltă, zveltă, ajunsese la poartă cu un șorț plin de pere, pe care le rostogolea cu grijă în șorțul albastru al lui Maie.

– Țaică Mură, ce nădușală!

Proză

Sânge

Dumitru BĂLUȚĂ

Înainte de a pleca peste hotare, Traian și-a dorit să meargă în vizită la baștină, poate pentru ultima dată. În orașul ce ține de centru raional a sosit cu o cursă de tranzit, iar mai departe nu era de găsit niciun transport. Doar spre seară a reușit să prindă un taxi local. Ajuns în sat, taximetristul l-a debarcat în mijlocul șoselei, lângă primărie. A refuzat categoric să intre cu limuzina pe ulițele pline de gropi ca după un dezastru. În schimb, pentru vreo 4-5 km distanță parcursă, a cerut să-i plătească înzecit.

Toamna era pe sfârșite, însă vremea se păstra însorită. Doar noaptea se făcea mai rece. Oricum, țăranilor, care încă se țineau de munca la câmp, le prindea bine și așa.

Însera și Traian s-a grăbit să meargă pe jos până la casa părintească. Tot drumul s-a gândit la ea ca la o ființă dragă. Și-a amintit cât de greu a fost construită. Erau anii când încă se resimțeau consecințele războiului și ale foametei din secolul trecut. Pe atunci, se făceau clăci la care săreau în ajutor rudele și vecinii. Copil fiind, nu a stat nici el deoparte. Mai apoi, a plecat la studii. S-a însurat, dar nu a avut cum să-și facă o casă a sa. Și-a purtat familia prin toată Moldova, de la sud la nord, ca în cele din urmă să se stabilească la Chișinău. Nu prea des avea ocazia să dea pe la baștină – serviciul. După trecerea părinților la cele veșnice, casa părintească rămăsese ca și părăsită. Frații și surorile îngrijeau de gospodăriile lor. Casa părintească se degrada și el a decis să o renoveze pe cont propriu. A ieșit bine.

Avea unde se retrage din capitala sufocantă. Însă, peste ceva ani, a vândut gospodăria. De atunci nu a mai trecut prin sat. Dar iată-l revenit unde s-a născut și a copilărit. Deja se întunecase de-a binelea și casa din ogradă abia se deslușea. A observat că gardul nu mai era cel de cărămidă și cu grilaj de metal, construit pe placul său. Poarta, la fel, era alta, iar pe ea atârna un lacăt mare. Lacătul era ca o relicvă de familie. Îl descoperise în podul casei, printre alte lucruri ce nu-și mai aveau căutare. De aceea a surâs amuzat, că lucrurile vechi sunt totuși de trebuință.

Cum stătea la poartă ca un străin, în spatele lui s-a oprit o căruță.

– Ați dat pe-acasă, dom' Traian? Cam târziu-târziu, a zis pe două înțelesuri căruțașul, în sens că deja se înnoptează, dar și că vizita este una întârziată.

– Am venit, iată...

Traian nu-și amintea să-l fi cunoscut vreodată pe căruțaș. O fi fost un consătean tânăr sau vreun venetic, dar s-a dovedit că acesta știa bine situația.

– Păi, cumpărătorul matala nu s-a ținut prea mult timp de casa ceea. Au vândut-o și el altora și a plecat cu tot cu familie în Rusia, după câștig.

– Eu n-aș fi vândut-o, însă ai mei de aici au insistat. Aveau și ei nevoie de bani.

– Ce să-i faci, sunteți de-un sânge.

Traian a mințit. Nu a insistat nimeni să vândă casa. A fost decizia lui, pentru că nu se mai regăsea printre consătenii cu psihologia lor strâns legată de obârșii. Nu reuși să se reintegreze în comunitatea

rurală, de mult desprins de ea Nu-i mai înțelegea pe țărani. Elegiile și romantismul lui se spulberaseră. Dar nici soția și copiii săi nu se trăgeau la țară, veneau rar. Aici, el chiar suferea de singurătate. Nici banii din vânzarea casei nu i-a împărțit cu rudele, care nu prea au susținut pornirile lui. Simțea o răceală între ei.

– Iaca, degeaba se mai cântă: „Casa părintească nu se vinde...”, reluă vorba căruțașul. Noii proprietari nu-s din satul nostru. Nu știu de unde-s. Pesemne, s-au tras și ei mai aproape de oraș. Uite ce căsoi au ridicat în locul celei a matali! Cred că aiștea n-or mai vinde-o niciodată... Dar naiba știe, că stau mai mult în străinătate. O fi având serviciu bănos pe-acolo. Așa-i viața pe la noi...

Căruțașul a dat în cai și a plecat în drumul său. Traian abia atunci a realizat situația stupidă în care se pomenise. Întunericul înghițișe totul în jur. Pe ulițe și curțile oamenilor nicio lumină. Țăranii se culcă devreme, ca să se scoale cu noaptea în cap. Până pleacă în câmp, au de făcut și pe lângă acasă o grămadă de treabă. Ce să facă el într-un sat unde rudele apropiate s-au petrecut, iar alții nu-l prea cunosc? Hotărî să meargă la șosea, poate prinde vreo mașină de ocazie spre Chișinău.

Aștepta mai bine de un ceas, dar nu apărea nicio mașină. Deodată simți că îl cuprinde un soi de frică de ceva necunoscut. Îl treceau frisoane, însoțite de o senzație puternică de frig. „O fi o banală răceală, își insufla el, numai să nu cadă pradă panicii.” La primărie și la școala de alături nu se vedea nimeni să-l fi ajutat. Ca să nu înghețe definitiv, porni spre stadionul din preajmă, unde se conturau niște instalații sportive, cu gândul să exerseze la ele, poate s-ar încălzi puțin. În timpul acela, spre norocul lui, din clădirea școlii a ieșit cineva, iluminându-și calea cu o lanternă. Ascultându-l cine este și ce caută, s-a prezentat scurt:

– Mă numesc Ana, profesoară.

Apoi au încercat împreună să găsească vreo soluție, însă n-a fost să fie. Satul de mult dormea și nimeni nu ar fi răspuns. În incinta școlii nu era voie să intre noaptea persoane străine. Până la urmă, Ana a întreat, ce-i drept, pe o notă evazivă:

– Mergeți la mine?

– Nu știu ce să fac, a răspuns Traian sfios.

– Altă ieșire din situație nu avem și nici să vă las în drum nu pot, a zis de data aceasta hotărâtă.

Ea mergea în față cu lanterna, iar el în urma ei. Casa în care locuia Ana se afla tocmai în capătul opus al satului. De câteva ori, fără să privească înapoi, l-a întreat:

– Sunteți bine?, dar nu a primit niciun răspuns.

El o urma tăcut și supus ca un elev ascultător. Aproape de casă ea spus:

– Eu aproape că nu locuiesc aici. Vin doar la dormit. De când s-a lăsat frigul, se mai întâmplă să mă culc îmbrăcată. Școala îmi răpește tot timpul. Predau tocmai trei discipline importante, pentru că nu sunt profesori. După ore stau tot la școală și controlez temele elevilor.

– În schimb, sunt sigur că satul vă place, interveni Traian doar ca să nu tacă.

– Sincer, nu. De zece ani trăiesc în satul ăsta, dar nu mă regăsesc în el. Vedeți și dumneavoastră: un sat situat la o zvârlitură de băț de la oraș, la granița UE, dar nu dispune de cele mai elementare condiții de trai decent. Pe malul unui fluviu cu apă curată ca cristalul, iar locuitorii beau apă din fântâni poluate – Doamne ferește! Din această cauză populația tânără a plecat prin străinătăți. Să știți că nu spun cuvinte patetice.

– Înțeleg. Lipsa locurilor de muncă, sărăcia...

– Și pentru asta tot. Și-au lăsat copiii pe seama bunicilor și au plecat să muncească un ban. Au rămas și școlile fără profesori.

– Așa este. Pe fiica mea, profesoară și ea, a dus-o nevoia tocmai în Anglia.

– Ei, vedeți... Eu, după facultate, nu am avut nicio șansă să apuc un loc la oraș. Nu aveam bani ca să dau cuiva la labă. Am aplicat la proiectul demarat de Guvern: tineri pedagogi – la țară! Beneficiile materiale promise m-au determinat să vin aici. Adevărat, o perioadă, pe lângă salariu, am primit și indemnizații speciale. Primăria mi-a oferit gratuit o casă, ce-i drept, din cele părăsite. Adică a nimănu.

– Credeți că în alte sate este mai bine?

– Eu nu am spus asta. Nu am avut de ales...

Ana vorbea sacadat ca pentru sine, câte o silabă la fiecare pas.

Casa nu arăta chiar „a nimănu”. Deși „bătrânească”, atât pe exterior, cât și pe interior se vedea că este îngrijită bine.

– Mobilierul ce îl vedeți nu prea este domestic, nu mai zic de lux. Este de serviciu și mi l-a împrumutat primăria, a justificat Ana austeritatea ce nu putea fi ascunsă.

Odaia în care l-a poftit pe Traian să intre, prezenta ceva între sufragerie și dormitor: o masă cu scaun de birou, un dulăpior adaptat pentru haine, o canapea desfăcută și așternută cu lenjerie de pat. Lipsa altor lucruri necesare era evidentă. .

– Eu doar am să dorm. Cât de puțin să dorm, abia a pronunțat Traian.

– Vă este frig. Să nu spuneți „nu”, că se vede. Ce mai tremurați! Am afară niște lemne pentru iarnă, dar o să aduc acum. Imediat o să fac puțin foc în sobă.

– Merg și eu să vă ajut, zise Traian și încercă să se ridice de pe scaun, însă nu reuși.

–O, Doamne, ce se întâmplă cu dumneata? Îndată aprind focul!

– Nu vă faceți griji. Probabil, am răcit puțin.

– Facem focul, facem un ceai cu zmeură, am și miere de tei...

Lemnele trosneau în gura flămândă a

sobei. Ana vorbea ceva, dar Traian, întins pe canapea, nu mai auzea nimic. Își reveni în zori, tocmai când gazda se pregătea să meargă la serviciu. Nu înțelegea dacă a dormit sau a fost în stare inconștientă. Îl dorea tare capul, avea senzația că îi trec furnici prin corp. Slăbit de boală, se prăbuși din nou în pat.

Când s-a trezit, soarele din fereastră luneca către chindii. Pe masă aștepta o cană cu ceai, câteva borcănașe cu dulcețuri și miere, dar și niște pastile. Tot acolo găsi și un bilețel: „Luați astea – noaptea ați făcut febră. La bucătărie găsiți și mâncare gătită. Voi veni târziu.”

El nu avea poftă de mâncare. A luat doar paracetamol și a băut ceaiul deja rece. Voia să doarmă. A scos de pe el hainele groase și iarăși s-a culcat. Niște vise încâlcite și alarmante l-au făcut să se trezească de câteva ori panicat. În orice vis se făcea că vorbea sau aleargă după o femeie care semăna izbitor cu soția sa, dar nu reușea să o ajungă, iar ea îi făcea cu mâna a despărțire. La un moment dat, simți că de corpul lui se lipea strâns, tot mai strâns, un trup vibrând ca o coardă gata să plesnească, care îl frige dureros de senzual. O respirație necunoscută îi tremura la ureche. Nu înțelegea: visează în continuare sau se petrece ceva aievea. Deveni neputincios să se împotrivescă. Atât doar că reuși să se răsucescă, se găsi față în față cu o femeie ce i s-a părut ca și sălbatică.

Dimineața s-a arătat frumoasă. Ana, îmbujorată la față, a strâns repede cearșaful mototolit și pătat de sânge, pe care l-a dus rușinoasă undeva, străduindu-se să facă acesta pe ascuns. Apoi, dincolo de perete, s-a auzit cum ea plângea înăbușit. În același timp, Traian era foarte derutat. Îl cuprinse o angoasă amestecată cu un sentiment de vinovăție. Când gazda a revenit în odaie, el era gata de plecare.

– Ana, eu cred că... Eu deja sunt bine. Da, într-adăvăr, e vremea să plec.

Mulțumesc frumos pentru... Nici nu știu ce mă făceam fără... Păcatul, ce să mai vorbim, este unul lumesc. Tu să nu crezi... Înțelege-mă corect, trebuie să plec.

Vocea lui tremura de emoție. Cuvintele năvăleau în grabă și incoerent. Privirea îi luneca pe pereți, pe tavan, numai nu asupra Anei. Se străduia să își ascundă ochii ca ea să nu-i citească gândurile și golul din cutia toracică. Se temea de privirile ei ca de o acuzare.

– Stai liniștit, Traian! De azi înainte poți rămâi aici, să pleci și să revii ori de câte ori vei dori. Noi vom fi bucuroși, zise Ana cu o seninătate neașteptată.

– Care „noi”?

– Eu și copilașul nostru, zise ea fără remușcări.

– Copilul?!

– Da, el deja a prins viață. Eu simt asta. Sunt sigură că poartă sângele nostru. Al meu și al tău.

Între ei s-a lăsat o tăcere gravă și era vădit că fiecare gândește în felul său. Totodată, ambii căutau o pistă comună de suprapunere a gândurilor lor.

– Ana, cum ai putut să...

– Da, am putut. Atâția ani am așteptat! Ca o pasăre ce nu știa să zboare. Nu mai era loc pentru nimic altceva.

– Spre ce înclinii tu? Oare noi ne-am cunoscut vreodată?

– Cu siguranță, nu. Însă de cum ne-am întâlnit, chiar și la lumina lanternei, am înțeles că tu ești acela, bărbatul meu.

– Nu se poate așa ceva! Știi care este diferența de vârstă dintre noi?... Ca între tată și fiică.

– Nu exagera, Traian. Și eu am fost fată bătrână până astă-noapte. Acum sunt o femeie tânără și împlinită. Deși... nu de mult am descoperit câteva fire cărunte. Așa că, nu sunt prea departe de tine. Însă, dacă zici tu, sunt tânără și... te voi întineri și pe tine, sfârși ea cochetând nefiresc.

– Să mă întineresti...

– Oricum, noi vom avea mulți copii.

Asta mi-a spus-o chiar bunică-mea, Dumnezeu s-o odihnească.

Traian era nedumerit de pornirile Anei care, de altfel, se arăta convinsă în ceea ce vorbea. Mai ales atât de nestingherită, de parcă între ei ar fi existat o relație intimă de durată. La un moment dat, l-a trecut gândul că ea ar trăi sub influența a tot felul de teorii conspiraționiste, s-ar alimenta cu iluzii romantice false. Îl cerca îndoiala dacă ea este în regulă cu cugetul. Ori nu cumva încerca să se folosească de imprudența lui, de scăpătarea lui în confuzia din noaptea trecută? Or, un bărbat și o femeie nu vor percepe niciodată la fel una și aceeași relație. În experiența lui din ultimii ani, după desfacerea căsătoriei la care ținuse mult, a mai trecut prin asemenea situații, unele cazuri dovedindu-se chiar nefericite. Adesea s-a simțit cuprins de o repulsie ciudată, ceea ce îi stârnea neîncredere în viitorul său. Adevărat, recunoștea în sinea sa, la viața lui a comis multe greșeli. Una câte una, acestea, neîndoielnic, au clădit muntele ce i-a fost dat să îl înfrunte și încă nu i-a atins vârful. Dar nu a edificat el și alte fapte bune, bine chibzuite? Să fi ratat urcușul predestinat? Traian nu prea admitea acest scenariu, dar nici nu știa ce să mai creadă și se temea de o eventuală repetiție a eșecurilor. A iubit foarte mult, însă dragostea, așa cum o înțelegea el, i-a jucat festa și nu o singură dată – trădări, regrete, umilințe.

Ana nu știa și nici nu avea cum să afle la ce se gândea Traian. Ea cunoștea bine psihologia copiilor – terenul ei de activitate profesională. Cât privește adulții și mai ales bărbatii, pentru ea erau ca și o carte închisă. Apropierea ce avu loc câteva ore în urmă nu a fost decât o tentativă involuntară a ei de evadare din cercul zăvorât al intimității rigide ce o stăpânea. Cele ce ar fi urmat, erau intuite de ea în măsura cunoștințelor livrești, dar

și acelea superficiale. Mai departe avea de parcurs un câmp minat și doar norocul putea să o salveze.

Timpul se consuma repede, indiferent de ce se întâmpla momentan în odaia ocupată de cei doi oameni, aproape necunoscuți între ei. Tăcerea incertă ce se instalase îi incomoda pe ambii. Ana, privind fără o țintă anume pe fereastră. De fapt, aștepta ce va răspunde Traian la cele presupuse de ea. Într-un târziu, el a vorbit doar ca să spună ceva.

– Nu știi ce ar fi considerat în asemenea situație fosta mea soție. Deși are tot temeiul...

– Nu spune nimic despre ea, a zis Ana ca și cum frustrată, eu știu totul.

– Ce știi?! De unde?

– Ai vorbit noaptea în somn.

Comunicarea în limbajul ochilor, pe care deja o însușise, îi făcea abili în disputa de păreri, reproșuri și împăcări. Ar fi continuat acel duel încă multă vreme, dacă nu suna ceasul. Un ceasornic de perete cu pendulă și cuc, valoros prin vechimea sa, corectitudinea căruia dădea de bănuț tocmai pentru că suna în cele mai nepotrivite momente. Traian, totuși, a murmurat parcă nedorind să curme dialogul lor mut.

– Ana, tu nu întârzi la școală?

– Nu. Astăzi am lecții după amiază.

Au încercat să întrețină din nou exercițiul „de-a confruntarea”, dar nu s-a mai repetat. Totuși, Traian a citit în ochii Anei întrebarea: „Tu chiar vrei să pleci acum?!”

– Ana, te rog frumos să mă înțelegi corect. Trebuie, categoric trebuie să ajung astăzi la Chișinău. Mă așteaptă fiică-mea. Mâine plecăm. Ea a venit special ca să mă ia cu dânsa în Anglia. Acolo are casa ei, familie. Avem bilete de avion rezervate.

– Ce să faci tu în Marea Britanie? Chiar

atât de rău este în Moldova? Oricum, aici e vatra ta. Mai ales că ai apartament în capitală.

– Capitală sau nu, dar fiica are nevoie de mine acolo.

– Și tu ai nevoie de ea, nu-i așa? Am înțeles... Sângele apă nu se face.

– Ai fi înțeles tu, doar că...

– Nu e treaba mea să cer socoteală. Hai să te petrec. Dimineața trece o cursă tranzit. Vine din satul vecin și merge chiar la Chișinău.

Ana a mers la bucătărie, de unde s-a întors îndată cu un pachet și a zis cu o voce care părea că nu-i aparține:

– Tu nu ai mâncat nimic două zile. Ți-am pus aici ceva... O să-ți prindă bine la drum.

Cerul era pe jumătate senin, pe jumătate înourat. Cădeau primii fulgi de zăpadă. Mari, pufoși, strălucitori în razele soarelui abia răsărit, ca niște jucării pentru bebeluși.

Ana și Traian mergeau tăcuți pe ulița satului spre șosea. Părea că nu se gândesc la nimic și doar se miră de ciudățenia vremii. Până la șosea nu mai era mult, însă ei nu cunoșteau esențialul. Nici nu bănuiau că nu va trece nici un an și Traian din nou va veni în satul său de baștină. De data aceasta, nu în căutarea casei părintești, că oricum nu se mai găsea unde a fost, ci să o vadă pe Ana. Atât de mult îi va lipsi, încât nu-și va mai afla locul în altă parte fără ea. Mai ales în străinătate. O presimțire paternă, ca de lup singuratic, îl va face să se grăbească spre Ana. În rest, soarele va parcurge pe cer aceeași cale, fluviile terestre vor curge, ca întotdeauna, în aceeași albie, copacii vor crește pe aceeași vatră veche a vieții, iar războaiele, până la urmă, își vor întoarce cursul sângelui către înțelepciunea primordială.

Galeria de artă
Romul Nuțiu

Ioan IOVAN

Făcând parte dintr-o generație artistică de referință – Ion Sălișteanu, Ion Gheorghiu, Marin Gherasim, Viorel Mărginean, Octav Grigorescu, Marin Gherasim, Leon Vreme – Romul Nuțiu, pictor și cadru didactic care și-a desfășurat întreaga activitate în Timișoara, trebuie receptat în contextul acesta, dar pentru că, privit astfel, ni se oferă date de generalitate, desigur, absolut necesare ca pornire a înțelegerii, dar pentru o apreciere justă, se cere o interpretare pornind de la propria operă. Menținând demersul interpretativ îndreptat preponderent tematist și valorificând dimensiunea semantică, este înlesnită înțelegerea adecvată a operei, bineînțeles, după punctările necesare privitoare la reperele de ordin morfologic.

Pictura lui Romul Nuțiu este una liniar evolutivă, trecând prin etape ca și cum ar urca trepte, ca și cum ar accede pe o scară. Dintru început, se situează în perimetrul peisajului, căruia îi reține particularitățile în cheie expresionistă. De altfel, caracterul declinay expresionist va rămâne o constantă a formulărilor sale prin toate etapele, prin fiecare din temele dezvoltate și prin tehnicile pe care le-a practicat. Este chiar un element important în instituirea stilului personal, la fel cum peisajul este cadrul de generalitate, orizontul de situație, iar

figurativul uman abordat pentru început este o deschidere de drumuri către posibilitățile de variație ale formelor. Este preocupat mereu, ca specie a genului pictură de șevalet, de compoziție, atât figurativă, cât și nonfigurativă, în care dezvoltă o tematică diversă, dar unitară prin viziunea artistică particulară propusă și prin propensiunile tehnice cărora le dă curs de fiecare dată. Pictura lui datorează mult contribuției de tehnică a realizării. Libertatea tehnicii influențează nu numai caracterul formelor, ci și însuși caracterul comunicării artistice. Tehnica delimitează nu doar particularitățile de formă, ci chiar direcția de înțelegere, până la însușirile stilistice particulare. În unele cicluri, dintre cele numeroase pe care le-a realizat, unele se arată a fi îndatorate, în primul rând, tehnicii expresioniste a abstracționismului, gestualismului și tașismului.

În ciclul *Compoziții modulare* formele spaontane și libere sunt, totuși, ordonate în compoziții de ordonare geometrică, în grile geometrice, prezentând vagi amintiri țuculesciene, cele din *Totem solar*, pentru ca, apoi, în ciclurile *Configurări* și *Dincolo de aparențe*, vagul geometrism să fie eliminat în favoarea efectelor cromatice fortuite, acestea fiind detaliile care asigură identitatea lucrărilor, pentru ca în ciclul *Univers dinamic*, nu doar formele și detaliile

fortuite aleatorii să fie decisive, ci acest caracter de efecte cromatice va lua asupra lui desfășurarea compozițională. Există o anumită facilitate aici, o anumită uzanță decorativă, dar pictorul deține capacitatea de a le antrena într-o comunitate lăuntric fortuită de idei, de acțiunea spirituală implicită. Fie *Univers-uri monocrome*, fie *Univers-uri policrome*, plauzibilitatea artistică este asigurată de forme, de prezența detaliilor apărute și abia după aceea de pregnanța cromatică. Aceste cicluri evocă un univers vâscos, evocă mișcări de reptile, încete, ca de șerpi tolăniți la soare. Pregătesc viermuiala prezentată în următoarele cicluri, cele care, ca importanță și valoare artistică, alcătuiesc partea cea mai de sus a picturii sale. La fel, și ciclul *Univers acoperit*.

Cel mai amplu și mai particularizat ciclu este *Secțiuni prin pământ fertil*, ciclu al teluricului, al subteranului, dar în care pământul, totuși, nu este decât un mediu relativ, pentru că pătrund în el aerul și lumina. Marele erou al ciclului este vegetalul, rădăcinile cu întreaga lor lume, de forme, de mișcări, de enorme tensiuni și zbateri, de lupte neiertătoare pentru seve și pentru spațiu, într-un habitat plin, încărcat până la refuz, până la absurd, până la imaginar. Artistul deține în mod deosebit mijloacele artistice, și nu numai, de a face comunicabil acest univers subpământean violent și dur, dar din care seva adunată de rădăcini din pământ este

ridicată prin trunchi până la frumusețea coroanei, a frunzișului, a florilor și fructelor, existente în alte elementarități, cele de deasupra, aerul și lumina. Semnificativ este, de asemenea, faptul că, implicit, pictorul identifică deosebirile de condiție și de formă dintre rădăcinile din pământ și întuneric și crengile aflate în aer și în lumină. Întunericul și pământul modelează într-un anumit mod felul de viață și de forme ale ei, în timp ce aerul și lumina le modelează în cu totul alt mod, chiar dacă este vorba de aceeași unitate de viață, de existență, copacul, care, în afară de om, este exemplarul cel mai reprezentativ de viață și de existență, cumulând toate cele patru elementarități, apa, aerul, focul și pământul. Există în toate, este o sinteză de maximă posibilitate de existență pe pământ. Este rod de totală sinteză a ceea ce a apărut pe pământ.

De altfel, poate fi imediat identificată aceeași temă cu coloratură existențială și în poezia lui Rainer Maria Rilke.

Eu te găsesc în lucrurile toate,
cu care-s bun, și-am gingășii frățești;
bob, te-nsorești, în cele ne-nsemnate,
și, mare-n cele mari te dăruiești.
Acesta-i jocul forțelor vrăjite,
că trec slujind în lucruri și supus:
crescând în rădăcini, în trunchi pierite,
ca să învie-n crengile de sus.

(*Eu te găsesc în lucrurile toate*,
traducere de Maria Banuș)

Galeria de artă

Geli Simion

Loredana IANOVICI

Doamna Geli Simion, apelativul la care răspunde ca artistă, s-a născut la Corabia, a urmat Institutul Agronomic din Timișoara, a devenit Doctor în medicină veterinară și s-a stabilit definitiv în orașul de pe Bega. Situația în care este, aceea de doctor și cea de pictor poate să pară surprinzătoare la o primă vedere, dar, în cazul dumneaei, exprimă o complementaritate justificată de structura personalității, una de sensibilitate, lirică și caldă. Nu știu cât se potrivește o asemenea fire cu medicina veterinară, dar sigur se potrivește cu pictura pe care o realizează și, în mod, poate, la fel de neașteptat, i-a devenit o preocupare de permanență și de suflet.

Prezentă exclusiv în orizontul liric, practică speciile prin excelență aparținând unei asemenea viziuni, natură statică, flori și peisaj, dar pe care le investește cu acele însușiri care, de fapt, sunt stări sufletești care doresc să capteze și să rețină corespondențele posibile din natură, din lume. Sunt frumusețile și sentimentele de lumină și de bucurie, de forme și de culori. Această pictură le extrage din realitatea vie și le influențează cu atâtea și atâtea posibile afectivități. Nuanța tonică a viziunii este o deosebită găzduire a ceea ce este frumusețe în lume, dar, mai ales,

frumusețea lucrurilor imediate și mărunte, dar în care lumea se oglindește ca un ocean într-o picătură din el. Natura se concentrează în aceste lucruri, însă, cu o capacitate care le-a făcut pe loc teme de mare rezonanță artistică, adică le-a oferit spre decisivă afectivitate și spre efect empatic imediat.

Demersul artistic cel mai extins și mai reușit, în mod semnificativ, îl constituie pictura florilor. Evocă imagistic, la nivel convingător, nu numai deosebita varietate a lumii florale, ci, prin nenumăratele variante, antrenează un întreg repertoriu de ipostaze ale corespondentelor sufletești din partea luminoasă și senină, calmă și bucurioasă a normalității sufletului și a spiritului omenesc. Florile doamnei Geli Simion determină un ansamblu de trăiri aflate, toate, sub semn paradisiac, ansamblu de natură să ne arate că, într-adevăr, cândva a existat raiul pe pământ, iar astăzi, grădinile și florile sunt amintiri fragmentate ale felului în care a fost pământul inițial, cum l-a făcut Dumnezeu și cum a fost în nostalgica vârstă de aur, în timpul auroral. Fiecare tablou cu flori este un sentiment integral conținut și exprimat aflat într-o vădită așteptare, pentru a se dăruie oricărui suflet simțitor și generos.

Sub o specie învecinată, dar mai tensionată și fluctuantă, schimbătoare, de o altă percepere a lumii, dar tot senină, se află peisajele, schimbătoare datorită anotimpurilor și felului în care vegetația, iarba, câmpul, copacii răspund inevitabil acestei condiții a lor de existență. Dar, fie vara, fie iarna, este văzută o continuitate secret existentă între aceste ipostaze vegetale ale peisajului, în timp ce casele și satele rămân la fel, parcă fixate într-o vârstă definitivă, aproape indiferentă la trecerea timpului. Este adevărat, însă, că în aceste peisaje apare rar și cumva nesemnificativ figura umană care, prin însăși condiția ei de existență, se află în mod definitoriu în trecere. Casele și copacii nu trec, rămân pentru a-și eterniza prezentul și locul. Peisajele văzute de artistă sunt terestre, dar nu telurice, întrucât conțin nu numai case și copaci, conțin lumină și aer, primăveri înflorite și toamne în culori specifice,

conțin căldură și bucurie.

Corespunde unor asemenea impulsuri sufletești limbajul cu care se exprimă, metafore cromatice realizate cu sinceritate și cu simplitatea oferită de realitate, într-un dialog credibil dintre autoare și pictură, și imaginea realizată. Florile, dar și peisajele, sunt un fel de documente sufletești de trăire, care chiar merită să fie reținute și scoase din timp spre a fi eternizate. Îi este această pictură sinceră, fără complicații și artificii, ci căutându-și justificarea, verificându-se alături de realitate, de natură, într-o echivalare posibilă între lumea aievea și lumea realizată în pictură. Geli Simion și-a aflat în pictură, în culoare, un aliat potrivit cu ajutorul căruia să se poată exprima, limbaj dar și conținut, iar în temele florilor și a peisajului a aflat căările dintre suflet și lume, care duc mereu către intimitatea lăuntrică.

Etnografica

Mai știm colinda?

Claudia BALAȘ

În majoritatea religiilor străvechi, sărbătorile erau legate de comemorarea morții și învierii divinităților adorate și mai puțin de nașterea lor.

Crăciunul este sărătoarea „nașterii cu trup a Domnului”. Atestarea lui documentară în estul Europei datează de la sfârșitul secolului al III - lea, în timpul persecuțiilor creștinilor din Nicomedia. Calendarul filocalic menționează sărbătorirea Crăciunului la Roma în secolul al IV-lea. După tradiția conform căreia Mântuitorul s-a botezat în aceeași zi în care s-a născut, în Răsăritul Europei, până în secolul al IV-lea avea loc celebrarea Arătării Domnului – nașterea și botezul laolaltă – în ziua de 6 ianuarie. Cele două evenimente – nașterea și botezul Domnului – au început să se separe progresiv, începând cu anul 380, în Antiohia. Relația dintre ele s-a reglementat în anul 567 la Conciliul din Tours, când s-a fixat „perioada festivă” a celor 12 zile, între Crăciun și Anul Nou.

Importanța pe care a dobândit-o în timp data nașterii lui Iisus Hristos este evidentă, fie și numai dacă avem în vedere faptul că de la acest eveniment începe număratoarea anilor erei noastre sau erei creștine. Iisus este considerat axa timpului, istoria a mers spre El, în așteptarea Lui, s-a împlinit după venirea Lui.

Nu putem ignora legătura dintre colindat și sărbătoarea Crăciunului – Nașterea Domnului Iisus Hristos. Este lipsită de specificitate acțiunea de a merge din casă în casă pentru a anunța

ceva, a felicita pe cineva sau a ura sănătate și fericire cuiva, pur și simplu. Ea capătă identitate, sens, dobândește putere numai atunci când se asociază cu un eveniment, în cazul nostru Crăciunul.

Ritualul colindatului este direct și indisolubil legat de acest eveniment, prezent în conștiința românilor de două milenii. Prezența neîntreruptă a unor simboluri, alegorii din perioada paleocreștină până în zilele noastre au alimentat imaginarul Evului Mediu Mijlociu și au furnizat materia teologică, dogmatică pentru imnuri, literatura populară apocrifă cu largă circulație și, cu precădere pentru colindele cetelor bărbătești care străbăteau așezările.

Anul Nou ortodox începe la 1 septembrie. Biserica îl celebrează și astăzi la această dată, care coincide cu începutul anului civil la evrei când, după Legea Veche, s-a început creația lumii și, conform tradiției, Iisus a participat prima oară la o „activitate publică” atunci când a citit, în sinagogă, din prorocul Isaia. Era bizantină sau de la Adam își are originea în cronologia practică în cancelaria Constantinopolului și a fost utilizată în administrația Țărilor Române până în secolul al XVIII - lea.

Colindatul la Crăciun și Anul Nou este o datină adânc înrădăcinată în întreaga Europă și chiar peste granițele ei, pretutindeni pe unde s-au așezat coloniști europeni. Am putea spune că e una din datinile universale.

Ea este în același timp și o datină creștină, precum o arată toate aparențele,

căci o găsim numai la popoarele creștine și anume având loc cu prilejul uneia din cele mai mari sărbători creștine, Crăciunul.

Colindele constituie astfel un teren extraordinar de interesant pentru cercetatorii mitologiei creștine, mitologie care ar putea fi reconstituită cu succes după credințele populare întrupate în diferitele forme de colinde. Aici apare întregul Olimp creștin, cu Dumnezeu în frunte, cu Maica Domnului și Iisus, cu îngerii, sfinții de toate rangurile, care se ivesc pretutindeni și alcătuiesc acea lume minunată care se contopește pe deplin cu viața pamântească.

Ele au încetat de mult a mai fi simple formule tradiționale, cu un anumit scop practic, și au devenit adevărate texte poetice. Sunt un exemplu clasic al felului în care un cântec popular, printr-o evoluție îndelungată, dintr-o formă de tradiție magică ajunge la o formă cu adevărat artistică.

Datina colindatului se prezintă astăzi sub cele mai diferite forme la unul și același popor și, firește, cu atât mai mult se va deosebi de la popor la popor. Cum se va fi înfățișat ea însă înaintea de creștinism și în special la romani nu putem ști, nicio descriere a datinei nu avem din timpuri antecreștine. Când datina începe a fi pomenită de diferiți autori bisericești sau în decizii sinodale, e destul de târziu și atunci ea nu se deosebea prea mult de timpurile de azi.

Cu toate acestea, nu poate fi pus la îndoială faptul că la Calendae Januariæ ea a ocupat între datinele romane locul cel dintâi și va fi fost foarte cultivată și foarte populară în tot imperiul, precum erau și sărbătorile de care era legată, altminteri ar fi cu neputință de explicat cum de s-a răspândit și s-a înrădăcinat atât de adânc în lumea întreagă.

În genere, azi avem la fiecare popor european datina sub două forme distincte: profană și religioasă.

La români colindatul e de mai multe feluri, în general însă avem șase feluri de colindări de tipul profan foarte distincte :

– Colindatul adulților, cel serios, al flăcăilor și oamenilor în vârstă, care are loc în noaptea dinaintea Crăciunului.

– Colindatul copiilor, care se deosebește cu totul de primul, atât prin colinde, care nu sunt decât simple urări scurte, adesea hazlii, cât și prin lipsa de organizare ce-o aflăm la precedentul. Are loc de obicei în Ajunul Crăciunului (începând din zorii, zilei).

– Plugușorul, colindat cu caracter agrar și legat exclusiv de Anul Nou.

– Umblatul măștilor, care adesea se atașează la plugușor, adesea la colinde, de obicei la Anul Nou.

– Vasilca, datină în uz la țiganii din România, foarte răspândită în trecut.

– Sorcova, cu care umblă copiii mici de la 3 la 9 ani, în dimineața de Anul Nou, lovind pe gazde cu mlădițe înmugurite sau chiar înverzite (special păstrate în apă caldută de la Sf. Andrei) sau azi înlocuite cu altele artificiale.

Afară de cele două categorii citate pentru Crăciun, mai sunt colindările strict religioase :

– Steaua. Umblă cu ea copiii în toate zilele Crăciunului, în unele zone pe întregul interval al sărbătorilor, până la Bobotează.

– Vicleimul sau Irozii, teatrul religios al românilor, performat de la Crăciun până la Bobotează.

Am ales să le menționez și pe acestea două, deși sunt străine cu totul de colindele propriu-zise și pătrunse mai târziu la români, fiindcă ele se sprijină pe aceeași datină a colindatului, au aceeași bază ca și colindele, numai că ele sunt un produs literar bisericesc. Aceste două categorii religioase sunt, indirect, un ecou al colindatului propriu-zis, care le-a provocat nașterea și le-a servit întrucâtva de model, anume, cântecele de stea sunt creații ale bisericii, paralele cu colindele, iar

Vicleimul – paralel cu colindatul măștilor.

În cadrul ciclului calendaristic al sărbătorilor cu dată fixă din cursul unui an, Crăciunul generează cea mai amplă desfășurare rituală.

Termenul Crăciun, care denumește sărbătoarea nașterii Domnului Iisus Hristos are o circulație populară și nu figurează ca atare în cărțile de cult ortodox. Mai mulți specialiști (Aron Densusianu, Ovid Densusianu, Alexandru Graur etc.) consideră că termenul Crăciun derivă din latinescul *creatio*. După cum reiese din textele legendelor apocrife care povestesc istoria nașterii lui Iisus, Crăciun a fost omul care i-a găzduit pe Maria și Iosif în staulul de la Bethleem.

Legenda soției lui Crăciun, cea căreia bărbatul i-a tăiat mâinile fiindcă a ajutat-o pe Feciaora Maria să îl nască pe Iisus este atestată în repertoriul românesc. Unul dintre primele miracole săvârșite de Maica Domnului, pe care îl menționează literatura hagiografică, este tocmai acesta prin care ea mijlocește ca nefericita femeie să își redobândească integritatea corporală prin puterea copilului divin.

Cetele bărbătești se constituiau de regulă în seara de Sf. Nicolae. Atunci se colinda prima dată și se cânta colindul sfântului la casele unde locuiau oameni ce-i purtau numele. Bărbații, care în unele locuri trebuiau să fie tineri necăsătoriți, își alegeau o gazdă cu o casă încăpătoare, cu un bun statut social și acolo se întâlneau zilnic, repetau colindele până în Ajunul Crăciunului. Ei își repartizau sarcinile și autoritățile în cadrul cetei, rolul cel mai important revenind vătafului. În Ajunul Crăciunului, 24 spre 25 decembrie, încep colindatul, trecând pe la fiecare casă și rostind una sau mai multe colinde.

Dacă localitatea era mare, puteau colinda mai multe cete, iar în cazul în care se întâlneau urma o confruntare și numai grupul care ieșea învingător avea dreptul să colinde mai departe. Lupta avea ca scop identificarea cetei „alese” de

Dumnezeu să îndeplinească ritualul. Colindarea începea în acel segment de timp numit ziua liturgică, care ocupă intervalul dintre două nopți consecutive, având ca sarcină fundamentală chiar transmiterea sfințeniei prin riturile culturale. Ceata de colindători începea ritualul după apusul soarelui și îl încheia înainte de ivirea zorilor.

Pentru colindare, care este o oficiere rituală, se dăruiau colindătorilor mâncare, băutură, bani, toate aceste „daruri” primite fiind, de fapt, o răscumpărare a puterii sfințitoare a ritualului îndeplinit. În ziua de Crăciun sau a doua zi, din bunurile căpătate se organiza o masă comună – agapă – la care erau invitate și fete, împreună cu părinții. Întregul act al colindării este consacrat „aducerii” pruncului nou născut, Iisus Mîntuitorul, în mijlocul comunității.

Ascultarea colindelor tulbură și neliniștește, pentru că interpreții, fiind officianți, contactau sacral, natură a lui Dumnezeu. Întregul colindat acoperă o largă sferă simbolică și alegorică în care sunt conținute istoria vieții pământești a lui Iisus, de la naștere la răstignire, cele șapte taine, conceptul de milă creștină.

Din perspectiva arheologiei folclorice, colindatul și semnificațiile lui sunt mai vechi ca la alte popoare slave din jur. El provine din tradiția paleocreștină a Imperiului Roman de Răsărit de limbă latină și s-a dezvoltat, în timp, îmbogățit cu texte poetice care conțineau răspunsuri la problemele și întrebările ridicate în timpul disputelor teologice ale primului mileniu creștin și mai apoi la cele interconfesionale care au urmat.

După acea perioadă de strălucire pe care a avut-o colindatul în contextul medievalității târzii, repertoriul de colinde s-a diversificat, a preluat un număr considerabil de motive din cântecul epic și a sfârșit prin a-și pierde, în mare parte, calitatea rituală, rămânând în cadrele ceremonialului și festivalului.

CHRISTIDE ST. DEMETRU,
pianist, compozitor și dirijor
(1875-194?)

Alexandru-CHIRILĂ STANCIU

Demetru (Dimitrie) St.Christide s-a născut la data de 1 iulie 1875 la Craiova. A urmat studiile universitare la Facultatea de Științe Juridice din București, unde la absolvire a susținut ca teză de licență „Neutralitatea studiu de drept internațional public”. Datorită talentului său artistic merge la Paris unde își desăvârșește studiile muzicale la Conservator.

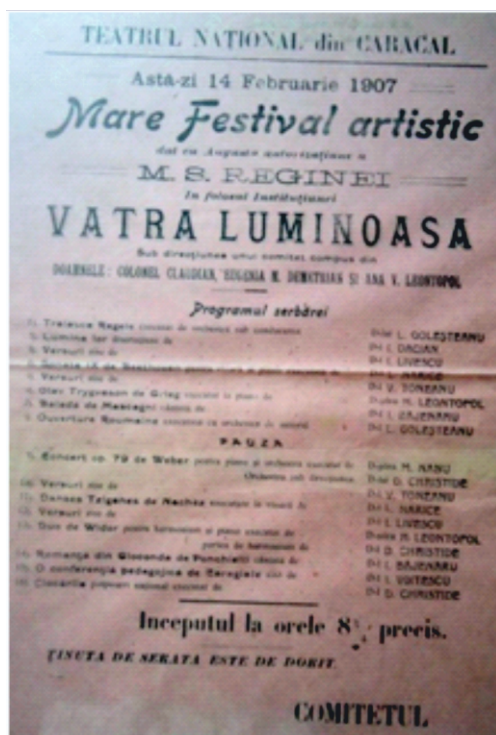
În data de 14 februarie 1907 are loc la Caracal un „**Mare Festival artistic**”, dat cu „*Augusta autorizațiune a M.S. Reginei, în folosul Instituției VATRA LUMINOASĂ*”. Programul festivalului a cuprins versuri și muzică. Printre piesele

muzicale prezentate s-a aflat și „**Concertul op.79**” de **Weber**, pentru pian și orchestră, executat de d-șoara **Marioara Nanu**, la pian și sub bagheta lui **Dumitru Christide** (Marioara Nanu va deveni soția lui Christide în august același an). De asemenea, s-a mai interpretat „Duo” de Widor, pentru harmonium și pian, executat de d-șoara M. Leontopol, la pian și Dumitru Christide, la harmonium. În finalul festivalului, Dumitru Christide a prezentat, la pian, creația proprie, **Ciocârlia** (care nu este a lui Dinicu), potpuriu național.

La 10 august 1907 Demetru St. Christide se căsătorește cu Marioara Nanu (născută în anul 1886), fiica fostului primar al Caracalului, Constantin I. Nanu și a Eugeniei Mihail Demetrian. Muzica era elementul comun al acestora. Marioara, soția sa, a urmat Conservatorul din Viena și era o pianistă foarte bună, fiind în stare să interpreteze orice lucrare muzicală scrisă pentru pian.

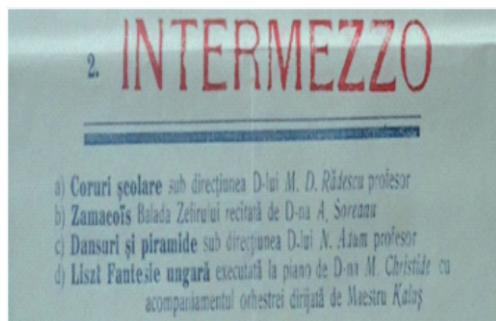
Documentele pe care le-am avut la îndemână ne dau informații despre activitatea lui Christide St. Demetru pe plan muzical, activitate desfășurată în mod deosebit în orașul Caracal.

Astfel, în 1907 s-au pus bazele unei asociații muzical-literare, denumită „**Ateneul din Caracal**” unde Christide era vicepreședinte.

Duminică 5 mai 1913, la Teatrul Național din Caracal a avut loc o „**Mare Reprezențațiune**” dată de profesorii și elevii gimnaziului cu concursul Companiei Lirice din localitate, condusă de Demetru Christide, pentru strângerea de fonduri pentru excursiile școlare viitoare. În punctul 2 al programului, intitulat „Intermezzo”, **Marioara Christide**, soția lui Christide, cântă „*Fantezia ungară*” de Liszt, în acompaniamentul Orchestrei companiei lirice din localitate, dirijată de maestrul Kaluș.

Iată afișul respectiv:

Din „Monografia județului Romaniți” de St. Richman, apărută în anul 1928, pagina 100, consemnăm: „*D-nii I.P. Dacianu, și d-l Christide au fost mai târziu sufletul acestui ateneu, care până în 1916 a tot continuat cu mici întreruperi, producțiunile dând prilej multor talente locale, domni, doamne și domnișoare, să distreze în mod plăcut și inteligent publicul caracalean*”.

La pagina 94 monografia prezintă câteva aspecte din activitatea lui D.St Christide:

„*D.-l D Christide în domeniul muzical este un as al clavierului, un virtuos de cea mai pură esență, masivul și inertul instrument devenind sub mâinile d-sale o ființă vie, în care clocotesc patimile cele mai variate și care înfioară de cele mai delicate nuanțe ale sentimentelor ce inunda sufletul maestrului...*”

În calitate de compozitor, monografia menționată mai sus, precizează: „D-l Christide este și un foarte apreciat compozitor, în lumea muzicală”. Iată câteva din creațiile sale muzicale: opereta „**Pălăria de Panama**” sau „**Panamaua**” în 3 acte, libretul de I.P. Dacianu după Labiche, reprezentată pentru prima dată la Caracal, la 26.IV.1914 și apoi la 13 mai 1914; „**Taina**”, opera comică într-un act, libretul de Vasile Alecsandri; lucrări tiparite: „**Liniste**” (vals), „**S-o mai revăd**” (romanță), „**Chargez**”; (galop), **Ciocârlia Doina și Final**” (potpuriu) pentru pian, „**Șaltă verde**” (potpuriu), „**Primavara**” (variațiuni pentru pian), „**Frânturele**” (popular); sub tipar: „**Jale**”, „**Ochii tăi**” (romanțe), „**Isvorul**” – romanță pentru voce și pian, pe versuri de Victor Hugo, „**Cântecul lui moș Gheorghe**” etc.; în lucru: o rapsodie românească, o rapsodie latină, mai multe romanțe.

În calitate de dirijor, D. Cristide a condus diferite spectacole cu lucrările: „Cavaleria rustică”, „Studentii veseli”, „Veghea”, „Choufleury”, „Pălăria de Panama”, „Orfeu în infern”, „Faust”, cu artiștii operei din București, „Voevodul țiganilor”, „Lakme”, la opera din București, „Fata tamburului major”, la Teatrul modern din București și peste 30 de festivaluri și producții ale Ateneului din Caracal.

Împreună cu Gheorghe Banu, Gheorghe Trifu, Nicolae Vlădoianu ș.a. a semnat actul de constituire în 31-X-1914 al Societații „Compania de opera” cunoscută mai apoi sub numele de „**Opera studentească**”, aducând o contribuție de 3000 lei, el făcând parte și din conducerea administrativă și artistică a companiei respective.

A fost și prefect al județului Romanați. „Prin Decretul Regal nr. 3325 din 8 decembrie 1908”, Dimitrie St. Christide este numit prefect al județului Romanați. Despre această numire periodicul „Voința națională”, nr. 7046, din decembrie 1908, pag. 3 notează: D. ȘT. Dimitrie Christide a fost numit prefect al județului Romanați în locul lui Al. Simionescu demisionat”. (Cornel Manolescu – în „Prefecții județului Romanați”. Revista Memoria Oltului și Romanaților, An.VI, nr. 9 (67), septembrie 2017, Slatina)

Iată ce scria presa vremii despre **Demetru St. Christide** și despre creația sa muzicală „Pălăria de Panama” sau „Panamaua”: „La 26 aprilie se va reprezenta pe scena Teatrului Național din Caracal opereta comică „Panamaua” datorită simpaticului fost Prefect al județului Romanați Demetru St. Christide, cât privește muzica și d-lui

Iancu P. Dacianu, cât privește libretul. Aceasta reprezentație se dă în scopul de a se înzestra teatrul nostru Național cu un parchet mobil, care să fie întrebuințat ori de câte ori sala teatrului va fi destinată pentru baluri. Trebuie să se știe că toate cheltuielile ce vor fi făcute cu montarea piesei, cu orchestra etc., vor fi suportate de d-l Christide, iar încasările toate provenite din vânzarea билетelor se vor întrebuința numai pentru realizarea scopului de mai sus. Orchestra va fi condusă de compozitor în persoană...”

*(„Conservatorul din Romanați” din
2 martie 1914)*

În continuare, cronică spectacolului cu „Panamaua” specifică: „Marți seara a avut loc la Teatrul Național din orașul nostru, reprezentația dată în folosul parchetului Teatrului, cu concursul mai multor persoane din elita caracaleană. S-a jucat pentru prima oară „Pălăria de Panama”, operetă în 3 acte, textul de d-l I.P. Dacianu și muzica de d-l Christide. A asistat o lume aleasă și în foarte mare număr. Printre cei care au ajutat cu talentul lor la succesul reprezentației trebuie să menționăm în primul rând pe d-na Paula Colonel Dianu, care ne-a dovedit a poseda o foarte dragută voce de soprană lirică, pe d-na Mioara Căpitan Teodorian, d-na Soreanu, D-rele Tamara Dumitrescu, Atena și Lelia Dumitrescu, Margareta Zissu și d-nii N. Safta, C. Safta, N. Pavilidi, Dr. Lilovici, Dr. D. Petrescu, M. Mihăiescu și Jean Sinu. Muzică draguță și pe alocurea chiar savantă, iar instrumentația cu deosebire aleasă, s-a ridicat cu mult deasupra farsei și ne-a făcut impresia că e concepția unui om care se poate aventura în regiuni și mai spinoase.

Libretul cu pricepere condus și

presărat cu spirite locale, a plăcut de asemenea mult”.

(„Conservatorul din Romanâți an. II, nr. 14 din 15 mai 1914)

Din cartea lui O.L. Cosma „Hronicul muzicii românești”, volumul V, consemnăm: „În iunie 1914, Cercul Studențesc (din București) lansează un spectacol pentru donații de fonduri unei trupe de operă” Inițiativei îi răspund nenumărați interpreți români, în majoritate întorși de curând din turnee efectuate în diferite țări din Europa și America. În continuare se specifică: „Fiind creată din inițiativa cercului studențesc, această companie română s-a intitulat „Opera Studențescă”, care și-a deschis stagiunea la 15 noiembrie 1914 cu *Aida*, avându-i ca soliști pe *Enrichetta Rodrigo*, *R. Vrăbiescu*, *J. Athanasiu*, *G. Folescu*.

Impresar era Christide, căruia i se reproșează că n-a reușit să asigure ansamblului o orchestră corespunzătoare (numai 48 de instrumentiști). Christide care avea bani și veleități de dirijor, a programat și Faust” (op. cit. pagina 326).

(foto) Dimitrie St. Christide – alături de câțiva studenți caracaleni - 1914

Din aceeași sursă mai cităm:

„Opera studențescă” s-a născut în iunie 1914, ca urmare a Apelului unui număr de studenți către centrul studențesc pentru a lua sub auspiciile sale făurirea Operei Române. Iubitorii ai Operei pătrunși de sentimente patriotice, studenții, dezamăgiți de tergiversarea luării unei atitudini pozitive, au căzut de acord că e de datoria lor să acționeze. La **Apelul** lansat au răspuns afirmativ, la lista de subscripție, încă din iunie: *Demetrescu-Sylva*, acesta în iulie intră în Compania „*Gabrielescu*”, *E. Drăgulinescu*, *N. Corfescu*, *C. Pădureanu*, *G. Folescu*, *E. Massini* și alții... Se vede clar, se nota în **Rampa** din 26 iunie 1914, că Opera Română, nu e și nu poate fi decât un ansamblu de sacrificii făcute de cei care nutresc simțăminte de dragoste adevărată pentru această țară”. A fost un concurs de împrejurări care a înlesnit coagularea inițiativei studențești: sprijinul material al lui *Leon Popescu* și *D. Cristide*, reîntoarcerea cîntăreților în țară datorită stării de beligeranță. La 31 octombrie 1914 se semnează Actul de Societate Constitutiv de *Dumitru Christide*, avocat, *George Banu*, *George Trifu*, *Nicolae Vlădoianu* (care va juca un rol de seamă în mișcarea lirică de mai târziu), *Ion Ionescu*, *Anton Drăghici*, *Camil Petrescu*, *Petre Andreescu*, *Dimitrie Simion*, *Ștefan Oprea* – studenți. Firma societății – „Compania de Operă”. *Leon Popescu* pune la dispoziție sala Teatrului **Lyric**. Pentru a strînge fonduri, se publică foaia volantă **Floarea Operei** (Floarea Albastră).

Cîntăreții care alcătuiau această trupă au fost: *El. Drăgulinescu*, *En. Rodrigo*, *Demetrescu-Sylva*, *A. Costescu-Duca*, *G. Folescu*, *G. Pădureanu*, *R. Vrăbiescu*, *J. Athanasiu*, *M. Munteanu*, *J. Aratt*, *Maria*

Rădulescu, Ș. Ștefănescu-Spirea, tenorul Perico, Tănăsescu, A. Petruțiu, Caliopi-Șeinescu. Dirijori: E. Massini, U. Pessione, Cutavas-Vermont(cor). D. Christide era directorul și a ținut cu tot dinadinsul să dirijeze(Faust) ceea ce a constituit un adevărat dezastru". Această trupă a prezentat 43 de spectacole, între 5 noiembrie-21 decembrie 1914: **Tosca, Rigoletto, Aida, Faust și Lakme**. Din 28 decembrie, conducerea trupei o preia E. Massini". **Octavian Lazăr Cosma** în **1Hronicul muzicii Românești**", vol.V. Editura Muzicală, București-1983, pag. 362-363.

În ziarul „Romanașul” din 19 septembrie 1937 se specifică faptul că Dumitru Christide: „În domeniul muzical este un as al clavierului și un foarte apreciat compozitor.”

Dumitru Christide și Marioara Christide au avut o singură fiică, **Mira Christide (Ghișoiu)**, care s-a născut la Caracal în jurul anului 1913.

A fost doctor în drept și absolventă a Conservatorului de Muzică din București, secția pian. Fiind fiică de moșier, a avut mari greutăți în tot ce a urmat după 23 August 1944: averea i-a fost confiscată, iar soțul ei, Petrică Ghișoiu, a fost arestat și închis la Pitești. A fost de o inteligență sclipitoare, a avut o educație deosebită și dispunea de o cultură vastă.

Mira Christide (Ghișoiu)

În timpul vieții, în special până în 1944, avea definitivate mai multe compoziții muzicale personale, unele fiind lansate prin Radiodifuziune, celelalte s-au pierdut. În București a fost profesoară de pian auxiliar la Conservator și concomitent la o Școală de muzică din cartier.

Ca profesoară a ajutat mulți copii talentați la muzică, dintre care merită menționat aici elevul Dincă Laurențiu, care în final a ajuns un foarte bun violonist – solist, fiind membru al Orchestrei Simfonice din Berlinul Occidental de peste 30 de ani și care a cântat sub bagheta lui Herbert von Karajan și a altor mari dirijori ai lumii.

Mira Christide a murit în anul 1998 la București.

Bibliografie :

1. **Richman St.** - *Monografia județului Romanași 1928*;
2. *Revista "Conservatorul din Romanași" an II nr. 1 din 2-III-1914 și anul II, nr.14 din 15 mai 1914;*
3. **Botar Dumitru** – „Fiii Romanașului”, -Editura Lotus –Co, Craiova, 1996;
4. **O.L.Cosma** – „Hronicul muzicii românești”, vol.V. Editura Muzicală, București 1983;
5. *Ziarul „Romanașul” - Caracal, an II, nr. 39 din 19 septembrie 1937 pag 3;*
6. **Manolescu Cornel** în „Memoria Oltului și Romanașului” anul VI, nr.9(67), septembrie 2017-Slatina;
- 7.**Stanciu Alexandru-Chirilă și Stanciu Emilia**-”Pagini din istoria muzicală a orașului Caracal”-manuscris;
- 8.**Stanciu Alexandru-Chirilă și Stanciu Emilia**-”Prezențe muzicale în județele Olt și Romanași” vol. I.. Editura ”Alutus”, Slatina-2005.

Scena

Actualitatea lui... Escu

(piesa „...Escu” în interpretarea actorilor teatrului Ariel din Râmnicu Vâlcea)

Ovidiu Cristian DINICĂ

În teritoriul infailibil al comediei, Tudor Mușatescu este prințul neîncoronat, demn urmaș al lui Caragiale. Portretizând situații și personaje, non conflictual, cu bunul simț artistic la purtător, vede societatea umană prin prisma registrului satiric. Autorul nu caută să promoveze gâlceava politică, ci doar folosește elemente ale contextului pentru a caracteriza tipologii umane.

Piese sale de referință sunt „Titanic vals”, scrisă în 1932, urmată firesc, în 1933, de „...Escu”, ambele completând tabloul parvenirii în familia Necșulescu. Dacă în prima piesă zeița Fortuna aduce norocul în această familie, facilitând evoluția sa socială, în cea de-a doua, Decebal, mezinul familiei, se luptă pentru o carieră politică. Mijloacele nu sunt dintre cele ortodoxe, chiar dacă el beneficiază de mentoratul Ninei Damian, soția lui Bebe Damian, o damă versată, introdusă în cercurile politice. În interpretarea extraordinară a Mădălinei Floroaica, acest personaj feminin cheie pătrunde lejer în sfera politicii prin mijloace doar intuite de public.

Traseismul politic îi scoate în cale lui Decebal, un partid mic, Partidul Socialist, autorul fiind probabil inspirat de apariția Partidului Comunist, lansat cu pretenții

mari în vârtoarea vremii, în 1921. Decebal, interpretat cu măiestrie de Alin Păiuș, este un personaj pitoresc, autentic în exprimare, dând greutate piesei și aducând-o în actualitate.

Provenind dintr-o familie împeștrită, prezentată de dramaturg în „Titanic vals”, el nu are origini boierești care să-i dea dreptul la ascensiune socială. El este un om din mulțime, „unul din mulți... ești”, a căror existență se petrece în tăcere, fiind nerecunoscuți și, în opinia societății obediente, neînsemnați. Astfel Decebal este nevoit să-și croiască singur drumul.

Prin comparație, socrul său, un boier neaoș, Iorgu Langada, interpretat cu mare succes de Dan Constatin, renumit actor al teatrului Ariel, este adeptul vechilor și uneori sănătoaselor mentalități. „Cel mai faimos stâlp de cafea”, el este exponent al conservatorismului, însă influențat de momentul prezent, căutând să se bucure de contexte.

Fratele lui Decebal, Traian Necșulescu, este contrastul care aduce culoarea. Dependent de pariurile hipice, devine escrocul familiei. Ruinat și invidios pe succesul mezinului, provoacă încurcătura majoră, care, bine controlată de Nina

Damian, deschide lui Decebal drumul nesperat către cabinetul guvernamental. Personajul Traian Necșulescu este pus în scenă de actorul Alin Holcă, un senior al artei dramatice.

Decebal, specialist al cacialmalelor politice, trece repede de la liberali la socialiști, apoi la țărăniști, în funcție de propriul interes. Lansat în cursa frenetică a parvenirii se călește în jocul politic. Lasă cămașa însângerată a politicii socialiste, abandonând acest partid, pentru a face parte din guvernul ce cade ca urmare a disensiunilor interne, exact când, prin șantaj, Decebal este numit ministru.

Momentul fulminant se concentrează în monologul ce precede finalul, când simți plener actualitatea textului scris magistral de Tudor Mușatescu și împlinit curajos de Alin Păiuș. Piesa se desfășoară pe multiple planuri, nefiind omisă nici viața sentimentală. Ițele, destul de încurcate, scot în evidență caractere duplicitare. Supraviețuiește intrigii, Amelie, care, cu maturitate și decență, supraveghează din umbră viața amoroasă a soțului său, Decebal. Aceasta câștigă în convingerile ei familiale, deși expediase soțului scrisori de amor ca fiind din partea unei adoratoare pătimase. Amelie, curtată de Bebe Damian, nu cade în plasa acestuia, viața de familie a tuturor fiind salvată.

Pe un plan secund, dar nu lipsit de importanță, se construiește personajul Miza, soție de general, mamă autoritară, soră cu Decebal și Traian. În familia acesteia îl regăsim pe fiul lor, subiectul de discordie din „Titanic vals”. Generalul Stamatescu este interpretat corect și disciplinat, cum îi stă bine unui ofițer de cavalerie. Miza se comportă asemenea Chiriachiței și îl supune pe General propriilor servituți egoiste.

Dând dovadă de sinceritate și eleganță, actrița Mihaela Mihai joacă personajul Amelie, interpretând rolul în registrul modestiei. Camelia Constantin și Gabriel Popescu sunt actori de bază ai teatrului Ariel, pe care acesta s-a clădit, iar personajele lor, Miza și Generalul Stamatescu, aduc savoare și completează perfect tabloul artistic al piesei.

Bebe Damian, interpretat de Ionuț Mocanu, este un rol ce urmărește fără grabă împlinirea demersurilor vieții, acceptând compromisul, talentul actorului punând accent pe iluzie. Ionuț Mocanu se remarcă în această ipostază prin sobrietate.

Platon Stamatescu, fiul familiei Generalului, este un răsfățat căruia i se trece în umbră personalitatea. El se descurcă prin propriul fler ce nu-l trădează. Gogu Preda interpretează acest rol și se achită de ingrata sarcină, păstrând echilibrul firesc-uman în familia sa.

Comisarul este jucat de Georgiana Marin care, în puținele intervenții, reușește cu succes să sublinieze slugărnicia.

Piesa aduce în final singura posibilă soluție, aceea ca Decebal să-și reia cariera, dar cu propriul partid în care se regăsesc toate celelalte, precum le place cărcotașilor de lux. Partidul Național Liberal Țărănesc reprezintă iluzia alianțelor politice dincolo de doctrine și inutile social. Este exclus Partidul Socialiștilor, fiind asemenea copilului născut cu forcepsul.

Regizorul Vlad Popescu aduce pe scenă cu acest spectacol contemporanitatea fenomenului politic și pune în discuție probleme vitale, abordate într-un ansamblu viabil și savuros. Felicitări întregului colectiv de actori și personalului tehnic!

Eveniment cultural

Adrian SIMEANU

Frica de moarte

Subiect delicat, desigur. Abordat curajos și echilibrat de Cristian Iftode. Într-o dezbatere piteșteană de larg interes. Dovadă, dialogu` bogat cu auditorii. Puțini, din nefericire. Atât că manifestarea-i televizată local și-or fi auzit astfel mai mulți ce s-a vorbit. Invitatu` fiind în urbe întâiași dată, în astă postură, binevenit. Da` nu ultima, sper eu apăsător...

Cristian e conferențiar dr. la Filosofia bucureșteană. Publicist neobosit prin varii reviste. Il citesc și mă instruiesc din spusele lui. Cum se petrecură lucrurile și la-ntâlnire. Când ascultai cu atenție ce-a consemnat disciplina-n materie de-a lungul istoriei sale îndelungate. Adică de la antici până-n prezent. El vorbind, în esență, despre ce e-n om sau în colectivități pe astă temă inepuizabilă. Și-ntotdeauna dramatică. Căci nu cred să fie cineva obișnuit căruia frica de moarte să nu-i dea târcoale. Îndeosebi spre apus. Făcându-l să se-ntrebe de n-a trăit în zadar. Și să se roage la Ceruri pentr-un final fără chinuri...

Făcând apel în prezentare și la alte discipline incidente-n cauză (psihologie, epistemologie, etică, axiologie, teologie, istorie), Iftode a evidențiat o alta mai nouă, să zicem: filosofia de consiliere. Nevoie de ea fiind indiscutabil. Poate că dacă o anume tentă academică-n

expunere ar fi fost mai atenuată, impactul ar fi copleșit însutit. În fond, și de înțeles, discursul uzual ținut în amfiteatru, într-n reflex, fără să vrei. Și, când te ții oarecum de cele scrise spre a fi publicate-n revistă, se simte...

Oaspetele nostru s-a născut la Câmpina, acu` patruzeci și trei de ani. Având propensiune spre reflecție, a făcut studii superioare adecvate și s-a întors în aule. E, neîndoielnic, un tip doxat. M-a făcut să-l întreb, curios, dacă-și fascinează studenții. Răspunsul, evident cu modestie, m-a trimis spre ei. Care, cu siguranță, câștigă nelipsind la curs. Oare, data viitoare, ne va desluși, cât de cât, și ce e dincolo de moarte, în afara neantului?

P. S. Și-n cazu` de față, sonorizare parțial deficientă și sâcâitoare. Chiar nu se poate rezolva problema?

*

Tablouri din închisori comuniste

Describe recent, cu amar inevitabil, de două victime „găzduite” între pereții lor sumbri. Purtând și acum urmele torturilor practicate cu voie de la stat asupra deținuților politic. Pe care așa-i „iubeau” brutele vremii încât i-ar fi făcut fărâme fărâmițe. Să nu se mai cunoască din praf. Neputând să nu constat ce canalii au trăit în neamul ăsta, din nefericire. Confirmând spusa că „omul e lup pentru om”...

Cei doi, doamna Niculina Moica și domnul Sergiu-George Rizescu, povestit-au din tributul de chin plătit pe nedrept epocii bolșevice autohtone. Încă din fragedă tinerețe. Pe viață marcați de acest abuz strigător la cer. Nina a fost ridicată de securiști la 16 ani, iar Sergiu, la 18. Tații lor având aceeași soartă rea. Ne-au relatat cât i-a lăsat durerea și astăzi nestinsă despre zile și nopți petrecute-n celule și beciuri. În anchete dure de exterminare. Pleșiță fiind unu` dintre torționarii momentului la Securitatea Pitești. Care l-a anchetat cu zel pe Rizescu. Răsplătit, și pentru asta, cu pensie nemeritată. Plătită, culmea, chiar și de cei trecuți prin mâinile sale ucigătoare. Cum despre vorbitoare nu știu deocamdată suficiente amănunte complete, mai precizez că medicu` veterinar nonagenar Sergiu Rizescu este președinte interimar al AFDPR. De două ori deputat țărănist de elită în Parlament, a depus o activitate notabilă de reprezentare a argeșenilor. Atât ca legiuitor, cât și în rezolvarea multor probleme concrete individuale sau colective. E un povestitor mărturisitor lucid, angrenat direct, dureros, în istoria de veac douăzeci a neamului ăsta carpato-danubiano-pontic...

Evenimentul a avut loc la Închisoarea Pitești (dezafectată actualmente), în cadrul unor acțiuni comemorative desfășurate anual, întru pomenirea și omagierea unor martiri autentici. Am fost prezent acolo. În cuvenită amintire redactând cele de față, cu respect nețârmurit...

*

Cartea, iară la ordinea zilei, util

În urbea Piteștilor, nu cu mult în urmă. Când se adunară, la corturi, niște edituri și vândură cu spor tomuri fel de fel. Interesații având ocazia să participe și la

câteva lansări de carte. Am fost și eu prezent, benefic, la două. Găzduite de Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” Argeș, organizator tradițional deja al acestei manifestări culturale cert folositoare...

Prima l-a avut ca protagonist pe Radu Paraschivescu, de la București. Care-a trecut în revistă ce-a editat până` acum. Cu umor, maliție, chiar autoironie subtilă. Vădindu-se un prozator, traducător, publicist prolific. A dialogat, inevitabil, cu publicu`. Nu în ultimul rând despre fotbal. Dând autografe din abundență la finalul întâlnirii, îndreptățit...

Al doilea moment, în context, l-a oferit ultracunoscutul actor de comedie Horațiu Mălăele. Cu un recital de poezie agreat de toți cei veniți să-l vadă și să-l asculte. Umor din belșug, lirieă plăcută și cu mesaj, gestică adecvată, meșteșug artistic incontestabil. Pe scurt, ne-a deconectat punându-ne pe gânduri. Pentru că vorbele sale aveau un mesaj și rostirea lor, un rost. Aș cuteza să spun că fuse vârfu` de interes al evenimentului piteștean din această toamnă. Ajuns acesta la a cincea ediție, în sprijinu` slovei scrise de valoare. Fără` de care învățământ, educație, cultură, știință, progres n-au cum exista cu adevărat. Și lumea s-o duce de râpă cu toată tehnica ei, neferice...

*

Cioroianu, la Pitești

Întrutot binevenit, despre multe-a povestit. Grăind nesofisticat, echilibrat, potrivit. Fără a citi din foi cum alții o fac și nu sunt pe plac. Cu-atâta lipici în vorbă, că întrebările-au curs din belșug. Adrian având suficientă răbdare să răspundă chiar și unora mai săcâitoare...

Expunerea s-a centrat, incitant, pe „noua dezordine mondială”. Și-a` sale ipostaze „post”, cu care se confruntă lumea în clipa de față. Nelipsind momente din viața și cariera oaspelui bucureștean

(născut craiovean). Ștute, petrecute, auzite personal. Încât liantu` s-a produs rapid, total și solid între el și auditoriu. Dându-i acestuia din urmă prilej să afle destule, clar de interes. Pentru mine unu`, de largă utilitate în plan informațional...

De astă dată, mica sală „Ars Nova”, a Centrului Cultural din urbe, fost-a plină ochi. Fapt ce arată, neîndoios, că „omul sfințește locul”. Adrian Mihai Cioroianu fiind acela, în speță. Cincantenarul istoric, politician, teleast, autor de cărți, formator abilitat în materie, orator convingător. Care-ar trebui reinvitat urgent printre argeșeni. Eu propunându-i deja să ni-l reamintească pe Vlad Georgescu. Vocea îndrăgită, constant ascultată cândva, la „Radio Europa Liberă”. De asemeni istoric știut, condei priceput. Acuma, redocumentându-mă, aș mai adăuga o propunere nu lipsită de rost: să-l ia cu dânsu` pe Lucian Boia. Ca, împreună, să răsfioască și p-aci „Arhiva durerii”. Să umble iară prin ea cu folos, într-o neuitare. Drept profilaxie și/sau terapie, trebuincioase-n privința istoriei neîntrerupt. Greșesc, oameni deștepți, cu ceva?

*

Eminescu și urmașii de azi

Vorbim de poezie, desigur. Căci profesorul Daniel Cristea-Enache pornește de la marele înaintaș și ajunge la contemporani. Încercând să evidențieze încă o dată perenitatea stihurilor acestuia, da` și influența lor asupra unora dintre cei care poartă, fie și numai ideatic, amprenta romanticului nostru de nivel european în creația lor poetică. Nichita Stănescu, Ion Mureșan, Emil Brumaru, Mircea Cărtărescu. L-au completat cu alte nume Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă și Jean Dumitrașcu, din Filiala Pitești a USR. Prezenți în sală binevenit, în fața unui public modest numeric, din nefericire. Semn că interesul pentru cultură scade odată cu trecerea timpului. Lumea trăind

majoritar pentru satisfacerea instinctelor primare. Ceea ce nu peste multă vreme se va răsfrânge fatal asupra existenței sale pe glob. Din păcate...

Daniel este cadru universitar la București. Om de litere, critic și istoric literar, publicist sânguincios grăit-a liber și la obiect despre trăinicia eminescianismului. Invitat de Centrul Cultural Pitești în preajma Zilei Culturii Naționale, ca să aducă omagiul cuvenit marelui poet. Ale cărui versuri, minunate mai toate, fost-au folosite cu impact vădit până și de folkștii ori trupele de rock autohtone. Încă din „epoca de aur”. Ca să nu mai vorbim de tomurile numeroase ce-au apărut postdecembrist despre opera lui. A cărei componentă jurnalistică deosebită este evidențiată acum fără probleme. Bardul de la Ipotești arătându-se prin ea ca un intelectual cu larg orizont. Preocupat nu doar de lirism, ci și de problematica social-politică a țării în epoca lui. O personalitate, în esență, a românismului de pretutindeni. Ce-i aduce fală etern și-l situează peren în panteonul culturii naționale...

Invitatul a venit pregătit cu textul conferinței pe foaie, dar l-a expus liber și nestânjenit. Atent și cu acuratețe. Lîmpede și cumpănit. Răspunzând la fel întrebărilor din sală, într-un dialog util cu auditorii și colegii de breaslă din prezidiu. Dornici, cu toții, de completări și clarificări la temă. Păcat că sonorizarea nu avantajează cu niciun chip moderatorul, prezentarea lui nefiind inteligibilă. Ba chiar enervantă, din astă cauză. Impunându-se, o spun iară, o schimbare, sub o formă sau alta. Cât îl privește pe orator, sper să ne mai „calce” și în viitor. Tot așa de interesant în expuneri. Că știe multe, neîndoios, și are ce povesti. Dând cumva și mai multă vervă, culoare, firesc discursului, impactul fi-va, benefic, sportit...

*Calendar***Martie**

- 1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, Olt, poeta și publicista **ELENA CRUCERU**
- 4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul **MIHAI STĂNESCU** (m. 2005)
- 6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul și publicistul **C. VOINESCU**
- 7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, Olt, compozitorul și dirijorul **JEAN LUPU**
- 9 martie 1920 – a murit, la București, poetul și dramaturgul **HARALAMB LECCA** (n. 20. 02. 1873)
- 10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (m. 2. 06. 1964, București)
- 10 martie 1969 - s-a născut, la Tufeni, Olt, istoricul și publicistul **FLORIN POPESCU-MOICEANU**
- 10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **GABRIEL TĂNĂSESCU**
- 11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta și traducătoarea **ILEANA BIJU-CORILĂ** (n. 18. 10. 1922)
- 14 martie 1899 – s-a născut, la Izvoru, Olt, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat Constantin Mătușa (m. 6. 06. 1948, București)
- 15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița **LUMINIȚA POPESCU**
- 16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul **ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU**
- 16 martie 2022 – a murit, la București, pictorul **LUCIAN LICIU** (n. 18. 01. 1968, Slatina)
- 18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul **PAUL TUDOR-BALȘ**
- 20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, Olt, istoricul literar **SONIA CUCIUREANU**
- 20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana **FELICIA FILIP**
- 21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru, Argeș, poetul și eseistul **CORNEL NICULAE**
- 22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, poeta **MARIA CALCIU**
- 24 martie 1821 – s-a născut, la Leu, Dolj, intelectualul și luptătorul pașoptist **NICOLAE BARBU LOCUSTEANU** (m. – 1900)
- 25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul **MARIN FLORESCU** (n. 6. 07. 1939, Strejești de Sus, Olt)
- 26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (n. 10. 10. 1896, la Slatina)
- 26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (n. 17. 11. 1954, Spineni, Olt)
- 28 martie, 2008 – a murit, la București, istoricul și arheologul **CONSTANTIN PREDĂ** (n. 1. 11. 1925, Morunești-Morunglav, Olt)
- 28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul **EUGEN IONESCU** (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)
- 29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (m. 06. 04. 1984, București)
29. 04. 1975 – s-a născut, la Slatina, poeta **FLORINA UNGUREANU**
- 31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul **MARIUS BUNESCU** (n. 15. 05. 1881, Caracal)